

Lagrådsremiss

Nya regler om bevisinhämtning inom EU

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Harpsund den 1 juni 2017

Anders Ygeman

Ulf Wallentheim
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslår regeringen en ny lag om en europeisk utredningsorder. Lagen innehåller bestämmelser som förbättrar möjligheterna att inhämta bevisning mellan Europeiska unionens medlemsstater. Detta bidrar till att förstärka det brottsbekämpande arbetet.

Lagförslaget innebär bl.a. att en svensk domstol eller åklagare ska kunna utfärda en europeisk utredningsorder som ska erkännas och verkställas i en annan medlemsstat, om det finns bevisning där som behövs för att utreda brott i Sverige.

Förslaget är ett led i att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv om en europeisk utredningsorder, som bygger på ett initiativ från bl.a. Sverige.

Den nya lagen och de följdändringar denna för med sig föreslås träda i kraft den 1 december 2017.

Innehållsförteckning

1	Beslut	8
2	Lagtext	9
2.1	Förslag till lag om en europeisk utredningsorder	9
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol	27
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol	28
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.	29
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.....	30
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål	32
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar	33
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder	34
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.....	36
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut.....	38
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.....	39
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden	41
2.13	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	43
2.14	Förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)	45
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster	46
2.16	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)	48
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar	50
2.18	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder	52
2.19	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag.....	54
3	Ärendet och dess beredning	56

4	Direktivet om en europeisk utredningsorder	56
4.1	Bakgrund	56
4.2	Innehåll	57
5	Gällande svenska regler om bevisinhämtning	59
5.1	Nationella regler	59
5.1.1	Allmänt om rättegångsbalkens bestämmelser	59
5.1.2	Beslag	59
5.1.3	Husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning.....	60
5.1.4	Hemliga tvångsmedel	61
5.1.5	Förhör	62
5.2	Regler om internationellt straffrättsligt samarbete	63
5.2.1	Inledning	63
5.2.2	Lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål	63
5.2.3	Andra författningar som rör internationellt straffrättsligt samarbete	64
6	Allmänna överväganden.....	65
6.1	En ny lag införs	65
6.2	Lagens geografiska tillämpningsområde	67
6.3	Lagens materiella tillämpningsområde.....	69
6.3.1	Allmänna utgångspunkter	69
6.3.2	En europeisk utredningsorder	70
6.3.3	Närmare om den nya lagens tillämpningsområde	77
6.3.4	Samarbete som inte omfattas av den nya lagen	81
6.3.5	Internationella avtal om bevisinhämtning.....	83
6.4	Utredningsåtgärder som en europeisk utredningsorder ska avse eller motsvara	85
6.5	Behöriga myndigheter	87
7	Utfärdande i Sverige av en europeisk utredningsorder	88
7.1	Utfärdande av en utredningsorder	88
7.1.1	En utredningsorder som utfärdas av åklagare	88
7.1.2	En utredningsorder som utfärdas av domstol	90
7.2	Den misstänktes eller tilltalades rätt att begära att en utredningsorder utfärdas	90
7.3	Förutsättningar för att utfärda en utredningsorder	91
7.3.1	Samma krav för att vidta en åtgärd i Sverige ska gälla.....	91
7.3.2	En proportionalitetsprövning ska ske	92
7.3.3	Domstolsprövning innan åklagaren utfärdar en utredningsorder	94
7.4	Översändande av en utredningsorder, andra förfaranderegler och brådskande åtgärder	96
7.5	Särskilda formaliteter och förfaranden	99

7.6	Överlämnande av bevismaterial	101
7.7	Särskilda regler för vissa utredningsåtgärder	102
7.7.1	Allmänna utgångspunkter	102
7.7.2	Förhör under förundersökning	103
7.7.3	Bevisupptagning vid utländsk domstol.....	103
7.7.4	Förhör genom ljud- och bildöverföring och genom ljudöverföring	104
7.7.5	Överförande av frihetsberövade personer.....	108
7.7.6	Beslag m.m.	111
7.7.7	Åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken	113
7.7.8	Hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation.....	114
7.7.9	Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning	117
7.7.10	Övriga utredningsåtgärder	118
7.8	Återkallelse av en utredningsorder	120
8	Erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk utredningsorder	121
8.1	Skyldighet att erkänna och verkställa en europeisk utredningsorder.....	121
8.2	I vilken omfattning ska en utredningsorder erkännas och verkställas i Sverige?	122
8.3	Förutsättningar för att erkänna och verkställa en utredningsorder i vissa fall	125
8.3.1	Förhör genom ljudöverföring och ljud- och bildöverföring	125
8.3.2	Överförande av en frihetsberövad person.....	126
8.3.3	Hemliga tvångsmedel	128
8.3.4	Kontrollerade leveranser och bistånd i brottsutredningar med användning av skyddsidentitet.....	131
8.3.5	Uppgifter som finns hos andra myndigheter.....	132
8.3.6	Information om bankkonton och banktransaktioner m.m.	134
8.3.7	Övriga åtgärder	135
8.4	Hinder mot erkännande och verkställighet	137
8.4.1	Inledande överväganden	137
8.4.2	Obligatoriska vägransgrunder	143
8.4.3	Fakultativa vägransgrunder	150
8.5	Handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder	159
8.5.1	Handläggande myndigheter	159
8.5.2	Beslutande myndigheter	160
8.5.3	Interimistiska beslut av åklagaren	161
8.5.4	Behörig domstol	163
8.5.5	Förfaranderegler	164
8.5.6	Hur förfarandet inleds.....	165
8.5.7	Brister i utredningsordern.....	168

8.5.8	Överförande av en frihetsberövad person	169
8.5.9	Särskilda formaliteter och förfaranden	170
8.5.10	Tidsfrister för beslut i fråga om erkännande och verkställighet	172
8.5.11	Vidtagande av en annan åtgärd än den begärda	173
8.5.12	Uppgifter ur belastnings- och misstankeregistret	174
8.6	Verkställbarhetsförklaringen	175
8.7	Verkställigheten av en utredningsorder	179
8.7.1	Tillämpliga bestämmelser	179
8.7.2	Handläggningsspråk och tolkning	179
8.7.3	Tidfrister för verkställigheten	180
8.7.4	Uppskov med verkställigheten	181
8.7.5	Förordnande av offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson	183
8.7.6	Rätt att vägra fullgöra en utredningsåtgärd... ..	185
8.7.7	Deltagande av utländska tjänstemän vid verkställigheten av en utredningsorder	187
8.7.8	Förhör under förundersökning	188
8.7.9	Bevisupptagning vid domstol	189
8.7.10	Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring	190
8.7.11	Beslag och åtgärder som avses i 27 kap. 15 § rättegångsbalken	194
8.7.12	Hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation	199
8.7.13	Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning	202
8.7.14	Kontrollerade leveranser och bistånd i brottsutredningar med användning av skyddsidentitet	203
8.7.15	Överlämnande av bevismaterial	204
8.8	Upphävande av verkställbarhetsförklaringen	209
9	Övriga frågor	213
9.1	Rättsmedel	213
9.1.1	Allmänna överväganden	213
9.1.2	Rättsmedel när Sverige är utfärdande stat	215
9.1.3	Rättsmedel när Sverige är verkställande stat	217
9.2	Villkor om användningsbegränsningar	218
9.3	Gemensamma frågor om överförande av en frihetsberövad person	220
9.3.1	Immunitet	220
9.3.2	Transitering genom Sverige av en frihetsberövad person	221
9.3.3	Avräkning av tid vid vistelse utomlands.....	222
9.3.4	Förvar och ansvaret för transporten i Sverige.....	222

9.4	Straffrättsligt ansvar och skadeståndsfrågor	224
9.4.1	Straffrättsligt ansvar	224
9.4.2	Skadeståndsfrågor	225
9.5	Kostnader	226
9.6	Frågor om sekretess och dataskydd	227
9.7	Underrättelse om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation	230
9.7.1	Underrättelse till en annan medlemsstat	230
9.7.2	Underrättelse till Sverige	232
10	Underrättelser	234
11	Konsekvenser av förslagen	235
12	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	237
13	Författningskommentar	238
13.1	Förslaget till lag om en europeisk utredningsorder	238
13.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol	307
13.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol	308
13.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.	308
13.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument	309
13.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål	310
13.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar	311
13.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder	312
13.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finanseringsrörelse	313
13.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut	314
13.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat	314
13.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden	315
13.13	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	316
13.14	Förslaget till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)	317
13.15	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster	318
13.16	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)	319
13.17	Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar	320

13.18	Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder	321
13.19	Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag	322
Bilaga 1	Direktivet om en europeisk utredningsorder	323
Bilaga 2	Sammanfattning av promemorian En europeisk utredningsorder (Ds 2015:57).....	359
Bilaga 3	Promemorians lagförslag	360
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	403

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om en europeisk utredningsorder,
2. lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol,
3. lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol,
4. lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.,
5. lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,
6. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,
7. lag om ändring i lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar,
8. lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder,
9. lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
10. lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut,
11. lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat,
12. lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
13. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
14. lag om ändring i fängelselagen (2010:610),
15. lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster,
16. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043),
17. lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar,
18. lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
19. lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om en europeisk utredningsorder

Härigenom föreskrivs¹ följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser för genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området.

Lagens tillämplighet gentemot medlemsstaterna

2 § Denna lag gäller inte i förhållande till Danmark och Irland.

Om Europeiska unionen genom ett särskilt beslut har avbrutit tillämpningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen, i förhållande till en medlemsstat, eller om en medlemsstat har upphört att tillämpa direktivet eller den nationella lagstiftning som genomför direktivet, gäller inte denna lag i förhållande till den staten.

En europeisk utredningsorder

3 § Med en europeisk utredningsorder avses i denna lag

1. ett beslut i Sverige som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i en annan medlemsstat i syfte att inhämta bevisning och som har meddelats av en åklagare eller domstol under en förundersökning eller rättegång i brottmål, eller

2. ett rättsligt avgörande i en annan medlemsstat som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i Sverige i syfte att inhämta bevisning och som har utfärdats eller godkänts av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare i ett straffrättsligt förfarande eller i ett annat förfarande avseende straffbara gärningar som inleds vid en administrativ eller rättslig myndighet, när ett beslut i ett sådant annat förfarande kan leda till ett förfarande inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området, i den ursprungliga lydelsen.

Utredningsåtgärder som en europeisk utredningsorder ska avse eller motsvara

- 4 §** En utredningsåtgärd enligt denna lag ska avse eller motsvara
1. förhör under förundersökning,
  2. bevisupptagning vid utländsk eller svensk domstol,
  3. förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring,
  4. beslag, kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken och en åtgärd enligt 27 kap. 15 § samma balk,
  5. husrannsakan och andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken,
  6. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning,
  7. rättsmedicinsk undersökning av en avliden person,
  8. överförande av en frihetsberövad person till eller från Sverige,
  9. kontrollerad leverans,
  10. bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet,
  11. inhämtande av bevis som finns hos en myndighet i en annan medlemsstat eller i Sverige, och
  12. andra åtgärder som inte innebär användning av tvångsmedel eller någon annan tvångsåtgärd.

Undantag från lagens tillämpningsområde

5 § Lagen gäller inte när kriminalregisteruppgifter hämtas in eller lämnas ut med stöd av rådets rambeslut 2009/315/RIF av den 26 februari 2009 om organisationen av medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregistret och uppgifternas innehåll. För sådant inhämtande eller utlämnande gäller i stället lagen (1998:620) om belastningsregister och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Lagen gäller inte heller vid inrättande av en gemensam utredningsgrupp enligt lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar eller vid bevisinhämtning inom en sådan grupp som har inrättats enligt den lagen.

Föreskrifter om verkställigheten av denna lag

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om verkställigheten av denna lag.

2 kap. Utfärdande i Sverige av en europeisk utredningsorder

Allmänna bestämmelser

Utfärdande av en utredningsorder

1 § En utredningsorder får utfärdas av åklagare för en utredningsåtgärd som avses i 1 kap. 4 § 1 och 3–12.

2 § En utredningsorder får utfärdas av domstol för en utredningsåtgärd som avses i 1 kap. 4 § 2, 3 och 8.

Förutsättningar för att kunna utfärda en utredningsorder

3 § En utredningsorder får utfärdas om de förutsättningar som gäller för att vidta utredningsåtgärden under en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål och enligt denna lag är uppfyllda.

4 § En utredningsorder får utfärdas endast om den, med beaktande av det men för den enskilde samt den tidsåtgång och de kostnader som kan antas uppkomma, framstår som nödvändig och proportionerlig med hänsyn till brottets art och svårhetsgrad samt övriga omständigheter.

5 § Innan åklagaren utfärdar en utredningsorder ska han eller hon ansöka om domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern, om utredningsåtgärden avser

1. kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken,
2. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning, eller
3. rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m.

I avvaktan på domstolens beslut får åklagaren under de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken utfärda en utredningsorder för kvarhållande av försändelse, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning. Åklagaren ska utan dröjsmål anmäla till domstolen att en utredningsorder har utfärdats.

Innan en utredningsorder för husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning utfärdas, får åklagaren enligt 28 kap. 4 § första stycket och 13 § första stycket rättegångsbalken ansöka om domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern.

För domstolens handläggning gäller vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för den åtgärd som avses.

Översändande av en utredningsorder

6 § Den åklagare eller domstol som har utfärdat utredningsordern ska sända över den till behörig myndighet i den medlemsstat där ordern ska erkännas och verkställas.

Om det finns risk för att bevismaterial förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller bortskaffas, får utredningsordern sändas över enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen.

Särskilda formaliteter och förfaranden

7 § I utredningsordern ska det anges om någon särskild formalitet eller något särskilt förfarande ska iakttas av den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten vid verkställigheten av utredningsordern.

Överlämnande av bevismaterial

8 § Om en utredningsorder sänds över enligt 6 § andra stycket, ska det i ordern anges om bevismaterialet ska överlämnas till Sverige eller stanna

kvar i den andra medlemsstaten. I övriga fall får det begäras att materialet ska stanna kvar i den andra staten.

I de fall det begärs att bevismaterialet ska stanna kvar i den andra staten, ska det i utredningsordern även anges när en återkallelse av ordern enligt 20 § kan förväntas.

Särskilda bestämmelser om vissa utredningsåtgärder

Bevisupptagning vid utländsk domstol

9 § En utredningsorder för bevisupptagning vid utländsk domstol får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, tilltalad, målsägande eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring

10 § En utredningsorder för förhör genom ljudöverföring får endast utfärdas om förhöret avser ett vittne, en målsägande eller en sakkunnig.

Om ett förhör genom ljud- och bildöverföring ska hållas med en misstänkt eller tilltalad eller med någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken, ska det av utredningsordern framgå att den som ska höras samtycker till förhöret.

11 § Vid genomförande av ett förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring tillämpas de bestämmelser som gäller för förhör under en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål.

Överförande av en frihetsberövad person

12 § En utredningsorder får utfärdas för att en person som

1. är frihetsberövad i en annan medlemsstat ska föras över till Sverige, eller

2. är frihetsberövad i Sverige ska föras över till en annan medlemsstat.

Innan en utredningsorder enligt första stycket 2 utfärdas, ska den frihetsberövade personens inställning till överförandet inhämtas.

Beslag

13 § En utredningsorder får utfärdas för beslag av ett föremål som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat, trots att föremålet inte är tillgängligt vid utfärdandet.

Om verkställigheten av ett beslag i den andra medlemsstaten kan antas kräva kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, ska utredningsordern även utfärdas för en sådan åtgärd.

Vad som sägs i denna paragraf och i 14 och 15 §§ om föremål ska också gälla i fråga om skriftlig handling.

14 § När en utredningsorder för beslag har verkställts i den andra medlemsstaten, ska följande bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas:

– 2 § fjärde stycket om åklagarens skyldighet att anmäla verkställt beslag av ett skriftligt meddelande,

- 6 § första stycket om rättsens prövning,
- 7 § om tid för åtals väckande,
- 8 § första och fjärde styckena om hävande av beslag,
- 11 § om underrättelseskyldighet, och
- 13 § om protokoll och om rätt för den som drabbats av ett beslag att få ett bevis om beslaget.

Den som berörs av beslaget ska, i förekommande fall, underrättas om möjligheten att begära domstolens prövning av beslaget.

Om föremålet inte har överlämnats till Sverige när brottmålet avgörs, ska domstolen med tillämpning av 27 kap. 8 § femte stycket rättegångsbalken pröva om beslaget fortfarande ska bestå.

15 § Ett föremål som överlämnas till Sverige enligt en utredningsorder för beslag ska tas i förvar av åklagaren och anses vara taget i beslag enligt rättegångsbalken.

Åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken

16 § När en utredningsorder som avser en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken har verkställts i den andra medlemsstaten, ska 14 § tillämpas.

Hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

17 § En utredningsorder får utfärdas för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i Sverige eller i en annan medlemsstat.

Om avlyssningen eller övervakningen ska ske i en annan medlemsstat än den stat till vilken ordern översänds enligt 6 § första stycket, ska det av utredningsordern framgå att en underrättelse enligt 4 kap. 12 § har lämnats.

18 § När en utredningsorder enligt 17 § har utfärdats, ska 27 kap. 22–24 §§ rättegångsbalken tillämpas. I de fall upptagningen eller uppteckningen av avlyssningen eller övervakningen sker i Sverige, ska även 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken tillämpas.

Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning

19 § När en utredningsorder för hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning har utfärdats, ska 27 kap. 22–24 §§ rättegångsbalken tillämpas.

Återkallelse av en utredningsorder

20 § Om den utredningsåtgärd som utredningsordern avser har upphävts, ska utredningsordern återkallas. Detsamma gäller om det i övrigt inte längre finns skäl för att vidta den åtgärd som avses i utredningsordern.

Om utredningsordern har utfärdats av en domstol, ansvarar domstolen för återkallelsen. I övriga fall ansvarar åklagare för återkallelsen.

3 kap. Erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk utredningsorder

Skyldighet att erkänna och verkställa en utredningsorder

1 § En utredningsorder som sänds över från en annan medlemsstat ska erkännas och verkställas i Sverige om förutsättningarna enligt 2–4 §§ är uppfyllda och inte annat följer av denna lag.

Förutsättningar för erkännande och verkställighet av en utredningsorder i vissa fall

Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring

2 § En utredningsorder för förhör genom ljudöverföring får erkännas och verkställas endast om förhöret ska ske med ett vittne, en målsägande eller en sakkunnig.

Om en utredningsorder avser förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt eller tilltalad eller med någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken, får ordern erkännas och verkställas endast om den som ska höras samtycker till förhöret.

Överförande av en frihetsberövad person

3 § En utredningsorder för en åtgärd som avses i 1 kap. 4 § 8 får erkännas och verkställas endast om överförandet sker för att en annan medlemsstat behöver vidta en åtgärd för att inhämta bevisning som kräver den frihetsberövade personens närvaro i den staten eller i Sverige.

En utredningsorder för överförande av en i Sverige frihetsberövad person till en annan medlemsstat får, utöver vad som anges i första stycket, erkännas och verkställas endast om

1. överförandet inte medför att tiden för frihetsberövandet förlängs, och
2. den frihetsberövade personen samtycker till överförandet eller, om samtycke inte lämnas, det ändå är lämpligt att överföra honom eller henne med hänsyn till hans eller hennes personliga förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Hemliga tvångsmedel och vissa andra åtgärder

4 § En utredningsorder för en åtgärd som avses i 1 kap. 4 § 6, 9, 10 eller 11 får erkännas och verkställas endast om den gärning som avses i utredningsordern motsvarar ett brott enligt svensk lag och om övriga förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål är uppfyllda.

Hinder mot erkännande och verkställighet

Obligatoriska vägransgrunder

5 § En utredningsorder får inte erkännas och verkställas i Sverige om

1. det skulle strida mot bestämmelser om immunitet och privilegier eller om skydd för uppgifter som avses i 36 kap. 5 och 5 a §§ rättegångsbalken,

2. ordern avser beslag av en skriftlig handling eller ett skriftligt meddelande och det enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken finns hinder mot att ta handlingen eller meddelandet i beslag,

3. det skulle medföra fara för Sveriges säkerhet, äventyra enskilda personers säkerhet eller medföra risk för röjande av uppgifter som rör underrättelseverksamhet,

4. den gärning som avses i utredningsordern har begåtts utanför den andra statens territorium och helt eller delvis i Sverige, och gärningen inte motsvarar ett brott enligt svensk lag, eller

5. utredningsåtgärden inte motsvarar en åtgärd som anges i 1 kap. 4 §.

En utredningsorder får inte vägras enligt första stycket 5, om en annan utredningsåtgärd kan vidtas som ger motsvarande resultat som den åtgärd som utredningsordern avser.

Fakultativa vägransgrunder

6 § Erkännande och verkställighet av en utredningsorder får vägras om det för samma gärning som avses i utredningsordern har meddelats dom i Sverige eller i en annan stat och domen har fått laga kraft samt påföljden, vid en fällande dom, har avtjänats, är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagen i den stat som har meddelat domen.

7 § Erkännande och verkställighet av en utredningsorder för en åtgärd som avses i 1 kap. 4 § 4, 5 eller 7 får vägras om

1. den gärning som avses i utredningsordern inte motsvarar ett brott enligt svensk lag och det inte är fråga om en sådan gärning som finns angiven i bilagan till denna lag och för vilken det i den andra medlemsstatens lagstiftning är föreskrivet en frihetsberövande påföljd i tre år eller mer, eller

2. det, för att vidta en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål, krävs att det rör sig om ett brott på vilket fängelse kan följa och, i förekommande fall, på viss tid eller för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse på viss tid, och det kravet inte är uppfyllt.

Handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder

Handläggande och beslutande myndigheter

8 § Ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder för en utredningsåtgärd som avses i 1 kap. 4 § 2 handläggs av domstol. Detsamma gäller för en utredningsorder för en åtgärd som avses i 1 kap. 4 § 3, om förhöret ska ske i domstol.

Ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder för övriga utredningsåtgärder handläggs av åklagare.

Den domstol eller åklagare som handlägger ärendet prövar, om inte annat anges i 9 §, om utredningsordern ska erkännas och verkställas.

9 § Om utredningsordern avser en utredningsåtgärd som i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål endast kan vidtas efter tillstånd från domstol, ska åklagaren, om han eller hon vid sin prövning inte

vägrar att erkänna och verkställa utredningsordern, överlämna ärendet till domstol för prövning av om utredningsordern ska erkännas och verkställas.

Åklagaren bör överlämna ett ärende till domstol för prövning av om utredningsordern ska erkännas och verkställas, om utredningsordern avser en åtgärd som åklagaren i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål skulle inhämta domstolens tillstånd till enligt 28 kap. 4 § första stycket eller 28 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken.

10 § I avvaktan på domstolens beslut enligt 9 § första stycket får åklagaren, enligt de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken, besluta att erkänna och verkställa en utredningsorder för kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning.

Behörig domstol

11 § Behörig domstol enligt 8 och 9 §§ är den tingsrätt inom vars domkrets utredningsåtgärden eller någon av utredningsåtgärderna ska verkställas.

Om behörig domstol inte går att fastställa enligt första stycket, är behörig domstol den tingsrätt där den åklagare som handlägger ärendet för talan i brottmål i allmänhet.

Om det kommer fram att en domstol inte är behörig att handlägga ärendet, ska ärendet överlämnas till behörig domstol. Efter samråd får ett ärende även överlämnas i annat fall om det är lämpligt.

I 32 § finns bestämmelser om behörig domstol vid prövning av ett verkställt beslag.

Förfaranderegler

12 § Vid handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder tillämpas samma förfarande som när en motsvarande utredningsåtgärd som den som utredningsordern avser beslutas i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål, om inte annat anges i 13–20 §§.

Hur förfarandet inleds

13 § En utredningsorder ska sändas skriftligen till behörig åklagare eller tingsrätt och vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga A till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen.

Utredningsordern ska vara skriven på eller översatt till svenska. Om den åklagare eller tingsrätt som är behörig att handlägga utredningsordern bedömer att det är lämpligt i det enskilda fallet, får utredningsordern vara skriven på eller översatt till engelska.

Brister i utredningsordern

14 § Om utredningsordern till form eller innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av

frågan om erkännande och verkställighet, ska den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten ges möjlighet att inom en viss tid komma in med komplettering.

Om bristerna kvarstår efter den angivna tiden, får beslut fattas om att inte erkänna och verkställa utredningsordern.

Överförande av en frihetsberövad person

15 § Om en utredningsorder avser överförande av en i Sverige frihetsberövad person till en annan medlemsstat, ska den frihetsberövade personens inställning till överförandet inhämtas innan beslut meddelas i fråga om erkännande och verkställighet.

Särskilda formaliteter och förfaranden

16 § En begäran från behörig myndighet i den andra medlemsstaten om att en särskild formalitet eller ett särskilt förfarande ska tillämpas vid verkställigheten av utredningsordern ska tillgodoses, om inte formaliteten eller förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

Tidsfrister

17 § Ett beslut i fråga om erkännande och verkställighet ska meddelas skyndsamt. Beslutet ska dock alltid meddelas senast inom 30 dagar efter det att behörig åklagare eller domstol tog emot utredningsordern eller, om det finns särskilda skäl, senast inom 60 dagar efter mottagandet.

Om en utredningsorder översänds enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen, ska beslut om möjligt meddelas inom 24 timmar efter mottagandet.

Alternativa åtgärder

18 § Vid prövningen av om en utredningsorder ska erkännas och verkställas får den utredningsåtgärd som avses i utredningsordern ersättas med en annan åtgärd som ger motsvarande resultat.

Verkställbarhetsförklaringen

19 § Om utredningsordern kan erkännas och verkställas i Sverige, ska beslut meddelas om att verkställighet ska äga rum (verkställbarhetsförklaring).

Verkställbarhetsförklaringen ska innehålla uppgift om den eller de utredningsåtgärder som ska verkställas. Av förklaringen ska det i förekommande fall även framgå om en särskild formalitet eller ett särskilt förfarande ska tillämpas enligt 16 §, andra uppgifter av betydelse för verkställigheten av åtgärden och hur en verkställbarhetsförklaring överklagas.

20 § Beslut i fråga om erkännande och verkställighet ska innehålla skälen för beslutet.

Verkställigheten av en utredningsorder

Tillämpliga bestämmelser

21 § Vid verkställighet av en utredningsorder för en viss utredningsåtgärd tillämpas samma bestämmelser som när en motsvarande åtgärd verkställs i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål, om inte annat anges i 22–40 §§.

Handläggningspråk

22 § Vid verkställigheten av en utredningsorder får åklagaren eller domstolen, om det är lämpligt, bestämma att handläggningen helt eller delvis ska äga rum på ett annat språk än svenska.

Tidsfrister

23 § En utredningsåtgärd ska verkställas skyndsamt och senast inom 90 dagar efter det att verkställbarhetsförklaringen meddelades enligt 19 §. Om det inte är praktiskt möjligt, får verkställigheten ske vid en senare tidpunkt.

Om en utredningsorder översänds enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen, ska verkställighet om möjligt ske inom 24 timmar efter det att verkställbarhetsförklaringen meddelades enligt 19 §.

Uppskov med verkställigheten

24 § Åklagaren får besluta om uppskov på viss tid med verkställigheten av utredningsordern, om verkställigheten skulle kunna skada en pågående utredning eller lagföring eller om utredningsordern avser bevismaterial som används i ett annat förfarande i Sverige. Även domstolen får besluta om sådant uppskov om det rör sig om en utredningsorder som anges i 8 § första stycket.

Tiden för uppskov enligt första stycket får förlängas. När skälen för uppskov har upphört ska verkställigheten av utredningsordern återupptas.

Beslut i fråga om uppskov och förlängning av uppskov ska innehålla skälen för beslutet.

Offentlig försvarare, målsägandebiträde och stödperson

25 § En misstänkt, tilltalad eller målsägande som ska höras eller annars drabbas av en utredningsåtgärd som ska verkställas har samma rätt till offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål.

Om det finns särskilda skäl, får en offentlig försvarare utses för en misstänkt eller tilltalad även när det inte är den misstänkte eller tilltalade som drabbas av åtgärden.

Rätt att vägra fullgöra en utredningsåtgärd

26 § Den som ska höras eller annars fullgöra något vid verkställigheten av en utredningsorder har rätt att vägra, om stöd finns för det i svensk lag eller i den andra medlemsstatens lag.

Deltagande av utländska tjänstemän vid verkställigheten

27 § Tjänstemän från en myndighet i den andra medlemsstaten ska få delta vid verkställigheten av en utredningsorder i Sverige om ett sådant deltagande inte strider mot svenska grundläggande rättsprinciper och inte medför fara för Sveriges säkerhet.

Utländska tjänstemän som deltar vid verkställigheten av en utredningsorder får inte vidta åtgärder på svenskt territorium som innebär myndighetsutövning.

Bevisupptagning vid svensk domstol

28 § Vid verkställighet av en utredningsorder för bevisupptagning vid svensk domstol genom förhör, skriftligt bevis eller syn ska bestämmelserna i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling tillämpas.

En part som ska höras eller annars fullgöra något ska kallas till bevisupptagningen. I annat fall ska parten underrättas om tid och plats för bevisupptagningen.

29 § Om den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten har begärt det, får en svensk åklagare delta vid bevisupptagningen vid domstolen för att bevaka den andra statens intressen.

Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring

30 § Vid verkställighet av en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring ska förhöret hållas direkt eller under ledning av företrädare för den andra medlemsstatens behöriga myndighet.

Tidpunkten för förhöret och övriga praktiska frågor med anledning av förhöret beslutas av åklagare eller domstol efter samråd med myndigheten i den andra staten.

Om förhöret ska ske i domstol ska även 28 § tillämpas.

31 § En åklagare som handlägger en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring får, om det är lämpligt, besluta att förhöret kan hållas utan bistånd från en svensk myndighet. Åklagaren ska i dessa fall underrätta den som ska höras om tid och plats för förhöret.

Beslag

32 § När en utredningsorder för beslag har verkställts, får den som har drabbats av beslaget begära prövning av verkställbarhetsförklaringen i domstol.

En utredningsorder för beslag som har verkställts med stöd av 27 kap. 2 § andra stycket 2–8 rättegångsbalken ska åklagaren anmäla till domstolen för prövning av verkställighetsförklaringen.

Bestämmelserna i 27 kap. 7 § rättegångsbalken om tid för väckande av åtal ska inte tillämpas.

Behörig domstol enligt första och andra styckena är den tingsrätt inom vars domkrets beslaget har verkställts.

Om domstolen vid sin prövning enligt första eller andra stycket finner att verkställbarhetsförklaringen ska upphävas, ska de verkställighetsåtgärder som vidtagits återgå, så långt det är möjligt.

Åtgärd som avses i 27 kap. 15 § rättegångsbalken

33 § När en utredningsorder för en åtgärd som avses i 27 kap. 15 § rättegångsbalken har verkställts tillämpas 32 § första, tredje, fjärde och femte styckena.

Hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

34 § Åklagaren ska, efter samråd med behörig myndighet i den andra medlemsstaten, besluta om huruvida en utredningsorder för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller, i tillämpliga fall, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska verkställas

1. genom omedelbar överföring till den andra medlemsstaten av meddelanden eller uppgifter om meddelanden, eller
2. genom upptagning eller uppteckning i Sverige av meddelanden eller uppgifter om meddelanden.

35 § Vid verkställighet enligt 34 § 1 får upptagning eller uppteckning inte göras i Sverige och 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken ska inte tillämpas.

Om åklagaren med stöd av 10 § har meddelat en verkställbarhetsförklaring, får verkställighet enligt 34 § 1 ske först efter det att domstolen har fastställt förklaringen.

36 § Vid verkställighet enligt 34 § 2 och i andra fall av verkställighet av en utredningsorder för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation behöver upptagningar eller uppteckningar inte granskas enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken. Upptagningar och uppteckningar som finns kvar i Sverige efter det att ärendet har avslutats hos åklagaren och bevismaterialet har överlämnats med stöd av 38 eller 39 §, får bevaras endast om detta är tillåtet enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken.

I fråga om underrättelse till enskild enligt 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken ska 27 kap. 31 § fjärde stycket och 33 § andra och tredje styckena samma balk inte tillämpas. Underrättelse ska lämnas så snart det kan ske sedan avlyssningen eller övervakningen har avslutats. Underrättelse ska, utöver vad som följer av 27 kap. 33 § första stycket rättegångsbalken, skjutas upp om sekretess gäller enligt 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att verkställigheten avslutades, behöver underrättelse inte lämnas. Underrättelse ska inte lämnas om utredningen gäller gärning som motsvarar brott som anges i 27 kap. 33 § tredje stycket rättegångsbalken.

Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning

37 § Vid verkställighet av en utredningsorder för hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning ska 36 § tillämpas.

Överlämnande av bevismaterial

38 § Bevismaterial som har inhämtats vid verkställighet av en utredningsorder ska överlämnas till den andra medlemsstatens myndighet utan onödigt dröjsmål, om inte annat anges i 39 eller 40 §. Den domstol eller åklagare som handlägger utredningsordern ansvarar för att bevismaterialet överlämnas.

Ett överlämnande får, om det är motiverat med hänsyn till enskilds rätt eller är nödvändigt från allmän synpunkt, förenas med villkor om att bevismaterialet ska återlämnas till Sverige när det inte längre behövs för det förfarande som utredningsordern avser eller vid en annan tidpunkt som åklagaren eller domstolen efter samråd med myndigheten i den andra staten bestämmer.

39 § Ett överlämnande av inhämtat bevismaterial ska skjutas upp i avvaktan på domstolens prövning, om

1. materialet inte har överlämnats när den som har drabbats av beslaget begär domstolens prövning av verkställbarhetsförklaringen enligt 32 § första stycket,

2. åklagaren ska anmäla ett verkställt beslag till domstolen enligt 32 § andra stycket, eller

3. åklagaren har meddelat en verkställbarhetsförklaring med stöd av 10 § och domstolen inte har fastställt förklaringen.

Trots första stycket ska bevismaterialet överlämnas omedelbart om det finns särskilda skäl. Detta gäller inte om överlämnandet skulle medföra allvarlig skada för den som drabbas av åtgärden.

40 § Om den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten, med anledning av en utredningsorder för beslag, har begärt att det bevismaterial som har inhämtats ska stanna kvar i Sverige, ska åklagaren eller domstolen bestämma hur länge verkställigheten av utredningsordern ska bestå. Tiden för verkställigheten av utredningsordern får förlängas.

Upphävande av en verkställbarhetsförklaring

41 § En verkställbarhetsförklaring ska utan dröjsmål upphävas, om

1. det framkommer omständigheter som medför att utredningsordern inte skulle ha erkänts om omständigheterna hade förelegat eller varit kända när verkställbarhetsförklaringen meddelades,

2. det inte finns tillräckliga skäl för att verkställigheten av en utredningsorder ska bestå enligt 40 §,

3. den utredningsåtgärd som utredningsordern avser inte kan verkställas i Sverige, eller

4. utredningsordern återkallas.

En verkställbarhetsförklaring som avser en utredningsorder som handläggs av domstol enligt 8 § första stycket upphävs av domstolen. Detsamma gäller i de fall domstolen prövar om verkställbarhetsförklaringen ska upphävas enligt första stycket 2. I övriga fall upphävs verkställbarhetsförklaringen av åklagare. Åklagaren får begära att domstolen prövar frågan om upphävande i de fall domstolen har meddelat eller fastställt verkställbarhetsförklaringen och upphävandet

ska ske med stöd av första stycket 1. Beslut om att upphäva en verkställbarhetsförklaring ska innehålla skälen för beslutet.

När bevismaterial, som har överlämnats till en behörig myndighet i en annan medlemsstat med anledning av en utredningsorder för beslag, återlämnas till Sverige med stöd av 38 § andra stycket, ska åklagaren upphäva verkställbarhetsförklaringen.

Om en verkställbarhetsförklaring upphävs, ska de verkställighetsåtgärder som vidtagits återgå, så långt det är möjligt.

4 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

1 § Domstolens beslut enligt 2 kap. 5, 14 och 16 §§ får överklagas. Vid överklagande gäller vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för beslut angående den åtgärd som avses i utredningsordern.

Ett beslut i fråga om att utfärda en europeisk utredningsorder får inte överklagas.

2 § Domstolens beslut enligt 3 kap. 9, 32 och 33 §§ får överklagas. Vid överklagande gäller vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för beslut angående en åtgärd som motsvarar den åtgärd som avses i utredningsordern. Domstolens beslut enligt 3 kap. 25 § får överklagas på det sätt som gäller enligt rättegångsbalken.

Övriga beslut i fråga om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får inte överklagas.

Villkor om användningsbegränsningar

3 § Om en behörig myndighet i en annan medlemsstat enligt denna lag har överlämnat bevismaterial eller andra uppgifter på villkor som begränsar möjligheterna att använda bevismaterialet eller uppgifterna, ska svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

4 § Överlämnande av bevismaterial eller andra uppgifter till en myndighet i en annan medlemsstat enligt denna lag, får förenas med villkor som begränsar möjligheterna att använda bevismaterialet eller uppgifterna, om det är motiverat med hänsyn till enskilds rätt eller nödvändigt från allmän synpunkt.

I 3 kap. 38 § andra stycket finns särskilda bestämmelser om uppställande av villkor.

5 § På begäran av en behörig myndighet i den andra medlemsstaten får undantag medges från villkor i 4 §. Undantag medges av den domstol som har ställt upp eller fastställt villkoren. I övriga fall medger åklagare undantag från villkoren.

Gemensamma bestämmelser om överförande av en frihetsberövad person

Immunitet

6 § En frihetsberövad person som med stöd av denna lag förs över till Sverige får inte lagföras eller berövas sin frihet eller på annat sätt underkastas inskränkning i denna på grund av handling, underlåtenhet eller dom som härrör från tiden före inresan till Sverige och som inte har angetts i utredningsordern.

Om någon som har överförts till Sverige enligt första stycket släpps fri efter en begäran från behörig myndighet i den andra medlemsstaten, upphör immuniteten enligt första stycket, om personen stannar kvar i Sverige mer än 15 dagar. Detsamma gäller om han eller hon återvänder hit efter att ha lämnat landet.

Transitering

7 § Om det begärs ska Polismyndigheten bevilja tillstånd till transitering genom Sverige av en frihetsberövad person som ska föras över från en medlemsstat till en annan medlemsstat med stöd av en europeisk utredningsorder. Polismyndigheten ska ange under vilka villkor transitering får ske.

Förvar

8 § En frihetsberövad person som med stöd av denna lag förs över till Sverige ska tas i förvar av Polismyndigheten.

Vid en transitering genom Sverige enligt 7 § får Polismyndigheten ta den som överförs i förvar, dock längst under 48 timmar, om det är nödvändigt för att transiteringen ska kunna genomföras.

Transporter

9 § Polismyndigheten ska se till att en frihetsberövad person förs över till en annan medlemsstat, om det ska ske enligt denna lag.

Polismyndigheten ansvarar för de transporter som behöver ske i Sverige.

Skadestånd

10 § Om en utländsk tjänsteman vid verkställigheten av en utredningsorder utför uppgifter i Sverige, ska svenska staten, i stället för den andra medlemsstatens myndighet eller tjänstemannen, ersätta skada som uppkommer i samband med verkställigheten i Sverige och som den andra medlemsstatens myndighet eller tjänstemannen skulle ha varit skyldig att ersätta enligt svensk lag. Svenska staten ska dock inte ersätta skada som drabbar den andra medlemsstatens myndighet eller tjänstemannen.

11 § Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar ska inte vara tillämpliga när skadorna vållas i en annan medlemsstat i samband med verkställighet av en utredningsorder i den staten.

Underrättelse om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Underrättelse till en annan medlemsstat

12 § Om beslut har meddelats i Sverige om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i en annan medlemsstat från vilken det inte behövs något bistånd för att genomföra åtgärden, ska åklagaren underrätta den medlemsstaten om beslutet.

Underrättelsen ska lämnas innan avlyssningen eller övervakningen påbörjas, om det vid denna tidpunkt är känt att telefonnumret, adressen eller den elektroniska kommunikationsutrustningen kommer att användas eller finnas i den andra medlemsstaten. I annat fall ska underrättelse lämnas så fort åklagaren får kännedom om detta, även om det sker efter det att avlyssningen eller övervakningen är avslutad.

Om den andra medlemsstaten, inom 96 timmar efter det att dess behöriga myndighet tog emot en underrättelse enligt första stycket, har anmält att avlyssningen eller övervakningen inte får utföras eller att den ska avslutas, ska åklagaren utan dröjsmål upphäva det beslut som avses i första stycket. Villkor som den andra medlemsstaten i en sådan anmälan ställer upp för användningen av uppgifter som har inhämtats, ska svenska myndigheter följa, oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

Underrättelse till Sverige

13 § En underrättelse från en behörig myndighet i en annan medlemsstat om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i Sverige, utan bistånd av en svensk myndighet, ska lämnas till behörig åklagare.

Underrättelsen ska vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga C till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen.

Med anledning av underrättelsen ska ställning tas till om tillstånd till avlyssningen eller övervakningen ska meddelas. Ärendet om tillstånd handläggs av åklagare.

14 § För ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation med anledning av en underrättelse enligt 13 § krävs att den gärning som avses i underrättelsen motsvarar ett brott enligt svensk lag och att övriga förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål är uppfyllda.

Åklagaren ska pröva om förutsättningarna enligt första stycket är uppfyllda och, om så är fallet, överlämna ärendet till domstolen för prövning av frågan om tillstånd till avlyssningen eller övervakningen. Åklagaren eller domstolen ska i förekommande fall även pröva om villkor ska ställas upp enligt 15 § andra stycket. Domstolens beslut får inte överklagas.

I fråga om behörig domstol och handläggningen av ett ärende enligt andra stycket tillämpas 3 kap. 11 och 12 §§. Beslut om att inte tillåta

avlyssningen eller övervakningen och om att ställa upp villkor ska innehålla skälen för beslutet.

15 § En prövning enligt 14 § andra stycket ska ske utan dröjsmål, så att åklagaren, om tillstånd inte meddelas, inom 96 timmar efter det att underrättelsen togs emot, kan anmäla till den andra medlemsstatens behöriga myndighet att avlyssningen eller övervakningen inte är tillåten.

Om avlyssningen eller övervakningen vid tidpunkten för anmälan redan har påbörjats eller avslutats, ska åklagaren i anmälan även ange att uppgifter som redan har tagits eller tecknats upp inte får användas eller får användas endast på de villkor som domstolen eller åklagaren ställer upp.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2. Lagen tillämpas inte i fråga om ett ärende enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar eller lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut som har inletts före ikraftträdandet eller vid en tidpunkt då den andra medlemsstaten inte har genomfört Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området, i den ursprungliga lydelsen.

Bilaga

Gärningar som avses i 3 kap. 7 § första stycket 1 i lagen.

1. Deltagande i en kriminell organisation
2. Terrorism
3. Människohandel
4. Sexuellt utnyttjande av barn samt barnpornografi
5. Olaglig handel med narkotika och psykotropa ämnen
6. Olaglig handel med vapen, ammunition och sprängämnen
7. Korruption
8. Bedrägeri, inbegripet bedrägeri som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas ekonomiska intressen enligt konventionen av den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen
9. Tvätt av vinning av brott
10. Penningförfalskning, inklusive förfalskning av euron
11. It-brottslighet
12. Miljöbrott, inbegripet olaglig handel med hotade djurarter och hotade växtarter och växtsorter
13. Hjälptillstånd till olovlig inresa och olovlig vistelse
14. Mord och grov misshandel
15. Olaglig handel med mänskliga organ och vävnader
16. Människorov, olaga frihetsberövande och tagande av gisslan
17. Rasism och främlingsfientlighet
18. Organiserad stöld eller väpnat rån
19. Olaglig handel med kulturföremål, inbegripet antikviteter och konstverk
20. Svindleri
21. Beskyddarverksamhet och utpressning
22. Förfalskning och piratkopiering
23. Förfalskning av administrativa dokument och handel med sådana förfalskningar
24. Förfalskning av betalningsmedel
25. Olaglig handel med hormonpreparat och andra tillväxsubstanter
26. Olaglig handel med nukleära eller radioaktiva ämnen
27. Handel med stulna fordon
28. Våldtäkt
29. Mordbrand
30. Brottsomfattas av den internationella brottmålsdomstolens behörighet
31. Kapning av flygplan eller fartyg
32. Sabotage

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol

Häri genom föreskrivs att 1 § lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Har i visst mål eller ärende en utländsk domstol gjort framställning hos en svensk domstol om att det *skall* vidtas någon åtgärd som hör till rättegången, såsom *upptagande* av ed, *anställande* av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis, och överlämnas framställningen genom Justitiedepartementet till den svenska domstolen, *skall* den begärda åtgärden vidtas i enlighet med denna lag.

Lika med utländsk domstol *anses* i denna lag det europeiska patentverket och annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra sådan framställning.

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål *eller* rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur är tillämplig.

Har i visst mål eller ärende en utländsk domstol gjort framställning hos en svensk domstol om att det *ska* vidtas någon åtgärd som hör till rättegången, såsom *avläggande* av ed, *hållande* av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis, och överlämnas framställningen genom Justitiedepartementet till den svenska domstolen, *ska* den begärda åtgärden vidtas i enlighet med denna lag.

Med utländsk domstol *jämställs* i denna lag det europeiska patentverket och annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra sådan framställning.

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur *eller lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder* är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

¹ Senaste lydelse 2003:481.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

I mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis *skall* tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part under sanningsförsäkran, målsägande eller den som avses i 36 kap. 1 § andra eller tredje stycket rättegångsbalken.

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål *eller* rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur är tillämplig.

I mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis *ska* tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part under sanningsförsäkran, målsägande eller den som avses i 36 kap. 1 § andra eller tredje stycket rättegångsbalken.

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur *eller lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder* är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

¹ Senaste lydelse 2003:482.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Häri genom föreskrivs att 19 § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §¹

Vid verkställighet av fängelse räknas strafftiden, när den dömden är häktad eller omhändertagen enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken eller på annan grund intagen i kriminalvårdsanstalt, från den dag då domen får verkställas och i annat fall från den dag då den dömden enligt 10 § tas in i häkte eller kriminalvårdsanstalt eller omhändertas av Polismyndigheten för förpassning.

Den tid som en intagen vistas utanför anstalt enligt 10 kap. 3 § fängelselagen (2010:610) eller enligt 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska räknas in i verkställighetstiden. Detsamma gäller den tid som en intagen vistas utanför anstalt med stöd av 9 kap. 1 §, 10 kap. 1, 2 eller 4 § eller 11 kap. 1 § fängelselagen, om inte särskilda skäl talar mot det.

Den tid som en intagen vistas utanför anstalt enligt 10 kap. 3 § fängelselagen (2010:610), enligt 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål eller enligt 2 kap. 12 § eller 3 kap. 3 § lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder ska räknas in i verkställighetstiden. Detsamma gäller den tid som en intagen vistas utanför anstalt med stöd av 9 kap. 1 §, 10 kap. 1, 2 eller 4 § eller 11 kap. 1 § fängelselagen, om inte särskilda skäl talar mot det.

Den tid som den dömden hållits i häkte i målet eller varit omhändertagen enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken efter det att slutlig dom eller beslut däri meddelades, ska räknas in i verkställighetstiden.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

¹ Senaste lydelse 2014:617.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 a och 4 §§ lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

2 a §²

En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av *en* undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Om skyldighet för värdepapperscentraler och kontoförande institut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

4 §³

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepapperscentralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepapperscentralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2016:51.

² Senaste lydelse 2016:51.

³ Senaste lydelse 2016:51.

om rättslig hjälp i brottmål.

rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.*

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förordnandet* ska upphöra.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet* ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska införas en ny paragraf, 1 kap. 9 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

9 §

Denna lag gäller inte om lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar¹ ska införas en ny paragraf, 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Denna lag gäller inte om lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder är tillämplig.

I 1 kap. 5 § andra stycket lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder anges att den lagen inte är tillämplig vid inrättande av en gemensam utredningsgrupp eller vid bevisinhämtning inom en sådan grupp.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2005:494.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 20 och 20 a §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

20 §²

Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av *en* undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Om skyldighet för fondbolag och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

20 a §³

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får *förordna* att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får *besluta* att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas

Ett sådant förbud får meddelas

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2013:563.

² Senaste lydelse 2008:912.

³ Senaste lydelse 2005:496.

om det krävs för att en utredning om brott inte *skall* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *skall* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *skall* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förordnandet skall upphöra*.

om det krävs för att en utredning om brott inte *ska* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet ska upphöra*.

Denna lag träder i kraft 1 december 2017.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 11 och 12 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

11 §

Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

12 §¹

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får *förordna* att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får *besluta* att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *skall* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *ska* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *skall* vara tidsbegränsat, med möjlighet till

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och

¹ Senaste lydelse 2005:497.

förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet *skall* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förordnandet skall upphöra*.

får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet ska upphöra*.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut ska införas en ny paragraf, 1 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 a §

Denna lag gäller inte om lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 8 och 9 §§ lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

8 §

Ett försäkringsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett försäkringsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av *en* undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

9 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får *förordna* att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får *besluta* att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *skall* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *ska* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *skall* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som

tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *skall* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förordnandet skall upphöra*.

är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet ska upphöra*.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 12 och 13 §§ lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

12 §

Ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av *en* undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

13 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *skall* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *ska* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *skall* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som

tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *skall* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet *skall* upphöra.

är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet *ska* upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.13 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 2 § och 18 kap. 6 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

2 §¹

Bestämmelser som begränsar möjligheten att använda vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat finns i

1. lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden,
2. lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete,
3. lagen (2000:344) om Schengens informationssystem,
4. lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,
5. lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete,
6. lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar,
7. lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen,
8. lagen (1998:620) om belastningsregister,
9. lagen (2012:843) om administrativt samarbete inom Europeiska unionen i fråga om beskattning,
10. lagen (2013:329) med vissa bestämmelser om skydd för personuppgifter vid polissamarbete och straffrättsligt samarbete inom Europeiska unionen,
11. lagen (2015:63) om utbyte av upplysningar med anledning av FATCA-avtalet,
12. lagen (2015:912) om automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton, *och*
13. lagen (2017:182) om automatiskt utbyte av land-för-land-rapporter på skatteområdet, *och*
14. lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder.

18 kap.

6 §

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till ärende enligt 15 § lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar, om ärendet rör

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till ärende enligt 15 § lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar *eller enligt lagen*

¹ Senaste lydelse 2017:184.

en brottsutredning som genomförs av en tjänsteman med en i annan stat beslutad skyddsidentitet motsvarande den som avses i 5 § och det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att verksamheten hos de myndigheter som deltar i utredningen motverkas.

(2017:000) om en europeisk utredningsorder, om ärendet rör en brottsutredning som genomförs av en tjänsteman med en i annan stat beslutad skyddsidentitet motsvarande den som avses i 5 § och det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att verksamheten hos de myndigheter som deltar i utredningen motverkas.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.14 Förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 6 § fängelselagen (2010:610) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

6 §

I anslutning till vistelse utanför anstalt enligt 2–4 §§ och 9 kap. 1 § denna lag *samt* 4 kap. 29 och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål får en intagen tillfälligt placeras i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena.

I anslutning till *en* vistelse utanför anstalt enligt 2–4 §§ och 9 kap. 1 § denna lag, 4 kap. 29 och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål *samt 2 kap. 12 § och 3 kap. 3 § lagen (2017:000)* om *en europeisk utredningsorder* får en intagen tillfälligt placeras i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2010:751) om betaltjänster ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

14 §

Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

15 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet

med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.16 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Häri genom föreskrivs att 19 kap. 46 och 47 §§ försäkringsrörelselagen (2010:2043) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

46 §¹

Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

47 §²

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat,

Förbudet ska vara tidsbegränsat,

¹ Senaste lydelse 2015:700.

² Senaste lydelse 2015:700.

med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till *dess syfte*, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förordnandet* ska upphöra.

med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till *syftet med förbudet*, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet* ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2011:755) om elektroniska pengar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

14 §

Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

15 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om

rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.18 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 25 och 26 §§ lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

25 §

En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Bestämmelser om skyldighet för AIF-förvaltare och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

26 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som

är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas *endast* om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas *bara* om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2.19 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 11 och 12 §§ lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

11 §

Ett finansiellt holdingföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett finansiellt holdingföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

12 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får *beslutas* om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till

Ett sådant förbud får *meddelas* om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat,

förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas *endast* om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med *det*, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas *bara* om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med *förbudet*, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

3 Ärendet och dess beredning

Den 3 april 2014 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området. Direktivet bygger på ett förslag som Sverige tillsammans med sex andra medlemsstater lade fram 2010. Direktivet, som finns intaget som *bilaga 1*, skulle ha varit genomfört den 22 maj 2017.

I september 2014 gavs en sakkunnig person i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att lämna förslag till hur direktivet ska genomföras i svensk rätt. Promemorian En europeisk utredningsorder (Ds 2015:57) överlämnades i december 2015. I promemorian lämnas förslag till hur direktivet bör genomföras i svensk rätt. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2*. Promemorians författningsförslag finns i *bilaga 3*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissvaren finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2015/09846/BIRS).

Den nya lagen behöver beslutas med kvalificerad majoritet

Den föreslagna lagen om en europeisk utredningsorder innebär att en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning mot enskild överläts till en annan stat. Den föreslagna lagen behöver därför beslutas med kvalificerad majoritet i riksdagen (10 kap. 8 § regeringsformen).

4 Direktivet om en europeisk utredningsorder

4.1 Bakgrund

Bakgrunden till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området (direktivet om en europeisk utredningsorder) är att regelverket för bevisinhämtning inom EU under en längre tid har ansetts vara alltför fragmenterat och komplicerat (se skäl 5 i direktivet). I Stockholmsprogrammet, som antogs av Europeiska rådet den 10 och 11 december 2009, efterlystes därför ett övergripande system som skulle ersätta alla befintliga instrument på området. Det nya systemet för gränsöverskridande bevisinhämtning skulle i möjligaste mån omfatta alla typer av bevis, innehålla tidsfrister för verkställighet samt begränsa vägransgrunderna (se skäl 6). Direktivet är tänkt att tillgodose vad som efterfrågades i Stockholmsprogrammet. Nedan redogörs för direktivet kortfattat. För en mer utförlig redogörelse hänvisas till promemorian (Ds 2015:57 s. 95–99).

4.2 Innehåll

Direktivet är indelat i sju kapitel och innehåller sammanlagt 39 artiklar.

I kapitel I finns allmänna bestämmelser om den europeiska utredningsordern. Enligt artikel 1 är en europeisk utredningsorder ett rättsligt avgörande, som är utfärdat eller godkänt av en rättslig myndighet, för genomförande av en eller flera specifika utredningsåtgärder i en annan medlemsstat i syfte att hämta in bevisning. En medlemsstat ska, i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande och bestämmelserna i direktivet, godta och verkställa en utredningsorder från en annan medlemsstat utan några materiella prövningar eller ingående kontroller. Artikel 2 innehåller definitioner av centrala begrepp i direktivet, bl.a. om behöriga myndigheter. Direktivet omfattar enligt artikel 3 i princip alla typer av utredningsåtgärder. En utredningsorder får enligt artikel 4 utfärdas i straffrättsliga förfaranden, men även inom ramen för andra förfaranden som har inletts av rättsliga eller administrativa myndigheter under vissa förutsättningar. Av artikeln följer att en utredningsorder får utfärdas avseende brott eller överträdelser för vilka en juridisk person kan ställas till ansvar. Enligt artikel 5 ska en utredningsorder vara upprättad i enlighet med ett särskilt formulär, som finns i bilaga A till direktivet.

Kapitel II innehåller bestämmelser om förfaranden och rättssäkerhetsgarantier i den utfärdande staten. I artikel 6 finns bestämmelser om förutsättningar för att utfärda och översända en utredningsorder. Utfärdandet av utredningsordern ska vara nödvändigt och proportionellt och den aktuella åtgärden skulle kunna ha begärts under motsvarande förutsättningar i ett liknande inhemskt ärende. Den verkställande statens myndigheter kan inleda samråd om huruvida tveksamheter finns om dessa förutsättningar är uppfyllda. Artikel 7 innehåller närmare anvisningar om översändande av en utredningsorder, medan artikel 8 reglerar utfärdande av en utredningsorder med anknytning till en tidigare utredningsorder.

Kapitel III innehåller bestämmelser om förfaranden och rättssäkerhetsgarantier i den verkställande staten. Enligt artikel 9 ska den begärda utredningsåtgärden verkställas på samma sätt och under samma villkor som om åtgärden hade begärts i ett nationellt ärende, om inte ett erkännande eller en verkställighet vägras eller verkställigheten skjuts upp. Om den utfärdande myndigheten anger att särskilda förfaranden eller formaliteter ska tillämpas vid verkställigheten, ska dessa krav följas om de inte står i strid mot grundläggande rättsprinciper i den verkställande staten (artikel 9.2). Med stöd av artikel 10 får den verkställande staten vidta en annan typ av utredningsåtgärd än den som utredningsordern avser om den aktuella åtgärden inte finns eller inte skulle vara tillgänglig i ett liknande inhemskt ärende. Vissa åtgärder ska dock enligt artikel 10.2 alltid vara tillgängliga. Det gäller bl.a. utredningsåtgärder som inte är att anse som tvångsåtgärder enligt den verkställande statens lagstiftning. Artikel 11.1 innehåller vissa sedvanliga vägransgrunder, bl.a. om immunitet och privilegier, förbud mot dubbelbestraffning – ne bis in idem, att brott begåtts helt eller delvis på den verkställande statens territorium och krav på dubbel straffbarhet med undantag för vissa brott i bilaga D till direktivet, de s.k. listbrotten. Vidare kan erkännande och

verkställighet vägras med hänsyn till bestämmelser om tryck- och yttrandefrihet eller om en verkställighet skulle skada väsentliga nationella säkerhetsintressen eller särskild underrättelseverksamhet. Ytterligare skäl att vägra erkännande och verkställighet är om det finns goda skäl att anta att verkställighet skulle vara oförenlig med skyldigheterna enligt artikel 6 i EU-fördraget och EU-stadgan eller om den utredningsåtgärd som avses i utredningsordern inte når upp till vissa krav om bl.a. minimistraff. Denna sista vägransgrund och kravet på dubbel straffbarhet får inte tillämpas i fråga om åtgärder enligt artikel 10.2 (se ovan). Den verkställande myndigheten ska i vissa fall samråda med den utfärdande myndigheten innan beslut meddelas om att inte erkänna eller verkställa en utredningsorder. Artiklarna 12–16 innehåller bestämmelser om tidsfrister, överlämnande av bevismaterial som finns i den verkställande staten, rättsmedel, uppskov med verkställigheten och informationsskyldighet. Bestämmelser om tjänstemäns straffrättsliga och civilrättsliga ansvar finns i artiklarna 17 och 18. I artiklarna 19 och 20 regleras frågor om sekretess och skydd av personuppgifter, och i artikel 21 finns bestämmelser om hur kostnaderna för verkställigheten ska fördelas.

Kapitel IV innehåller särskilda bestämmelser om vissa angivna utredningsåtgärder. Dessa åtgärder är tillfälligt överförande av frihetsberövade personer (artiklarna 22 och 23), hörande genom video- eller telefonkonferens (artiklarna 24 och 25), information om bankkonton och banktransaktioner (artiklarna 26 och 27), bevisinhämtning i realtid (artikel 28) och hemliga utredningar (artikel 29).

I kapitel V finns regler om avlyssning av telekommunikation. I artikel 30 finns bestämmelser om utfärdande av en utredningsorder när tekniskt bistånd från en annan medlemsstat är nödvändigt för att avlyssningen ska kunna genomföras. I artikel 31 stadgas en underrättelseskyldighet, när avlyssningen inte kräver tekniskt bistånd från den medlemsstat där den berörda personen befinner sig.

Kapitel VI innehåller en bestämmelse om provisoriska åtgärder, dvs. åtgärder i syfte att förhindra att bevisning förstörs, flyttas, överlämnas eller bortskaffas (artikel 32). Ett beslut om att verkställa åtgärden ska, om det är praktiskt möjligt, meddelas inom 24 timmar efter det att utredningsordern har mottagits.

Kapitel VII innehåller sedvanliga slutbestämmelser (artiklarna 33–39). I dessa regleras bl.a. frågor om underrättelser till kommissionen, förhållandet till andra rättsliga instrument och införlivande av direktivet i medlemsstaterna. Där finns även övergångsbestämmelser.

5 Gällande svenska regler om bevisinhämtning

5.1 Nationella regler

5.1.1 Allmänt om rättegångsbalkens bestämmelser

De bestämmelser i rättegångsbalken som är av intresse vid genomförande av direktivet om en europeisk utredningsorder finns i 23–28 kap. Dessa bestämmelser anger vilka åtgärder som de brottsbekämpande myndigheterna kan vidta vid utredningen av brott. Även i annan lag finns bestämmelser om åtgärder som kan vidtas vid utredning av brott.

I 23 kap. rättegångsbalken finns bestämmelser om förundersökningen. Syftet med en förundersökning är att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott och om tillräckliga skäl föreligger för åtal. Kompletterande bestämmelser om förfarandet finns också i förundersökningskungörelsen (1947:948).

Förundersökningen ska enligt 23 kap. 3 § rättegångsbalken ledas av åklagaren, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Med stöd av särskild lagstiftning får även Tullverket och Kustbevakningen leda och genomföra förundersökningar beträffande vissa brott. Om det under en förundersökning kan bli aktuellt att begära rättslig hjälp i brottmål, ska en åklagare ta över ledningen av förundersökningen.

Under förundersökningen kan olika åtgärder vidtas för att inhämta bevisning. Det kan t.ex. handla om att hålla förhör (23 kap. 6 § rättegångsbalken) eller att inhämta yttrande från sakkunnig (23 kap. 14 §). Enligt lagen (2005:225) om rättsintyg i anledning av brott kan polis eller åklagare inhämta skriftliga medicinska utlåtanden av läkare.

Föremål och handlingar eller andra uppgifter som kan få betydelse som bevisning kan även inhämtas med hjälp av olika tvångsåtgärder. Det kan bl.a. ske genom straffprocessuella tvångsmedel som beslag, husrannsakan eller kroppsvisitation, men även genom hemliga tvångsmedel som hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig rumsavlyssning. I 27 och 28 kap. rättegångsbalken finns bestämmelser om dessa olika straffprocessuella tvångsåtgärder. För samtliga åtgärder krävs att proportionalitetsprincipen är uppfylld.

5.1.2 Beslag

Bestämmelser om beslag finns i 27 kap. rättegångsbalken. För att ett föremål ska kunna tas i beslag krävs att det skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott, vara avhänt någon genom brott eller vara förverkat på grund av brott (1 §). Beslag syftar således bl.a. till att säkra bevisning. Det krävs också att föremålet är tillgängligt för en sådan åtgärd, dvs. beslutet om beslag ska omedelbart kunna verkställas. Beslag kan användas oberoende av brottets beskaffenhet och förutsätter inte att

en viss person kan misstänkas för brottet. Föremålet kan också ägas eller innehas av någon annan än den misstänkte.

Möjligheterna att genomföra beslag beträffande vissa skriftliga handlingar och försändelser begränsas enligt bestämmelserna i 2 och 3 §§. För handlingar som tagits i beslag gäller också särskilda regler i fråga om hur och av vem dessa får hanteras (12 §).

Bestämmelserna i 4 och 5 §§ reglerar vem som får ta föremål i beslag. Utgångspunkten är att den som har laglig rätt att verkställa en tvångsåtgärd också har rätt att ta föremål i beslag. Beslag kan också göras av föremål som inte påträffats i samband med en tvångsåtgärd, men kräver då beslut av undersökningsledare eller åklagare. Polisman kan om det är fara i dröjsmål fatta sådant beslut, men detta ska i så fall skyndsamt prövas av undersökningsledare eller åklagare. I vissa fall får rätten besluta om beslag. I de fall ett beslag verkställts utan att domstol fattat beslutet, får den som drabbats av beslaget begära rättens prövning enligt 6 §.

I 27 kap. regleras också förutsättningarna för hävande och omprövning av beslag (8 §), om hur beslagtagna föremål ska tas om hand (10 §) och om under vilka former underrättelse om beslaget ska lämnas (11 och 11 a §§).

Bestämmelser om beslag finns även i andra författningar, t.ex. narkotikastrafflagen (1968:64).

5.1.3 Husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning

Regler om husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning finns i 28 kap. rättegångsbalken. Ett huvudsakligt syfte med bestämmelserna om husrannsakan och kroppsvisitation är att möjliggöra att föremål ska kunna tas i beslag. Även kroppsbesiktning kan användas för det ändamålet.

Husrannsakan får ske i hus, rum eller slutna förvaringsställen för att eftersöka föremål som får tas i beslag. Husrannsakan får även genomföras för att utreda omständigheter som kan ha betydelse för utredning om brottet. Förutsättningarna för husrannsakan anges i 1–3 a §§. Utgångspunkten är att det ska finnas anledning att misstänka att ett brott har begåtts och att det brottet har fängelse i straffskalan. Enligt 4 § kan undersökningsledare, åklagare eller rätten besluta om en husrannsakan. Om det är fara i dröjsmål får också polisman, enligt 5 §, utföra en husrannsakan utan ett sådant beslut. Om en husrannsakan kommer att bli omfattande eller medföra synnerlig olägenhet, bör rätten fatta beslutet. I 6–9 §§ finns bestämmelser om verkställighet av husrannsakan.

Kroppsvisitation regleras i 11, 13 och 13 a §§. Med åtgärden avses en undersökning av kläder och annat som en person bär på sig eller av saker som personen har med sig. Bestämmelser om kroppsbesiktning finns i 28 kap. 12–13 a §§ rättegångsbalken. Med kroppsbesiktning avses undersökning av människokroppens yttre och inre samt tagande av prov från människokroppen och undersökning av sådana prov. Undersökningsledare, åklagare och rätten får besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Vid fara i dröjsmål får även en polisman göra det. Kropps-

visitation och kroppsbesiktning får som utgångspunkt användas mot den som skäligen kan misstänkas för ett brott på vilket fängelse kan följa, men får dock i vissa fall ske även mot någon som inte är misstänkt.

5.1.4 Hemliga tvångsmedel

De hemliga tvångsmedlen utgörs av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning samt kvarhållande och kontroll av försändelse.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation innebär att meddelanden, som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel (27 kap. 18 § rättegångsbalken). Detta tvångsmedel får som utgångspunkt användas vid förundersökning som rör ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, vid förundersökning som rör vissa i lagen särskilt angivna brott samt vid förundersökning som gäller ett brott med lägre straffminimum än två år, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år. Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas endast om någon är skäligen misstänkt för ett brott och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen om brottet (27 kap. 20 § första stycket).

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om t.ex. meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs till eller från ett telefonnummer eller annan adress (27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken), men meddelanden får även hindras från att nå fram. De uppgifter som kan hämtas in är endast trafikuppgifter och lokaliseringssuppgifter. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas om någon är skäligen misstänkt för brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader eller för vissa i lagen särskilt angivna brott (27 kap. 19 § tredje stycket) eller i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet. För att tvångsmedlet ska kunna tillåtas gäller att åtgärden ska vara av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig kameraövervakning innebär att fjärrstyrda tv-kameror, andra optisk-elektroniska instrument eller därmed jämförbar utrustning används för optisk personövervakning vid förundersökning i brottmål utan att upplysning om övervakningen lämnas. Tvångsmedlet omfattar inte ljudupptagning. Samma strafftrösklar, krav på misstankegrad samt krav på betydelse för utredningen gäller som för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (27 kap. 20 a § rättegångsbalken). Åtgärden får avse endast sådan plats där den skäligen misstänkte kan antas komma att uppehålla sig (27 kap. 20 b §). Om det inte finns någon skäligen misstänkt för brottet, får hemlig kameraövervakning användas för att övervaka den plats där brottet har begåtts eller en nära omgivning till denna plats i syfte att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brottet (27 kap. 20 c §).

Med hemlig rumsavlyssning avses enligt 27 kap. 20 d § rättegångsbalken avlyssning eller upptagning som görs i hemlighet med ett tekniskt

hjälpmedel som är avsett att återge ljud, och avser tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträden eller andra sammankomster som allmänheten inte har tillträde till. Tvångsmedlet får användas för brott för vilka det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år och för vissa andra särskilt angivna brott. Hemlig rumsavlyssning får användas endast om någon är skäligen misstänkt för ett sådant brott som omfattas av lagen och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Hemlig rumsavlyssning får vidare avse endast en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Avser åtgärden någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, får avlyssning användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där (27 kap. 20 e §).

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning beslutas av domstol på begäran av åklagare (27 kap. 21 § rättegångsbalken). Åklagaren får ge tillstånd till ett sådant tvångsmedel, dock inte hemlig rumsavlyssning, om det skulle medföra fördröjning av väsentlig betydelse att begära tillstånd av rätten. Ett sådant beslut ska genast anmälas hos rätten, som skyndsamt ska pröva om det finns skäl för åtgärden. Särskilda bestämmelser finns i fråga om i vilken utsträckning inhämtade uppgifter får användas i fall där domstolen anser att skäl för åtgärden saknades, om hur lång tid för tillstånd som får sättas och om omedelbart hävande av beslut i de fall då det inte längre finns skäl för åtgärden (27 kap. 21, 21 a och 23 §§). Bestämmelser om granskning, bevarande och förstöring av avlyssnat material finns i 27 kap. 22 §.

Den som är eller har varit misstänkt för brott ska som huvudregel underrättas om avlyssning eller övervakning som han eller hon har utsatts för. I vilken utsträckning andra än misstänka ska underrättas, vid vilken tidpunkt underrättelse ska ske och möjligheten att i vissa fall underlåta att underrätta regleras genom särskilda bestämmelser (27 kap. 31–33 §§).

I 27 kap. rättegångsbalken finns också bestämmelser om kvarhållande av försändelse (postkontroll). Rätten får enligt 9 § i det kapitlet på ansökan av en åklagare eller förundersökningsledare förordna att en försändelse som får tas i beslag och som väntas komma in till ett befordringsföretag ska hållas kvar till dess frågan om beslag har avgjorts. Förutsättningarna för att använda detta tvångsmedel är alltså huvudsakligen knutna till reglerna om beslag (se 1–3 §§). Bestämmelserna reglerar hur länge kvarhållande får ske och prövningen av beslaget. Därutöver finns en särskild bestämmelse om när underrättelse ska ske (11 §).

Av 36 f § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare följer att hemliga tvångsmedel inte får användas mot den som är under 15 år.

5.1.5 Förhör

Frågor om förhör under förundersökning regleras i 23 kap. rättegångsbalken. Av den grundläggande bestämmelsen framgår att förhör kan

hållas med envar som kan antas lämna upplysningar av betydelse för utredningen (6 §). Kapitlet innehåller också bestämmelser om möjlighet att vidta vissa tvångsåtgärder i syfte att kunna genomföra förhör (7–9 §§) och om förhörsvittnen och vilka som i övrigt kan närvara vid förhör (10 §). Vidare finns bestämmelser om i vilken utsträckning den misstänkte eller hans eller hennes försvarare får ställa frågor till den som hörs (11 §) och förbud mot att använda av otillbörliga förhörsmetoder (12 §). Därutöver finns bestämmelser om yttrande av sakkunnig (14 §) och om skyldighet att föra protokoll över utredningen (21 §).

I vissa fall kan förhör vid rätten genomföras under en förundersökning. Det kan ske dels då någon inte vill yttra sig under förundersökningen (13 §), dels då det finns risk för att bevisningen annars går förlorad (15 §).

I lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare finns vissa regler som gäller vid förhör med unga. Lagen är ett komplement till rättegångsbalken och innehåller bestämmelser dels om förundersökningar där den misstänkte inte har fyllt tjuogoett år, dels om utredningar av brott där den unge inte är straffmyndig.

I förundersökningskungörelsen finns tillämpningsföreskrifter som mer detaljerat reglerar vad som ska iaktas vid förhör.

5.2 Regler om internationellt straffrättsligt samarbete

5.2.1 Inledning

Straffrättsligt samarbete innebär att stater hjälper varandra med åtgärder avseende utredning av brott, lagföring för brott och verkställighet av domar och slutliga beslut.

Sverige har genom flera internationella överenskommelser åtagit sig att samarbeta med andra stater på det straffrättsliga området. Även inom EU har en rad rättsakter antagits för att reglera och underlätta det straffrättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna. Dessa rättsakter har i de flesta fall införlivats i svensk rätt genom ny nationell lagstiftning.

Nedan följer en redogörelse för de mest centrala svenska reglerna när det gäller internationellt rättsligt samarbete avseende bevisinhämtning.

5.2.2 Lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål

Lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål gäller generellt vid rättsligt samarbete med en annan stat, oavsett om Sverige har ett avtal med den andra staten eller inte. Lagen innehåller viss särreglering i förhållande till EU:s medlemsstater och kompletteras av förordningen (2000:704) om internationell rättslig hjälp i brottmål, som innehåller närmare regler om förfarandet.

Rättslig hjälp enligt lagen omfattar en rad olika åtgärder, bl.a. förhör i samband med förundersökning i brottmål, bevisupptagning vid domstol, åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken, hemliga tvångsmedel, överförande av frihetsberövade för förhör m.m. och rättsmedicinsk

undersökning av en avliden person (1 kap. 2 § första stycket). Uppräkningen i bestämmelsen är uttömmande, men lagen hindrar inte att hjälp lämnas med annan åtgärd om det kan ske utan tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd (1 kap. 2 § andra stycket). Lagens huvudsakliga tillämpningsområde är hjälp i rättsliga förfaranden som gäller utredning om eller lagföring för brott (1 kap. 3 §). Rättslig hjälp lämnas i första hand av åklagare eller domstol (1 kap. 4 §). En domstol får endast ansöka om rättslig hjälp utomlands enligt bestämmelserna i lagen, medan en åklagare kan ansöka om rättslig hjälp utomlands, även om åtgärden inte framgår av lagen, i den utsträckning den andra staten tillåter det (1 kap. 7 §).

I lagens andra kapitel finns allmänna bestämmelser om rättslig hjälp i Sverige. Utgångspunkten är att rättslig hjälp ska lämnas under de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd under en svensk förundersökning eller rättegång (2 kap. 1 § första stycket), men det finns också regler som avviker från vad som annars skulle gälla på nationell nivå, t.ex. i fråga om prövning av beslag (4 kap. 16 §). Det finns inte något generellt krav på dubbel straffbarhet för att rättslig hjälp ska lämnas, men som huvudregel ställs ett sådant krav vid användningen av tvångsåtgärder (2 kap. 2 §).

Bestämmelserna i 2 kap. 3–13 §§ i lagen innehåller i huvudsak regler om ansökan, förfarandet och rätten till juridiskt biträde. Av 2 kap. 14 § framgår att det finns såväl obligatoriska som fakultativa hinder mot att lämna rättslig hjälp. Beslut om avslag på någon av grunderna som anges i 14 § ska alltid fattas av regeringen (2 kap. 15 § första stycket), men i övrigt prövas ansökan av den instans som handlägger ärendet (2 kap. 15 § andra stycket).

I 3 kap. finns allmänna bestämmelser om rättslig hjälp utomlands. Svenska åklagares möjligheter att begära rättslig hjälp utomlands är i huvudsak oreglerad, eftersom möjligheterna att få rättslig hjälp av andra stater främst styrs av dessa staters internationella åtaganden och nationella lagstiftning. En svensk framställning om rättslig hjälp ska enligt huvudregeln skickas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den andra staten, men direktkommunikation mellan behöriga myndigheter är möjligt i vissa fall (3 kap. 2 § första stycket).

Lagens 4 kap. innehåller särskilda bestämmelser om olika former av rättslig hjälp och i 5 kap. finns vissa övriga bestämmelser, bl.a. regler om villkor om användningsbegränsningar, immunitet, sekretess, uppgiftsskyldighet och delning av förverkad egendom mellan stater.

5.2.3 Andra författningar som rör internationellt straffrättsligt samarbete

Lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar innehåller bestämmelser om gemensamma utredningsgrupper, kontrollerade leveranser och brottsutredningar med användning av skyddsidentitet i Sverige.

När det gäller inhämtande av information angående bankkonton och banktransaktioner finns enligt flera författningar på finansmarknadsområdet en skyldighet för olika finansiella företag att lämna ut uppgifter

om enskildas förhållanden, om det behövs vid utredning av brott i ett inhemskt eller internationellt ärende.

Sverige har även genomfört rådets rambeslut 2003/577/RIF av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial, huvudsakligen genom lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut. Lagen bygger på den EU-rättsliga principen om ömsesidigt erkännande och reglerar både beslut om frysning som meddelats i Sverige och erkännande och verkställighet i Sverige av frysningsbeslut som har översänts hit från andra medlemsstater.

Med ett svenskt frysningsbeslut avses dels beslut om kvarstad i brottmål, dels beslut om beslag för att säkra antingen bevismaterial eller förverkande. En svensk åklagare kan besluta om beslag avseende bl.a. föremål som kan komma att förverkas och som finns i en annan medlemsstat. Till skillnad från de vanliga reglerna om beslag krävs det inte att föremålet är tillgängligt för beslag vid beslutet. Beslutet kan sedan sändas till den andra staten för erkännande och verkställighet. Ett beslut om kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken, som avser värdet av förverkad egendom, kan också sändas över för erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat. Ett frysningsbeslut som har meddelats av behörig myndighet i en annan medlemsstat kan på motsvarande sätt sändas över till Sverige för erkännande och verkställighet, om egendomen kan antas påträffas här. Är ett utländskt frysningsbeslut verkställbart i Sverige, ska åklagaren meddela en s.k. verkställbarhetsförklaring (3 kap. 4 §). I denna ska åklagaren ange om frysningen ska verkställas som beslag eller som kvarstad. För att säkra verkställigheten får Polismyndigheten på åklagarens uppdrag använda tvångsmedel för att ta egendom i beslag eller förvar (3 kap. 10–12 §§). När frysningsbeslutet har verkställts ska åklagaren begära rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen (3 kap. 16 §).

Bestämmelser om sekretess vid internationellt rättsligt samarbete finns i 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

6 Allmänna överväganden

6.1 En ny lag införs

Regeringens förslag: En ny lag om en europeisk utredningsorder ska införas.

Lagen ska innehålla de bestämmelser som krävs för att genomföra direktivet om en europeisk utredningsorder.

I lagen ska det upplysas om att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, kan meddela närmare föreskrifter om verkställigheten av lagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslaget att en ny lag ska införas. *Ekobrottsmyndigheten* anför dock att det kan bli

komplikerat för åklagare att förhålla sig till ytterligare en lag som reglerar internationell bevisinhämtning. *Svea hovrätt*, *Domstolsverket* och *Kriminalvården* framför synpunkter på den nya lagens struktur. *Malmö tingsrätt* ifrågasätter nyttan av en upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela verkställighetsföreskrifter.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om en europeisk utredningsorder innebär ett åtagande för Sverige att som verkställande stat ta emot en utredningsorder och pröva om ordern ska erkännas och verkställas här. Om nödvändiga förutsättningar enligt direktivet är uppfyllda och ingen vägransgrund kan åberopas, är Sverige skyldigt att erkänna och verkställa utredningsordern. För att kunna leva upp till detta åtagande kräver ett genomförande av direktivet en reglering på nationell nivå. I det omvända fallet, dvs. när ett behov uppstår i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål att hämta in bevisning i en annan medlemsstat, innebär direktivet inte en skyldighet att utfärda en utredningsorder. Något annat rättsligt instrument än direktivet, som stöd för att inhämta bevisning i en annan medlemsstat, kommer dock inte att finnas tillgängligt (se artikel 34). Om bevisning ska inhämtas i en annan medlemsstat, måste således en utredningsorder utfärdas. Även i dessa fall krävs en reglering på nationell nivå för att genomföra direktivet.

Direktivet omfattar i princip all typ av bevisinhämtning, bl.a. förhör, beslag, kroppsbesiktning, överförande av frihetsberövade personer och hemliga tvångsmedel. Dessa åtgärder utgör sådana inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna som enligt 2 kap. regeringsformen endast kan genomföras genom lagstiftning. Med hänsyn härtill och med beaktande av 8 kap. 2 § första stycket 2 regeringsformen krävs i huvudsak lagbestämmelser för att genomföra direktivet i svensk rätt.

I promemorian föreslås en ny lag för att genomföra direktivet. *Eko-brottsmyndigheten* motsätter sig inte förslaget, men anser att en ny lagstiftning om gränsöverskridande bevisinhämtning riskerar att komplicera tillämpningen för dem som berörs av relevant lagstiftning. Regeringen har en viss förståelse för detta. En alternativ lagteknisk lösning kan vara att införa kompletterande bestämmelser i bl.a. lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål (lagen om internationell rättslig hjälp) och lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar (2003 års lag om internationellt samarbete). Dessa lagar innehåller bestämmelser som, med några undantag, motsvarar de utredningsåtgärder som omfattas av direktivet.

Flera omständigheter talar ändå för att direktivet bör genomföras genom en ny lag. Direktivet baserar sig på principen om ömsesidigt erkännande, vilket innebär att prövningen av om förutsättningar för att vidta en åtgärd finns görs i den stat där brottsutredningen eller rättegången pågår. Lagen om internationell rättslig hjälp och 2003 års lag om internationellt samarbete bygger i stället på ett traditionellt mellanstatligt samarbete där denna prövning görs av den stat där hjälpen lämnas. Denna principiella skillnad mellan regelverken innebär att ett genomförande av direktivet i dessa lagar skulle kräva särbestämmelser som inte medför några lagtekniska eller andra fördelar utifrån ett tillämpningsperspektiv. Vidare gäller direktivet endast mellan medlemsstaterna i Europeiska unionen (EU) till skillnad från nämnda lagar som har ett bredare geografiskt tillämpningsområde. Enligt lagen

om internationell rättslig hjälp kan åtgärder, som också återfinns i direktivet, vidtas för andra syften än att inhämta bevisning, vilket också skulle kräva särbestämmelser vid ett genomförande. Den lagtekniska lösning som föreslås i promemorian har också använts då andra EU-rättsakter om det straffrättsliga samarbetet, som baserar sig på principen om ömsesidigt erkännande, har genomförts i svensk rätt. Det gäller exempelvis rådets rambeslut 2002/584/RIF om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (rambeslutet om en europeisk arresteringsorder). Regeringen instämmer sammanfattningsvis i promemorians bedömning att ett genomförande av direktivet bör ske genom att en ny lag införs.

Svea hovrätt och *Domstolsverket* anser att den nya lagen bör ha den struktur som finns i lagen om internationell rättslig hjälp, medan *Kriminalvården* hellre ser att lagen mer följer direktivets struktur. Regeringen har förståelse för de synpunkter som förs fram. Lagen om internationell rättslig hjälp är bekant för åklagare och domstolar och det kan finnas fördelar med att den nya lagens struktur är densamma. Regeringen väljer dock, i likhet med vad som föreslås i promemorian, att följa den struktur som valts vid genomförande av ett flertal EU-rättsakter inom det straffrättsliga samarbetet.

Det bör i den föreslagna lagen upplysas om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om verkställigheten av lagen. Exempelvis kan bestämmelser om forkrav, samråd och underrättelser föreskrivas i förordning eller i myndighetsföreskrifter. *Malmö tingsrätt* är tveksam till en upplysningsbestämmelse av det slag som föreslås, men regeringen anser ändå att det finns ett värde i att tillämparen upplyses om att det finns ytterligare föreskrifter som reglerar det samarbete som direktivet omfattar.

6.2 Lagens geografiska tillämpningsområde

Regeringens förslag: Lagen ska inte gälla i förhållande till Danmark och Irland.

Om ett särskilt beslut fattats som innebär att tillämpningen av direktivet i en viss medlemsstat avbryts, ska den nya lagen inte heller gälla i förhållande till den staten.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens. I promemorian föreslås en bestämmelse i lagen som reglerar dess tillämplighet i förhållande till medlemsstater som inte har genomfört direktivet.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Sveriges advokatsamfund* konstaterar dock att det är en brist att direktivet inte gäller gentemot samtliga medlemsstater och att en medlemsstat kan avbryta tillämpningen av direktivet.

Skälen för regeringens förslag: En allmän utgångspunkt är att en EU-rättsakt gäller i förhållande till alla medlemsstater. När det gäller det straffrättsliga samarbetet förhåller det sig dock annorlunda. Av protokoll nr 21 och 22 till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt följer att direktivet inte är bindande

gentemot Danmark och Irland (se också skälen 44 och 45 i direktivet). Den nya lagen ska därför inte gälla i förhållande till dessa medlemsstater. En bestämmelse som klargör detta bör införas i lagen.

Det finns även andra fall när lagen inte kan tillämpas gentemot en viss medlemsstat. En sådan situation kan uppstå när en medlemsstat, efter att ha genomfört direktivet, upphör att tillämpa direktivet eller den nationella lagstiftning som genomför direktivet. Detta kan bli resultatet av ett utslag i en nationell författningsdomstol, vilket skedde beträffande Tysklands genomförande av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, eller på grund av ett avgörande i EU-domstolen. Ett annat exempel är att EU genom ett särskilt beslut avbryter tillämpningen av direktivet i förhållande till en viss medlemsstat, vilket är möjligt i förhållande till nya medlemsstater (se t.ex. artikel 39 i Kroatiens anslutningsfördrag). Det bör därför införas en bestämmelse som anger att den nya lagen inte gäller i dessa fall. Motsvarande bestämmelse finns t.ex. i 1 kap. 2 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen (lagen om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder) och 1 kap. 2 § lagen (2015:642) om en europeisk skyddsorder.

Om en medlemsstat inte har genomfört direktivet när den nya lagen träder i kraft, bör lagens bestämmelser inte tillämpas mot den medlemsstaten. I promemorian föreslås i lagen en bestämmelse om att lagen inte gäller i förhållande till en medlemsstat som inte har genomfört direktivet. Med hänsyn till att samtliga berörda medlemsstater är skyldiga att genomföra direktivet och att en sådan bestämmelse i lagen skulle förlora sin tillämplighet när ett genomförande har skett i alla stater, anser regeringen att det i stället är mer ändamålsenligt att reglera detta genom en övergångsbestämmelse. I förhållande till en medlemsstat som inte har genomfört direktivet ska nu gällande lagstiftning tillämpas vid bevisinhämtning mellan Sverige och den staten fram till dess denna stat har genomfört direktivet. Även detta talar för att en övergångsbestämmelse är en mer ändamålsenlig lösning. Motsvarande övergångsbestämmelse återfinns också i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (se prop. 2014/15:29 s. 169 och 209) och lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen (lagen om verkställighet av frivårdspåföljder; se prop. 2014/15:138 s. 108 f. och 144).

Regeringen har förståelse för synpunkterna från *Sveriges advokatsamfund*. Det mest lämpliga vore om samtliga medlemsstater tillämpade samma regelverk. Det kan dock noteras att om en medlemsstat väljer att avbryta tillämpningen av direktivet får det förutsättas att det rör sig om ett tillfälligt avbrott och att avsikten är att den staten snabbt gör de ändringar som behövs för att sedan återuppta tillämpningen av direktivet.

6.3 Lagens materiella tillämpningsområde

6.3.1 Allmänna utgångspunkter

Regeringens förslag: För att tydliggöra den nya lagens materiella tillämpningsområde ska en europeisk utredningsorder definieras i lagen. Vidare ska det i lag anges vilket nuvarande straffrättsligt samarbete som ersätts av den nya lagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna invänder inte mot promemorians förslag. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* anför dock att den nya lagens tillämpningsområde, i förhållande till annan reglering, bör tydliggöras för att undvika oklarheter dels i fråga om vilket regelverk som är tillämpligt när en viss åtgärd ska genomföras, dels i fråga om vilka typer av ärenden lagen är tillämplig. *Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten* anser också att lagens tillämpningsområde bör tydliggöras. *Svea hovrätt* och *Stockholms tingsrätt* ser gärna att vissa begrepp i lagen används mer konsekvent.

Skälen för regeringens förslag: Genom direktivet om en europeisk utredningsorder skapas ett nytt regelverk för inhämtande av bevisning i straffrättsliga förfaranden. Direktivet innebär ett åtagande för medlemsstaterna att samarbeta. Det är därför av stor vikt att klargöra den nya lagens materiella tillämpningsområde i förhållande till gällande lag, vilket också påpekas av några remissinstanser.

Vid genomförande av andra EU-rättsakter av aktuellt slag har det införts definitioner av vilka beslut som kan bli föremål för erkännande och verkställighet, se t.ex. 1 kap. 3 och 4 §§ lagen om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder och 1 kap. 4 och 5 §§ lagen om verkställighet av frivårdsåtgärder. Även vid genomförandet av direktivet om en europeisk utredningsorder är det angeläget att klargöra vilka beslut som kan bli föremål för erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat eller i Sverige. Definitioner tydliggör också vilka myndigheter som kan utfärda en utredningsorder samt i vilket syfte och i vilka förfaranden eller ärendetyper en sådan utredningsorder får utfärdas. Det bör därför i den nya lagen införas en definition av en europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige respektive i en annan medlemsstat. För den närmare utformningen av definitionen hänvisas till avsnitt 6.3.2. *Svea hovrätt* och *Stockholms tingsrätt* pekar på att vissa begrepp i den nya lagen bör användas mer konsekvent, t.ex. om den utfärdande staten. Regeringen instämmer i detta. I lagen bör samtliga begrepp hanteras konsekvent för att undvika missförstånd, även om några ytterligare definitioner i lagen inte föreslås.

Direktivet reglerar gränsöverskridande bevisinhämtning. Ett samarbete av detta slag är emellertid inte något nytt. Medlemsstaterna har under en längre tid bistått varandra med bevisinhämtning enligt andra internationella överenskommelser, bl.a. den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp från 1959 (1959 års konvention om rättslig hjälp) och konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater från 2000 (EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp). Till dessa konventioner har flera tilläggsprotokoll antagits.

I framför allt lagen om internationell rättslig hjälp och 2003 års lag om internationellt samarbete finns bestämmelser som reglerar detta samarbete.

Ett syfte med direktivet är att det ska ersätta dessa äldre överenskommelser, vilket framgår av artikel 34 i direktivet. Direktivets tillämpningsområde är dock inte identiskt med de överenskommelser som ska ersättas; exempelvis har överenskommelserna ett bredare tillämpningsområde. De äldre överenskommelserna och den lagstiftning som reglerar detta samarbete ska således, i vissa delar, även fortsättningsvis tillämpas mellan medlemsstaterna. Vidare ersätter direktivet inte alla överenskommelser som avser bevisinhämtning i straffrättsliga förfaranden. Vissa regelverk kommer därför att vara tillämpliga parallellt med direktivet. Några remissinstanser påtalar mot denna bakgrund vikten av att klargöra i vilka fall den nya lagen gäller. Regeringen instämmer i detta och för närmare överväganden hänvisas till avsnitt 6.3.3 och 6.3.4.

6.3.2 En europeisk utredningsorder

Regeringens förslag: Med en europeisk utredningsorder ska avses

- ett beslut i Sverige som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i en annan medlemsstat i syfte att hämta in bevisning och som har meddelats av en åklagare eller domstol under en förundersökning eller rättegång i brottmål, eller
- ett rättsligt avgörande i en annan medlemsstat som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i Sverige i syfte att hämta in bevisning och som har utfärdats eller godkänts av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare i ett straffrättsligt eller annat motsvarande förfarande.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens. I promemorian föreslås dels att en svensk respektive utländsk utredningsorder ska definieras, dels att definitionerna uttryckligen ska omfatta överlämnande av bevisning som behörig myndighet i en medlemsstat har i sin besittning.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* anför emellertid att det bör preciseras om en utredningsorder kan utfärdas för att vidta åtgärder i ärenden om kontaktförbud, näringsförbud och förbud att lämna juridiskt eller ekonomiskt biträde. Åklagarmyndigheten lyfter även fram frågan om en utredningsorder kan utfärdas när det gäller förverkande och om hur penningbeslag ska hanteras. Ekobrottsmyndigheten tillägger å sin sida att det är angeläget att analysera om den nya lagen blir tillämplig på bevisinhämtning avseende talan om skattetillägg i allmän domstol.

Skälen för regeringens förslag

Allmänna utgångspunkter

För att lagens tillämpningsområde ska bli tydligt bör det i lagen, som nämnts i föregående avsnitt, definieras vad som avses med en europeisk

utredningsorder. Sådana definitioner bör utgå från relevanta bestämmelser i direktivet.

I artikel 1.1 i direktivet anges att en europeisk utredningsorder är ett rättsligt avgörande som har utfärdats eller godkänts av en rättslig myndighet i en medlemsstat för genomförande av en eller flera specifika utredningsåtgärder i en annan medlemsstat i syfte att inhämta bevis.

Till att börja med kan det konstateras att utredningsordern är ett avgörande som riktar sig mot en annan medlemsstat, eftersom utredningsåtgärden ska vidtas i den staten. Något krav på att det ska finnas ett underliggande nationellt beslut finns inte. Däremot innebär artikel 6.1 b i direktivet att en utredningsorder endast får utfärdas om samma åtgärd hade kunnat vidtas i ett liknande inhemskt ärende. Med andra ord får en utredningsorder inte utfärdas om ett motsvarande beslut inte hade kunnat meddelas enligt nationella bestämmelser.

Vidare krävs att utredningsordern utfärdas eller godkänns av en rättslig myndighet. Rättslig myndighet definieras inte i direktivet, men av artikel 2 c följer att en utredningsorder ska utfärdas eller godkännas av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare. Även om det i den utfärdande staten finns andra myndigheter som är behöriga att fatta motsvarande beslut i straffrättsliga förfaranden, måste en utredningsorder utfärdad av en sådan myndighet godkännas av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare. Ett utfärdande eller godkännande av någon av dessa myndigheter torde kvalificera utredningsordern som ett rättsligt avgörande.

Av artikel 1.1 följer också att utredningsordern syftar till att inhämta bevis i den andra medlemsstaten. Antingen rör det sig om bevis som de behöriga myndigheterna har i sin besittning eller som behöver inhämtas genom att en specifik utredningsåtgärd vidtas. Enligt artikel 32 får en utredningsorder även utfärdas i syfte att provisoriskt förhindra att material som kan användas som bevis förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller bortskaffas. En åtgärd som har ett annat syfte faller utanför direktivets tillämpningsområde.

En annan avgränsning är artikel 4 som anger i vilka förfaranden en utredningsorder får utfärdas. En sådan order får utfärdas i straffrättsliga förfaranden som leds av en rättslig myndighet med avseende på en straffbar gärning enligt den utfärdande statens nationella lagstiftning (punkt a). Mot bakgrund av medlemsstaternas rättsliga system får en utredningsorder även utfärdas i förfaranden som har inletts av rättsliga eller administrativa myndigheter med avseende på gärningar som är straffbara enligt den utfärdande statens nationella lagstiftning genom att de utgör överträdelse av rättsregler (punkterna b och c). En förutsättning är dock att ett beslut i ett sådant förfarande kan leda till förfaranden inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål. Dessa förfaranden kommer i huvudsak att rikta sig mot enskilda personer som är misstänkta eller åtalade för brott, men även förfaranden som hänför sig till brott eller överträdelse för vilka en juridisk person kan ställas till ansvar eller bestraffas, omfattas av direktivets tillämpningsområde (punkt d).

I promemorian föreslås en definition av en svensk respektive utländsk utredningsorder. Regeringen anser emellertid att en definition av en europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige respektive i en annan medlemsstat är att föredra utifrån ett lagtekniskt perspektiv.

En europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige

I promemorian övervägs två olika alternativ i fråga om hur en utredningsorder som utfärdas i Sverige ska definieras. Ett alternativ är att utredningsordern är ett beslut om bevisinhämtning enligt rättegångsbalken. Enligt det andra alternativet införs en helt ny beslutstyp som enbart riktar sig till en annan medlemsstat.

Det första alternativet, att ett beslut enligt rättegångsbalken är en europeisk utredningsorder, kan tyckas vara en praktisk lösning. Osäkerhet kan dock uppstå kring vad ett beslut om bevisinhämtning egentligen är, eftersom denna terminologi inte används i rättegångsbalken. Ett beslut enligt rättegångsbalken fattas även för andra syften, men en precisering måste ske med hänsyn till direktivet. Vidare är det tveksamt om alla beslut enligt rättegångsbalken är utformade på ett sådant sätt att de kan anses vara en utredningsorder utifrån de formkrav som ställs upp i direktivet. En sådan lösning skulle också kräva särskilda regler, eftersom vissa beslut enligt rättegångsbalken måste anpassas till den internationella kontexten. Ett exempel på en sådan anpassning är beslag enligt 2 kap. 1 § lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut (lagen om verkställighet av frysningsbeslut; se även prop. 2004/05:115 s. 32 f.). Vidare måste särbestämmelser införas för att vissa beslut som rör samarbetet inte återfinns i rättegångsbalken, t.ex. överförande av en frihetsberövad person. Slutligen skulle en sådan lösning kräva undantag från rättegångsbalkens regler beträffande vilka myndigheter som kan meddela en utredningsorder (jfr artikel 2 c i direktivet). Dessa omständigheter talar mot en lösning enligt detta alternativ.

I stället förordar regeringen en ordning enligt det andra alternativet. En europeisk utredningsorder bör definieras som en ny typ av beslut som enbart riktar sig till en annan medlemsstat. Med en sådan lösning blir det lättare att anpassa bestämmelserna till direktivets formella krav och den särskilda kontext som det gränsöverskridande samarbetet innebär.

En första precisering som behöver göras är vilka myndigheter i Sverige som ska kunna besluta om eller utfärda en europeisk utredningsorder. I avsnitt 6.5 föreslås att åklagare och domstol ska vara behöriga myndigheter såväl när Sverige är utfärdande stat som när en europeisk utredningsorder ska verkställas här. För de närmare övervägandena om varför endast åklagare och domstolar ska vara behöriga hänvisas till detta avsnitt. Av definitionen bör således framgå att det ska vara fråga om ett beslut av en åklagare eller domstol.

Vidare bör det med hänsyn till artikel 4 i direktivet anges i vilka förfaranden en utredningsorder får utfärdas. De förfaranden som nämns i artikel 4 b och c återfinns inte i svensk rätt utan återspeglar andra staters system som innehåller förfaranden som är snarlika ett straffrättsligt förfarande (jfr prop. 2004/05:144 s. 52 och prop. 2012/13:170 s. 16). Av relevans är dock artikel 4 a, som anger att en utredningsorder får utfärdas med avseende på straffrättsliga förfaranden som har inletts av eller ska tas upp inför en rättslig myndighet. Enligt EU-domstolens fasta praxis ska begrepp som inte uttryckligen hänvisar till nationell rätt ges en självständig unionsrättslig tolkning. Detta bör dock, enligt regeringens mening, inte föranleda någon annan bedömning än att en

förundersökning eller rättegång i brottmål enligt rättegångsbalkens regler omfattas av begreppet straffrättsliga förfaranden. En snävare tolkning, t.ex. att ett straffrättsligt förfarande förutsätter att ett åtal har väckts, kan inte vara avsedd eftersom direktivets tillämpningsområde då skulle begränsas avsevärt (jfr bl.a. skäl 6).

Samtidigt har det straffrättsliga förfarandet en början och ett slut. I artikel 4 a talas det om att förfarandet har inletts eller ska tas upp inför en rättslig myndighet, men inget anges närmare om när denna tidpunkt infaller. Den tidpunkt när en förundersökning inleds enligt 23 kap. 1 § rättegångsbalken får enligt regeringens mening anses överensstämma med direktivets utgångspunkt i fråga om när ett straffrättsligt förfarande inleds (jfr artikel 1.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU av den 20 december 2010 om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden som, av förklarliga skäl, anger en annan tidpunkt vid vilken nämnd rättighet inträder). Däremot bör den utredning som sker före en förundersökning inte omfattas av tillämpningsområdet. Informationsutbyte som sker på detta stadium får exempelvis hanteras via det polisiära samarbetet. I artikel 4 a i direktivet sägs inget om vid vilken tidpunkt det straffrättsliga förfarandet ska anses avslutat. Ett straffrättsligt förfarande avslutas när en dom eller slutligt beslut meddelas och domen eller beslutet har fått laga kraft. Detsamma gäller om förundersökningen läggs ned eller om den avslutas med att åtal inte väcks.

En särskild fråga är om en europeisk utredningsorder skulle kunna utfärdas vid användande av särskilda rättsmedel, trots att det finns en dom som fått laga kraft. Artikel 1.2 i ovan nämnda direktiv om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden preciserar att förfarandet anses avslutat vid den tidpunkt när domen fått laga kraft. Vid genomförandet av det direktivet ansåg regeringen, med hänsyn till denna precisering av när förfarandet anses avslutat, att direktivet inte innebär några förpliktelser vid handläggningen av en ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller klagan över domvilla (se prop. 2012/13:132 s. 17). Bedömningen av om en utredningsorder kan utfärdas vid användande av särskilda rättsmedel bör dock bli en annan. Till att börja med begränsas inte tillämpligheten av direktivet om en europeisk utredningsorder uttryckligen till en viss tidpunkt när det straffrättsliga förfarandet är avslutat, vilket är fallet i det andra direktivet. Vidare har direktiven olika syften. Det förra direktivet syftar till att införa minimiregler om rätten till tolkning och översättning där det finns ett tydligt behov av att i tiden precisera denna rättighet. Direktivet om en europeisk utredningsorder syftar till att ha ett så brett tillämpningsområde som möjligt (se artikel 3 och skälen 5–8). Avgörande bör vara att det förfarande som tillämpas är ett straffrättsligt förfarande. En rimlig slutsats är därför att en europeisk utredningsorder bör kunna utfärdas i Sverige i samband med ett förfarande om resning. Även i ett sådant förfarande kan det bli aktuellt för en åklagare att vidta kompletterande åtgärder (se 58 kap. 6 a och 6 b §§ rättegångsbalken). När det däremot gäller en ansökan om återställande av försutten tid eller klagan över domvilla torde motsvarande åtgärder inte bli aktuella.

Åklagarmyndigheten och *Ekobrottsmyndigheten* efterfrågar en närmare belysning av i vilken omfattning en utredningsorder kan utfärdas när det

gäller ett ärende om förverkande eller i andra typer av ärenden, t.ex. kontakt- eller näringsförbud eller vid talan om skattetillägg i allmän domstol.

Direktivet ställer inte upp några krav på att det straffrättsliga förfarandet ska kunna leda till ett visst resultat, t.ex. att en brottspåföljd döms ut. Straffrättsliga förfaranden som leder till andra följder av brott bör också omfattas av direktivets tillämpningsområde, under förutsättning att förfarandet grundar sig på en straffbar gärning. I svensk rätt finns också andra författningsreglerade följder av brott än brottspåföljder. Av 1 kap. 8 § brottsbalken framgår att förutom en påföljd kan brott föranleda förverkande av egendom, företagsbot eller annan särskild rättsverkan. Förfaranden avseende dessa andra reglerade följder av brott bör enligt regeringens mening omfattas av den nya lagens tillämpningsområde. En förutsättning är dock att den rättsverkan som avses hanteras enligt reglerna om förundersökning och rättegång i brottmål. Om den särskilda rättsverkan handläggs enligt andra processrättsliga regler, faller den utanför definitionen av en europeisk utredningsorder, t.ex. vid återkallelse av körkort som är en rättsligt reglerad följd av ett brott, men som handläggs i ett förvaltningsrättsligt förfarande (se 5 kap. 3 §, 7 kap. 2 § och 8 kap. 1 § körkortslagen [1998:488]). Detsamma gäller om den åtgärd som avses inte kan anses vara en reglerad följd av ett brott, t.ex. kontaktförbud. För en närmare redogörelse av vilka andra typer av författningsreglerade följder av brott som omfattas av definitionen hänvisas till författningskommentaren (se avsnitt 13.1).

Enligt bestämmelserna i 22 kap. rättegångsbalken kan talan om enskilt anspråk föras i samband med åtal för brottet (1 §). Under vissa förutsättningar är åklagaren skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra målsägandens talan (2 §). Enskilt anspråk är i grunden ett tvistemål och direktivet om en europeisk utredningsorder omfattar inte anspråk som hanteras inom ramen för civilrättsliga förfaranden. Vid talan om enskilt anspråk, som förs i samband med åtal för brottet, kommer dock åtskilliga straffprocessrättsliga regler att gälla även för förfarandet om det enskilda anspråket (se bl.a. Fitger m.fl., Rättegångsbalken I, del 2, s. 22:4). I många fall kommer den åtgärd som ska vidtas i en annan medlemsstat att avse bevisning som, inom ramen för ett straffrättsligt förfarande, är relevant för såväl ansvarsdelen som det enskilda anspråket. En utredningsorder som utfärdas i dessa fall bör omfattas av definitionen, oavsett att bevisningen även används i talan om det enskilda anspråket. I vissa fall behövs, beträffande det enskilda anspråket, utredning som inte har någon relevans för ansvarsdelen, t.ex. om att skada uppkommit (när det inte är ett brottsrekvisit) eller om beräkning av skadeståndets storlek. Även om sådana frågor hanteras inom ramen för en svensk brottmålsprocess, torde det inte överensstämma med direktivets syfte att en europeisk utredningsorder ska omfatta bevisinhämtning i dessa frågor. En utredningsorder bör därför inte kunna utfärdas i dessa fall.

Enligt artikel 4 d omfattas även straffrättsliga förfaranden som hänförs till brott för vilka en juridisk person kan ställas till ansvar eller bestraffas. Definitionen av en europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige bör även omfatta de förfaranden i vilka talan riktar sig mot en juridisk person. Det kan t.ex. röra sig om åläggande av företagsbot eller

talans om förverkande som riktar sig mot en näringsidkare. Eftersom det föreslås ovan att en utredningsorder ska utfärdas i en förundersökning eller rättegång i brottmål behövs inga uttryckliga regler om att talan som riktar sig mot en juridisk person omfattas.

Direktivets tillämpningsområde är slutligen begränsat till åtgärder som avser bevisinhämtning, vilket framgår av artikel 1.1. Det bör därför framgå av definitionen att ett beslut ska innebära att en utredningsåtgärd vidtas i syfte att hämta in bevisning. Åtgärder för ett annat syfte bör således falla utanför lagens tillämpningsområde. Ett sådant exempel är beslag som syftar till att återställa egendom till rättmätig ägare eller till att säkerställa en framtida verkställighet av ett beslut om förverkande. För sådana åtgärder får i stället annan lag tillämpas, se avsnitt 6.3.3.

Enligt artikel 32.1 i direktivet kan åtgärder vidtas i syfte att provisoriskt förhindra att material som kan användas som bevis förstörs, omvandlas, förflyttas, överlämnas eller bortskaffas. En sådan åtgärd får anses syfta till att inhämta bevisning, dels eftersom åtgärden endast avser bevismaterial, dels då huvudtanken är att materialet i ett senare skede ska överlämnas till den utfärdande staten. Definitionen av en europeisk utredningsorder behöver således inte innehålla en särskild bestämmelse om provisoriska åtgärder.

I promemorian föreslås att det uttryckligen i definitionen ska anges att med en utredningsorder som utfärdas i Sverige avses även överlämnande av bevisning som en behörig myndighet i en annan medlemsstat har i sin besittning. Regeringen anser emellertid att detta inte behöver regleras särskilt. En åtgärd som syftar till att hämta in bevisning får även anses omfatta dessa fall.

Sammanfattningsvis ska med en europeisk utredningsorder avses ett beslut i Sverige av en åklagare eller domstol under en förundersökning eller en rättegång i brottmål som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i en annan medlemsstat i syfte att inhämta bevisning.

En europeisk utredningsorder som utfärdas i en annan medlemsstat

Av definitionen av en europeisk utredningsorder som utfärdas i en annan medlemsstat bör inledningsvis framgå att med en sådan avses ett rättsligt avgörande som har utfärdats eller godkänts av en utländsk domare, domstol, undersökningsdomare eller åklagare (se artikel 2 c). En utredningsorder kan således utfärdas av en annan myndighet än de som räknas upp, t.ex. polismyndighet, men för att ordern ska kunna erkännas och verkställas i Sverige krävs att den har godkänts av en domare, domstol, undersökningsdomare eller åklagare.

Vidare bör det anges att utredningsordern innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i Sverige för att hämta in bevisning. Till skillnad mot vad som föreslås i promemorian anser regeringen att det inte uttryckligen behöver framgå att en utredningsorder även får avse en åtgärd som innebär ett inhämtande av bevisning som redan finns hos svensk åklagare eller domstol. En sådan åtgärd får anses utgöra en åtgärd som vidtas för att hämta in bevisning i lagens mening. Om åtgärden har ett annat syfte, t.ex. för att säkerställa en verkställighet av ett framtida beslut om förverkande, faller den utanför definitionen och kan inte bli föremål för erkännande eller verkställighet i Sverige. Innan detta

konstateras bör dock åklagaren eller domstolen samråda med den andra statens behöriga myndighet.

De förfaranden som anges i artikel 4 b och c i direktivet återfinns, som nyss redogjorts för, inte i svensk rätt men däremot i vissa andra medlemsstaters rättssystem. Avvikelse från svenska regler i detta avseende utgör inte någon grund för att vägra, utan tvärtom föreligger som utgångspunkt en skyldighet för Sverige att erkänna och verkställa den åtgärd som anges i utredningsordern. Definitionen av en europeisk utredningsorder som utfärdas i en annan medlemsstat bör mot denna bakgrund i stort sett vara likalydande med relevanta bestämmelser i artikel 4 a–c.

Sålunda bör det av definitionen framgå att utredningsordern ska ha utfärdats antingen i ett straffrättsligt förfarande eller i ett annat förfarande, som har inletts av en administrativ eller rättslig myndighet, avseende straffbara gärningar, när ett beslut i ett sådant förfarande kan leda till ett förfarande inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål. Vad som i den andra medlemsstaten är ett straffrättsligt eller annat förfarande enligt nämnda bestämmelser i direktivet får avgöras av den statens regelverk.

Av artikel 4 d i direktivet framgår att en utredningsorder som utfärdas i ett av ovan nämnda förfaranden även får hänföra sig till brott eller överträdelser för vilka en juridisk person kan ställas till ansvar eller bestraffas. Regeringen anser emellertid, till skillnad från vad som föreslås i promemorian, att detta inte behöver anges uttryckligen i definitionen. Lydelsen av den definition som föreslås ovan utesluter inte att ett förfarande kan rikta sig mot en juridisk person utan omfattar såväl fysiska som juridiska personer.

Vad gäller bedömningen av när det utländska förfarandet ska anses inlett respektive avslutat bör utgångspunkten vara den andra medlemsstatens regelverk. Det torde dock motsvara den ordning som gäller i Sverige, dvs. förfarandet inleds när det finns anledning att anta att ett brott begåtts och avslutas när det finns en dom eller ett beslut som inte längre går att överklaga. Det kan noteras att det också i den andra medlemsstaten kan vara möjligt att vidta utredningsåtgärder i samband med användande av särskilda rättsmedel (jfr 58 kap. 6 a och 6 b §§ rättegångsbalken). Även en utredningsorder i en sådan situation kan omfattas av definitionen.

Det bör inte krävas att det utländska förfarandet ska kunna leda till ett visst resultat, så länge den rättsligt reglerade följden i den medlemsstaten baserar sig på en straffbar gärning eller en gärning som är straffbar genom att den utgör en överträdelse av en rättsregel.

Sammanfattningsvis bör med en europeisk utredningsorder avses ett rättsligt avgörande i en annan medlemsstat av en domare, domstol, undersökningsdomare eller åklagare i ett straffrättsligt eller motsvarande förfarande som innebär att en åtgärd ska vidtas i Sverige för att inhämta bevisning.

6.3.3 Närmare om den nya lagens tillämpningsområde

Regeringens förslag: Lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar, lagen om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut och 1946 års lagar om bevisupptagning åt respektive för utländsk domstol ska inte gälla om den nya lagen är tillämplig.

Den nya lagen ska inte tillämpas vid bevisinhämtning inom en gemensam utredningsgrupp som har inrättats enligt lagen om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar eller när kriminalregisteruppgifter hämtas in eller lämnas ut med stöd av rådets rambeslut 2009/315/RIF av den 26 februari 2009 om organisationen av medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregistret och uppgifternas innehåll.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna godtar förslagen eller invänder inte mot dem. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* anför emellertid att det är angeläget att den nya lagens tillämpningsområde klargörs i förhållande till annan relevant lagstiftning. Myndigheterna framhåller särskilt svårigheterna med regelverken om beslag, eftersom ett och samma beslag kan ha flera syften, vilket i sin tur kan leda till att både den nya lagen och annan lag är tillämplig.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 34.1 och 34.2 i direktivet föreskrivs att direktivet, helt eller delvis, ersätter motsvarande bestämmelser i de internationella överenskommelser som räknas upp i direktivet. Dessa är 1959 års konvention om rättslig hjälp och dess två tilläggsprotokoll, konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 (Schengenkonventionen) samt EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och dess tilläggsprotokoll. Vidare ska direktivet ersätta bestämmelserna i rådets rambeslut 2003/577/RIF av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial (rambeslutet om verkställighet av frysningsbeslut) i de delar bestämmelserna avser frysning av bevismaterial. Slutligen ersätter direktivet rådets rambeslut 2008/978/RIF av den 18 december 2008 om en europeisk bevisinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden. Detta rambeslut har emellertid upphävts genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/95 av den 20 januari 2016 om upphävande av vissa akter på området för polissamarbete och straffrättsligt samarbete (se skäl 11 och artikel 1).

De internationella överenskommelser som är i kraft har genomförts i svensk rätt. Rambeslutet om verkställighet av frysningsbeslut har genomförts genom lagen om verkställighet av frysningsbeslut. Övriga internationella överenskommelser är genomförda i huvudsak genom lagen om internationell rättslig hjälp. När det gäller utlämnande av uppgifter ur belastningsregister finns kompletterande bestämmelser i lagen (1998:620) om belastningsregister (se prop.1999/2000:61 s. 181 och prop. 2011/12:163 s. 40). För information om bankkonton, transaktioner mellan konton och annan liknande information föreskrivs i ett flertal lagar på det finansiella området en skyldighet för banker och

finansiella institut att tillhandahålla informationen till en åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, se t.ex. 1 kap. 11 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. En del av samarbetet återfinns slutligen i 2003 års lag om internationellt samarbete.

Det bör därför införas bestämmelser i lagen om internationell rättslig hjälp, 2003 års lag om internationellt samarbete och lagen om verkställighet av frysningsbeslut om att respektive lag inte gäller om den nya lagen som genomför direktivet är tillämplig. Detsamma gäller lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol och lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol. Eftersom direktivets tillämpningsområde är begränsat, kommer dock dessa lagar även i fortsättningen att kunna eller behöva tillämpas. Några remissinstanser efterfrågar också, mot denna bakgrund, ett förtydligande av den nya lagens tillämpningsområde. Regeringen gör följande överväganden.

Till att börja med ska den nya lagen endast tillämpas gentemot medlemsstaterna i EU, utom Danmark och Irland (se avsnitt 6.2). I förhållande till Danmark och Irland och i förhållande till stater som inte är medlemmar i EU ska således den ordning som gäller i dag fortsätta att tillämpas.

Den nya lagen som föreslås avser endast åtgärder som syftar till att inhämta bevisning i vissa typer av förfaranden (se avsnitt 6.3.2). I såväl lagen om internationell rättslig hjälp som lagen om verkställighet av frysningsbeslut föreskrivs om åtgärder som har andra syften. Främst avses beslag och kvarstad för att säkerställa en framtida verkställighet av ett beslut om förverkande, men även beslag för återställande av egendom till rättmätig ägare. Om åtgärden har något av dessa syften, ska nämnda lagar tillämpas i stället för den nya lagen.

Lagen om internationell rättslig hjälp omfattar även andra typer av förfaranden än vad som följer av artikel 4 i direktivet. I 1 kap. 5 § första stycket 1 anges att rättslig hjälp ska lämnas i ärenden som i den ansökande staten eller i Sverige handläggs i ett administrativt eller annat förfarande än ett straffrättsligt förfarande, om detta har avtalats i en internationell överenskommelse. I viss utsträckning kommer denna bestämmelse att ersättas av den nya lagens bestämmelser, eftersom de internationella överenskommelser som avses bl.a. är Schengenkonventionen och EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Men även andra internationella överenskommelser, som inte ersätts av direktivet, åsyftas (se prop. 1999/2000:61 s. 75 f.).

Rättslig hjälp kan även lämnas i ärenden som avser skadestånd för bl.a. felaktiga frihetsberövanden och ärenden som handläggs gemensamt med brottmål enligt 1 kap. 5 § första stycket 2 och 3 lagen om internationell rättslig hjälp. Dessa typer av ärenden omfattas i huvudsak inte av direktivets tillämpningsområde. När det gäller ärenden som handläggs gemensamt med brottmål är gränsdragningen inte helt enkel och ärenden som rör målsägandanspråk bör i vissa delar kunna omfattas av direktivet (se avsnitt 6.3.2). Enligt 1 kap. 6 § lagen om internationell rättslig hjälp ska rättslig hjälp lämnas i ärenden om nåd och andra ärenden på verkställighetsstadiet. Ärenden av detta slag faller utanför direktivets tillämpningsområde.

En europeisk utredningsorder kommer ofta att avse beslag. I artikel 29 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder finns bestämmelser om att en utfärdande stat kan begära att den verkställande staten beslagtår och överlämnar egendom som kan användas som bevis (men även egendom som har förvärvats av den eftersökte till följd av brottet). Vidare ska sådan egendom kunna beslagtås på initiativ av den verkställande statens myndigheter (se artikel 29.1). I artikel 25 i konventionen om överlämnande mellan de nordiska staterna på grund av brott (Nordisk arresteringsorder) finns liknande bestämmelser. Bestämmelserna i rambeslutet och konventionen har genomförts genom 4 kap. 7 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk utredningsorder respektive 3 kap. 8 § lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder. Dessa bestämmelser hänvisar till lagen om internationell rättslig hjälp vid handläggningen av ett sådant ärende. Direktivet ersätter inte artikel 29 i aktuellt rambeslut. Om den utfärdande staten i en europeisk arresteringsorder begär bistånd i enlighet med artikel 29 i rambeslutet, bör en sådan begäran handläggas enligt bestämmelserna i lagen om internationell rättslig hjälp. Inget hindrar dock att den andra staten i anslutning till att en arresteringsorder översänds till behörig myndighet i Sverige, även översänder en utredningsorder som avser beslag och husrannsakan. En sådan utredningsorder får då hanteras enligt den nya föreslagna lagen. Regeringen anser att samma synsätt bör gälla i det omvända fallet där Sverige är utfärdande stat, vilket innebär att det blir upp till åklagaren att avgöra om bistånd med beslag ska begäras med stöd av rambeslutet eller om det i stället ska utfärdas en utredningsorder. Beslag i samband med ett överlämnande enligt en nordisk arresteringsorder (vilket i realiteten endast kommer aktualiseras i förhållande till Finland) bör hanteras på samma sätt.

Åklagarmyndigheten och *Ekobrottsmyndigheten* anför att det nya regelverket innebär vissa praktiska svårigheter vid handläggningen av beslag mot bakgrund av att ett beslag kan ske för flera syften. Beslag kan utgöra bevis, men även syfta till att säkerställa en framtida verkställighet av ett beslut om förverkande. Regeringen har förståelse för att regelverket kan innebära praktiska svårigheter, men med hänsyn till att tillämpningsområdet för direktivet är begränsat går det inte att undvika de svårigheter som kan uppkomma. I skäl 34 i direktivet har denna problematik också uppmärksamats och det uppmanas till flexibilitet vid tillämpningen av relevanta instrument. Vad som avses med ”flexibilitet” är inte helt enkelt att uttolka. Regeringen gör dock följande överväganden.

En utredningsorder för beslag utfärdas för att beslagtågen egendom ska överlämnas till den utfärdande staten för att användas som bevis. Om den staten även vill att egendomen, efter avslutat förfarande, ska återställas till rättmätig ägare (restitution), bör en sådan begäran kunna hanteras samtidigt i Sverige i enlighet med artikel 8 i EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Enligt 4 kap. 19 § andra strecksatsen i lagen om internationell rättslig hjälp kan också egendom beslagtås och överlämnas, om egendomen kan antas vara frånhänd någon genom brott. Utredningsordern bör kunna ses som en ansökan om rättslig hjälp enligt 2 kap. 4 § i lagen om internationell rättslig hjälp. Alla relevanta uppgifter

kommer att finnas med och vid behov får kompletteringar göras (2 kap. 9 §). Vidare kan direktkontakter ske mellan de behöriga myndigheterna (2 kap. 6 § andra stycket). I det omvända fallet, dvs. när Sverige är utfärdande stat, bör utgångspunkten vara att den andra staten har motsvarande regler om rättslig hjälp i brottmål som innebär att egendom kan överlämnas i syfte att återställa den till rättmätig ägare.

Om beslaget även syftar till att säkerställa en framtida verkställighet av ett förverkandebeslut, uppstår en del praktiska problem. De internationella regelverk som gäller för beslag i ett första skede samt en verkställighet av ett meddelat beslut om förverkande i ett senare skede, bygger på att egendomen finns kvar i den verkställande staten (se bl.a. artikel 10.1 b i rambeslutet om verkställighet av frysningsbeslut och artikel 4.1 i rådets rambeslut 2006/783/RIF av den 6 oktober 2006 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande). Egendomen överlämnas således enligt dessa regelverk inte till den utfärdande staten.

När Sverige är verkställande stat bör åklagaren samråda med den andra statens myndigheter om det finns indikationer på att egendomen som överlämnas även kan bli föremål för ett förverkande. Om den utfärdande myndigheten vill att egendomen även ska förverkas, finns det möjligheter att beslagta egendomen för detta syfte och överlämna den till den andra staten enligt 4 kap. 19 § tredje strecksatsen lagen om internationell rättslig hjälp. Bakgrunden till denna bestämmelse var att kunna omhänderta ansökningar om beslag som hade dubbla syften (se prop. 1989/90:82 s. 33). Har en utredningsorder utfärdats får den, även i dessa fall, tjäna som underlag för att pröva en ansökan enligt nämnda bestämmelse. Prövningen kommer alltså att ske enligt lagen om internationell rättslig hjälp. Utfallet kan således bli annorlunda än den prövning som görs gentemot den nya lagen som genomför direktivet. Om en ansökan om beslag enligt lagen om internationell rättslig hjälp avslås eller upphävs vid en domstolsprövning, bör bestämmelsen i artikel 13.3 i direktivet beaktas, dvs. kravet på att egendom ska återlämnas.

I det omvända fallet, dvs. när Sverige är utfärdande stat, bör åklagaren, i utredningsordern eller på annat sätt, informera den andra statens myndighet att den egendom som överlämnas även kan bli föremål för förverkande. Åklagaren och den andra statens myndighet får samråda om vad som är möjligt och vilket tillvägagångssätt som bör användas. Om den andra staten har en regel som motsvarar den som finns i 4 kap. 19 § tredje strecksatsen lagen om internationell rättslig hjälp, kan det vara en väg framåt. Det ska dock påpekas att någon motsvarighet till denna bestämmelse i lagen inte finns i någon internationell överenskommelse. Kräver den andra statens myndighet vid överlämnandet av egendomen att den ska återlämnas enligt artikel 13.3 i direktivet, finns det inget annat att göra än att efterfölja detta krav. Om något sådant krav inte ställs upp, bör inget hinder finnas mot att egendomen kan bli föremål för ett förverkande i Sverige.

En utredningsorder kan avse uppgifter ur det svenska belastningsregistret (jfr artikel 10.2 b i direktivet). Direktivet ersätter artikel 13.1 i 1959 års konvention om rättslig hjälp som avser utlämnande av sådana uppgifter i straffrättsliga förfaranden. Den föreslagna bestämmelsen om att lagen om internationell rättslig hjälp inte

gäller om den nya lagen är tillämplig, kommer även att avse denna form av samarbete. Det utbyte som däremot sker med stöd av artikel 13.2 i nämnda konvention avser andra förfaranden än de som direktivet omfattar. För dessa fall gäller lagen om internationell rättslig hjälp med kompletterande bestämmelser i lagen om belastningsregister och förordningen (1999:1134) om belastningsregister.

Mellan medlemsstaterna gäller rambeslutet 2009/315/RIF av den 26 februari 2009 om organisationen av medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregistret och uppgifternas innehåll. Rambeslutet har genomförts genom ändringar i lagen och förordningen om belastningsregister. I artiklarna 6–8 regleras utlämnande av uppgifter ur kriminalregistret. Samarbetet sker genom utnämnda centralmyndigheter (i Sverige har Polismyndigheten utsetts) samt utifrån andra förutsättningar och för andra syften än straffrättsliga förfaranden. Mot denna bakgrund och eftersom rambeslutet inte omnämns i artikel 34 i direktivet, bör rambeslutet kunna tillämpas parallellt med direktivet. Det får vara upp till den behöriga myndigheten i den stat som behöver uppgifterna att avgöra vilket instrument som ska användas. För att tydliggöra att direktivet inte gäller i de fall rambeslutet tillämpas bör en bestämmelse föras in i den nya lagen om att den inte gäller när kriminalregisteruppgifter hämtas in eller lämnas ut med stöd av rambeslutets bestämmelser. Bestämmelsen kan utformas efter mönster av 1 kap. 8 § lagen om internationell rättslig hjälp. Det bör också framgå av lagen att för sådant inhämtande eller utlämnande gäller i stället lagen om belastningsregister och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Direktivet ersätter EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, i vilken det bl.a. finns bestämmelser om gemensamma utredningsgrupper, kontrollerade leveranser och hemliga utredningar. I 2003 års lag om internationellt samarbete finns bestämmelser som genomför EU-konventionen i denna del. Som föreslås ovan bör en bestämmelse införas i 2003 års lag om att den inte gäller om den nya lagen som genomför direktivet är tillämplig. I artikel 3 i direktivet stadgas emellertid att direktivet inte omfattar åtgärder som avser inrättande av en gemensam utredningsgrupp eller vid bevisinhämtning inom en sådan grupp. Detta undantag bör framgå av den nya lagen. I dessa fall ska således 2003 års lag om internationellt samarbetet tillämpas.

6.3.4 Samarbete som inte omfattas av den nya lagen

Regeringens bedömning: Åtgärder inom ramen för tull- och polissamarbetet inom EU bör falla utanför den nya lagens tillämpningsområde.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna instämmer i eller invänder inte mot bedömningen. *Åklagarmyndigheten* anser emellertid att det vore bra med en utförligare beskrivning av skärningspunkten mellan polissamarbete, tullssamarbete och rättsligt samarbete. Vidare konstaterar myndigheten att

tullregleringen i Neapel II-konventionen innehåller regler om rättslig hjälp.

Skälen för regeringens bedömning: Det brottsbekämpande samarbetet brukar ofta delas in i det polisiära samarbetet och tullsamarbetet å ena sidan och det straffrättsliga samarbetet å andra sidan. Uppdelningen är dock inte alltid självklar. I vissa medlemsstater ges t.ex. polismyndigheter större befogenheter än i andra stater. Det kan bl.a. röra sig om möjligheten att besluta om vissa straffprocessuella tvångsmedel. I en del medlemsstater får en polismyndighet besluta om detta, medan det i andra medlemsstater endast är åklagare eller domstol som får besluta om sådana åtgärder.

Det polisiära samarbetet och tullsamarbetet sker ofta på underrättelsestadiet, dvs. innan ett straffrättsligt förfarande har inletts. Detta samarbete, ofta i form av ett informationsutbyte mellan myndigheterna, kan fortsätta utan påverkan av direktivet eller den nya lagen. De internationella överenskommelser som reglerar detta samarbete ersätts inte heller av direktivet.

Samarbetet mellan polisiära myndigheter och tullmyndigheter kan fortgå när det straffrättsliga förfarandet har inletts och det med stöd av flera olika instrument. Avgränsningen av detta samarbete mot det samarbete som regleras i direktivet bör dock enligt regeringens mening inte föranleda några större tillämpningssvårigheter.

En polis- eller tullmyndighet kommer till att börja med inte kunna tillämpa direktivet eftersom en utredningsorder alltid måste utfärdas eller godkännas av en rättslig myndighet (se artikel 2 c). Däremot kan åtgärder för att inhämta bevis efter en begäran från t.ex. en polismyndighet, med stöd av en överenskommelse som inte ersätts av direktivet, kunna vidtas även fortsättningsvis. Ett exempel på en sådan överenskommelse är rådets rambeslut 2006/960/RIF av den 19 december 2006 om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater. Rambeslutet har genomförts genom förordningen (2008:1396) om förenklat uppgiftsutbyte mellan brottsbekämpande myndigheter i Europeiska unionen. Den omständigheten att samma uppgifter skulle kunna inhämtas med stöd av direktivet om en europeisk utredningsorder påverkar inte möjligheten att inhämta bevis enligt den förordningen. Motsvarande bör gälla uppgiftsutbyte som sker mellan tullmyndigheter med stöd av t.ex. konventionen om ömsesidigt bistånd och samarbete mellan tullförvaltningar inom EU:s medlemsstater (Neapel II-konventionen). I lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete finns bestämmelser om tullsamarbetet enligt Neapel II-konventionen. Det får vara upp till de behöriga myndigheterna i den stat där brottsutredningen pågår att avgöra vilket instrument som ska användas.

Av artikel 34 i direktivet framgår att direktivet ersätter vissa bestämmelser i Schengenkonventionen. Gränsöverskridande övervakning enligt artikel 40 i den konventionen syftar i stor utsträckning till att inhämta bevisning. Som *Åklagarmyndigheten* anför hanteras i vissa stater sådan övervakning som straffrättsligt samarbete, medan andra stater ser det mer som polisiärt samarbete. I svensk rätt anses gränsöverskridande övervakning som polisiärt samarbete (se 4 § lagen [2000:343] om internationellt polisiärt samarbete). Direktivet anger också i skäl 9 att

direktivet inte ska tillämpas på övervakning över gränserna enligt Schengenkonventionen. Den nya lagen ska således inte tillämpas i dessa fall. Även en åtgärd enligt artikel 41 i Schengenkonventionen om gränsöverskridande efterföljande (se 5 § lagen om internationellt polisiärt samarbete) bör falla utanför direktivets och den nya lagens tillämpningsområde. Detta med hänsyn till att det huvudsakliga syftet med efterföljandet inte är att inhämta bevisning utan att säkerställa ett kommande överlämnandeförfarande enligt rambeslutet om en europeisk arresteringsorder (jfr prop. 1997/98:42 s. 78). Motsvarande får anses gälla beträffande gränsöverskridande övervakning och efterföljande enligt artiklarna 20 och 21 i Neapel II-konventionen (se 3 kap. 1 och 2 §§ lagen om internationellt tullsamarbete).

Beträffande kontrollerade leveranser (artikel 28 i direktivet) bör bestämmelserna i 10–14 §§ i 2003 års lag om internationellt samarbete även i fortsättningen tillämpas i det fall en sådan leverans sker med stöd av artikel 22 i Neapel II-konventionen. Direktivet ersätter inte Neapel II-konventionen, och om tullmyndigheterna i Sverige och den andra staten är överens om att hantera ärendet inom ramen för den konventionen, bör det inte finnas något hinder mot det. I sak torde det dock inte bli någon skillnad, eftersom den verkställande staten kan tillämpa sina nationella regler fullt ut oavsett vilket regelverk (direktivet eller konventionen) som används.

När det gäller hemliga utredningar (artikel 29 i direktivet) finns motsvarande bestämmelser i artikel 23 i Neapel II-konventionen. Sverige har emellertid valt att reservera sig och tillämpar inte reglerna om hemliga utredningar (jfr prop. 1999/2000:122 s. 23 f.). Tullverket är inte heller behörig myndighet att ingå några överenskommelser om bistånd i en brottsutredning som genomförs av tjänstemän med skyddsidentitet enligt 15 § i 2003 års lag om internationellt samarbete. För svenskt vidkommande är följaktligen endast direktivet och bestämmelserna i den föreslagna nya lagen tillämpliga beträffande dessa utredningsåtgärder.

Som *Åklagarmyndigheten* påpekar anges i artikel 3 i Neapel II-konventionen att den omfattar ömsesidigt bistånd i brottsutredningar (punkt 1) samt att det är upp till den rättsliga myndighet som leder brottsutredningen att avgöra om ansökningar om sådant bistånd ska ske enligt gällande regler om rättslig hjälp eller Neapel II-konventionen (punkt 2). Detta bör dock inte föranleda några gränsdragningsproblem, eftersom lagen om internationellt tullsamarbete inte omfattar åklagares eller domstolars samarbete över gränserna i brottsutredningar eller brottmålsrättegångar (se prop. 1999/2000:122 s. 28). Lagstiftaren ansåg att lagen om internationell rättslig hjälp skulle tillämpas i fråga om detta samarbete mellan medlemsstaterna. Denna lag ersätts nu i huvudsak av den föreslagna nya lagen som genomför direktivet om en europeisk utredningsorder.

6.3.5 Internationella avtal om bevisinhämtning

Regeringens bedömning: I förhållande till andra medlemsstater bör den nya lagen ha företräde framför bestämmelser om bevisinhämtning som finns i bilaterala och multilaterala avtal som Sverige har ingått.

Promemorians bedömning: I promemorian anges inte särskilt någon bedömning i fråga om huruvida bilaterala eller multilaterala avtal bör bibehållas i förhållande till andra medlemsstater.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans uppmärksammar särskilt frågan.

Skälen för regeringens bedömning: Som anges i avsnitt 6.3.3 ska direktivet om en europeisk utredningsorder enligt artikel 34.1 och 34.2 ersätta bl.a. motsvarande bestämmelser i 1959 års konvention om rättslig hjälp och dess två tilläggsprotokoll, konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 (Schengenkonventionen) samt EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och dess tilläggsprotokoll. Eftersom artikel 34 i direktivet innebär att det avtalsreglerade samarbetet mellan Sverige och medlemsstaterna ersätts av direktivets samarbetsregler ska den lag som föreslås för att genomföra direktivet i huvudsak tillämpas i stället för de lagar som anges ovan. Om behörig myndighet i den andra medlemsstaten anser att en viss åtgärd inte kan hanteras inom ramen för direktivets tillämpningsområde finns vissa möjligheter att hantera detta inom ramen för lagen om internationell rättslig hjälp (se 1 kap. 2 § andra stycket; jfr även 1 kap. 7 §).

Enligt artikel 34.3 finns det dock en möjlighet att även fortsättningsvis tillämpa bilaterala eller multilaterala avtal och överenskommelser med andra medlemsstater, om dessa ytterligare stärker syftena med direktivet och bidrar till att förenkla eller ytterligare underlätta förfarandena för bevisinhämtning. De skydds nivåer som anges i direktivet måste dock respekteras. Medlemsstater som önskar bibehålla sådana avtal eller överenskommelser ska enligt artikel 34.4 informera kommissionen om det och om vilka avtal eller överenskommelser det är fråga om.

Regler om bevisinhämtning i brottmål finns i en rad olika avtal och överenskommelser som Sverige har ingått, bl.a. inom ramen för samarbetet inom FN och Europarådet. Av särskilt intresse är dock Nordisk överenskommelse om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning från 1974 (SÖ 1975:42). Sverige har också ingått avtal om inbördes rättshjälp med Ungern 1983 (SÖ 1986:5) och Polen 1989 (SÖ 1990:9). Avtalen med Polen och Ungern innehåller vissa bestämmelser om bevisupptagning och förundersökning som överlappar direktivets tillämpningsområde. Dessa bestämmelser torde ha upphört att gälla i samband med att Ungern och Polen tillträdde 1959 års konvention om rättslig hjälp (se artikel 26.1 och 26.2). De kan i vart fall inte sägas stärka syftet med direktivet, eller vara underlättande eller förenklande i förhållande till direktivets bestämmelser. Bestämmelserna om bevisupptagning och förundersökning i dessa avtal ska därför inte bibehållas (men däremot de som rör delgivning och överförande av lagföring). Inte heller bestämmelserna om bevisupptagning som finns i den nordiska överenskommelsen från 1974 är sådana som anges i artikel 34.3. De bestämmelserna bör därför inte bibehållas gentemot Finland.

Av samma skäl som angetts beträffande ovan nämnda avtal och överenskommelser bedömer regeringen också att den nya lagen, i förhållande till andra EU-medlemsstater, bör ha företräde framför bestämmelser om bevisinhämtning i brottmål som finns i andra multilaterala överenskommelser som Sverige har ingått, t.ex. artikel 7 i

FN:s konvention av den 20 december 1988 mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen (SÖ 1991:41 och 2000:35) och artikel 12 i FN:s konvention av den 9 december 1999 om bekämpande av finansiering av terrorism (SÖ 2002:44).

Sammanfattningsvis anser regeringen att Sverige inte bör göra någon anmälan till kommissionen angående fortsatt tillämpning av bilaterala eller multilaterala avtal. Därigenom tar den nya lagen över avtalen i de delar som avser bevisinhämtning mellan medlemsstater.

6.4 Utredningsåtgärder som en europeisk utredningsorder ska avse eller motsvara

Regeringens förslag: En europeisk utredningsorder enligt den nya lagen ska avse eller motsvara följande åtgärder:

1. förhör under förundersökning,
2. bevisupptagning vid utländsk eller svensk domstol,
3. förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring,
4. beslag, kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken och en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken,
5. husrannsakan och andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken,
6. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning,
7. rättsmedicinsk undersökning av en avliden person,
8. överförande av en frihetsberövad person till eller från Sverige,
9. kontrollerad leverans,
10. bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet,
11. inhämtande av bevis som finns hos en myndighet i en annan medlemsstat eller i Sverige, och
12. andra åtgärder som inte innebär användning av tvångsmedel eller någon annan tvångsåtgärd.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås inte någon uttrycklig bestämmelse om att en utredningsorder även ska kunna omfatta kvarhållande av försändelse.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslaget. *Åklagarmyndigheten* påpekar att åtgärden kvarhållande av försändelse inte omfattas av förslaget till ny lag. *Åklagarmyndigheten* anser vidare, i likhet med *Ekobrottsmyndigheten*, att realtidsövervakning av bankkonton snarast bör bli tillgänglig för brottsbekämpande myndigheter. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* konstaterar också att tvångsmedlet kvarhållande av försändelse inte finns med i lagförslaget och drar slutsatsen att en sådan åtgärd inte kan omfattas av en europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige. *Svea hovrätt* har vissa lagtekniska synpunkter.

Skälen för regeringens förslag: Bevisinhämtning i en annan stat eller i Sverige under en pågående brottsutredning eller en rättegång i brottmål är många gånger av stor betydelse, bl.a. när det gäller att utreda och

beivra grov organiserad brottslighet. Eftersom nuvarande regelverk för bevisinhämtning mellan medlemsstaterna i stort sätt ersätts av direktivet, bör enligt regeringens mening samtliga åtgärder som syftar till bevisinhämtning och som är tillgängliga för åklagare och domstol under en förundersökning och rättegång i brottmål kunna omfattas av en europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige eller i en annan medlemsstat. Det finns inte några skäl till varför vissa åtgärder ska uteslutas från lagens tillämpningsområde. Det är vidare så att direktivet förutsätter att Sverige, när det kommer en utredningsorder från ett annat land, kan tillhandahålla samtliga åtgärder som en svensk åklagare eller domstol kan använda sig av.

Samma sak bör gälla åtgärder som endast används i det gränsöverskridande samarbetet och som omfattas av direktivet, t.ex. överförande av en frihetsberövad person. En utredningsorder bör kunna omfatta samtliga de åtgärder som möjliggörs genom direktivet. Det finns enligt regeringen inte någon anledning att begränsa dessa möjligheter.

Enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken kan rätten förordna att en försändelse som väntas komma in till ett befordringsföretag ska hållas kvar i avvaktan på att frågan om beslag har avgjorts. I promemorian räknas denna åtgärd inte uttryckligen upp bland de åtgärder som kan omfattas av en utredningsorder, vilket påpekas av ett par remissinstanser. Med hänsyn till regeringens allmänna syn på lagens tillämpningsområde finns det inte någon anledning att utesluta denna åtgärd, även om den inte används ofta. Kvarhållande av försändelse är ett hemligt tvångsmedel och med hänsyn till bl.a. legalitetsprincipen bör åtgärden uttryckligen tas med bland de åtgärder som en utredningsorder kan omfatta.

En utredningsorder enligt direktivet kan omfatta åtgärder som avser en kontrollerad leverans (artikel 28.1 b) och bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet (artikel 29, som använder begreppet ”hemliga utredningar”). I promemorian föreslås att sådana åtgärder ska omfattas av lagen. Regeringen har ingen annan uppfattning men anser att detta uttryckligen bör framgå av lagtexten.

Enligt artikel 28.1 a i direktivet kan en utredningsorder utfärdas för realtidsövervakning av banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner som genomförs på ett eller flera bestämda konton. I promemorian föreslås inga särskilda regler om detta, bl.a. mot bakgrund av att någon sådan reglering eller etablerad praxis på nationell nivå inte finns. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* påtalar vikten av att kunna använda realtidsövervakning av banktransaktioner för att bekämpa ekonomisk brottslighet och menar att den nya lagen blir mer inskränkt i detta avseende än lagen om internationell rättslig hjälp med hänsyn till 1 kap. 7 § i den lagen. Artikel 6.1 b i direktivet förutsätter dock att utredningsordern omfattar åtgärder som kan vidtas i den stat som utfärdar ordern, antingen med stöd av uttrycklig reglering eller av en etablerad praxis. Med hänsyn härtill kan det inte föreslås att en utredningsorder ska kunna utfärdas för en sådan utredningsåtgärd som efterfrågas. Inte heller blir det möjligt att utföra realtidsövervakning av banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner om det har begärts i en utredningsorder som översänts till Sverige från en annan stat (se vidare avsnitt 8.3.6 och 8.4.2).

En specifik åtgärd som regleras i direktivet är att inhämta bevis som behörig myndighet i en annan medlemsstat eller i Sverige redan har i sin besittning (artikel 1.1 andra stycket). I promemorian föreslås att denna åtgärd ska omfattas av definitionerna av en svensk respektive utländsk utredningsorder. Regeringen anser att detta inte behövs (se avsnitt 6.3.2). Däremot bör åtgärden omfattas av den uppräknade av åtgärder som en europeisk utredningsorder kan omfatta. I lagtexten bör det dock anges att en utredningsorder kan omfatta en utredningsåtgärd som avser eller motsvarar inhämtande av bevis som finns hos en myndighet i Sverige eller i den andra medlemsstaten. Åtgärden kommer att omfatta även andra myndigheter än behöriga myndigheter enligt direktivet.

Slutligen bör en utredningsorder kunna omfatta andra åtgärder än de som föreslås ovan. Bestämmelsen kan, som *Svea hovrätt* föreslår, utformas efter mönster av 1 kap. 2 § andra stycket lagen om internationell rättslig hjälp. En viktig förutsättning är således att åtgärden inte innebär användning av tvångsmedel eller någon annan tvångsåtgärd. I de fall det rör sig om en europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige bör åtgärden därutöver vara etablerad och godtagen i praxis (jfr artikel 6.1 b i direktivet). I det omvända fallet, dvs. i fråga om en europeisk utredningsorder som utfärdas i en annan medlemsstat, finns en skyldighet att erkänna och verkställa utredningsordern om den åtgärd som avses inte kan anses vara en tvångsåtgärd enligt svensk rätt (artikel 10.2 d). För en närmare redogörelse för vilka åtgärder som kan omfattas av en utredningsorder hänvisas till författningskommentaren.

6.5 Behöriga myndigheter

Regeringens förslag: Åklagare och allmän domstol ska vara behöriga att utfärda en europeisk utredningsorder i Sverige. De ska också vara behöriga att erkänna en europeisk utredningsorder som har utfärdats i en annan medlemsstat och se till att den verkställs i Sverige.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslaget. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anför att det bör förklaras hur fördelarna med det nuvarande systemet ska behållas när man övergår till ett mer decentraliserat system av direktkontakter mellan åklagare.

Skälen för regeringens förslag: Det straffrättsliga samarbetet som baserar sig på principen om ömsesidigt erkännande bygger på ett samarbete mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter. Detta gäller även för samarbetet enligt direktivet. De behöriga myndigheterna, dvs. den utfärdande respektive den verkställande myndigheten, ska ha direktkontakt med varandra (se artikel 7.1 och 7.2 i direktivet). En medlemsstat kan dock utse en centralmyndighet för att ansvara för det administrativa översändandet och mottagandet av utredningsordern samt för annan relevant korrespondens (artikel 7.3). Regeringen delar bedömningen i promemorian att för Sveriges del behöver en sådan myndighet inte utses. Redan i dag har medlemsstaternas myndigheter direktkontakt med varandra vid ansökningar om rättslig hjälp. Ytterst få av dessa ärenden skickas via eller hanteras av centralmyndigheten på

Justitiedepartementet. Den övergång som *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* befarar ska bli mindre effektivt år i stort sett redan ett faktum. Erfarenheterna är emellertid att direktkontakter mellan medlemsstaternas myndigheter fungerar bra. Regeringen har heller inga farhågor om att direktkontakter inte skulle fungera väl enligt det samarbete som regleras i direktivet.

Det bör därför bestämmas vilka myndigheter som ska vara behöriga att utfärda en europeisk utredningsorder när Sverige är utfärdande stat och behöriga att erkänna en europeisk utredningsorder och se till att den verkställs när Sverige är verkställande stat. I promemorian föreslås att åklagare och allmän domstol ska vara dessa behöriga myndigheter. Regeringen instämmer i detta förslag och delar de skäl som förs fram i promemorian för förslaget (se Ds 2015:57 s. 125 f.). Remissinstanserna godtar också detta förslag. Det finns inga övertygande skäl till att utse ytterligare någon myndighet, även om det är möjligt enligt direktivet. En utredningsorder som utfärdas av t.ex. Polismyndigheten skulle ändå behöva godkännas av åklagare, vilket inte gör förfarandet mer effektivt utan tvärtom mer tungrovt. Enligt nuvarande regler är det också i huvudsak åklagare och domstol som lämnar rättslig hjälp.

I avsnitt 7.1 och 8.5 övervägs närmare vilka utredningsorder en åklagare respektive domstol bör få utfärda och vem av dessa som bör handlägga en utredningsorder som en annan stats behöriga myndighet har utfärdat och besluta om huruvida utredningsordern ska erkännas och verkställas.

Det ska även anmälas till kommissionen vilka myndigheter som ska vara utfärdande respektive verkställande myndighet (se artikel 33 i direktivet). Denna fråga behandlas i avsnitt 10.

7 Utfärdande i Sverige av en europeisk utredningsorder

7.1 Utfärdande av en utredningsorder

7.1.1 En utredningsorder som utfärdas av åklagare

Regeringens förslag: En utredningsorder får utfärdas av åklagare för

- förhör under förundersökning,
- förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring,
- beslag, kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken och en åtgärd enligt 27 kap. 15 § samma balk,
- husrannsakan och andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken,
- hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning,
- rättsmedicinsk undersökning av en avliden person,
- överförande av en frihetsberövad person till eller från Sverige,
- en kontrollerad leverans på en annan stats territorium,

- bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet,
- inhämtande av bevis som finns hos en myndighet i en annan medlemsstat, och
- andra åtgärder som inte innebär användning av tvångsmedel eller någon annan tvångsåtgärd.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås ingen uttrycklig bestämmelse om att åklagaren ska kunna utfärda en utredningsorder för kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Med hänsyn till regeringens allmänna utgångspunkt om lagens tillämpningsområde och med hänsyn till förslagen i avsnitt 6.4 bör en åklagare kunna utfärda en utredningsorder för samtliga de åtgärder som finns att tillgå under en pågående förundersökning om bevisningen hade varit tillgänglig i Sverige. Rollfördelningen mellan en åklagare och en domstol vid utfärdande av en utredningsorder bör vara den som gäller i dag i ett nationellt förfarande. Om bevisinhämtningen behöver ske under pågående förundersökning, får åklagaren utfärda utredningsordern. Behöver bevisning tas upp under en rättegång i brottmål är det upp till domstolen att utfärda orden.

Denna ordning kan dock inte tillämpas undantagslöst. Om en åklagare ser ett behov av bevisupptagning vid en utländsk domstol under en pågående förundersökning, bör en sådan utredningsorder utfärdas av domstol. En sådan bevisupptagning i Sverige görs av rätten enligt rättegångsbalkens bestämmelser efter en begäran av åklagaren. I de fall en bevisupptagning behöver ske i en annan medlemsstat under en pågående förundersökning får åklagaren vända sig till en domstol och begära en bevisupptagning vid utländsk domstol. Ett annat undantag är om förundersökningen behöver återupptas under pågående huvudförhandling. Den bevisinhämtning som då behöver ske, får åklagaren ansvara för.

Av förslagen i avsnitt 7.3.3 framgår att åklagaren, beträffande vissa åtgärder, måste inhämta domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern. Det gäller bl.a. hemliga tvångsmedel enligt 27 kap. rättegångsbalken.

Rättegångsbalken innehåller inte några uttryckliga regler om åklagarens möjligheter att hålla förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Inget hindrar dock att åklagaren håller förhör med hjälp av olika tekniska lösningar (jfr 23 kap. 6 § rättegångsbalken). Direktivet om en europeisk utredningsorder innehåller uttryckliga regler om sådana förhör, och direktivets tillämpningsområde omfattar även förundersökningen. För tydlighetens skull bör det därför i lagen uttryckligen anges att åklagaren kan utfärda en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring.

Överförande av en frihetsberövad person är inte en åtgärd som finns i ett nationellt förfarande. Regeringens uppfattning är dock att en åklagare ska kunna utfärda en utredningsorder för en sådan åtgärd, t.ex. för en vittneskonfrontation eller förhör, vilket bör framgå av den lag som föreslås.

7.1.2 En utredningsorder som utfärdas av domstol

Regeringens förslag: En utredningsorder får utfärdas av domstol för

- bevisupptagning vid utländsk domstol,
- förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring, och
- överförande av en frihetsberövad person.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Med samma utgångspunkter som i föregående avsnitt bör en domstol kunna utfärda en utredningsorder för åtgärder som kan tas upp som bevisning under en rättegång i brottmål om bevisningen hade varit tillgänglig i Sverige. Vidare bör en order kunna utfärdas för åtgärder som enbart återfinns i det gränsöverskridande samarbetet, dvs. överförande av en frihetsberövad person. Det finns inga skäl för att en domstol inte ska kunna använda sig av de åtgärder som direktivet tillhandahåller.

Att såväl domstol som åklagare kan utfärda en utredningsorder för dels förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring, dels överförande av en frihetsberövad person följer av att direktivets bestämmelser avseende dessa åtgärder inte begränsar dem till en viss del av det straffrättsliga förfarandet. Bestämmelserna behöver inte heller leda till några tillämpningsproblem. Domstolen utfärdar en utredningsorder som syftar till bevisupptagning under huvudförhandlingen, medan åklagaren utfärdar en utredningsorder för att hämta in bevis under förundersökningen.

Behörig domstol att utfärda utredningsordern kommer att vara den domstol som handlägger det pågående brottmålet.

7.2 Den misstänktes eller tilltalades rätt att begära att en utredningsorder utfärdas

Regeringens bedömning: Det krävs inte någon särskild lagreglering om den misstänktes eller hans eller hennes försvarares rätt att begära att en utredningsorder utfärdas.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna godtar eller invänder inte mot bedömningen. *Sveriges advokatsamfund* framför emellertid att det av lagen bör framgå att en misstänkt, tilltalad eller dennes försvarare får begära att en utredningsorder utfärdas inom ramen för de rättigheter som är tillämpliga på försvaret och i överensstämmelse med nationella straffrättsliga förfaranden. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* betonar att det måste finnas möjligheter för svenska försvarsadvokater att begära att den svenska åklagaren utfärdar en utredningsorder för att införskaffa bevis som kan ha betydelse ur försvarets perspektiv.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 1.3 i direktivet om en europeisk utredningsorder föreskrivs att en utredningsorder ska kunna utfärdas på begäran av den misstänkte eller tilltalade eller på begäran av

hans eller hennes försvarare. *Sveriges advokatsamfund* vill att denna rätt uttryckligen ska framgå av lag, medan *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* betonar att den möjligheten måste finnas.

I avsnitt 6.5 föreslår regeringen att åklagare och allmänna domstolar ska vara behöriga att utfärda en utredningsorder. På vems initiativ en sådan order utfärdas regleras däremot inte. Regeringen ser inte heller någon anledning att införa några sådana regler. Som påpekas i promemorian ger rättegångsbalkens regler i 23 kap. 18 och 19 §§ tillräckliga garantier för att en utredningsorder utfärdas av åklagaren om kompletterande utredning begärs av den misstänkte eller hans eller hennes försvarare och den bevisning som behöver inhämtas finns i en annan medlemsstat. Med stöd av 45 kap. 10 § rättegångsbalken kan även en tilltalad åberopa bevisning som medför att domstolen behöver utfärda en utredningsorder, t.ex. för förhör genom ljud- och bildöverföring. Några ytterligare regler behövs inte.

7.3 Förutsättningar för att utfärda en utredningsorder

7.3.1 Samma krav för att vidta en åtgärd i Sverige ska gälla

Regeringens förslag: En utredningsorder ska få utfärdas om de förutsättningar som gäller för att vidta utredningsåtgärden under en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål och enligt den nya lagen är uppfyllda.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Svea hovrätt* konstaterar dock att den föreslagna bestämmelsen är central, men något svåräst, och föreslår vissa förtydliganden och lagtekniska lösningar. Även *Stockholms tingsrätt* och *Malmö tingsrätt* anser att den föreslagna bestämmelsen inte är helt lättillgänglig.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 6 i direktivet om en europeisk utredningsorder regleras allmänna villkor för utfärdande av en utredningsorder. I punkt 1 b anges att en utredningsorder endast får utfärdas om den eller de utredningsåtgärder som ordern avser kunde ha begärts under samma förutsättningar i ett liknande inhemskt ärende. Regeln innebär, när Sverige är utfärdande stat, att en utredningsorder endast får utfärdas om förutsättningarna för att vidta åtgärden under en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål är uppfyllda om bevisningen hade varit tillgänglig i Sverige. En utredningsorder får således inte utfärdas för en åtgärd, som visserligen är tillåten i en annan stat, men som inte är möjlig att vidta enligt svensk rätt antingen på grund av att den inte finns tillgänglig enligt svensk rätt eller på grund av att den inte kan vidtas för att vissa materiella förutsättningar inte är uppfyllda (t.ex. för att vissa krav på brottets svårhetsgrad eller att det ska röra vissa typer av brott inte är uppfyllda). En bestämmelse med denna innebörd bör tas in i den nya lagen.

Det kan noteras att i 1 kap. 7 § lagen om internationell rättslig hjälp är utgångspunkten annorlunda. En åklagare kan enligt den lagen ansöka om en åtgärd som är tillåten i den andra staten utan att först göra någon prövning mot nationell rätt. Skillnaden är emellertid att direktivet bygger på principen om ömsesidigt erkännande som ålägger den verkställande staten en skyldighet att verkställa en annan stats beslut. Denna principiella skyldighet föreligger inte i samma utsträckning vid en ansökan om rättslig hjälp.

Vid tillämpningen av bestämmelsen bör emellertid uppmärksammas den kontext som nu är aktuell, dvs. att bevisningen ska inhämtas i en annan stat, samt att direktivets bestämmelser delvis har en annan konstruktion än de svenska reglerna. Ett exempel är bevisupptagning vid utländsk domstol. En sådan åtgärd ska bedömas utifrån bestämmelserna i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling i Sverige. Förutsättningarna för en sådan bevisupptagning är förhållandevis restriktiva. Samma restriktivitet kan inte gälla vid bevisupptagning vid en utländsk domstol; bevisupptagningen ska ske i en annan stat och förutsättningarna för att få ett vittne att inställa sig till en huvudförhandling skiljer sig åt jämfört med när vittnet finns i Sverige.

Samarbetet enligt direktivet utgår även ifrån att andra förutsättningar är uppfyllda, t.ex. att utredningsordern omfattas av direktivets tillämpningsområde och att en proportionalitetsprövning enligt lagen har gjorts (se avsnitt 7.3.2). Vidare ställs särskilda krav upp för att vidta vissa åtgärder, t.ex. vid förhör genom ljudöverföring (se avsnitt 7.7.4). Med hänsyn härtill bör det i bestämmelsen, utöver hänvisningen till förutsättningarna för att vidta åtgärden under en svensk förundersökning eller rättegång, även anges att en utredningsorder endast får utfärdas om förutsättningarna enligt den nya lagen är uppfyllda.

En utredningsåtgärd som saknar motsvarighet i svensk rätt är överförande av en frihetsberövad person. En hänvisning till vad som gäller enligt rättegångsbalken eller annan författning fyller därför ingen funktion. I den nya lagen föreslås dock särskilda förutsättningar för dessa åtgärder gälla (se avsnitt 7.7.5). En utredningsorder avseende en sådan åtgärd bör därför få utfärdas endast om bestämmelserna i den nya lagen avseende den aktuella åtgärden är uppfyllda.

7.3.2 En proportionalitetsprövning ska ske

Regeringens förslag: En utredningsorder får utfärdas endast om den, med beaktande av det men för den enskilde samt den tidsåtgång och de kostnader som kan antas uppkomma i ärendet, framstår som nödvändig och proportionerlig med hänsyn till brottets art och svårhetsgrad samt övriga omständigheter.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser invänder inte mot förslaget. *Svea hovrätt* föreslår vissa ändringar i bestämmelsen för att förtydliga syftet med den. *Göteborgs tingsrätt* noterar att utformningen av proportionalitetsprincipen har en annan lydelse än exempelvis den som föreskrivs i 24 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken, och menar

att slutsatsen i promemorian att det är fråga om samma typ av överväganden som i ett motsvarande nationella ärende kan ifrågasättas. Även *Malmö tingsrätt* anser att den föreslagna proportionalitetsregeln är något oklar. *Ekobrottsmyndigheten* anför att proportionalitetsprincipen ska beaktas vid all myndighetsutövning och att det finns risk för att den föreslagna paragrafen tolkas motsatsvis och kan komma att begränsa de överväganden om proportionalitet som alltid ska göras.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 6.1 a i direktivet anges att en utredningsorder får utfärdas endast om det är nödvändigt och proportionellt med hänsyn till det aktuella förfarandet och med beaktande av den misstänktes eller tilltalades rättigheter. Den utfärdande myndigheten ska i varje enskilt ärende göra en bedömning av om denna förutsättning är uppfylld. Denna prövning ska ske oavsett vilken åtgärd som avses. Vidare kan den verkställande myndigheten påkalla samråd om den har skäl att tro att villkoret inte är uppfyllt (artikel 6.2 och 6.3). Betydelsen av att denna prövning görs vid utfärdande av en utredningsorder betonas även i skäl 11 i direktivet.

I svensk rätt tillämpas under förundersökningen flera grundläggande principer som är avsedda att balansera den ingripande karaktären av ett sådant förfarande, bl.a. legalitets-, ändamåls-, behovs- och proportionalitetsprinciperna, vilka närmare redogörs för i promemorian (se Ds 2015:57 s. 142 f.). Att dessa principer ska respekteras och tillämpas vid utfärdande av en europeisk utredningsorder torde vara självklart, även utan en uttrycklig reglering i den nya lagen. Detta mot bakgrund av vad som föreslås i föregående avsnitt om att en utredningsorder inte ska utfärdas om åtgärden inte hade varit möjlig att vidta i Sverige, om bevisningen hade varit tillgänglig här. En bestämmelse om en proportionalitetsprövning skulle därför inte behövas, vilket också *Ekobrottsmyndigheten* anser. Myndigheten menar att en uttrycklig bestämmelse kan leda till otydlighet vid tillämpningen. *Göteborgs tingsrätts* ifrågasättande indikerar också att bestämmelsen är onödig. Detsamma gäller *Svea hovrätts* påpekande att förslaget i viss mån är otydligt till sin innebörd. Regeringen kan i viss utsträckning instämma i de synpunkter som förs fram, men anser ändå att en uttrycklig bestämmelse som baserar sig på artikel 6.1 a i direktivet bör införas i den nya lagen. Detta bl.a. mot bakgrund av att regeringen anser att bestämmelsen delvis har en annan innebörd än att enbart upprepa vad som gäller i ett nationellt förfarande samt att den ska tillämpas oavsett vilken åtgärd som avses, dvs. även vid åtgärder som inte är att anse som en tvångsåtgärd.

I skäl 11 i direktivet anges mer utförligt hur artikel 6.1 a ska tillämpas. Bland annat anges att den utfärdande myndigheten bör fastställa om begärda bevis är nödvändiga och proportionella med avseende på det aktuella förfarandet samt om den valda utredningsåtgärden är nödvändig och proportionell för att inhämta det berörda bevismaterialet. Dessa överväganden motsvarar i stort de som sker i ett nationellt förfarande. Denna prövning avser samtliga åtgärder som en utredningsorder kan omfatta och inte endast tvångsåtgärder. Därutöver anges i skäl 11 att den utfärdande myndigheten även ska ta ställning till huruvida, genom att utredningsordern utfärdas, en annan medlemsstat bör involveras i att inhämta bevisningen. Detta sistnämnda övervägande gäller specifikt för

det gränsöverskridande samarbetet, dvs. huruvida det efter att samtliga omständigheter har beaktats är nödvändigt och proportionerligt att involvera andra medlemsstaters myndigheter. Bakgrunden till bestämmelsen i direktivet är bl.a. den kritik som riktats mot medlemsstater som utfärdar europeiska arresteringsorder för bagatellartade brott utan att göra en avvägning om åtgärden är proportionerlig. EU-lagstiftaren har därför valt att betona vikten av att en prövning i detta avseende görs och det är också en anledning till att en uttrycklig bestämmelse bör tas in i den nya lagen.

Ett inhämtande av bevisning i en annan medlemsstat behöver således inte alltid vara proportionerligt även om det skulle vara fallet om bevisningen finns i Sverige. En jämförelse kan göras när det gäller utfärdande av en europeisk arresteringsorder. Enligt 5 § förordningen (2003:1178) om överlämnande till Sverige enligt europeisk arresteringsorder ska vissa överväganden om proportionalitet ske, vilket kan leda till att en arresteringsorder inte utfärdas med hänsyn till det låga straffvärdet. Om den misstänkte i stället finns i Sverige, skulle lagföringen fortgå utan några sådana överväganden.

Bestämmelsen bör dock formuleras så att den mer överensstämmer med lydelsen i direktivet, vilket *Svea hovrätt* också påpekar. Den bör kunna formuleras efter mönster av 5 § i ovan nämnda förordning. För att även tredje mans intressen ska beaktas vid aktuell prövning bör dock bestämmelsen justeras något och inte enbart beakta men för den misstänkte eller tilltalade. Vad gäller *Malmö tingsrätts* påpekande angående uttrycket ”brottets art och svårhetsgrad” hänvisas till författningskommentaren.

7.3.3 Domstolsprövning innan åklagaren utfärdar en utredningsorder

Regeringens förslag: Innan åklagaren utfärdar en utredningsorder ska han eller hon ansöka om domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern, om utredningsåtgärden avser

- kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken,
- hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning, eller
- rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen om obduktion m.m.

Åklagaren ska under de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken, i avvaktan på domstolens beslut, kunna utfärda en utredningsorder för kvarhållande av försändelse, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning. Åklagaren ska i dessa fall utan dröjsmål anmäla till domstolen att en utredningsorder har utfärdats.

Åklagaren ska också, innan en utredningsorder för husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning utfärdas, kunna ansöka om domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern, i enlighet med bestämmelserna i 28 kap. 4 § första stycket och 13 § första stycket rättegångsbalken.

För domstolens handläggning gäller vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för den åtgärd som avses.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian finns inga förslag om att rätten i vissa fall ska pröva förutsättningarna för att utfärda en utredningsorder för rättsmedicinsk undersökning eller om att åklagaren ska kunna utfärda en interimistisk utredningsorder.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Göteborgs tingsrätt* efterfrågar en forumbestämmelse om vilken domstol som har att pröva en utredningsorder för hemliga tvångsmedel. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* anför att det bör övervägas närmare om inte en svensk åklagare kan ha behov av att interimistiskt utfärda en utredningsorder för hemliga tvångsmedel i enlighet med motsvarande bestämmelser i rättegångsbalken.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 7.1.1 föreslås att åklagaren ska kunna utfärda en utredningsorder avseende olika hemliga tvångsmedel, t.ex. kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig rumsavlyssning. Detsamma gäller rättsmedicinsk undersökning av en avliden person enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m.

När det gäller hemliga tvångsmedel är huvudregeln att domstol, på ansökan av åklagaren, prövar om åtgärden kan vidtas enligt de förutsättningar som gäller i rättegångsbalken (se t.ex. 27 kap. 21 § rättegångsbalken). Detsamma gäller ett beslut om rättsmedicinsk undersökning av en avliden person efter det att personen har gravsatts (se 16 och 18 §§ lagen om obduktion m.m.). Andra åtgärder, t.ex. husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning, beslutas i huvudsak av åklagare, men beträffande dessa tvångsmedel kan det ibland finnas skäl att överlåta till domstol att besluta om åtgärden, t.ex. vid husrannsakan om den kan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den som drabbas (se 28 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken).

Direktivets utgångspunkt är att en utredningsorder i en medlemsstat utfärdas av den som är behörig i det berörda fallet (se artikel 2, punkten i) och enligt de förutsättningar som gäller enligt nationell rätt (artikel 6.1 b). Mot denna bakgrund och med hänsyn till att de utredningsåtgärder som det nu är fråga om är mycket ingripande för den som drabbas av åtgärden, finns det enligt regeringens uppfattning inte några bärande skäl att frånga den ordning som gäller enligt svensk rätt om att domstolen prövar förutsättningarna för aktuella åtgärder. En sådan ordning möjliggör också en överprövning av domstolens beslut (se avsnitt 9.1.1). Förutom att pröva om förutsättningarna för den aktuella åtgärden är uppfyllda ska domstolen pröva de övriga förutsättningar för utfärdande av en utredningsorder som föreslås i den nya lagen. Det gäller främst den proportionalitetsprövning som regeringen föreslår ovan (se avsnitt 7.3.2).

Det bör anges i lagen att åklagaren innan en utredningsorder utfärdas ska ansöka om domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern. Detsamma bör gälla när det är fråga om att utfärda en utredningsorder för husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning och det bedöms

lämpligt att inhämta domstolens tillstånd (se 28 kap. 4 och 13 §§ rättegångsbalken).

Göteborgs tingsrätt lyfter frågan vilken domstol som är behörig att pröva åklagarens ansökan om tillstånd. När frågan om utfärdande av en utredningsorder uppkommer i dessa fall pågår en förundersökning i Sverige. Rättegångsbalkens bestämmelser i 19 kap. om behörig domstol gäller även i fråga om domstols befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel (se 19 kap. 12 §). Frågan vilken domstol som är behörig att pröva en ansökan om tillstånd enligt den nya lagen får avgöras med stöd av dessa bestämmelser. Behörig domstol är således samma domstol som är behörig när åklagaren i ett inhemskt ärende ansöker om tillstånd att vidta åtgärden i Sverige. När det gäller domstolens handläggning bör de bestämmelser som gäller i ett inhemskt ärende för den åtgärd som avses tillämpas. Detta bör anges i den nya lagen.

Trots att domstolens prövning är nödvändig i dessa fall, finns det ingen anledning att domstolen också ska utfärda utredningsordern. Denna uppgift bör ankomma på åklagaren enligt den ansvarsfördelning som föreslås ovan (se avsnitt 7.1).

Åklagarmyndigheten och *Ekobrottsmyndigheten* anser att det bör närmare övervägas om inte åklagaren bör kunna utfärda en utredningsorder för vissa hemliga tvångsmedel enligt de förutsättningar som gäller enligt 27 kap. 21 a § rättegångsbalken. Regeringen kan inte se några skäl mot att en åklagare, i enlighet med de förutsättningar som gäller enligt nämnda bestämmelse, ska kunna utfärda en utredningsorder i avvaktan på domstolens beslut. Detsamma gäller åklagarens möjlighet att besluta om kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 a § rättegångsbalken. Behov av att snabbt kunna fatta beslut utan att först inhämta tingsrättens tillstånd till åtgärden torde kunna uppstå även i internationella ärenden. Regeringen anser därför att en åklagare ska kunna utfärda en utredningsorder för kvarhållande av försändelse, hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning enligt de förutsättningar som gäller i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken. Det föreslås därför en bestämmelse med den innebörden. Liksom vid en direkt tillämpning av rättegångsbalkens regler bör den föreslagna bestämmelsen tillämpas restriktivt (se prop. 2011/12:55 s. 131). Åklagarens utredningsorder bör utan dröjsmål anmälas till domstolen för en prövning i fråga om tillstånd till utfärdandet.

7.4 Översändande av en utredningsorder, andra förfaranderegler och brådskande åtgärder

<p>Regeringens förslag: Den åklagare eller domstol som har utfärdat utredningsordern ansvarar för att sända över utredningsordern. Utredningsordern ska skickas till en behörig myndighet i den medlemsstat där ordern ska erkännas och verkställas.</p>

Om det finns risk för att bevismaterial förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller bortskaffas, ska utredningsordern få sändas över enligt artikel 32 i direktivet om en europeisk utredningsorder.

Regeringens bedömning: Frågor om upprättande av en utredningsorder, sättet att översända utredningsordern samt krav på översättningar kan regleras i förordning.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås bestämmelser i lag om upprättande av en utredningsorder, sättet att översända utredningsordern samt krav på översättningar. Vidare är bedömningen i promemorian att en åtgärd enligt artikel 32 i direktivet endast avser beslag.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* påpekar dock vikten av att handlingar skickas via säkra e-postadresser, vilket *Datainspektionen* instämmer i.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Översändande av en utredningsorder och andra förfaranderegler

I artikel 5.1 anges att utredningsordern, som återges i formuläret i bilaga A till direktivet, ska fyllas i och undertecknas av utfärdande myndighet. Denna myndighet ska också intyga att innehållet är riktigt och korrekt. I artikeln lyfts också fram vissa särskilda uppgifter som utredningsordern ska innehålla, bl.a. information om syftet och skälen för utredningsordern samt en beskrivning av den begärda utredningsåtgärden och det bevismaterial som ska inhämtas. Av artikel 5.3 framgår vidare att den utfärdande myndigheten ska översätta utredningsordern till den andra medlemsstatens officiella språk eller ett annat av unionsinstitutionernas officiella språk som den medlemsstaten har accepterat. I promemorian föreslås att bestämmelser som i stort motsvarar artikel 5.1 och 5.3 tas in i den nya lagen. Regeringens anser emellertid att bestämmelser om innehållet i och formatet för en utredningsorder samt till vilket språk utredningsordern ska översättas kan regleras i förordning. Motsvarande bedömning gjorde regeringen vid genomförandet av rådets rambeslut 2009/829/RIF av den 23 oktober 2009 om tillämpning mellan Europeiska unionens medlemsstater av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande (rambeslutet om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder; se prop. 2014/15:116 s. 45).

Däremot instämmer regeringen i promemorians bedömning att en uttrycklig bestämmelse bör tas in i den nya lagen om att den åklagare eller domstol som har utfärdat utredningsordern ska sända över den till en behörig myndighet i den medlemsstat där ordern ska erkännas och verkställas (se artikel 7.1). En liknande bestämmelse finns i ett flertal lagar som genomför EU-rättsakter om det straffrättsliga samarbetet, t.ex. i 2 kap. 5 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen (lagen om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder). Med behörig myndighet i den andra medlemsstaten avses även en av den staten utsedd centralmyndighet (se artikel 7.3). Det behöver dock inte uttryckligen

anges i lagen. All kommunikation ska därefter ske direkt mellan de behöriga myndigheterna (se artikel 7.2). Inte heller detta behöver regleras särskilt.

I artikel 7.1 anges vidare att utredningsordern ska sändas över på ett sätt som gör det möjligt för den andra staten att få en skriftlig uppteckning för att fastställa äktheten. Bestämmelsen återfinns i flera andra EU-rättsakter om det straffrättsliga samarbetet. I promemorian föreslås en bestämmelse om hur en utredningsorder kan sändas över. Regeringen anser dock även i denna fråga att en reglering i förordning är tillräcklig, vilket också är den metod som har valts vid genomförandet av tidigare EU-rättsakter (jfr 2 kap. 5 § lagen om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder, se även prop. 2014/15:116 s. 45). Förordningsregleringen ska utformas på ett sätt som motsvarar ovan nämnda krav i artikel 7.1. En utfärdad utredningsorder kan behöva kompletteras (se artikel 8). I dessa fall ska detta anges särskilt (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt D). Även detta kan regleras i förordning.

En utredningsorder kan ofta komma att innehålla integritetskänsliga uppgifter, vilket påpekas av några remissinstanser. Enligt artikel 20 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att personuppgifter skyddas och endast får behandlas i enlighet med bl.a. rådets rambeslut 2008/977/RIF om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete. Detta bör beaktas vid utformningen av förordningsreglerna avseende översändandet av en utredningsorder från Sverige (se även avsnitt 9.6 om ett nytt dataskyddsdirektiv som ska vara genomfört 2018). Riskerna med att översända en utredningsorder kan påkalla behov av att vidta särskilda säkerhetsåtgärder, t.ex. kryptering vid ett elektroniskt översändande. När svenska myndigheter skickar information till en myndighet i en annan medlemsstat, måste de beakta risken för att integritetskänsliga uppgifter når andra mottagare än de avsedda. Inom EU pågår ett arbete med att skapa en digital plattform genom vilken bl.a. en utredningsorder, och den skriftliga bevisning som har inhämtats, ska kunna förmedlas eller översändas mellan medlemsstaterna. Ett syfte med den digitala plattformen är att möjliggöra ett säkert överförande av såväl en utredningsorder som inhämtat bevismaterial. I de fall översändande inte sker genom ett sådant automatiserat system som innehåller nödvändigt skydd av uppgifterna i utredningsordern, bör en bedömning göras i varje enskilt fall av eventuella risker för att känsliga uppgifter når andra än de avsedda och möjligheterna att vidta tillräckliga säkerhetsåtgärder. Om samråd sker med den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten inför att en utredningsorder eller annan dokumentation översänds, finns också tillfälle att diskutera frågor om lämpligt sätt för översändande och behov av kryptering.

Brådskande åtgärder

I artikel 32 finns föreskrifter om provisoriska åtgärder som ska vidtas med extra skyndsamhet. En utredningsorder avseende en sådan åtgärd syftar till att förhindra att material som kan användas som bevis förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller bortskaffas. I brådskande fall ska därför materialet snabbt kunna omhändertaras innan det försvinner. Den

verkställande staten ska, om möjligt, fatta beslut inom 24 timmar (artikel 32.2). Huvudregeln är annars 30 dagar (artikel 12.3). För att markera att det rör sig om en provisorisk åtgärd innehåller artikeln även bestämmelser om efterföljande åtgärder, dvs. om när materialet ska överlämnas eller när åtgärden kommer att hävas (artikel 32.3).

I promemorian jämföras en åtgärd enligt artikel 32 med bevisbeslag. Regeringen instämmer i att en brådskande utredningsåtgärd enligt denna artikel i de flesta fall kommer att avse beslag. Det kan dock även komma att handla om andra åtgärder. Exempelvis kan en åtgärd enligt artikel 10.2 a, b eller e bli föremål för en provisorisk åtgärd om det finns en risk att uppgifterna försvinner, t.ex. genom att gallras bort från något register eller genom att materialet förstörs för att ett beslut om förverkande ska verkställas. Detsamma gäller uppgifter om bankkonton eller banktransaktioner enligt artiklarna 26 och 27 i de fall åklagaren ser en fara att uppgifterna inom kort inte längre kommer att vara åtkomliga.

Artikel 32 i direktivet innebär ett åtagande för den andra medlemsstatens myndigheter att med extra skyndsamhet vidta vissa åtgärder för att förhindra att bevismaterial försvinner eller förstörs om en utredningsorder sänds över med stöd av denna artikel. Det bör därför av lag framgå att en utredningsorder kan sändas över med stöd av denna artikel om det finns en risk för att bevismaterial förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller bortskaffas. Med hänsyn till att bestämmelsen föreslås gälla för fler åtgärder än vad som föreslås i promemorian, är vissa justeringar nödvändiga.

När det gäller uppgift om huruvida bevismaterialet ska överlämnas eller stanna kvar i den andra medlemsstaten som har verkställt åtgärden hänvisas till avsnitt 7.6.

7.5 Särskilda formaliteter och förfaranden

Regeringens förslag: Av utredningsordern ska det framgå om särskilda formaliteter eller förfaranden ska iakttas av den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten vid verkställigheten av ordern.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslaget. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* förespråkar en ordning som innebär att svenska processrättsliga regler ska tillämpas så långt som möjligt och detta av de myndighetspersoner och partsombud som är involverade i förfarandet i Sverige, och inte i undantagsfall såsom det föreslås i promemorian. Fakultetsnämnden menar att t.ex. en åklagare i Sverige svårligen kan förutse vilka fallgröpar som finns vid en bevisinhämtning i en annan medlemsstat och att detta undviks om svenska regler i stället tillämpas vid verkställigheten av utredningsordern.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 9.1 framgår att direktivet bygger på principen om ömsesidigt erkännande. Denna princip är tudelad. Å ena sidan ska den verkställande staten utan formaliteter erkänna en utredningsorder som sänts över till den staten, om inte ett

sådant erkännande med stöd av direktivet kan vägras. Å andra sidan får den utfärdande staten acceptera att utredningsordern verkställs i den verkställande staten på samma sätt och på samma villkor som om den berörda utredningsåtgärden hade begärts av en myndighet i den verkställande staten. Regeringen anser inte att den ordning som *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* förespråkar är lämplig, eftersom den står i strid med den utgångspunkt som gäller för principen om ömsesidigt erkännande. Förutom de praktiska svårigheterna för en svensk åklagare eller domstol att, för de behöriga myndigheterna i den andra medlemsstaten, redogöra för och förklara hur en åtgärd ska verkställas enligt det svenska regelverket, skulle dessa myndigheter högst troligen ifrågasätta en sådan ordning med hänsyn till direktivets syfte. Möjligheten att med stöd av artikel 9.2 begära att den verkställande myndigheten rättar sig efter särskilda formaliteter och förfaranden ska ses som ett undantag från huvudregeln i artikel 9.1 och inte tvärtom. Därför anser regeringen, i likhet med vad som föreslås i promemorian, att det bör finnas en möjlighet för en åklagare eller domstol att, vid behov, i utredningsordern ange att särskilda formaliteter och förfaranden ska iaktas vid verkställigheten av utredningsordern. Mot bakgrund av fakultetsnämndens synpunkter bör påpekas möjligheten för en åklagare att med stöd av artikel 9.4 begära att få bistå vid verkställigheten av utredningsordern, t.ex. att närvara vid ett förhör och ställa direkta frågor till den som ska höras.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet pekar dock på att det finns svårigheter för en åklagare eller domstol att känna till skillnaderna mellan det svenska och den andra statens processrättsliga regelverk, för att avgöra när det är lämpligt eller nödvändigt att begära att svenska regler ska iaktas. Regeringen instämmer i detta, men svårigheterna bör inte vara oöverstigliga. Redan i dag gäller en sådan ordning som nu föreslås. En åklagare eller en domstol kan med stöd av t.ex. artikel 4.1 i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater från 2000 (EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp) begära att särskilda formaliteter och förfaranden iaktas vid beviljandet av en ansökan om rättslig hjälp.

Utgångspunkten bör således vara att de processrättsliga avvikelser som finns i den andra medlemsstaten vid verkställigheten av en europeisk utredningsorder som har utfärdats i Sverige ska accepteras. Enligt den bedömning som görs i promemorian, vilken regeringen delar, bör en begäran om särskilda formaliteter eller förfaranden ske om det anses nödvändigt för att tillgodose ett legitimt intresse i den svenska rättsprocessen. Ett sådant exempel är att tilltalade och målsäganden aldrig hörs under ed enligt svensk rätt. I vissa medlemsstater hörs dessa personer under ed. Ska bevisupptagning ske med en sådan person, bör det begäras att en sådan bevisupptagning sker utan avläggande av ed. I författningskommentaren redogörs för några ytterligare exempel. I övrigt får det göras en bedömning i det enskilda fallet om särskilda krav ska ställas upp.

7.6 Överlämnande av bevismaterial

Regeringens förslag: Om en utredningsorder sänds över enligt artikel 32 i direktivet om en europeisk utredningsorder ska det i ordern anges om bevismaterialet ska överlämnas till Sverige eller stanna kvar i den andra medlemsstaten. I övriga fall får det begäras att bevismaterialet ska stanna kvar i den andra staten.

I de fall det begärs att materialet ska stanna kvar i den andra staten, ska det i utredningsordern även anges när en återkallelse av ordern kan förväntas.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Bedömningen i promemorian är att endast i de fall åtgärden avser beslag kan det bli aktuellt att låta bevismaterialet stanna kvar i den andra medlemsstaten.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: I de fall en utredningsorder sänds över med stöd av artikel 32 i direktivet för att brådskande åtgärder behöver vidtas i syfte att förhindra att bevismaterial försvinner på något sätt, ska den utfärdande myndigheten i ordern ange om materialet ska överlämnas eller om det ska stanna kvar i den medlemsstat som har verkställt åtgärden. Om detta sistnämnda begärs, ska det också anges när åtgärden kommer att hävas. I avsnitt 7.4 föreslår regeringen att en utredningsorder ska kunna sändas över med stöd av artikel 32. För att leva upp till direktivets bestämmelser i nämnda artikel bör det därför i den nya lagen föras in en bestämmelse som motsvarar dessa krav i nämnda artikel. Det får sedan vara upp till åklagaren att avgöra om bevismaterialet ska lämnas över eller om det av någon anledning bör stanna kvar. Skäl för detta kan vara att ett överlämnande är förenat med praktiska svårigheter eller medför stora kostnader som inte är försvarbara, framför allt om bevismaterialet ska återlämnas. Om bevismaterialet stannar kvar i den andra staten, får förutsättas att den statens behöriga myndigheter vårdar det material som inhämtats. Hur detta sker styrs dock av den andra statens nationella regler.

Om inte artikel 32 tillämpas är utgångspunkten i direktivet att det bevismaterial som hämtas in i den verkställande medlemsstaten ska överlämnas utan dröjsmål till den stat som har utfärdat utredningsordern (se artikel 13). Någon generell regel finns inte om att den utfärdande myndigheten kan begära att det bevismaterial som har hämtats in i den verkställande staten ska stanna kvar där. Regeringen anser emellertid att en sådan möjlighet bör finnas, även i avsaknad av en uttrycklig bestämmelse i direktivet.

Direktivet kan inte anses hindra en sådan begäran görs. Det får också vara upp till den andra medlemsstaten och ta ställning till om en sådan begäran kan accepteras, trots att utredningsordern inte sänts över med stöd av artikel 32 i direktivet. I flera fall kan samma fördelar uppnås med att bevismaterialet stannar kvar i den medlemsstat som har erkänt och verkställt utredningsordern som när detta begärs enligt artikel 32. Vidare anser regeringen att om det inte är möjligt att i nu aktuella fall begära att materialet stannar kvar i den andra staten, finns en risk att artikel 32 används i större utsträckning än vad som är tänkt. Att artikel 32, som

ålägger medlemsstaterna att agera skyndsamt, inte används mer än nödvändigt torde också gynna samarbetet mellan medlemsstaterna. Om denna möjlighet används, bör det, på samma sätt som när en utredningsorder sänds över med stöd av artikel 32, i utredningsordern anges när en återkallelse av utredningsordern kan förväntas. Den andra medlemstatens behöriga myndigheter måste få en indikation på hur länge åtgärden ska bestå för att kunna ta ställning till om begäran kan accepteras.

Regeringen vill dock betona att utgångspunkten bör vara, oavsett om utredningsordern sänds över med stöd av artikel 32 eller inte, att det bevismaterial som har hämtats in också ska överlämnas till Sverige. Möjligheten att begära att materialet ska stanna kvar i den andra staten bör användas när det alternativet framstår som mer fördelaktigt än att överlämna bevismaterialet.

7.7 Särskilda regler för vissa utredningsåtgärder

7.7.1 Allmänna utgångspunkter

Regeringens förslag: I den nya lagen ska kompletterande bestämmelser föras in beträffande vissa utredningsåtgärder dels för att förtydliga vad en utredningsåtgärd kan omfatta, dels för att det behövs bestämmelser som avviker från gällande rätt med hänsyn till direktivets reglering. Kompletterande bestämmelser behövs även för utredningsåtgärder som saknar motsvarighet i svensk lag.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 7.3.1 konstateras att utgångspunkten för att utfärda en utredningsorder är de förutsättningar som gäller för den aktuella utredningsåtgärden enligt nationell rätt. Detta framgår av artikel 6.1 b i direktivet. Om åtgärden inte är möjlig att vidta enligt bestämmelserna i rättegångsbalken eller annan författning, får inte heller någon utredningsorder utfärdas. En bestämmelse med denna innebörd föreslås också i det avsnittet.

Beträffande vissa utredningsåtgärder finns bestämmelser i direktivet som i viss mån avviker från det svenska regelverket, t.ex. att förhör genom ljudöverföring inte kan ske med en misstänkt eller tilltalad person. Kompletterande bestämmelser behövs i den nya lagen för att leva upp till dessa förutsättningar. Överförande av en frihetsberövad person är en åtgärd som endast återfinns i det gränsöverskridande samarbetet och några inhemska regler om ett sådant överförande finns inte. Även i detta avseende bör kompletterande bestämmelser föras in om bl.a. förutsättningarna för att utfärda en utredningsorder för en sådan åtgärd. Slutligen bör det beträffande vissa åtgärder närmare anges vad åtgärden omfattar.

När det sedan gäller förfarandet vid utfärdande av en utredningsorder gäller samma utgångspunkt som ovan, dvs. bestämmelserna i rättegångsbalken eller annan författning ska tillämpas. Även i detta

avseende innehåller direktivet vissa kompletterande bestämmelser som bör framgå av den nya lagen, t.ex. vid överförande av en frihetsberövad person. Slutligen instämmer regeringen i den bedömning som görs i promemorian att vissa uttryckliga bestämmelser bör föras in när den begärda utredningsåtgärden har verkställts i den andra medlemsstaten, t.ex. vid beslag.

7.7.2 Förhör under förundersökning

Regeringens bedömning: Inga särskilda bestämmelser behövs när det gäller en utredningsorder för förhör under förundersökning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: I 23 kap. rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948) finns bestämmelser om förhör som hålls under förundersökning. I bl.a. 23 kap. 6 § rättegångsbalken finns närmare förutsättningar om när ett förhör kan hållas. Dessa förutsättningar bör gälla också vid utfärdande av en utredningsorder för motsvarande åtgärd. Några särskilda bestämmelser behöver dock inte föras in i den nya lagen eftersom det kommer framgå av den allmänna bestämmelse som föreslås att en utredningsorder endast får utfärdas om den åtgärd som avses under motsvarande förutsättningar hade kunnat vidtas i Sverige (se avsnitt 7.3.1).

Regeringen delar således den bedömning som görs i promemorian att några ytterligare regler vid utfärdandet av en utredningsorder i aktuella fall inte behövs. Bestämmelser om bl.a. en åklagares möjlighet att begära att få närvara vid ett förhör i den andra medlemsstaten (artikel 9.4) kan föreskrivas i förordning.

7.7.3 Bevisupptagning vid utländsk domstol

Regeringens förslag: En utredningsorder om bevisupptagning vid utländsk domstol ska kunna avse syn, skriftligt bevis och förhör. Förhör ska få hållas med vittne, sakkunnig, tilltalad, målsägande eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: Förutsättningarna för att utfärda en utredningsorder beträffande bevisupptagning vid utländsk domstol kommer vara desamma som gäller enligt rättegångsbalkens regler om bevisupptagning utom huvudförhandling. Detta följer av den allmänna bestämmelse som föreslås om att en utredningsorder endast får utfärdas om den åtgärd som avses under motsvarande förutsättningar hade kunnat vidtas i Sverige. En särskild omständighet att beakta vid bedömningen av om en utredningsorder ska utfärdas är att den person som ska höras finns

i en annan medlemsstat. Möjligheterna att få den personen att inställa sig till en huvudförhandling i Sverige är mer begränsade eftersom t.ex. ett vittne som finns utomlands inte kan tvingas att inställa sig, med vissa undantag som gäller för nordisk vittnesplikt (se lagen [1974:752] om nordisk vittnesplikt m.m.). Detta bör tas i beaktande vid utfärdande av en utredningsorder för bevisupptagning vid utländsk domstol.

Bevisupptagning omfattar de bevismedel som regleras i 36–40 kap. rättegångsbalken utan att det behöver anges särskilt. I promemorian föreslås emellertid en bestämmelse som uttryckligen anger vad en bevisupptagning vid utländsk domstol ska kunna avse. En motsvarande bestämmelse finns i 4 kap. 6 § lagen om internationell rättslig hjälp (se även 1 § första stycket lagen [1946:817] om bevisupptagning vid utländsk domstol). För att undvika olika tolkningar angående bestämmelsens tillämpningsområde bör det, i enlighet med vad som föreslås i promemorian, i den nya lagen uttryckligen anges vad en bevisupptagning vid utländsk domstol kan omfatta. Förutom syn och upptagning av skriftligt bevis får förhör hållas med vittne, sakkunnig, tilltalad, målsägande eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

7.7.4 Förhör genom ljud- och bildöverföring och genom ljudöverföring

Regeringens förslag: En utredningsorder för förhör genom ljudöverföring får endast utfärdas om förhöret avser ett vittne, en målsägande eller en sakkunnig. Om utredningsordern avser förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt eller tilltalad eller med någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken, ska det av utredningsordern framgå att han eller hon samtycker till förhöret.

Vid genomförande av ett förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring ska de bestämmelser tillämpas som gäller för förhör under en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås fler förutsättningar för att utfärda en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser att det bör förtydligas vad som ska gälla avseende kravet på samtycke från den misstänkte eller tilltalade samt att det skulle vara en fördel om åklagaren redan under förundersökningen undersöker om den misstänkte samtycker till förhör genom ljud- och bildöverföring vid en kommande rättegång. *Åklagarmyndigheten* framhåller, med hänvisning till skäl 25 och 26 i direktivet, att en utredningsorder om förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt eller tilltalad person särskilt bör kunna utfärdas i de fall han eller hon inte kan överlämnas till Sverige med stöd av en europeisk arresteringsorder. Myndigheten ifrågasätter också att den som utfärdar en utredningsorder ska försäkra sig om att den misstänkte eller tilltalade samtycker till förhör och ange detta i utredningsordern.

Skälen för regeringens förslag

Vissa allmänna utgångspunkter

I direktivet finns bestämmelser om hörande genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring (artikel 24) och hörande genom telefonkonferens (artikel 25). I 5 kap. 10 § rättegångsbalken används mer teknikneutrala termer som ljudöverföring och ljud- och bildöverföring (jfr dock 4 kap. 8–12 §§ lagen om internationell rättslig hjälp). I enlighet med vad som föreslås i promemorian och av de skäl som anges däri bör, enligt regeringens uppfattning, de mer teknikneutrala begreppen ljudöverföring och ljud- och bildöverföring användas i den nya lagen.

Förutsättningarna för att utfärda en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring följer av rättegångsbalkens bestämmelser, bl.a. 5 kap. 10 §. I dessa fall bör domstolen dock beakta att artiklarna 24 och 25 har en annan konstruktion än nämnda paragraf i rättegångsbalken. Artiklarna 24 och 25 reglerar själva förhöret, medan regleringen i 5 kap. 10 § rättegångsbalken handlar om hur någon ”deltar” (se även avsnitt 7.3.1). I de fall åklagaren utfärdar en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring är det därför närmast bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken, och inte dem i 5 kap. samma balk, som är aktuella att tillämpa.

Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring avser bl.a. vittnen och sakkunniga. Vem som ska kunna uppträda som ett vittne framgår inte av direktivet. Mot bakgrund av att en utredningsorder ska kunna omfatta samtliga utredningsåtgärder med några få undantag (artikel 3) bör utgångspunkten vara att begreppet inte ska tolkas restriktivt. Regeringen delar därför den bedömning som görs i promemorian att även en målsägande bör omfattas.

Utredningsåtgärderna i artiklarna 24 och 25 skiljer sig åt från övriga utredningsåtgärder i direktivet på så sätt att åtgärderna genomförs av den utfärdande myndigheten (artikel 24.5 c till vilken artikel 25 hänvisar). Huvudregeln är ju annars att det är den verkställande statens myndigheter som verkställer utredningsåtgärden i enlighet med den statens lagstiftning (se artikel 9.1). Av den nya lagen bör det således framgå att när en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring har erkänts av den andra medlemsstaten, ska förhöret hållas enligt de bestämmelser som gäller för förhör under en svensk förundersökning eller rättegång.

Regeringen instämmer i de skäl som *Åklagarmyndigheten* lyfter fram för att utfärda en utredningsorder om förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt eller tilltalad i de fall ett överlämnande inte kommer att kunna ske med stöd av rådets rambeslut (2002/584/RIF) av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (rambeslutet om en europeisk arresteringsorder). Ett exempel på en sådan situation är om gärningen inte är straffbar i den andra staten och den staten ställer upp ett krav på dubbel straffbarhet för ett överlämnande.

Särskilt om förhör genom ljudöverföring

Av artikel 25 framgår att förhör genom ljudöverföring kan ske med vittnen och sakkunniga. I avsaknad av uttryckliga bestämmelser om

förhör med misstänkta eller tilltalade genom ljudöverföring (jfr artikel 24.1 andra stycket) får den slutsatsen dras att en utredningsorder inte kan utfärdas i dessa fall. Detta bör framgå av den nya lagen, bl.a. mot bakgrund av att sådana förhör är möjliga enligt nationella regler. Detta förbud bör även omfatta den som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken. Däremot bör inte en målsägande omfattas av förbudet.

Enligt artikel 25.1 kan en utredningsorder utfärdas om det är olämpligt eller omöjligt för den person som ska höras att inställa sig personligen i den utfärdande staten, och sedan andra lämpliga metoder undersökts. Andra lämpliga metoder torde ofta avse förhör genom ljud- och bildöverföring, men kan även innefatta fall då personen hörs på plats i den andra staten (se avsnitt 7.7.2 och 7.7.3). Mot bakgrund av dessa bestämmelser i direktivet föreslås i promemorian ytterligare förutsättningar för att kunna utfärda en utredningsorder i dessa fall.

Den prövning som en domstol ska göra enligt 5 kap. 10 § andra och tredje styckena rättegångsbalken torde i huvudsak motsvara de krav som ställs upp i artikel 25.1 i direktivet, även om bestämmelserna inte ordagrant överensstämmer med varandra. En bedömning av de kostnader och olägenheter som skulle uppkomma om den som ska höras måste infinna sig i rättssalen, torde i sin tillämpning inte avvika från den bedömning som ska ske enligt direktivet angående frågan om huruvida det är olämpligt eller omöjligt för den person som ska höras att inställa sig personligen. Kravet i artikel 25.1 att andra metoder ska ha undersökts torde också omhändertas enligt den helhetsbedömning som ska ske enligt nu gällande bestämmelser i rättegångsbalken, dvs. en bedömning av om inte förhöret i stället bör ske genom ljud- och bildöverföring eller genom bevisupptagning i den andra staten.

Under en förundersökning kan även åklagaren hålla ett förhör genom ljudöverföring (se 23 kap. 6 a § rättegångsbalken). Åklagaren ska då överväga lämpligheten i att den som ska förhöras måste infinna sig på plats i Sverige. Att förhörspersonen befinner sig i en annan stat leder ofta till slutsatsen att det är omöjligt, eller i vart fall olämpligt, för personen i fråga att infinna sig till ett förhör i Sverige. I dessa fall utgår regeringen också från att åklagaren överväger andra alternativ, dvs. att förhöret hålls på plats i den andra staten, eventuellt med åklagaren närvarande, eller genom ljud- och bildöverföring.

Sammanfattningsvis anser regeringen att nuvarande bestämmelser i rättegångsbalken innebär att en domstol eller åklagare kommer att göra de övervägandena som förutsätts enligt artikel 25.1 i direktivet, innan en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring utfärdas. Några ytterligare bestämmelser anser regeringen därför inte behövs.

Som anges i promemorian finns det i dag vissa möjligheter att hålla förhör genom ljudöverföring utan att någon ansökan om rättslig hjälp behöver upprättas eller något tillstånd från den andra staten behöver inhämtas. Regeringen kan endast konstatera att den typen av förhör faller utanför direktivets tillämpningsområde. Om det finns en överenskommelse mellan Sverige och en annan medlemsstat eller i vart fall ett godkännande från den sistnämnda staten att förhör genom ljudöverföring får hållas på det sätt som beskrivs, torde direktivet inte hindra en sådan förenkling av samarbetet (jfr artikel 34.3 i direktivet).

Särskilt om förhör genom ljud- och bildöverföring

I promemorian föreslås att om förhör ska hållas med en misstänkt eller tilltalad person ska i utredningsordern anges om den som ska höras samtycker till förhöret. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* efterfrågar ett förtydligande av vad som ska anges i utredningsordern angående samtycke från en misstänkt eller tilltalad person. *Åklagarmyndigheten* ifrågasätter förslaget i promemorian och menar dels att den verkställande myndigheten lättare torde kunna kontrollera om personen samtycker, dels att vägransgrunden i artikel 24.2 a är fakultativ, dvs. den verkställande staten behöver inte tillämpa vägransgrunden. Regeringen har till viss del förståelse för *Åklagarmyndighetens* invändningar, men anser trots det att ett samtyckeskrav bör gälla.

Regeringen inser att det, med hänsyn till att den som ska höras finns i en annan medlemsstat, kan bli svårt att inhämta ett samtycke. Samtidigt är det svårt att frångå kravet på att det av utredningsordern ska framgå att den misstänkte eller tilltalade personen samtycker till förhöret (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt H2). Regeringen uppfattar inte detta som ett krav som behöver uppfyllas endast i de fall informationen finns tillgänglig. Den andra medlemsstatens behöriga myndigheter utgår från att denna information finns, innan en prövning görs av om den svenska utredningsordern ska erkännas. Saknas informationen, kommer högst troligen en komplettering begäras. Detta hindrar dock inte att t.ex. en åklagare innan en utredningsorder utfärdas samråder med den andra statens myndigheter om eventuellt bistånd för att efterhöra den misstänktes inställning till ett förhör genom ljud- och bildöverföring (jfr artikel 9.6 om samråd i syfte att främja en effektiv tillämpning av – såsom det får förstås – direktivet). Det kan också noteras att motsvarande krav finns i 4 kap. 13 § första stycket lagen om internationell rättslig hjälp.

En avsaknad av samtycke utgör visserligen en fakultativ vägransgrund, såsom *Åklagarmyndigheten* anför. Regeringen har dock svårt att tro att en annan medlemsstat accepterar att en svensk åklagare eller domstol håller ett förhör med en misstänkt eller tilltalad person som inte samtycker till förhöret. Detta mot bakgrund av att den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten efter ett erkännande ska informera den misstänkte eller tilltalade om dennes rättigheter enligt svensk lagstiftning (artikel 24.3 b) samt bevaka och iaktta den misstänktes eller tilltalades rättigheter när förhöret hålls (se artiklarna 24.5 a och 24.5 e). Slutligen torde ett förhör med en misstänkt eller tilltalad person som befinner sig i en annan medlemsstat och som inte samtycker sällan fylla någon funktion.

Regeringen anser sammanfattningsvis att det av den nya lagen bör framgå att om förhör ska hållas med en misstänkt eller tilltalad person genom ljud- och bildöverföring, ska det av utredningsordern framgå att den som ska höras samtycker till förhöret. Kravet att inhämta samtycke bör även gälla den som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

I de fall förhör hålls med en misstänkt person bör åklagaren, i enlighet med vad *Hovrätten över Skåne och Blekinge* lyfter fram, kunna efterfråga

personens inställning till att höras på samma sätt vid en kommande huvudförhandling.

I övrigt instämmer regeringen i bedömningen i promemorian att det inte krävs någon ytterligare reglering i den nya lagen i fråga om förhör genom ljud- och bildöverföring. De eventuella kompletterande regler som behövs kan ges i förordning (t.ex. om samråd för att skydda den person som ska höras enligt artikel 24.5 b eller om begäran att den andra staten ska utse en tolk att biträda den som ska höras).

7.7.5 Överförande av frihetsberövade personer

Regeringens förslag: En utredningsorder ska få utfärdas för överförande av en frihetsberövad person till eller från Sverige. Innan en frihetsberövad person överförs från Sverige till en annan medlemsstat, ska hans eller hennes inställning till överförandet inhämtas.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås bestämmelser i lag om ansökande av tillstånd till transitering samt inhämtande av yttrande från den svenska myndighet som ansvarar för verkställigheten av frihetsberövandet i Sverige, men däremot inte någon bestämmelse om att inhämta den frihetsberövade personens inställning till ett överförande.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot promemorians förslag. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* önskar förtydliganden av att inte endast domstol ska ansvara för att inhämta ett yttrande från den myndighet som ansvarar för frihetsberövandet. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* tar upp frågan om restriktioner vid överförande av frihetsberövade personer till och från Sverige. *Kriminalvården* efterfrågar praktiska exempel på när det kan bli aktuellt att överföra en person till den verkställande staten.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 22 i direktivet finns bestämmelser om överförande av en frihetsberövad person till den utfärdande staten. Ofta rör det sig om att den statens behöriga myndigheter, t.ex. en åklagare eller en domstol, vill förhöra personen. Även andra skäl för överförande kan vara aktuella, t.ex. att personen ska delta i en vittneskonfrontation i den utfärdande staten.

I artikel 22 finns bestämmelser om särskilda vägransgrunder, förfarandet och vad myndigheterna bör komma överens om när det gäller praktiska åtgärder. Därutöver regleras fortsatt frihetsberövande efter överförandet samt vissa skyddsregler för den frihetsberövade personen som immunitet och avräkning. Artikel 23 reglerar den omvända situationen, dvs. när personen är frihetsberövad i den utfärdande staten och den statens myndigheter vill överföra personen till den verkställande staten för att där vidta någon bevisinhämtningsåtgärd. När det gäller regler om förfarandet m.m. hänvisas till artikel 22. Ett överförande till den verkställande staten torde inte bli aktuellt särskilt ofta, men mot bakgrund av vad *Kriminalvården* efterfrågar kan särskilt nämnas att om brottet helt eller delvis har begåtts i den verkställande staten kan den

utfärdande statens myndigheter se ett behov av vallning på brottsplatsen eller att någon form av vittneskonfrontation äger rum.

Som påpekas i avsnitt 7.3.1 finns inga nationella regler om överförande av en frihetsberövad person. Av den anledningen bör det i den nya lagen föras in bestämmelser om att en utredningsorder får utfärdas för att en person som är frihetsberövad i en annan medlemsstat eller i Sverige ska föras över till Sverige respektive den andra medlemsstaten.

I promemorian föreslås att en utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person ska få ske för förhör eller konfrontation i samband med en rättegång eller förundersökning. Regeringen anser att denna precisering inte behövs. I avsnitt 6.3.2 föreslås en definitionen av en europeisk utredningsorder, bl.a. att en utredningsorder utfärdas under en förundersökning eller en rättegång i brottmål samt att ordern innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas för att inhämta bevisning. Även om förhör och vittneskonfrontationer torde vara de åtgärder som oftast vidtas, kan det inte uteslutas att även någon annan bevisinhämtningsåtgärd kan bli aktuell. I avsnitt 7.1 föreslås vidare att såväl en åklagare som en domstol kan utfärda en utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person. Några ytterligare bestämmelser om vem eller när en sådan order kan utfärdas behövs därför inte.

Åklagarmyndigheten och *Ekobrottsmyndigheten* lyfter frågan om vad som gäller beträffande restriktioner för häktade när en person förs över till eller från Sverige. Båda myndigheterna anser att restriktioner som gäller för en frihetsberövad person bör gälla även efter ett överförande. Ett svenskt häktningsbeslut kan vara förenat med ett beslut om restriktioner (se 24 kap. 5 a § rättegångsbalken; se även 6 kap. häkteslagen [2010:611]).

En person som ska överföras till en annan medlemsstat enligt artikel 23 kan vara häktad i Sverige och föremål för restriktioner. Fortsatta restriktioner efter överförandet får dock bestämmas av den andra medlemsstatens lagstiftning. I samband med överförandet ska emellertid åklagare samråda med den andra statens behöriga myndigheter (artiklarna 22.5 och 23.2). Det som myndigheterna ska komma överens om är bl.a. de särskilda omständigheterna för frihetsberövandet i den andra staten inklusive garantier om att den verkställande statens myndigheter ska beakta den berörda personens fysiska och psykiska tillstånd och den säkerhetsnivå som krävs. Vid detta samråd får således åklagaren efterfråga om restriktionerna kan kvarstå under den tid personen är frihetsberövad i den andra medlemsstaten och sedan ta ställning till om ett överförande är fortsatt aktuellt (jfr även artikel 9.2 och avsnitt 7.5).

I det omvända fallet, när en frihetsberövad person förs över till Sverige, kommer den frihetsberövade att tas i förvar. Häkteslagen (2010:611) är då tillämplig (se 1 kap. 3 § 2). Personer som häktats utomlands och som är föremål för restriktioner omfattas inte av häkteslagens bestämmelser om restriktioner (jfr 6 kap. 1 § andra stycket häkteslagen). Med anhållna och gripna i första stycket i nämnda paragraf avses de som med stöd av svenska bestämmelser anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott. Något utrymme för att med stöd av 6 kap. häkteslagen ålägga en person som överförs hit restriktioner finns således inte och några sådana regler föreslås inte inom ramen för detta ärende. I

de fall fråga uppkommer om svenska myndigheters möjligheter att upprätthålla restriktioner avseende en person som förts över hit, får åklagaren eller domstolen samråda med den andra statens myndigheter om vilken säkerhetsnivå som krävs och förutsättningarna för att genomföra allt bestämmelserna i 2–4 kap. häkteslagen tillgodose den andra statens önskemål. Sistnämnda bestämmelser har visserligen ett annat syfte än bestämmelser om restriktioner. Kan den andra statens önskemål inte tillgodoses, får det i stället övervägas om det är möjligt att uppnå önskat resultat genom en annan typ av utredningsåtgärd, t.ex. förhör genom ljud- och bilöverföring eller förhör i den andra staten vid vilket den svenska åklagaren kan närvara. Det samråd som bör ske i dessa fall kan regleras i förordning.

I detta sammanhang vill regeringen påpeka att den person som ska föras över kan vara frihetsberövad av helt andra orsaker, t.ex. för verkställighet av en frihetsberövande påföljd.

I promemorian föreslås en bestämmelse om att yttrande ska inhämtas från den myndighet som svarar för verkställigheten av frihetsberövandet innan en utredningsorder utfärdas för att överföra en i Sverige frihetsberövad person till en annan medlemsstat, om det inte är uppenbart att det inte behövs. Regeringen instämmer i att ett sådant yttrande bör inhämtas, men föreskrifter om detta kan meddelas i förordning. Som *Hovrätten över Skåne och Blekinge* påpekar är det den åklagare eller domstol som ska utfärda utredningsordern som bör inhämta ett sådant yttrande. Även detta kan framgå av förordning.

En verkställande stat får vägra erkännande av en utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person om personen inte samtycker till överförandet (artikel 22.2 a och artikel 23.2). Ett samtyckeskrav gäller dock inte för att utfärda en sådan utredningsorder och bör inte heller införas. I de fall utredningsordern avser ett överförande till Sverige enligt artikel 22, avgör den andra statens bestämmelser om ett samtycke krävs. Om ett samtycke krävs enligt den andra statens lagstiftning kan åklagaren eller domstolen i utredningsordern begära att den andra statens behöriga myndigheter inhämtar den frihetsberövades samtycke till ett överförande (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt H1). Om överförandet ska ske från Sverige till den andra medlemsstaten enligt artikel 23, ska uppgift om den frihetsberövades inställning till överförandet framgå av utredningsordern (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt H1). Av det skälet bör det i den nya lagen införas en bestämmelse om att den frihetsberövades inställning till överförandet ska inhämtas i de fall ett överförande ska ske från Sverige till en annan medlemsstat. I mån av behov kan även uppgifter från den frihetsberövades lagliga ställföreträdare inhämtas (se artiklarna 22.3 och 23.2). Detta behöver dock inte regleras särskilt i lag. Den frihetsberövades inställning får redovisas i utredningsordern. Det är sedan upp till den andra medlemsstatens myndigheter att ta ställning till om utredningsordern kan erkännas och verkställas i den staten.

I artikel 22 (och artikel 23) finns bestämmelser om att den som förs över ska hållas fortsatt frihetsberövad och att avräkning ska ske av den tid som personen är frihetsberövad i en annan medlemsstat. Vidare finns bestämmelser om immunitet, transitering och kostnader. För dessa frågor

hänvisas till avsnitt 9.3. I samma avsnitt behandlas även frågor om transporter i Sverige av den frihetsberövade personen.

7.7.6 Beslag m.m.

Regeringens förslag: En utredningsorder ska få utfärdas för beslag av ett föremål eller en skriftlig handling, trots att föremålet eller handlingen inte finns att tillgå vid utfärdandet. Om verkställigheten av ett beslag i den andra medlemsstaten kan antas kräva kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, ska utredningsordern även omfatta en sådan åtgärd.

När utredningsordern för beslag har verkställts i den andra staten ska vissa bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas. Detsamma ska gälla om utredningsordern avser en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken.

Ett föremål eller en skriftlig handling som har överlämnats till Sverige enligt en utredningsorder som har utfärdats för beslag ska tas i förvar av åklagaren och anses vara taget i beslag enligt rättegångsbalken.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utgångspunkten i promemorian är att en åtgärd enligt artikel 32 i direktivet endast avser beslag. Vidare föreslås inte i promemorian att vissa bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken ska tillämpas när en åtgärd enligt 27 kap. 15 § samma balk har verkställts i den andra staten.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Göteborgs och Malmö tingsrätter* har dock vissa lagtekniska synpunkter. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* pekar på vikten av att anteckningar förs över verkställigheten av husrannsakan och beslag.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om en europeisk utredningsorder kommer i många fall tillämpas för beslag av bevismaterial. Förutsättningarna för att besluta om beslag i svensk rätt finns i bl.a. 27 kap. 1 § rättegångsbalken. För vissa typer av handlingar gäller strängare krav (se 27 kap. 2–3 §§). Dessa förutsättningar kommer på samma sätt gälla vid utfärdande av en utredningsorder som avser beslag av föremål eller skriftlig handling (se avsnitt 7.3.1).

En förutsättning för beslag är emellertid att det föremål eller den skriftliga handling som ska tas i beslag är tillgängligt vid tidpunkten för beslaget (se 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken). Detta kommer dock inte vara fallet vid utfärdande av en utredningsorder. Föremålet eller handlingen finns i den andra medlemsstaten. Bestämmelserna om utfärdande av en utredningsorder för beslag bör därför anpassas. Motsvarande frågeställning var aktuell vid genomförandet av rådets rambeslut 2003/577/RIF av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial (rambeslutet om verkställighet av frysningsbeslut). Även i detta fall syftar samarbetet till att bevismaterial som fanns i en annan medlemsstat ska tas i beslag. Rambeslutet har genomförts genom lagen

(2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningensbeslut (lagen om verkställighet av frysningensbeslut) och i 2 kap. 1 § den lagen anges att åklagaren får besluta om beslag, utan hinder av att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet (se prop. 2004/05:115 s. 32 f.). Bestämmelsen omfattar även skriftliga handlingar. Regeringen anser att en motsvarande bestämmelse bör tas in i den nya lagen för att göra det möjligt att utfärda en utredningsorder för beslag avseende föremål och handlingar som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat. I förhållande till förslaget i promemorian görs vissa ändringar med hänsyn till lagtekniska synpunkter från några remissinstanser. Att ett sådant beslut inte kan verkställas i Sverige följer av den definition av en europeisk utredningsorder som föreslås (se avsnitt 6.3.2).

För att kunna ta föremål eller skriftliga handlingar i beslag behöver ofta andra åtgärder vidtas. Det kan bl.a. röra sig om husrannsakan eller kvarhållande av försändelse, men även kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Om åklagaren bedömer att en sådan åtgärd kan bli aktuell för att verkställa utredningsordern för beslag, bör utredningsordern även omfatta en sådan åtgärd. Det innebär att de förutsättningar som gäller enligt rättegångsbalken för att genomföra en sådan åtgärd också ska vara uppfyllda. Exempelvis uppställs krav på proportionalitet för att enligt 28 kap. 3 a § besluta om husrannsakan och enligt 28 kap. 11 § andra stycket krävs synnerlig anledning för att vidta kroppsvisitation på någon annan än den som skäligen misstänks för det brott som utreds. Om rättens prövning av en sådan åtgärd behövs, ska det ske innan utredningsordern utfärdas (se avsnitt 7.3.3).

Om åklagaren anser att det är brådskande att genomföra beslaget för att bevismaterialet riskerar att försvinna eller förstöras, kan han eller hon utfärda en utredningsorder för beslag samt ange att det rör sig om en åtgärd som avses i artikel 32 i direktivet (se avsnitt 7.4).

Enligt artikel 13.1 ska den verkställande staten utan dröjsmål överlämna det beslagtagna till den utfärdande myndigheten. När föremålet eller handlingen överlämnats till åklagaren bör det tas i förvar av åklagaren och anses vara taget i beslag enligt rättegångsbalken (jfr 2 kap. 3 § andra stycket lagen om verkställighet av frysningensbeslut). Det svenska regelverket blir därmed tillämpligt fullt ut. Detta bör framgå av den nya lagen.

I vissa situationer kommer det dock att dröja en viss tid innan bevismaterialet kan överlämnas, t.ex. för att erkännandet och verkställigheten i den verkställande staten har överklagats eller för att det av praktiska skäl tar tid att lämna över materialet. En annan situation kan vara att åklagaren med stöd av artikel 32.3 och 32.4 vill att det beslagtagna ska stanna kvar i den andra medlemsstaten (se även avsnitt 7.6). Oavsett anledning delar regeringen den bedömning som görs i promemorian, att det i lag bör anges att när beslaget är verkställt i den andra medlemsstaten ska vissa bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken om beslag tillämpas fram till dess föremålet eller den skriftliga handlingen överlämnas till åklagaren. Det är främst fråga om bestämmelser som tillförsäkrar den som har drabbats av beslaget olika rättssäkerhetsgarantier. Motsvarande reglering finns i 2 kap. 3 § lagen om verkställighet av frysningensbeslut (se även prop. 2004/05:115 s. 35).

För en närmare redogörelse för dessa bestämmelser och innebörden av dessa hänvisas till promemorian (Ds 2015:57 s. 241 f.). I korthet kan följande sägas.

Är det fråga om ett beslag av ett skriftligt meddelande som meddelats med stöd av 27 kap. 2 § andra stycket 2–8, ska åklagaren, i enlighet med bestämmelsen i fjärde stycket samma paragraf, anmäla åtgärden hos rätten. Rätten ska då pröva om det finns skäl för beslaget. Vidare bör den som drabbats av ett beslag som verkställt i en annan medlemsstat kunna begära rättens prövning av beslaget i enlighet med 27 kap. 6 § rättegångsbalken. Av lagen bör också framgå att den som berörs av beslaget ska underrättas om möjligheten att begära rättens prövning av beslaget. Detta gäller dock inte i de fall då det är fråga om ett beslag enligt 27 kap. 2 § andra stycket 2–8, eftersom åklagaren alltid ska anmäla ett sådant verkställt beslag till rätten. Regeringen bedömer vidare att bestämmelserna i 27 kap. 7 § om tid för väckande av åtal och i 27 kap. 8 § om hävande av beslag bör gälla. Därutöver bör bestämmelserna i 27 kap. 11 § om skyldighet att underrätta den som har drabbats av åtgärden och i 27 kap. 13 § om beslagsprotokoll och om rätt för den drabbade att erhålla bevis om åtgärden tillämpas. Skyldigheten att underrätta den som har drabbats av beslaget, att dokumentera det beslagtagna och på begäran utfärda bevis om beslaget bör, som anförts i promemorian, ligga på den svenska åklagaren. Regeringen instämmer i *Åklagarmyndighetens* och *Ekobrottsmyndighetens* synpunkt att anteckningar bör föras över verkställigheten i den andra medlemsstaten av husrannsakan och beslag. Slutligen bör, om det beslagtagna materialet inte överlämnats, bestämmelserna i 27 kap. 8 § femte stycket rättegångsbalken tillämpas. Den innebär att när målet avgörs ska rätten ta ställning till om beslaget ska bestå. En motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 3 § tredje stycket lagen om verkställighet av frysningsbeslut. Även om bestämmelsen i den lagen främst är tänkt att tillämpas när beslaget avser att säkerställa en framtida verkställighet av ett beslut om förverkande (se prop. 2004/05:115 s. 35 och 87), går det inte att utesluta att situationen kan uppstå även vid bevisbeslag.

En utredningsorder föreslås kunna utfärdas för en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken (se avsnitt 6.4). Enligt andra stycket i den paragrafen gäller reglerna om beslag i tillämpliga delar för en sådan åtgärd. Mot den bakgrunden bör de bestämmelser som ovan föreslås gälla när ett beslag har verkställts i den andra medlemsstaten också tillämpas för en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken. Detta bör framgå av den nya lagen.

7.7.7 Åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken

Regeringens bedömning: Några ytterligare regler för att utfärda en utredningsorder för en åtgärd som avses i 28 kap. rättegångsbalken behöver inte införas i den nya lagen.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: En utredningsorder för beslag kommer ofta inkludera åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken i syfte att söka efter de föremål eller handlingar som avses med beslaget. Dessa åtgärder kan dock även bli aktuella för andra syften, t.ex. undersökning av en brottsplats eller en persons yttre eller inre för att säkra spår.

I avsnitt 7.3.1 föreslås att en utredningsorder ska få utfärdas om den åtgärd som avses under motsvarande förutsättningar hade kunnat vidtas i Sverige. Detta kommer också att gälla åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken. Enligt regeringens bedömning i avsnitt 7.3.2 bör en proportionalitetsregel införas, som är generellt tillämplig vid utfärdande av en utredningsorder. Av avsnitt 7.3.3 framgår slutligen att åklagaren, innan en utredningsorder utfärdas, ska ansöka om rättens prövning enligt bl.a. rättegångsbalken, om detta krävs för att vidta den åtgärd som avses i utredningsordern. Det innebär att bestämmelserna i 28 kap. 4 och 13 §§ rättegångsbalken även kan tillämpas vid utfärdande av en utredningsorder för en åtgärd enligt nämnda kapitel i rättegångsbalken.

I promemorian görs bedömningen att några ytterligare regler inte behövs för att utfärda en utredningsorder avseende åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken. Regeringen delar denna bedömning.

7.7.8 Hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Regeringens förslag: En utredningsorder ska få utfärdas för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i Sverige eller i en annan medlemsstat.

Om avlyssningen eller övervakningen ska ske i en annan medlemsstat än den stat till vilken utredningsordern översänds, ska det av utredningsordern framgå att underrättelse om avlyssningen eller övervakningen har lämnats till den först nämnda medlemsstaten.

När en utredningsorder har utfärdats för avlyssning eller övervakning i den andra medlemsstaten, ska vissa bestämmelser i rättegångsbalken tillämpas.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås ytterligare bestämmelser om vad en utredningsorder ska innehålla i dessa fall.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag. *Malmö tingsrätt* och *Säkerhets- och Integritetsskyddsnämnden* anför dock att det kan tydliggöras vilka bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken som ska tillämpas när en utredningsorder har utfärdats.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelsens tillämpningsområde

Artikel 30 i direktivet reglerar avlyssning av telekommunikation med tekniskt bistånd från en annan medlemsstat avseende en person som befinner sig där eller i en annan medlemsstat. Enligt skäl 30 är denna bestämmelse inte begränsad till telekommunikationens innehåll utan avser även insamling av trafik- och lokaliseringssuppgifter av en sådan

kommunikation. Artikeln får därför anses omfatta såväl hemlig avlyssning som hemlig övervakning av telekommunikation.

Vad som därutöver avses med t.ex. avlyssning (eller övervakning), telekommunikation eller var en person får anses befinna sig framgår inte av direktivet. I svensk rätt används delvis andra begrepp för nu aktuella tvångsmedel. Samtidigt kan det konstateras att direktivets syfte är att samtliga utredningsåtgärder som är tillgängliga i en medlemsstat ska kunna omfattas av en utredningsorder (artikel 3), så länge det rör sig om en åtgärd som innebär bevisinhämtning (artikel 1.1). De skillnader som finns har därför ingen avgörande betydelse och de begrepp som används i svensk rätt får därför anses vara förenliga både med de begrepp som används i direktivet och med direktivets syfte.

Det innebär att det vidare begreppet som används i 27 kap. rättegångsbalken, elektronisk kommunikation, får anses överensstämma med begreppet telekommunikation i artikel 30. Vidare är det inte enligt rättegångsbalken en person som är föremål för en avlyssning eller övervakning, utan i stället är det meddelanden eller uppgifter om meddelanden som överförs från eller till ett telefonnummer eller annan adress som avlyssnas eller övervakas. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation omfattar även vissa uppgifter om elektronisk kommunikationsutrustning (se 27 kap. 19 § första stycket 2 och 3 rättegångsbalken). En möjlighet att utfärda en utredningsorder för hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation bör således avse ett telefonnummer eller en annan adress eller elektronisk kommunikationsutrustning som används i Sverige eller i en annan medlemsstat. Utredningsordern kan således sändas över till en medlemsstat och avse t.ex. ett mobiltelefonnummer som används i Sverige eller i en annan medlemstat än den som verkställer avlyssningen eller övervakningen (jfr artikel 30.2).

Inhämtande av historiska trafik- och lokaliseringssuppgifter bör ske genom utfärdande av en utredningsorder för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Visserligen anges i skäl 30 i direktivet att en sådan utredningsorder bör behandlas enligt den allmänna ordningen för verkställigheten av ordern. Inget sägs däremot om vad som bör gälla i den utfärdande staten. Utgångspunkten bör i stället vara den som framgår av artikel 6.1 b, nämligen att den ordning som gäller för att inhämta aktuella uppgifter i ett nationellt ärende även ska gälla vid utfärdande av en utredningsorder. För svenskt vidkommande innebär det att bestämmelserna i bl.a. 27 kap. 19 § rättegångsbalken ska tillämpas. Ett undantag är dock uppgifter om abonnemang vilka i en förundersökning inhämtas med stöd av 6 kap. 22 § första stycket 2 lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (jfr artikel 10.2 e i direktivet).

När det sedan gäller begreppet tekniskt bistånd i direktivet (artiklarna 30 och 31) har det begreppet en annan innebörd i EU:s konvention om ömsesidig rättslig hjälp (se artikel 18.2 och 18.5), vilket återspeglas i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål (se 4 kap. 25 och 26 §§). Tekniskt bistånd enligt dessa bestämmelser avser endast de situationer då meddelanden eller uppgifter om meddelanden förs över omedelbart till en annan stat och prövningen av en sådan ansökan är mer begränsad än om upptagningen sker i Sverige. Vid genomförandet av direktivet behöver dock inte någon sådan åtskillnad göras, såsom också påpekas i

promemorian. Regeringen anser vidare att detta begrepp inte behövs i lagen. Av definitionen av en europeisk utredningsorder framgår att en utredningsåtgärd vidtas i en annan stat, som i dessa fall får anses inkludera tekniskt bistånd från den staten.

Utredningsorderns innehåll

I promemorian föreslås att en utredningsorder för hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska innehålla uppgifter om bl.a. under vilken tid åtgärden ska pågå och skälen för att åtgärden behöver vidtas i den andra medlemsstaten. De föreslagna bestämmelserna bygger på artikel 30.3 och 30.4.

I avsnitt 7.4 föreslår regeringen att bestämmelser om upprättande av en utredningsorder kan regleras genom föreskrifter i förordning. Det inkluderar vad utredningsordern ska innehålla. Av direktivet följer att utredningsordern ska innehålla uppgift om bl.a. skälen till utredningsåtgärden, varaktigheten för åtgärden samt uppgifter för att säkerställa att åtgärden kan verkställas (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt H7, punkterna 1–3). Den föreslagna regleringen i förordning får därför anses vara tillräcklig. Några särskilda bestämmelser i lag om att en utredningsorder ska innehålla dessa uppgifter behövs inte.

I de fall en utredningsorder sänds över till en medlemstat som ska verkställa en utredningsorder beträffande ett telefonnummer, en annan adress eller elektronisk kommunikationsutrustning som används i en annan medlemsstat, ska det framgå av utredningsordern att en underrättelse lämnats till den verkställande staten (jfr avsnitt 9.7.1). Skäl 31 tillsammans med bilaga C till direktivet, punkt A, till direktivet kan inte tolkas på annat sätt att det är den utfärdande staten som ska underrätta den stat från vilken något bistånd inte behövs. Enligt regeringen bör denna skyldighet framgå av den nya lagen.

Tillämpliga bestämmelser i rättegångsbalken när verkställigheten påbörjats i den andra medlemsstaten

I enlighet med den bedömning som görs i promemorian bör vissa bestämmelser i rättegångsbalken tillämpas efter det att en utredningsorder har utfärdats.

I den bestämmelse som föreslås i promemorian hänvisas till 27 kap. rättegångsbalken. Regeringen anser emellertid att hänvisningen bör avse endast vissa bestämmelser, vilket också *Malmö tingsrätt* och *Säkerhets- och Integritetsskyddsnämnden* påpekar. Av förslagen i avsnitt 7.3.1 följer att de förutsättningar som gäller för att besluta om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation även ska gälla vid utfärdandet av en utredningsorder för en sådan åtgärd. Det innebär att de materiella förutsättningarna i främst 27 kap. 18–20 §§ rättegångsbalken ska tillämpas. Vidare föreslås i avsnitt 7.3.3 att för de åtgärder som nu är aktuella ska åklagare ansöka om rättens prövning av om förutsättningarna för åtgärden är uppfyllda och att rättegångsbalkens bestämmelser ska gälla för åklagarens ansökan och rättens prövning. Förslaget innebär att bestämmelserna i 27 kap. 21 § om rättens prövning och 26–30 §§ om offentligt ombud blir tillämpliga.

Det finns emellertid vissa andra bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken som bör göras tillämpliga på det sätt som föreslås i promemorian. Bestämmelserna i 27 kap. 22 § om att avlyssning inte får omfatta vissa personer, 23 § om upphävande av tvångsmedlet, 23 a § om användandet av överskottsinformation och 24 § om granskning och bevarandet av den upptagning eller uppteckning som har gjorts, bör gälla i samtliga fall. Tillämpligheten av dessa bestämmelser måste dock anpassas dels eftersom avlyssningen eller övervakningen sker i en annan medlemsstat, dels med hänsyn till att upptagningen eller uppteckningen i vissa fall sker i den staten för att senare överlämnas till ansvarig åklagare. Bestämmelserna i 27 kap. 31–33 §§ om underrättelse till enskild ska endast tillämpas när upptagningen eller uppteckningen av avlyssningen eller övervakningen sker i Sverige. Om upptagningen eller uppteckningen sker i den andra medlemsstaten, får bestämmelser om underrättelser till den som avlyssnas eller övervakas styras av den statens regler. Bestämmelsen i 27 kap. 25 § är inte aktuell att tillämpa. De tekniska hjälpmedel som behövs för att genomföra avlyssningen eller övervakningen får i stället hanteras av den andra medlemsstaten.

De nu aktuella bestämmelserna i rättegångsbalken blir aktuella att tillämpa först efter det att verkställigheten påbörjats i den andra medlemsstaten. I vissa fall kan det dock finnas skäl att häva åtgärden med stöd av 27 kap. 23 § rättegångsbalken även i tiden före en verkställighet.

7.7.9 Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning

Regeringens förslag: När en utredningsorder för kameraövervakning eller rumsavlyssning i en annan medlemsstat har utfärdats ska vissa bestämmelser i rättegångsbalken tillämpas.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Åklagarmyndigheten* lyfter fram behovet av att kunna meddela tillstånd om att inhämta historiska uppgifter vid hemlig rumsavlyssning.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 7.1.1 föreslås att en åklagare ska kunna utfärda en utredningsorder för hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning som avser en plats i en annan medlemsstat.

Bestämmelserna i 27 kap. 20 a–20 e §§ rättegångsbalken om förutsättningarna för att utfärda en sådan utredningsorder föreslås också gälla, se avsnitt 7.3.1. Detsamma gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om rättsens prövning av en sådan åtgärd samt anlåtande av offentligt ombud (se förslagen i avsnitt 7.3.3).

På samma sätt som vid hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (se avsnitt 7.7.8) bör även vissa andra bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken göras tillämpliga när en utredningsorder har utfärdats. Det gäller främst bestämmelserna i 22 § om att avlyssning inte får omfatta vissa personer, 23 § om upphävande av tvångsmedlet, 23 a § om användandet av överskottsinformation och 24 § om granskning och bevarande av den upptagning eller uppteckning som

har gjorts. I de fall det i ett inhemskt ärende skulle krävas ett beslut enligt 25 a § om tillstånd att tillträda den plats där avlyssningsutrustning ska installeras, ska utredningsordern även omfatta ett sådant tillstånd. Reglerna i 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken bör inte tillämpas, eftersom åtgärden vidtas i den andra staten och förutsättningar för att underrätta den som blivit övervakad eller avlyssnad får hanteras enligt de bestämmelser som gäller i den staten.

Åklagarmyndigheten påtalar ett behov av att kunna besluta om hemlig rumsavlyssning avseende historiska uppgifter. Myndigheten anför att detta behov främst torde uppstå i internationella ärenden och lyfter fram några exempel. Hemlig rumsavlyssning enligt svensk rätt avser av förklarliga skäl endast avlyssning i realtid. Det är inte möjligt att inom ramen för detta lagstiftningsärende införa regler om hemlig rumsavlyssning avseende historiska uppgifter.

7.7.10 Övriga utredningsåtgärder

Regeringens bedömning: Några ytterligare bestämmelser i den nya lagen behövs inte för att utfärda en utredningsorder för inhämtande av information om bankkonton eller banktransaktioner, för en kontrollerad leverans eller för bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt direktivet kan en utredningsorder utfärdas även för andra åtgärder än sådana som har behandlats i avsnitt 7.7.2–7.7.9. Det rör sig om inhämtande av uppgifter om bankkonton eller andra konton för finansiella transaktioner (artikel 26), information om banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner (artikel 27) och realtidsövervakning av banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner (artikel 28.1 a). Vidare kan en utredningsorder avse en kontrollerad leverans (artikel 28.1 b) eller hemliga utredningar (artikel 29).

Inhämtande av uppgifter om bl.a. bankkonton och banktransaktioner regleras i svensk rätt som en uppgiftsskyldighet för banker och andra finansiella institut om det begärs under en förundersökning (se t.ex. 2 kap. 20 § lagen [2004:46] om värdepappersfonder). Det finns inga uttryckliga bestämmelser om realtidsövervakning över banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner. En åklagare som behöver få tillgång till dessa uppgifter från en annan stat kan med stöd av 1 kap. 7 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål ansöka om sådant bistånd.

I avsnitt 7.3.1 föreslås att en utredningsorder ska få utfärdas om den åtgärd som avses under motsvarande förutsättningar hade kunnat vidtas i Sverige. Den föreslagna bestämmelsen kommer också att gälla vid utfärdandet av utredningsorder avseende bl.a. information om bankkonton och banktransaktioner som görs av åklagare (se avsnitt 7.1). Detsamma gäller föreslagna bestämmelser om översändande av en utredningsorder och andra förfaranderegler (se avsnitt 7.4). Några

ytterligare bestämmelser är därför enligt regeringens mening inte påkallade.

Eftersom det enligt svensk rätt inte är möjligt att besluta om realtidsövervakning av banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner kan en utredningsorder som utfärdas i Sverige inte avse en sådan åtgärd, se vidare i avsnitt 6.4. Det kan dock konstateras att banker och andra finansiella institut enligt lag har en skyldighet att lämna ut uppgifter om det begärs av en åklagare under förundersökning. Några begränsningar i uppgiftsskyldigheten föreskrivs inte. Hur denna uppgiftsskyldighet omsätts i praktiken, t.ex. med vilken frekvens uppgifter ska lämnas, får i varje enskilt fall hanteras av åklagaren och den bank eller det finansiella institut som avses. I samma utsträckning som åklagaren kan begära att få ut uppgifter från banker eller andra finansiella institut i ett rent inhemskt ärende, kan åklagaren med stöd av den nya lagen utfärda en utredningsorder för sådana åtgärder. Hur orden sedan verkställs i den andra staten beror på vad som gäller enligt den verkställande statens lag angående möjligheterna att få ut uppgifter om banktransaktioner m.m.

En åklagare ska enligt vad som föreslås i avsnitt 7.1 kunna utfärda en utredningsorder för en kontrollerad leverans på en annan medlemsstats territorium (artikel 28.1 b) eller för bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet (artikel 29). Motsvarande bestämmelser finns i artiklarna 12 och 14 i EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. I lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar (2003 års lag om internationellt samarbete) finns bestämmelser om kontrollerade leveranser och bistånd i brottsutredningar med användning av skyddsidentitet som genomför motsvarande bestämmelser i EU-konventionen. De frågor som regleras är vissa förfarandefrågor, användningsbegränsningar och utländska tjänstemäns skadeståndsansvar. Av 11 § den lagen framgår att en ansökan om kontrollerad leverans görs av åklagare eller, efter det att åklagaren lämnat sitt tillstånd, Polismyndigheten, Tullverket eller Kustbevakningen. Motsvarande behörighetsregler vid bistånd i brottsutredningar med användning av skyddsidentitet framgår av 15 §. I dessa fall ansöks inte om bistånd som prövas av den andra statens myndigheter. I stället träffar behöriga myndigheter en överenskommelse om att bistå varandra. Om det pågår en förundersökning i Sverige, ingås överenskommelsen av den som leder förundersökningen. I övriga fall är Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen behöriga. Några uttryckliga bestämmelser finns inte om under vilka förutsättningar en ansökan om kontrollerad leverans får göras eller när en överenskommelse om bistånd i brottsutredningar får ingås. Däremot finns en etablerad praxis när dessa åtgärder används inom ramen för en brottsutredning (se prop. 2004/05:144 s. 79 f. och 82). Det kan även påpekas att en kvalificerad skyddsidentitet, som ofta torde behövas vid bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet, förutsätter att det rör sig om allvarlig brottslighet (se 2 § 1 lagen [2006:939] om kvalificerade skyddsidentiteter).

Även för dessa åtgärder delar regeringen den bedömning som görs i promemorian att några ytterligare regler i lagen inte behövs. Den allmänna bestämmelsen om att en utredningsorder får utfärdas för en

åtgärd om den under motsvarande förutsättningar hade kunnat vidtas i Sverige, som föreslås i avsnitt 7.3.1, kommer även att gälla för nu aktuella åtgärder. Detsamma gäller frågor om översändande av en utredningsorder och andra förfaranderegler (avsnitt 7.4). En skillnad mot nuvarande reglering är att endast åklagaren kommer att vara behörig att utfärda en sådan order (se avsnitt 6.5). Det samråd som behöver ske mellan berörda myndigheter i dessa fall kan regleras i förordning.

7.8 Återkallelse av en utredningsorder

Regeringens förslag: Om den utredningsåtgärd som en utredningsorder avser har upphävts med stöd av en bestämmelse i den nya lagen, ska utredningsordern återkallas. Detsamma ska gälla om det i övrigt inte längre finns skäl för att vidta den åtgärd som avses i utredningsordern.

Har utredningsordern utfärdats av en domstol, ansvarar domstolen för återkallelsen. I övriga fall ansvarar åklagare för återkallelsen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anför att det behöver klargöras att det är den utfärdande myndigheten som ska återkalla utredningsordern.

Skälen för regeringens förslag: Som anføres i promemorian måste en utredningsorder kunna återkallas. Återkallelse bör t.ex. ske om utredningsordern har upphävts. Genom den ordning som regeringen föreslår ovan, är bestämmelserna i rättegångsbalken om upphävande av beslag, av åtgärder enligt 27 kap. 15 § och av hemliga tvångsmedel tillämpliga även när en utredningsorder utfärdats för en sådan åtgärd. Finns det inte skäl för den aktuella åtgärden, ska den alltså upphävas enligt den ordning som gäller enligt rättegångsbalken.

Rättegångsbalkens regler om hävande av beslag föreslås dock kunna tillämpas först efter att beslaget verkställts i den andra medlemsstaten (se avsnitt 7.7.6). Har den åtgärd som avses i ordern upphävts efter en prövning av rätten, bör utredningsordern återkallas. Detsamma bör gälla om rätten upphäver en utredningsorder i samband med en obligatorisk prövning av ordern efter åklagarens anmälan till rätten av ett beslag enligt 27 kap. 2 § fjärde stycket rättegångsbalken eller efter det att åklagaren har utfärdat en utredningsorder med stöd av 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken. En återkallelse kan också behöva ske efter det att en utredningsorder överklagats och högre instans upphäver ordern (avsnitt 9.1.1). Detta bör framgå av den nya lagen.

Även när det i andra situationer visar sig att det inte längre finns skäl för åtgärden, bör utredningsordern återkallas, t.ex. om den åtgärd som avses inte behöver vidtas. Andra skäl kan vara att den andra statens myndigheter avser att vidta en annan åtgärd som inte kan accepteras (artikel 10.4) eller att kostnaderna för att vidta åtgärden inte är försvarbara (artikel 21.3). Något särskilt beslut om upphävande behöver då inte meddelas, utan en återkallelse är tillräcklig.

Regeringen anser vidare att en utredningsorder bör återkallas av den instans som utfärdat ordern. Som anføres av *Hovrätten över Skåne och*

Blekinge bör det uttryckligen framgå av lagtexten. Har utredningsordern utfärdats av en domstol, ska alltså den domstolen ansvara för återkallelsen, medan åklagare ska återkalla en utredningsorder som har utfärdats av åklagare.

Förslaget att utredningsordern i vissa fall ska kunna återkallas om det inte längre finns skäl för åtgärden, utan att ett särskilt beslut om upphävande meddelas, samt att återkallelse sker av den instans som utfärdat ordern, överensstämmer i princip med den ordning som gäller enligt rättegångsbalken. Beträffande flera av de åtgärder som en utredningsorder kan avse behöver det i ett rent nationellt förfarande inte meddelas något särskilt beslut om upphävande när det visar sig att åtgärden inte behöver vidtas, t.ex. att ett förhör inte ska hållas. I några avseenden innebär dock förslaget en skillnad i förhållande till vad som gäller i ett rent inhemskt ärende. Att en utredningsorder om beslag som ännu inte verkställts i den andra staten ska återkallas av åklagaren, oavsett om ordern fastställts av domstol, skiljer sig i viss mån från reglerna om hävande av beslag i 27 kap. 8 § första och fjärde styckena rättegångsbalken. Med hänsyn till att reglerna i rättegångsbalken förutsätter att beslaget är verkställt, anser regeringen att denna skillnad är motiverad. Vidare finns det situationer då beslut om upphävande av en åtgärd meddelas, utan att det finns några särskilda regler om det i svensk rätt. De som är av relevans i detta avseende är beslut om kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken och rättsens beslut om rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. Ett sådant beslut torde, i avsaknad av uttryckliga regler, upphävas rätten. När en sådan åtgärd beslutas i samband med utfärdandet av en utredningsorder, sker det emellertid i en annan kontext. Regeringen anser att det finns skäl att låta åklagaren, så snart det framkommer att det saknas skäl för åtgärden, meddela behörig myndighet i den andra medlemsstaten om att förfarandet där ska avbrytas.

Att den andra statens behöriga myndighet ska underrättas om återkallelsen kan föreskrivas i förordning.

8 Erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk utredningsorder

8.1 Skyldighet att erkänna och verkställa en europeisk utredningsorder

Regeringens förslag: En utredningsorder som sänds över till Sverige från en annan medlemsstat ska erkännas och verkställas i Sverige enligt de förutsättningar som gäller enligt den nya lagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslaget. *Stockholms tingsrätt* anser att det tydligare bör framgå i vilka fall en utredningsorder ska vägras.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 9.1 i direktivet om en europeisk utredningsorder följer att Sverige har en skyldighet att erkänna och verkställa en utredningsorder som översänts hit från en annan medlemsstat. Denna grundläggande skyldighet att erkänna och verkställa en europeisk utredningsorder bör framgå av den nya lagen.

Enligt direktivet krävs dock att vissa förutsättningar är uppfyllda för att skyldigheten att erkänna och verkställa en utredningsorder ska gälla. Till att börja med ska utredningsordern som sådan omfattas av direktivet, vilket innebär bl.a. att den ska avse bevisinhämtning och vara utfärdad inom ramen för ett visst förfarande (se artiklarna 1.1 och 4 samt avsnitt 6.3.2). Vidare förutsätts att den åtgärd som utredningsordern avser även hade kunna vidtas i den utfärdande medlemsstaten och att en proportionalitetsprövning har skett vid utfärdandet (se artikel 6.1 i direktivet; jfr även avsnitt 7.3.1 och 7.3.2).

En annan förutsättning för att skyldigheten att erkänna och verkställa en utredningsorder ska inträda, är att den verkställande staten inte åberopar något av de skäl som anges i direktivet för att vägra erkännande och verkställighet (se bl.a. artikel 11, men även artiklarna 22.2, 24.2 och 30.5).

Frågor angående vilka särskilda förutsättningar och vägransgrunder som regeringen anser bör gälla när en svensk åklagare eller domstol prövar om en europeisk utredningsorder ska erkännas och verkställas i Sverige, behandlas i avsnitt 8.2–8.4. Beträffande den synpunkt som förs fram av *Stockholms tingsrätt* hänvisas till författningskommentaren.

8.2 I vilken omfattning ska en utredningsorder erkännas och verkställas i Sverige?

Regeringens bedömning: De möjligheter som följer av direktivet om en europeisk utredningsorder att avseende vissa utredningsåtgärder tillämpa nationell rätt vid prövningen av om en utredningsorder ska erkännas och verkställas bör i huvudsak utnyttjas. Vidare bör de vägransgrunder som regleras i direktivet i huvudsak föras in i den nya lagen. Villkor eller vägransgrunder som inte har stöd i direktivet kan däremot inte införas i lagen.

Promemorians bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Bedömningen i promemorian är att direktivets möjligheter att ställa upp villkor och att vägra erkännande och verkställighet bör begränsas i viss utsträckning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot promemorians bedömning. *Svea hovrätt* anser att förslagen är väl motiverade och i linje med direktivets mål och syften. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Sveriges advokatsamfund* anser emellertid att i stort sett alla vägransgrunder som direktivet tillhandahåller ska föras in i lagen och att det därutöver bör införas ytterligare säkerhetsventiler. Båda dessa remissinstanser anser att utvecklingen i vissa medlemstater i EU, bl.a. vad gäller respekten för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, manar till försiktighet.

Vidare anser de att förslagen inte fullt ut beaktar behovet av att skydda den enskildes intressen, vilket skapar en obalans i strävan att uppnå effektivitet i samarbetet mellan myndigheter i medlemsstaterna. *Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter överlag lämpligheten i att reglera denna typ av mycket ingripande åtgärder enligt principen om ömsesidigt erkännande, där den verkställande staten ska godta ett beslut om en utredningsorder utan någon egen närmare prövning.

Ett flertal remissinstanser, bl.a. *Svea hovrätt*, *Stockholms tingsrätt* och *Malmö tingsrätt*, påtalar att det är svårt att överblicka under vilka förutsättningar det i ett specifikt fall kan bli aktuellt att vägra erkännande och verkställighet eftersom vägransgrunderna finns på så många ställen i lagen.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 1.2 i direktivet ska medlemsstaterna verkställa en utredningsorder på grundval av principen om ömsesidigt erkännande. Principen innebär – som utgångspunkt – att medlemsstaterna inte ska ifrågasätta varandras domar eller beslut, utan i stället direkt verkställa dem trots olikheter i staternas materiella och processuella regleringar.

Sveriges advokatsamfund ifrågasätter lämpligheten i att aktuellt samarbete regleras utifrån principen om ömsesidigt erkännande. Att direktivet, som är bindande för Sverige, bygger på denna princip är dock inget som regeringen kan ändra på. Regeringen ser också flera fördelar med ett samarbete som baserar sig på denna princip. Ett sådant samarbete är mer effektivt än det traditionella mellanstatliga samarbetet. Ett något färre antal vägransgrunder, regler om tidsfrister och standardiserade förfaranden leder till att hjälp kan lämnas snabbare, vilket i huvudsak torde gagna brottmålsprocessen. Vidare har betoningen på att det rör sig om ett myndighetssamarbete, utan involvering av politiska instanser, ökat förutsebarheten i samarbetet. Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (rambeslutet om en europeisk arresteringsorder) är ett exempel på ett samarbete som fungerar väl. Dessutom finns det även inom ramen för ett samarbete enligt denna princip möjligheter att ställa upp villkor för att erkänna och verkställa en annan stats dom eller beslut. Principen om ömsesidigt erkännande är inte ensidig, utan den ger utrymme för en medlemsstats behov av att upprätthålla vissa grundläggande principer (t.ex. förbud mot dubbelbestraffning eller kravet på dubbel straffbarhet i viss omfattning). Att medlemsstaterna ska beakta grundläggande och relevanta rättssäkerhetsgarantier framgår både av nu aktuellt direktiv (se bl.a. artikel 11.1 a och f samt skäl 39) och av EU-domstolens praxis (se t.ex. förenade målen C-404/15, *Aranyosi*, och C-659/15 PPU, *Caldararu*).

Det bör även framhållas att direktivet om en europeisk utredningsorder har flera inslag som mer liknar det traditionella sättet att samarbeta i internationella sammanhang, dvs. att den verkställande staten endast vidtar de åtgärder som dess myndigheter hade kunnat besluta om i ett motsvarande inhemskt fall (se t.ex. artiklarna 28.1 och 30.5). Direktivet reglerar i princip alla typer av utredningsåtgärder. Vissa av dessa är, som påtalas av *Sveriges advokatsamfund*, mycket ingripande. Regleringen i direktivet är därför utformad på ett sådant sätt att ju mer ingripande en åtgärd är, desto större möjlighet har den verkställande staten att ställa

upp samma villkor som gäller för att kunna besluta om åtgärden i ett nationellt ärende. Medlemsstaterna har således förhållandevis stort utrymme att göra avsteg från principen om ömsesidigt erkännande. En mer direkt tillämpning av principen gäller främst för sådana åtgärder som inte utgör tvångsåtgärder (se artiklarna 10.2 och 11.2).

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet och *Sveriges advokatsamfund* anser att de möjligheter att vägra erkännande som erbjuds i direktivet bör utnyttjas fullt ut. I promemorian föreslås med beaktande av artikel 11.1 g och h samt motsatsvis artikel 30 en begränsad tillämpning av kravet på dubbel straffbarhet när det gäller vissa hemliga tvångsmedel, t.ex. hemlig kameraövervakning. Beträffande beslag och andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken föreslås att något sådant krav inte alls ställs upp så länge det enligt den andra statens lag kan dömas till fängelse för gärningen i fråga. När det gäller hemliga tvångsmedel är regeringens bedömning att direktivet i större utsträckning gör det möjligt att tillämpa de förutsättningar som gäller enligt nationell rätt. Dessa möjligheter bör också komma till uttryck i den nya lagen, i linje med vad nämnda, men även andra, remissinstanser anför. Beträffande beslag och andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken ger direktivet inte samma möjligheter att tillämpa förutsättningarna som gäller för åtgärden enligt nationell rätt. Regeringen anser dock att ett krav på dubbel straffbarhet bör kunna ställas upp i något större utsträckning än vad som föreslås i promemorian. Även i vissa andra avseenden bör Sverige i större utsträckning än vad som föreslås i promemorian utnyttja de möjligheter att vägra erkännande som ges i direktivet. Regeringen återkommer till dessa frågor i avsnitt 8.3 och 8.4.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet och *Sveriges advokatsamfund* föreslår också att ytterligare säkerhetsventiler bör föras in i den nya lagstiftningen. Ett sådant förslag är att erkännande och verkställighet ska kunna vägras om den svenska åklagaren eller domstolen anser att ett vidtagande av åtgärden i fråga skulle strida mot behovs- och proportionalitetsprinciperna. En generell vägransgrund med en sådan innebörd skulle dock vara i strid med såväl direktivets ordalydelse som dess syfte. Den myndighet som utfärdar en utredningsorder ska, enligt artikel 6.1 a i direktivet, göra en proportionalitetsprövning. Denna prövning kan vid tveksamheter bli föremål för samråd mellan myndigheterna i utfärdande respektive verkställande stat (artikel 6.3), men att den verkställande myndigheten gör en annan bedömning i frågan utgör däremot inte någon grund för vägran. Beträffande vissa typer av utredningsåtgärder föreslår regeringen dock att erkännande och verkställighet endast får ske om förutsättningarna för att vidta åtgärden i en svensk förundersökning eller rättegång är uppfyllda, vilket bl.a. inkluderar ett krav på proportionalitet.

Ett annat förslag är att det bör införas en möjlighet för en enskild att i den verkställande staten kunna överklaga de materiella förutsättningarna för att vidta den åtgärd som avses i utredningsordern. Det anser regeringen skulle stå i strid med artikel 14.2 och därutöver underminera principen om ömsesidigt erkännande som sådan. Bestämmelsen i artikel 14.2 kan inte innebära en generell möjlighet att överpröva de sakliga skäl som legat till grund för ett utfärdande av en utredningsorder. Det ska dock påpekas att den utfärdande staten ska tillhandahålla samma

rättsmedel när en utredningsorder utfärdas som när motsvarande åtgärd vidtas i den staten (se artikel 14.1) samt se till att information om möjligheterna att använda dessa rättsmedel lämnas (artikel 14.3).

Slutligen vill regeringen framhålla att ett införande av ett krav på dubbel straffbarhet vad gäller bl.a. förhör under förundersökning eller bevisupptagning vid domstol, som föreslås av Sveriges advokatsamfund, inte bara skulle innebära ett steg tillbaka i förhållande till vad som gäller i dag utan också vara oförenligt med artiklarna 10.2 c och 11.2. Vid sådana förhör får ett krav på dubbel straffbarhet helt enkelt inte ställas upp.

8.3 Förutsättningar för att erkänna och verkställa en utredningsorder i vissa fall

8.3.1 Förhör genom ljudöverföring och ljud- och bildöverföring

Regeringens förslag: En utredningsorder för förhör genom ljudöverföring ska få erkännas och verkställas endast om förhöret ska hållas med ett vittne, en målsägande eller en sakkunnig.

Om en utredningsorder avser förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt, tilltalad eller en person som anges i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken, ska ordern få erkännas och verkställas endast om den som ska höras samtycker till förhöret.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: I direktivet finns särskilda bestämmelser om förhör genom dels ljud- och bildöverföring (artikel 24), dels ljudöverföring (artikel 25). I artikel 25 hänvisas i huvudsak till bestämmelserna i artikel 24. Med stöd av artikel 24.2 kan erkännande av en utredningsorder för förhör genom ljud- och bildöverföring vägras dels om förhöret ska hållas med en misstänkt eller tilltalad person och denne inte samtycker till förhöret, dels om verkställigheten av förhöret i ett särskilt fall skulle strida mot grundläggande principer i den verkställande statens lagstiftning.

Enligt svensk rätt kan det vara mer eller mindre lämpligt att hålla förhör (eller att någon deltar) genom ljud- och bildöverföring beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, som t.ex. vilken typ av mål som det är fråga om, vem som ska höras vid sammanträdet, bevisningens art och rättens möjligheter att värdera bevisningen. Några särskilda typer av brottmål i vilka förhör genom ljud- och bildöverföring inte används eller särskilda kategorier av förhörspersoner som är helt undantagna från möjligheten att delta vid sådana förhör förekommer dock inte i svensk rätt. Någon särskild vägransgrund med hänsyn till grundläggande principer i svensk rätt avseende förhör genom ljud- och bildöverföring behövs därför inte införas. Det kan noteras att motsvarande vägransgrund finns i artikel 10.2 i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater från 2000

(EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp). Vid genomförandet av den konventionen infördes inte någon vägransgrund med stöd av denna artikel (se prop. 2004/05:144 s. 139 f. och prop. 1999/2000:61 s. 116 f.).

När det däremot gäller förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt eller tilltalad person, bör det i lagen ställas upp ett krav på att personen i fråga ska samtycka till förhöret (artikel 24.2 a). Ett sådant krav gäller i dag enligt 4 kap. 11 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål (lagen om internationell rättslig hjälp). Regeringen ser inga skäl för att ändra på denna förutsättning vid genomförandet av direktivet. Kravet på samtycke gäller oavsett om förhöret sker i samband med en förundersökning eller under en rättegång i den andra staten. Därutöver bedömer regeringen att kravet på samtycke också bör omfatta sådana personer som anges i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken. Regeringen delar bedömningen i promemorian att även förhör med målsägande omfattas av artikel 24.

De vägransgrunder som regleras i artikel 24.2 avseende förhör genom ljud- och bildöverföring gäller inte när en utredningsorder avser förhör genom ljudöverföring (jfr artikel 25.2). Någon möjlighet att utfärda en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring med misstänkt eller tilltalad finns dock inte enligt direktivet. Artikel 25 reglerar endast förhör med vittne och sakkunnig. Även här delar regeringen bedömningen i promemorian att även målsägande bör omfattas av artikeln. För tydlighets skull bör det därför av den nya lagen framgå att en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring endast får ske med ett vittne, en målsägande eller en sakkunnig. Beträffande möjligheten att hålla förhör genom ljudöverföring utan att utfärda en utredningsorder hänvisas till avsnitt 7.7.4.

Frågor om verkställigheten av ett förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring behandlas i avsnitt 8.7.10.

8.3.2 Överförande av en frihetsberövad person

Regeringens förslag: En utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person till eller från Sverige ska få erkännas och verkställas endast om överförandet sker för att en annan medlemsstat behöver vidta en åtgärd för att inhämta bevisning som kräver personens närvaro i den staten eller i Sverige.

Ett överförande av en person som är frihetsberövad i Sverige ska dessutom få ske endast om

- överförandet inte medför att tiden för frihetsberövandet förlängs, och
- den frihetsberövade personen samtycker till överförandet eller, om samtycke inte lämnas, det ändå är lämpligt att överföra honom eller henne med hänsyn till hans eller hennes personliga förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås inte några bestämmelser om den frihetsberövade personens samtycke.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Helsingborgs tingsrätt* anser att vissa förtydliganden behövs, bl.a. angående i vilka situationer en utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person får vägras. *Sveriges advokatsamfund* anför att ett bristande samtycke från den som ska överföras bör utgöra grund för vägran.

Skälen för regeringens förslag: Artiklarna 22 och 23 i direktivet innehåller bestämmelser om överförande av en frihetsberövad person till eller från den utfärdande staten. En utredningsorder som översänds till Sverige enligt någon av dessa artiklar kan således avse en begäran om att en person som är frihetsberövad i Sverige ska överföras till den andra medlemstaten, eller att en person som är frihetsberövad i den staten förs över hit.

Helsingborgs tingsrätt efterfrågar ett klargörande i frågan om hur ett sådant överförande av en frihetsberövad person som regleras i direktivet förhåller sig till ett överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder (lagen om en europeisk arresteringsorder). Av den definition av en europeisk utredningsorder som föreslås (se avsnitt 6.3.2) framgår att en utredningsåtgärd ska ske i syfte att inhämta bevisning. Något annat syfte får inte avses. En utredningsorder för överförande av en person till den utfärdande staten får därmed inte utfärdas om den innebär att personen i fråga ska ställas till ansvar inför domstol för brott som han eller hon är misstänkt för. Däremot får den frihetsberövade höras om denna brottslighet. Om ett överförande sker i ett sådant fall, ska personen återföras enligt vad de behöriga myndigheterna kommit överens om (se artikel 22.5). Blir det sedan aktuellt att lagföra personen i fråga, får den andra statens behöriga myndigheter utfärda en europeisk arresteringsorder om förutsättningarna för det är uppfyllda. Ett överförande enligt artiklarna 22 och 23 förutsätter således att överförandet syftar till att en åtgärd för att inhämta bevisning behöver vidtas i någon av staterna och att den frihetsberövades närvaro krävs. Med hänsyn till tingsrättens synpunkter bör detta grundläggande krav framgå av den nya lagen.

Erkännande och verkställighet av en utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person får enligt artikel 22.2 b vägras om överförandet kan medföra att den tid som personen är frihetsberövad förlängs. Vägransgrunden är endast tillämplig när en person som är berövad friheten i Sverige ska föras över till annan medlemsstat, eftersom artikel 23.2 inte hänvisar till den bestämmelsen. Denna förutsättning för att erkänna och verkställa en utredningsorder bör införas i den nya lagen. Även i detta fall efterlyser *Helsingborgs tingsrätt* ett förtydligande om tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen. I denna fråga hänvisas till författningskommentaren.

Regeringen delar den bedömning som görs i promemorian att ett överförande inte ska förutsätta att den gärning som utredningsordern avser är kriminaliserad i Sverige. Något sådant krav ställs inte heller upp när ett överförande sker med stöd av lagen om internationell rättslig hjälp.

Enligt artikel 22.2 a får erkännande och verkställighet vägras om den frihetsberövade personen inte samtycker till överförandet. I promemorian

görs bedömningen att det inte bör ställas upp något krav på samtycke. *Sveriges advokatsamfund* anser att avsaknaden av ett samtycke bör utgöra grund för vägran. Som konstateras i promemorian togs det generella kravet på samtycke bort i samband med att lagen om internationell rättslig hjälp infördes. Enligt 2 kap. 14 § andra stycket 4 i den lagen får dock en ansökan om rättslig hjälp avslås om omständigheterna är sådana att ansökan inte bör bifallas. I samband med att kravet på samtycke från den frihetsberövade personen togs bort, hänvisades till nämnda avslagsgrund i 2 kap. 14 §. Vidare underströks att den omständigheten att samtycke inte har lämnats, kan ha betydelse för frågan om en begäran om ett överförande ska beviljas i ett enskilt ärende (prop. 1999/2000:61 s. 130). Mot bakgrund av direktivets bestämmelser kan någon motsvarande generell vägransgrund inte införas i den nya lagen. Regeringen instämmer i bedömningen i promemorian att ett återinförande av ett generellt krav på samtycke från den person som ska överföras vore ett steg tillbaka och att det skulle motverka syftet med direktivet, dvs. att underlätta samarbetet mellan medlemsstaterna. Något absolut krav på den frihetsberövades samtycke till överförandet bör därför inte uppställas. Däremot anser regeringen att en utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person bara under vissa förutsättningar bör erkännas och verkställas vid ett bristande samtycke. I den nya lagen bör därför införas en bestämmelse om att erkännande och verkställighet vid avsaknad av samtycke endast får ske om ett överförande med hänsyn till den enskildes personliga förhållanden eller omständigheterna i övrigt ändå får anses lämpligt. Bestämmelsen bör endast gälla i de fall en frihetsberövad person ska föras över från Sverige till en annan medlemsstat. I den omvända situationen, dvs. när en frihetsberövad person ska föras över till Sverige, får det vara upp till den andra staten att avgöra om ett samtycke från den frihetsberövade ska utgöra ett krav för att utfärda en utredningsorder (jfr avsnitt 7.7.5).

8.3.3 Hemliga tvångsmedel

Regeringens förslag: En utredningsorder för hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning samt hemlig rumsavlyssning ska få erkännas och verkställas endast om den gärning som avses i utredningsordern motsvarar ett brott enligt svensk lag och om övriga förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång är uppfyllda.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringen. I promemorian föreslås att något krav på dubbel straffbarhet inte ska ställas upp beträffande de s.k. listbrotten vid hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och inhämtande av historiska trafik- eller lokaliseringssuppgifter.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Åklagarmyndigheten*, *Ekobrottsmyndigheten* och *Säkerhets och Integritetsskydds nämnden* anser att förutsättningarna för att erkänna och verkställa en utredningsorder för hemlig övervakning av

elektronisk kommunikation, vad gäller historiska trafik- och lokaliseringsuppgifter, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning bör vara desamma som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång. I detta instämmer *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Sveriges advokatsamfund*.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 30 i direktivet får en utredningsorder utfärdas för hemlig televlyssning i den mån tekniskt bistånd för avlyssningen behövs från en medlemsstat. Som sägs i avsnitt 7.7.8 omfattas även hemlig övervakning av en sådan kommunikation, dvs. insamling av trafik- och lokaliseringsuppgifter (skäl 30). I samma avsnitt är regeringens bedömning att de begrepp som används i svensk rätt, när det gäller nu aktuella åtgärder, får anses vara förenliga med de som används i artikel 30 och att de bestämmelser som föreslås i lagen bör använda dessa begrepp. Detsamma anser regeringen bör gälla för de bestämmelser som föreslås i den nya lagen när Sverige är verkställande stat och ska pröva om en utredningsorder för en åtgärd enligt artikel 30 ska erkännas och verkställas här.

Enligt artikel 30.5 får en verkställande stat, utöver de skäl för vägran som anges i artikel 11, även vägra erkännande och verkställighet av utredningsordern om den aktuella åtgärden inte skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt ärende. De villkor som gäller för att tillåta åtgärden enligt nationell rätt får således ställas upp.

I promemorian föreslås, med stöd av artikel 30, att en utredningsorder för hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få erkännas och verkställas i Sverige endast om den gärning som utredningsordern avser motsvarar brott enligt svensk lag och övriga förutsättningar enligt 27 kap. rättegångsbalken är uppfyllda. När det gäller inhämtande av historiska trafik- och lokaliseringsuppgifter föreslås att något krav på dubbel straffbarhet eller på föreskrivna strafftrösklar inte ska gälla, om gärningen omfattas av de brott som räknas upp i bilaga D till direktivet (de s.k. listbrotten) och det för gärningen enligt den andra medlemsstatens lagstiftning är föreskrivet en frihetsberövande påföljd i tre år eller mer. Beträffande hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning föreslås i promemorian att de förutsättningar som föreskrivs i 27 kap. rättegångsbalken ska gälla, men med det undantaget att något krav på dubbel straffbarhet, eller på visst föreskrivet straffminimum, inte ska få ställas upp om den gärning som avses i utredningsordern är ett s.k. listbrott.

Mot dessa förslag framför flera remissinstanser invändningar och menar att direktivet ger möjlighet att, beträffande samtliga ovan angivna åtgärder, tillämpa dels ett krav på dubbel straffbarhet, dels samtliga de villkor som gäller enligt svensk lag.

Till att börja med anser regeringen, i likhet med den bedömning som görs i promemorian, att en utredningsorder som avser hemlig avlyssning och hemlig övervakning (i realtid) av elektronisk kommunikation bör få erkännas och verkställas i Sverige endast om den gärning som utredningsordern avser motsvarar brott enligt svensk lag och om övriga förutsättningar för att kunna vidta åtgärden i en svensk förundersökning eller rättegång är uppfyllda. Det innebär framför allt att förutsättningarna i 27 kap. rättegångsbalken ska vara uppfyllda. Även bestämmelsen i 36 f § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga

lagöverträdare, av vilken följer att åtgärderna i fråga inte får vidtas mot den som är under 15 år, ska dock beaktas. Stöd för en sådan ordning som nu föreslås finns uttryckligen i artikel 30.5.

När det gäller inhämtande av historiska trafik- och lokaliseringsuppgifter gör regeringen emellertid en annan bedömning än den som görs i promemorian. I svensk rätt regleras inhämtande av dessa uppgifter i bestämmelserna om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. I vissa situationer ställs även strängare krav upp för att inhämta sådana uppgifter (se 27 kap. 20 § andra stycket rättegångsbalken). Regeringens uppfattning är att en utredningsorder för inhämtande av historiska trafik- och lokaliseringsuppgifter bör hanteras på samma sätt som när ordern avser en hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i realtid. Visserligen ger skäl 30 intryck av att så inte skulle kunna ske. Regeringen anser dock att artikel 10.1 b och 10.5 i direktivet ger stöd för att samma villkor som gäller nationellt ska få ställas upp.

Slutligen anser regeringen att något undantag från kravet på dubbel straffbarhet inte heller behöver göras i de fall utredningsordern avser hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning. Regeringens slutsats grundar sig inte på en tolkning att artikel 11.1 h möjliggör ett krav på dubbel straffbarhet även i de fall det rör sig om ett s.k. listbrott. En sådan tolkning, som förespråkas av några remissinstanser, skulle, i de fall artikel 11.1 h är tillämplig, leda till att artikel 11.1 g om att ett krav på dubbel straffbarhet inte får ställas upp beträffande listbrotten, vore utan innebörd. I stället anser regeringen, i likhet med vad ett par remissinstanser framför, att artikel 28 även omfattar andra former av realtidsövervakning än de som uttryckligen anges i artikeln.

EU-lagstiftaren är fullt medveten om att det finns andra typer av tvångsmedel som innebär en kontinuerlig bevisinhämtning i realtid än de som uttryckligen anges i artiklarna 28 och 30. Av ordalydelsen i artikel 28.1 och 28.2 samt av formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt C1, framgår också att uppräkningsordern av åtgärder i den artikeln inte är uttömmande. En ordning som innebär att utrymmet att vägra erkännande och verkställighet av en utredningsorder för åtgärder som är mer ingripande och integritetskränkande än de som uttryckligen anges i direktivet anser regeringen inte kan vara syftet med direktivet.

I artikel 28.1 finns i sak en motsvarande bestämmelse som den i artikel 30.5, dvs. en verkställande stat får, utöver de skäl för vägran som föreskrivs i artikel 11, vägra att erkänna och verkställa en utredningsorder om den åtgärd som avses inte skulle vara tillåten i ett inhemskt ärende. Med stöd av denna bestämmelse anser regeringen således att samma krav som gäller i nationell rätt för att vidta hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning kan ställas upp och att det kan ske utan undantag för de s.k. listbrotten när det gäller kravet på dubbel straffbarhet. Vad gäller hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning innebär detta också ett krav på att utredningsordern, i de fall det skulle krävas enligt 27 kap. 25 a § rättegångsbalken, innehåller ett beslut motsvarande ett sådant tillstånd som kan meddelas enligt nämnda bestämmelse (se vidare avsnitt 8.7.13).

Sammanfattningsvis anser regeringen att en utredningsorder för hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, inklusive inhämtande av historiska trafikuppgifter, samt hemlig

kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning endast bör få erkännas och verkställas om den gärning som utredningsordern avser motsvarar brott enligt svensk lag och övriga förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång är uppfyllda. Detta bör framgå av den nya lagen.

8.3.4 Kontrollerade leveranser och bistånd i brottsutredningar med användning av skyddsidentitet

Regeringens förslag: En utredningsorder för en kontrollerad leverans eller för bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet ska få erkännas och verkställas endast om den gärning som avses i utredningsordern motsvarar ett brott enligt svensk lag och övriga förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i svensk förundersökning eller rättegång är uppfyllda.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna invänder inte mot promemorians förslag. *Göteborgs tingsrätt* anser dock att begreppet kontrollerade leveranser bör definieras eftersom det är ett nytt begrepp.

Skälen för regeringens förslag: I artiklarna 28 och 29 i direktivet finns bestämmelser om kontrollerade leveranser och bistånd i brottsutredningar med användning av skyddsidentitet. Motsvarande bestämmelser finns i artiklarna 12 och 14 i EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Bestämmelserna i konventionen har genomförts i svensk rätt genom lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar. För en närmare redogörelse för relevanta bestämmelser i 2003 års lag hänvisas till avsnitt 7.7.10. I svensk rätt finns inte några uttryckliga regler om när en kontrollerad leverans eller en skyddsidentitet i en brottsutredning får användas. Däremot finns en etablerad praxis om när dessa åtgärder används inom ramen för en brottsutredning (se prop. 2004/05:144 s. 79 f. och s. 82). Kontrollerade leveranser och bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet är således etablerade arbetsmetoder för de brottsbekämpande myndigheterna. Av den anledningen ser regeringen inte att det finns skäl för att, som föreslås av *Göteborgs tingsrätt*, i lag definiera vad som avses med en kontrollerad leverans.

Sedan 2006 finns emellertid bestämmelser om kvalificerade skyddsidentiteter. Med en sådan identitet förstås en särskild beslutad skyddsidentitet som består av andra personuppgifter än de verkliga och som har förts in i statliga register eller i handlingar som har utfärdats av statliga myndigheter (se 1 § lagen [2006:939] om kvalificerade skyddsidentiteter). Enligt 2 § 1 i den lagen får det beslutas om en kvalificerad skyddsidentitet i fråga om en polisman med uppgift att delta i spanings- och utredningsverksamhet som gäller allvarlig brottslighet eller verksamhet för att förebygga en sådan brottslighet.

Enligt artiklarna 28.1 och 29.3 i direktivet kan en verkställande stat, utöver de skäl för vägran som anges i artikel 11, vägra att erkänna och

verkställa en utredningsorder för en kontrollerad leverans respektive bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet om motsvarande åtgärd inte skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt ärende. I artikel 29.3 om bistånd i brottsutredningar anges därutöver att en vägran får ske också om behöriga myndigheter inte kunnat komma överens om de praktiska arrangemangen kring genomförandet av åtgärden.

I promemorian föreslås att en utredningsorder för aktuella åtgärder inte får erkännas och verkställas om åtgärden inte hade kunnat vidtas i ett liknande inhemskt ärende. Remissinstanserna har inte några invändningar mot förslaget och regeringen ser inte heller några skäl till att inte kräva att de förutsättningar som gäller i en svensk förundersökning eller rättegång för att vidta åtgärden även ska vara en förutsättning för att erkänna och verkställa en utredningsorder som avser dessa åtgärder. I detta ligger också att den gärning som utredningsordern avser ska motsvara brott enligt svensk lag. Däremot anser regeringen inte att det uttryckligen behöver anges i lag att en utredningsorder för bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet endast får erkännas och verkställas om parterna nått en överenskommelse om de praktiska arrangemangen för åtgärden. Nås inte någon överenskommelse i detta hänseende, kan inte heller åtgärden anses vara tillåten i en svensk förundersökning eller rättegång.

8.3.5 Uppgifter som finns hos andra myndigheter

Regeringens förslag: En utredningsorder som innebär inhämtande av bevis som finns hos en myndighet i Sverige ska få erkännas och verkställas endast om den gärning som avses i utredningsordern motsvarar ett brott enligt svensk lag och övriga förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång är uppfyllda.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att en tvångsåtgärd som inte är tillgänglig i ett liknande inhemskt ärende inte ska behöva vidtas om det inte finns en annan åtgärd som ger samma resultat.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 10.2 i direktivet anges inledningsvis att vissa åtgärder alltid ska vara tillgängliga enligt den verkställande statens lagstiftning. Det gäller bl.a. inhämtande av bevismaterial som den verkställande myndigheten redan har i sin besittning (punkt a) och uppgifter i databaser som innehas av polisen eller av rättsliga myndigheter vilka är direkt tillgängliga för den verkställande myndigheten (punkt b). Bevismaterial enligt dessa punkter behöver dock endast lämnas ut om motsvarande bevismaterial eller uppgifter hade kunnat inhämtas eller varit tillgängliga inom ramen för ett straffrättsligt förfarande i den verkställande staten. Bestämmelsen får anses ge uttryck för att en verkställande stat inte ska behöva lämna ut bevismaterial till en annan stat om samma material inte hade kunnat

användas eller göras tillgängligt för nationella myndigheter i ett inhemskt ärende. Det innebär enligt regeringens uppfattning att en utredningsorder som avser dessa två åtgärder endast behöver erkännas och verkställas om t.ex. en åklagare hade kunna använda tillgängligt bevismaterial eller kunnat inhämta uppgifter från olika databaser under en svensk förundersökning. I de allra flesta fallen torde dessa förutsättningar inte medföra några hinder mot att bevismaterial som finns hos t.ex. en åklagare eller att uppgifter som finns i en databas hos polisen lämnas ut i anledning av en utredningsorder.

Regeringen anser att samma utgångspunkt bör gälla inhämtande av bevisning eller uppgifter som finns hos andra svenska myndigheter. De krav som gäller enligt svenska regler för att t.ex. en svensk åklagare ska få tillgång till dessa uppgifter bör med stöd av artikel 10.1 b i direktivet kunna ställas upp vid erkännande och verkställighet av en utredningsorder.

Visserligen omfattas inte inhämtande av dessa uppgifter av de åtgärder som anges i artikel 10.2 a eller 10.2 b. Regeringen anser inte heller att inhämtande av uppgifter som finns hos andra myndigheter faller inom tillämpningsområdet för artikel 10.2 d. Det vore märkligt om direktivet ger medlemsstaterna en möjlighet att tillämpa de förutsättningar som gäller enligt nationell rätt beträffande de åtgärder som anges i artikel 10.2 a och 10.2 b, men att en motsvarande möjlighet inte skulle finnas för uppgifter som finns hos andra myndigheter, som många gånger är föremål för sekretess eller någon annan typ av konfidentialitet. En sådan obalans kan inte ha varit avsedd. Det får också förutsättas att även andra medlemsstater ställer upp villkor för att uppgifter som finns hos andra myndigheter än polis- och åklagarmyndigheter ska kunna hämtas in eller lämnas ut när uppgifterna är föremål för någon typ av konfidentialitet, t.ex. att det kräver användande av tvångsåtgärder. Enligt svensk rätt möjliggörs tillgång till sådana uppgifter inte genom användande av tvångsåtgärder. I stället finns det regler om att sekretess som gäller för känsliga uppgifter under vissa förutsättningar kan brytas. Oavsett vilket reglering som används ställs villkor upp för att sådana uppgifter, som i många fall avser att skydda enskilda personers integritet, ska lämnas ut (jfr skäl 16 i direktivet). Slutligen anser regeringen att det inte kan anses vara rimligt att uppgifter som finns hos en myndighet och som en svensk åklagare under en förundersökning här inte kan få tillgång till måste lämnas ut om det begärs i en utredningsorder.

Sammanfattningsvis anser regeringen att inhämtande av bevis eller uppgifter som finns hos en myndighet i Sverige inte är att anse som en åtgärd som avses i artikel 10.2 d i direktivet utan ska hanteras enligt artikel 10.1 b. Av artikel 10.5 följer att om det inte finns någon alternativ åtgärd som ger samma resultat, får ett erkännande och verkställighet av en utredningsorder vägras. En utredningsorder för nu aktuella åtgärder ska således med dessa utgångspunkter erkännas och verkställas om de förutsättningar som gäller för hämta in uppgifterna under en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål är uppfyllda. Är dessa förutsättningar inte uppfyllda ska erkännande och verkställighet vägras.

8.3.6 Information om bankkonton och banktransaktioner m.m.

Regeringens förslag: I lagen om bank- och finansieringsrörelse ska det införas dels en skyldighet för kreditinstitut att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det begärs av en åklagare i ett ärende enligt den nya lagen om en europeisk utredningsorder, dels bestämmelser om meddelandeförbud för kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda om att det pågår ett ärende enligt den nya lagen. Motsvarande ändringar ska föras in i

- lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,
- lagen om värdepappersfonder,
- lagen om särskild tillsyn över finansiella konglomerat,
- lagen om värdepappersmarknaden,
- lagen om betaltjänster,
- försäkringsrörelselagen,
- lagen om elektroniska pengar,
- lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder, och
- lagen om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag.

Regeringens bedömning: Några ytterligare förutsättningar för att erkänna och verkställa en utredningsorder för att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till banker och finansiella institut behöver inte föras in i den nya lagen.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen eller bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Enligt artikel 26 i direktivet kan en utredningsorder utfärdas i syfte att fastställa om en fysisk eller juridisk person, som är föremål för ett straffrättsligt förfarande, innehar eller kontrollerar ett eller flera konton i någon bank eller annat finansiellt institut på den verkställande statens territorium, och, om så är fallet, erhålla detaljerad information om kontot eller kontona. Artikel 27 innehåller bestämmelser för inhämtande av information om banktransaktioner och andra finansiella transaktioner.

Enligt gällande ordning är banker och andra finansiella företag skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål begärs av åklagare. Bestämmelser om sådan uppgiftsskyldighet finns i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, lagen (2004:46) om värdepappersfonder, lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat, lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, försäkringsrörelselagen (2010:2043), lagen (2010:751) om betaltjänster, lagen (2011:755) om elektroniska pengar, lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa

investeringsfonder och lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag.

Uppgiftsskyldigheten gäller enligt nämnda författningar i ärenden om rättslig hjälp i brottmål. Som konstateras i promemorian bör motsvarande uppgiftsskyldighet gälla i ärenden om erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk utredningsorder. I de lagar som anges ovan bör därför regler om en sådan uppgiftsskyldighet föras in.

I artikel 19.4 föreskrivs att varje medlemsstat ska vidta åtgärder för att säkerställa att banker m.fl. inte avslöjar för den berörda bankkunden eller för annan tredje person att information har överfört till den utfärdande staten enligt artiklarna 26 och 27, eller att en utredning pågår. I ovan nämnda lagar finns bestämmelser om sådant s.k. meddelandeförbud och om ansvar för den som bryter mot ett meddelandeförbud i samband med en ansökan om rättslig hjälp. För att tillgodose kravet i artikeln bör, som föreslås i promemorian, även dessa bestämmelser kompletteras på så sätt att motsvarande meddelandeförbud också gäller vid ärenden angående erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk utredningsorder. När det gäller meddelandeförbud finns i nämnda lagar även bestämmelser om tidsbegränsning av förbudet. Vid en ansökan om rättslig hjälp får dock förbudet tidsbegränsas endast om den som ansökt om rättslig hjälp samtycker till det. Motsvarande bör gälla ärenden enligt den nya lagen, dvs. en tidsbegränsning av meddelandeförbudet får endast ske om den som utfärdat utredningsordern samtycker till det.

I övrigt anser regeringen att några ytterligare förutsättningar inte behöver ställas upp för att erkänna och verkställa en utredningsorder som avser den information som omfattas av artiklarna 26 och 27 i direktivet.

I artikel 28.1 a finns bestämmelser om realtidsövervakning av banktransaktioner och andra finansiella transaktioner avseende specifika konton. Som regeringen konstaterar i avsnitt 6.4 finns inga uttryckliga regler om detta i svensk rätt utöver den uppgiftsskyldighet som föreslås ovan. En utredningsorder för realtidsövervakning av banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner bör dock ändå kunna erkännas i Sverige. Eftersom det är fråga om en utredningsåtgärd som inte finns i svensk rätt och som inte kan anses omfattas av artikel 10.2 i direktivet, finns det förutsättningar för att verkställa ordern genom den alternativa åtgärd som är tillgänglig enligt svensk rätt, dvs. uppgiftsskyldighet (eller husrannsakan och beslag när uppgiftsskyldighet inte är föreskriven), se vidare i avsnitt 8.4.2. Hur denna uppgiftsskyldighet omsätts i praktiken, t.ex. med vilken frekvens uppgifter ska lämnas, får i varje enskilt fall hanteras av åklagaren och den bank eller det finansiella institut som avses.

8.3.7 Övriga åtgärder

Regeringens bedömning: Några regler om särskilda förutsättningar för att erkänna och verkställa en utredningsorder som avser förhör under förundersökning, bevisupptagning vid domstol, beslag, kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken, husrannsakan och andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken eller rättsmedicinsk

undersökning av en avliden person behöver inte föras in i den nya lagen. Detsamma gäller inhämtande av bevis genom andra åtgärder som inte innebär användning av tvångsmedel eller någon annan tvångsåtgärd.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna invänder inte mot promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: I avsnitt 8.3.1–8.3.5 föreslår regeringen ett antal särskilda bestämmelser om förutsättningarna för att en utredningsorder avseende vissa åtgärder ska få erkännas och verkställas i Sverige. Beträffande övriga åtgärder som en utredningsorder kan avse, t.ex. förhör under förundersökning, beslag, husrannsakan eller rättsmedicinsk undersökning, föreskriver direktivet inte några särskilda möjligheter att ställa upp vissa villkor för att en utredningsorder för en sådan åtgärd ska kunna erkännas och verkställas. Av det skälet bör det således inte i lagen ställas upp några särskilda förutsättningar för dessa åtgärder.

Däremot är det möjligt att tillämpa flera av vägransgrunderna som anges i direktivet på ett sådant sätt att de förutsättningar som gäller i svensk rätt för vissa åtgärder kan upprätthållas. Ett exempel är vägransgrunden i artikel 11.1 a om immunitet och privilegier som gör det möjligt att tillämpa bestämmelserna i 36 kap. 5 § rättegångsbalken om upprätthållandet av tystnadsplikt. Motsvarande gäller vägransgrunden i artikel 11.1 h, vilken innebär att de krav på strafftrösklar som gäller enligt svensk rätt kan tillgodoses. Regeringen återkommer till dessa frågor i avsnitt 8.4.2.

Av direktivet följer inte någon skyldighet att erkänna och verkställa en utredningsorder som avser en åtgärd som inte finns enligt svensk rätt (se artiklarna 10.1 och 10.5). Vissa åtgärder förutsätts dock alltid vara tillgängliga. Dessa räknas upp i artikel 10.2. För dessa åtgärder får endast vägransgrunderna i artikel 11.1 a–f tillämpas.

Det rör sig om inhämtande av bevismaterial som den verkställande myndigheten redan har i sin besittning (punkt a) och uppgifter i databaser som innehas av polisen eller av rättsliga myndigheter vilka är direkt tillgängliga för den verkställande myndigheten (punkt b). Bevismaterial eller uppgifter enligt punkterna a och b behöver dock endast lämnas ut om motsvarande bevismaterial eller uppgifter hade kunnat inhämtas eller varit tillgängliga inom ramen för ett straffrättsligt förfarande i den verkställande staten. Vidare omfattas hörande av vittne, målsägande, sakkunnig, misstänkt och tilltalad (punkt c). Hörande av vittne m.fl. får anses omfatta förhör under förundersökning, bevisupptagning vid domstol samt förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Beträffande hörande av vittne m.fl. föreslås dock att vissa förutsättningar ska gälla vid förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring (se avsnitt 8.3.1). En utredningsåtgärd som inte är en tvångsåtgärd enligt en medlemsstats nationella definition av en sådan åtgärd omfattas också av bestämmelsen i artikel 10.2 (punkt d). Det torde bl.a. röra sig om att få tillgång till allmänna handlingar som är offentliga och som finns hos olika myndigheter. Slutligen ska en verkställande stat alltid kunna tillhandahålla uppgifter om abonnemang för ett visst telefonnummer eller en viss IP-adress (punkten e). Regler om att abonnemangsuppgifter ska

lämnas ut till bl.a. åklagare vid misstanke om brott finns i 6 kap. 22 § första stycket 2 lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

8.4 Hinder mot erkännande och verkställighet

8.4.1 Inledande överväganden

Regeringens förslag: I huvudsak ska de vägransgrunder som återfinns i artikel 11 i direktivet om en europeisk utredningsorder föras in i den nya lagen. Bestämmelserna ska i de flesta fallen utformas som obligatoriska vägransgrunder.

Regeringens bedömning: Det behövs i lag ingen uttrycklig vägransgrund hänförlig till de svenska grundlagarna, unionsrättens bestämmelser om skydd för grundläggande fri- och rättigheter eller Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Den omständigheten att svensk lagstiftning inte föreskriver samma typ av skatter eller avgifter eller inte innehåller samma slags bestämmelser om skatter, avgifter, tullar och valutatransaktioner i jämförelse med lagstiftningen i den utfärdande medlemsstaten, bör inte utgöra skäl för att vägra erkännande av en europeisk utredningsorder.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser invänder inte mot promemorians förslag och bedömning. *Malmö tingsrätt*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, *Sveriges advokatsamfund* och *Civil Rights Defenders* ifrågasätter bedömningen i promemorian att det inte är nödvändigt att införa någon uttrycklig vägransgrund med stöd av artikel 11.1 f eller avseende Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser vidare att en vägransgrund med stöd av skäl 39 (om politisk förföljelse m.m.) bör föras in. *Sveriges advokatsamfund* anför att det bör införas en uttrycklig vägransgrund hänförlig till de svenska grundlagarna samt att det från principiella utgångspunkter kan ifrågasättas att en annan medlemsstat ska kunna begära verkställighet av en åtgärd inom ramen för ett rättsligt förfarande som inte förekommer i vår svenska rättsordning. När det gäller frågan om huruvida vägransgrunderna ska vara obligatoriska eller fakultativa, anser *Sveriges advokatsamfund* och *Civil Rights Defenders* att samtliga vägransgrunder ska vara obligatoriska, medan *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* anser att det bör övervägas om några av de vägransgrunder som förs in i den nya lagen ska vara fakultativa. *Stockholms tingsrätt*, *Åklagarmyndigheten*, *Ekobrottsmyndigheten* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att det bör tydliggöras hur långt utredningsskyldigheten sträcker sig vid prövningen av om en vägransgrund föreligger.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Vägransgrunderna i artikel 11.1

Vägransgrunderna i artikel 11 innebär för en verkställande stat att den kan beakta vissa, men inte samtliga, grundläggande förutsättningar som gäller för en viss åtgärd i den staten. Direktivet ger också utrymme för att beträffande vissa åtgärder i stor utsträckning kunna beakta de förutsättningar som gäller enligt nationell rätt (se t.ex. artikel 30.5). Att det däremot inte finns en generell möjlighet att vid en prövning av om utredningsordern ska erkännas tillämpa samtliga nationella förutsättningar för åtgärden, återspeglar direktivets syfte att skapa och utveckla ett effektivt samarbete mellan medlemsstaternas myndigheter vid utredning och beivrandet av brott. Vid bedömningen av vilka förutsättningar och vägransgrunder som ska föras in i lagen bör dessa omständigheter beaktas.

Som anförs i avsnitt 8.2 anser regeringen att de villkor en medlemsstat enligt direktivet kan ställa upp för att erkänna och verkställa en utredningsorder för en viss åtgärd, i stor utsträckning bör föras in i den nya lagen. Detta mot bakgrund av att dessa åtgärder ofta rör hemliga tvångsmedel eller andra ingripande åtgärder. I avsnitt 8.3.1–8.3.5 föreslås också, för flera utredningsåtgärder, att särskilda förutsättningar ska gälla för att erkänna och verkställa utredningsordern. Exempelvis ska för hemlig rumsavlyssning krävas att den gärning som utredningsordern avser motsvarar ett brott enligt svensk lag och att de krav som gäller enligt 27 kap. rättegångsbalken för att vidta en motsvarande åtgärd ska vara uppfyllda.

När det sedan gäller vägransgrunderna som återfinns i artikel 11 är regeringens utgångspunkt att dessa, dock med vissa undantag, bör införas i den nya lagen som skäl för att inte erkänna och verkställa en utredningsorder.

Vägransgrunderna i artikel 11.1 a–f får tillämpas oavsett vilken typ av åtgärd som utredningsordern avser. Huvudparten av dessa vägransgrunder är sådana som återfinns i andra EU-rättsakter som reglerar straffrättsligt samarbete. Enligt punkterna g och h i artikel 11.1 kan erkännande och verkställighet av en utredningsorder i vissa fall vägras om det inte föreligger dubbel straffbarhet, respektive när den gärning som avses i utredningsordern inte når upp till de straffrösklar som gäller i den verkställande staten för den åtgärd som avses. Dessa två vägransgrunder är dock inte tillämpliga för åtgärder som avses i artikel 10.2, t.ex. förhör (punkt c) eller åtgärder som inte anses vara en tvångsåtgärd enligt den verkställande statens lagstiftning (punkt d).

Obligatoriska eller fakultativa vägransgrunder

Vägransgrunderna i alla de EU-rättsakter som rör det straffrättsliga samarbetet är i regel utformade som fakultativa vägransgrunder. Det gäller även för direktivet om en europeisk utredningsorder. Endast rambeslutet om en europeisk arresteringsorder innehåller några obligatoriska vägransgrunder vid sidan av de fakultativa. När Sverige har genomfört motsvarande vägransgrunder i andra EU-rättsakter har de utformats som obligatoriska, dvs. utan något utrymme för rättstillämparen att göra avsteg i det enskilda fallet, se t.ex. 3 kap. 5 §

lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysingsbeslut (lagen om verkställighet av frysingsbeslut) och 3 kap. 11 § lagen (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen. För att undvika resultat där en obligatorisk tillämpning av vägransgrunderna motverkar rambeslutets övergripande syfte har det emellertid, vid genomförandet av vissa EU-rättsakter, införts en regel som innebär en möjlighet att göra avsteg från de obligatoriska vägransgrunderna, se t.ex. 3 kap. 5 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen (lagen om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder).

Sveriges advokatsamfund och *Civil Rights Defenders* anser att samtliga vägransgrunder ska vara obligatoriska, medan *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* menar att det finns flera fördelar med att låta några vägransgrunder i den nya lagen vara fakultativa. Det gäller enligt fakultetsnämnden bl.a. vägransgrunderna om förbud mot dubbelbestraffning (*ne bis in idem*) och om kravet på dubbel straffbarhet. Utgångspunkten i fakultetsnämndens resonemang är att fakultativa vägransgrunder ökar möjligheten att vägra när det får anses befogat (t.ex. om det finns en dom som har meddelats i en annan stat och den åtgärd som ska vidtas är en ingripande tvångsåtgärd), i stället för att alltid vägra även om åtgärden får anses vara rimlig i det enskilda fallet.

Regeringen delar fakultetsnämndens synpunkt att obligatoriska vägransgrunder i vissa avseenden kan bli onödigt skarpa. Även om en viss vägransgrund är tillämplig, kan omständigheter i det enskilda fallet med styrka tala för att en viss åtgärd ändå bör tillåtas. Att enbart använda sig av obligatoriska vägransgrunder kan i sig leda till, vilket fakultetsnämnden påpekar, att vägransgrundernas tillämpningsområde snävas in eller att lagstiftaren väljer att avstå från att införa vägransgrunden, trots att det kan finnas situationer då det skulle vara befogat att vägra bistånd. Regeringen anser således på de skäl som anförs av fakultetsnämnden att vissa av vägransgrunderna bör utformas som fakultativa vägransgrunder. Regeringen återkommer till dessa frågor i avsnitt 8.4.3.

Hinder på grund av grundlagarna

Gärningar som omfattas och skyddas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen kan endast lagföras i den ordning och omfattning som föreskrivs i dessa grundlagar. Om erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk utredningsorder skulle komma i konflikt med bestämmelserna i dessa svenska grundlagar, bör erkännande och verkställighet vägras. Ett uttryckligt stöd för en sådan vägran finns i artikel 11.1 a.

Vid genomförandet av andra EU-rättsakter, i vilka regeringen har bedömt att erkännande och verkställighet kan vägras med stöd av svenska grundlagar, såsom tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, har det inte bedömts vara nödvändigt att införa någon särskild bestämmelse om det i lag (se t.ex. prop. 2010/11:43 s. 83–85 och prop. 2014/15:116 s. 64). Det huvudsakliga argumentet för detta har varit

att lagstiftningen inte bör tyngas av sådana hänvisningar och att grundlagsbestämmelser, med hänsyn till sin särställning, ska tillämpas oavsett vad som anges i lag. Enligt regeringens uppfattning saknas det anledning att vid genomförande av nu aktuellt direktiv, trots vad *Sveriges advokatsamfund* anför, göra en annan bedömning. Någon uttrycklig vägransgrund med hänvisning till grundlagarna bör, i enlighet med bedömningen i promemorian, således inte införas i den nya lagen.

Uppkommer det en fråga om huruvida den gärning som utredningsordern grundas på omfattas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen bör, i de fall åklagare är behörig myndighet, ärendet handläggas av Justitiekanslern. I de fall domstol ansvarar för handläggningen av ärendet bör samråd ske med Justitiekanslern. Denna samrådsskyldighet kan regleras i förordning.

Hinder på grund av artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

Erkännande och verkställighet av en utredningsorder får enligt artikel 11.1 f vägras om det finns goda skäl att anta att verkställandet av den utredningsåtgärd som angetts i utredningsordern skulle vara oförenligt med den verkställande statens skyldigheter enligt artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU-stadgan). Av artikel 6 i EU-fördraget framgår bl.a. att unionen ska respektera de grundläggande rättigheterna så som de garanteras i Europakonventionen. I EU-stadgan finns bestämmelser som i huvudsak motsvarar de i Europakonventionen. Bestämmelsen i artikel 11.1 f har införts för att förtydliga dels att direktivet inte har någon inverkan på skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och rättsprinciperna som anges i ovan nämnda rättsakter, dels att presumptionen om andra medlemsstaters respekt för de grundläggande rättigheterna i vissa fall kan brytas (skäl 18 och 19; se även artikel 1.4). Av skäl 39 i direktivet följer vidare att en medlemsstat kan vägra att erkänna och verkställa en utredningsorder om det finns saklig grund för att anta att utredningsordern har utfärdats för att lagföra eller straffa en person på grund av dennes kön, ras eller etniska ursprung, religion, sexuella läggning, nationalitet, språk eller politiska uppfattning eller att denna persons ställning kan skadas av något av dessa skäl.

Motsvarande föreskrifter finns i flera andra EU-rättsakter om det straffrättsliga samarbetet och som grundar sig på principen om ömsesidigt erkännande. Vid genomförandet av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder gjordes bedömningen att det i lag behövdes en uttrycklig hänvisning till Europakonventionen, trots dess ställning som lag i Sverige, eftersom det i ärenden om överlämnande finns anledning att hos tillämparen inskräpa vikten av att vid prövningen beakta Europakonventionens bestämmelser (prop. 2003/04:7 s. 74). Vid genomförandet av andra rambeslut har däremot bedömningen gjorts att någon särskild erinran om Europakonventionens tillämplighet inte behövs (se t.ex. prop. 2004/05:115 s. 50, prop. 2008/09:218 s. 58–60 och prop. 2014/15:29 s 108 f.).

Bedömningen i promemorian är att det inte behövs någon särskild bestämmelse i lag för att domstolar och andra myndigheter i Sverige ska vägra erkännande och verkställighet av en utredningsorder, om en verkställighet skulle komma i konflikt med de rättigheter som artikel 11.1 f och skälen 18, 19 och 39 avser att skydda. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Sveriges advokatsamfund och Civil Rights Defenders* är av motsatt uppfattning. Regeringen delar de synpunkter som förs fram av remissinstanserna när det gäller betydelsen av att, vid tillämpningen av den nya lagen, iakttas och upprätthållas de grundläggande fri- och rättigheter som kommer till uttryck i bl.a. Europakonventionen. Detta gäller förstås även tillämpningen av annan lag som i något avseende inskränker enskildas grundläggande fri- och rättigheter. Däremot anser regeringen, i likhet med den bedömning som görs i promemorian, att det i den nya lagen inte bör införas en uttrycklig vägransgrund hänförlig till bl.a. Europakonventionens grundläggande fri- och rättigheter. Dessa rättigheter ska alltid beaktas vid tillämpningen av svensk lag. Ett införande av en sådan vägransgrund skulle också kunna leda till en viss otydlighet eftersom det i annan motsvarande lagstiftning inte uttryckligen anges att dessa rättigheter ska iakttas.

Andra förfaranden än straffrättsliga förfaranden

Av artikel 11.1 c framgår att ett erkännande och en verkställighet får vägras om utredningsordern har utfärdats inom ramen för ett förfarande som avses i artikel 4 b och c och utredningsåtgärden inte skulle vara tillåten enligt den verkställande statens lagstiftning i ett liknande inhemskt ärende.

De typer av förfaranden som anges i artikel 4 b och c förekommer inte i den svenska rättsordningen. Någon särskild vägransgrund med hänvisning till denna punkt bör därför inte införas, vilket också är den bedömning som görs i promemorian. *Sveriges advokatsamfund* anser dock att det från principiella utgångspunkter kan ifrågasättas att en utredningsorder som utfärdas inom ramen för ett förfarande som saknar motsvarighet i Sverige ska kunna erkännas här. Samfundet konstaterar samtidigt att lydelsen av direktivet inte möjliggör att erkännande vägras av den anledningen.

Principen om ömsesidigt erkännande bygger på att medlemsstaternas olikheter ska accepteras. Vissa medlemsstater använder sig av ett något annorlunda förfarande beträffande vissa typer av mindre allvarliga överträdelser. Regeringen anser det vara rimligt att bistå även i dessa förfaranden trots avsaknaden av ett motsvarande förfarande i svensk rätt. På motsvarande sätt är andra medlemsstater enligt nämnda princip skyldiga att verkställa bötesstraff som baserar sig på en ordningsbot som har utfärdats av Polismyndigheten, trots att dessa stater inte har en ordning enligt vilken en polisiär myndighet kan besluta om böter. Vidare menar regeringen att de förutsättningar som kan ställas upp för att vidta en viss åtgärd samt de vägransgrunder som kan tillämpas, är tillräckliga för att undvika stötande resultat. Sammanfattningsvis bör grundprincipen i artikel 9.1 om erkännande och verkställighet av en utredningsorder gälla även i nu aktuella förfaranden.

Fiskaliska brott

Om en utredningsorder avser brott som rör skatter, avgifter, tullar eller valutatransaktioner (s.k. fiskaliska brott) får erkännande och verkställighet inte vägras med hänvisning till att den verkställande statens lagstiftning inte föreskriver samma typ av skatter eller avgifter eller inte innehåller samma slags bestämmelser om skatter, avgifter, tullar och valutatransaktioner som den utfärdande medlemsstatens lagstiftning. Detta följer av artikel 11.3.

I samband med Sveriges tillträde till det andra tilläggsprotokollet till 1957 års utlämningskonvention (SÖ 1979:13), vilket i artikel 2 innehåller en liknande bestämmelse, ansågs det krav på dubbel straffbarhet som infördes vara förenligt med protokollets bestämmelse om fiskaliska brott. Detta motiverades med att det krav på dubbel straffbarhet som ställs upp i svensk lagstiftning inte förutsätter att gärningen ska falla direkt under någon brottsbeskrivning i svensk lag. Det är i stället tillräckligt att själva gärningstypen är kriminaliserad i Sverige, vilket i lag återges som ett krav på att gärningen ska motsvara brott enligt svensk lag (se prop. 1978/79:80 s. 11).

De bestämmelser som anger krav på dubbel straffbarhet i den nu föreslagna lagen vilar på samma grunder som tidigare bestämmelser om dubbel straffbarhet, dvs. att den gärning som anges i utredningsordern ska motsvara ett brott enligt svensk lag. Som anförs i promemorian bör även den nya lagens bestämmelser om krav på dubbel straffbarhet medge erkännande och verkställighet utan hinder av att svensk lagstiftning inte innehåller samma slags bestämmelser om skatter och andra avgifter, tullar och valutatransaktioner som lagstiftningen i den utfärdande medlemsstaten. Det bör därför inte införas någon särskild bestämmelse i anledning av artikel 11.3.

Utredningsskyldigheten

Flera remissinstanser efterfrågar förtydliganden om hur långt åklagarens och domstolens utredningsskyldighet sträcker sig beträffande de vägransgrunder som förs in i den nya lagen. *Stockholms tingsrätt* anser även att det av lag bör framgå hur omfattande prövningen ska vara.

Många av de vägransgrunder som nu föreslås återfinns i andra lagar som genomför olika EU-rättsakter om det straffrättsliga samarbetet. Inte i någon av dessa finns uttryckliga bestämmelser i lag om hur omfattande utredningsskyldigheten ska vara. Regeringen ser inte heller någon anledning att i den nya lagen som genomför direktivet införa en sådan bestämmelse. Förutom svårigheten att formulera en regel som lämpar sig för alla de åtgärder och vägransgrunder som kommer att omfattas av lagen, finns det också risk för att en sådan bestämmelse inte skulle tillämpas enhetligt. En sådan regel fyller då inte någon funktion.

Utredningsskyldigheten bör anpassas efter vilken prövning som ska ske. I avsnitt 8.3 föreslås att för vissa utredningsåtgärder ska särskilda förutsättningar vara uppfyllda för att utredningsordern ska erkännas och verkställas. I dessa fall måste den åklagare eller domstol som handlägger ärendet förvissa sig om att villkoren är uppfyllda. I annat fall får inte utredningsordern erkännas och verkställas.

Vid prövningen av om någon av de särskilda vägransgrunderna föreligger får utredningsbehovet anpassas efter omständigheterna i det enskilda fallet. Om det inte finns några indikationer på att en vägransgrund är tillämplig, behöver åklagare eller domstol inte heller närmare utreda frågan. Det får också antas att den som kommer att drabbas av en åtgärd eller den misstänkte eller tilltalade, eventuellt via en försvarare, lyfter fram omständigheter som en åklagare eller domstol behöver titta närmare på, t.ex. om det finns en meddelad dom avseende samma gärning och samma person. Om åtgärden riktar sig mot en person som omfattas av de föreslagna reglerna om immunitet och privilegier, t.ex. när bestämmelserna i 36 kap. 5 och 5 a §§ rättegångsbalken kan aktualiseras (se avsnitt 8.4.2), bör förstås extra vaksamhet iakttas och åklagaren eller domstolen får i dessa fall närmare utreda förutsättningarna för att erkänna och verkställa utredningsordern.

Som remissinstanserna rätteligen påpekar kommer det att vara svårt att vid tidpunkten för beslut om erkännande och verkställighet ha all väsentlig information tillgänglig. Relevanta omständigheter kan mycket väl framkomma efter det att beslut har meddelats om att erkänna och verkställa utredningsordern, t.ex. att förhör ska hållas med någon som har tystnadsplikt eller att det finns risk för att verkställigheten riskerar att röja känsliga uppgifter som rör underrättelseverksamhet. Eftersom regeringen föreslår att ett beslut om att erkänna och verkställa en utredningsorder (se avsnitt 8.8) ska kunna upphävas, t.ex. om det framkommer omständigheter som innebär att utredningsordern inte får verkställas, finns förutsättningar att på ett senare stadium beakta omständigheter som, om de hade varit kända från början, skulle ha föranlett ett avslag.

8.4.2 Obligatoriska vägransgrunder

Regeringens förslag: En utredningsorder ska inte erkännas och verkställas om

- det skulle strida mot bestämmelser om immunitet och privilegier eller om skydd för uppgifter som avses i 36 kap. 5 och 5 a §§ rättegångsbalken,
- den avser beslag av en skriftlig handling eller ett skriftligt meddelande och det enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken finns hinder mot att ta handlingen eller meddelandet i beslag,
- det skulle medföra fara för Sveriges säkerhet, äventyra enskilda personers säkerhet eller medföra risk för röjande av uppgifter som rör underrättelseverksamhet, eller
- den gärning som utredningsordern avser har begåtts utanför den andra statens territorium och helt eller delvis i Sverige, och gärningen inte motsvarar ett brott enligt svensk lag.

En utredningsorder ska inte heller erkännas och verkställas om utredningsåtgärden inte motsvarar en åtgärd som en utredningsorder ska kunna omfatta enligt den föreslagna lagen. En utredningsorder får i dessa fall inte vägras om en annan åtgärd kan vidtas som ger motsvarande resultat som den åtgärd som avses i utredningsordern.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att samtliga vägransgrunder ska vara obligatoriska.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Göteborgs tingsrätt* anser att bestämmelsen om att en annan åtgärd ska vidtas i stället för den begärda är oklar och efterfrågar förtydliganden i vilka fall en vägran kan bli aktuell. *Säkerhetspolisen* anser att i stället för begreppet rikets säkerhet bör benämningen Sveriges säkerhet användas. Säkerhetspolisen påtalar vidare att det är av vikt att vägransgrunden angående uppgifter i underrättelseverksamhet även omfattar en risk för röjande av uppgifter som avses i 18 kap. 5–7 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). *Sveriges advokatsamfund* anser att det måste vara möjligt att vägra verkställighet av en utredningsorder som avser husrannsakan eller beslag på ett advokatkontor, med hänvisning till skyddet för det förtroliga förhållandet mellan advokat och klient och advokatens lagstadgade tystnadsplikt.

Skälen för regeringens förslag

Immunitet och privilegier

Enligt artikel 11.1 a i direktivet får erkännande och verkställighet av en utredningsorder vägras om det finns nationella regler om immunitet eller privilegier som gör det omöjligt att verkställa orden. Detsamma gäller om en verkställighet inte är möjlig på grund av regler om fastställande och begränsning av straffrättsligt ansvar som hänför sig till tryckfrihet och yttrandefrihet i andra medier. Beträffande möjligheterna att vägra erkännande och verkställighet med hänsyn till tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen hänvisas till avsnitt 8.4.1.

Det finns ett flertal bestämmelser om immunitet och privilegier i svensk rätt. Bestämmelserna finns i huvudsak i regeringsformen och innebär normalt att den som har en viss status inte kan hållas straffrättsligt ansvarig för vissa typer av gärningar. Det gäller t.ex. statsråd och riksdagsledamöter (se 4 kap. 12 § och 13 kap. 3 § regeringsformen). För vissa personer gäller en mer generell straffrättslig immunitet, t.ex. för statschefen och utländska diplomater (se 5 kap. 8 § regeringsformen och lagen [1976:661] om immunitet och privilegier i vissa fall). Även andra former av immunitet finns (se 2 kap. 7 § brottsbalken och lagen [1985:988] om immunitet för vissa vittnen m.fl.).

Vid genomförande av tidigare EU-rättsakter på det straffrättsliga området, t.ex. rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och rådets rambeslut 2005/214/RIF av den 24 februari 2005 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff (rambeslutet om verkställighet av bötesstraff) har det bedömts att en vägransgrund behövs för de situationer då ett erkännande och en verkställighet inte skulle vara förenligt med de bestämmelser om immunitet och privilegier som anges ovan. Det saknas anledning att göra en annan bedömning vid genomförandet av nu aktuellt direktiv. En vägransgrund avseende immunitet och privilegier bör därför införas i lagen.

Artikel 11.5 i direktivet förutsätter att i de fall immunitet eller privilegier föreligger, ska de åtgärder vidtas som finns tillgängliga i nationell rätt för att upphäva immuniteten. Detta gäller dock inte om upphävandet av immuniteten åligger en myndighet i en annan stat eller

en internationell organisation. I dessa sistnämnda fall får den utfärdande statens myndigheter vända sig till den staten eller organisationen. I svensk rätt finns också bestämmelser om upphävande av immunitet under särskilda förutsättningar (se t.ex. 4 kap. 12 § regeringsformen och 5 kap. 7 § riksdagsordningen). Artikel 11.5 i direktivet kan inte innebära något annat än att nationell rätt ska tillämpas och att immunitet eller privilegier ska upphävas i den utsträckning det är möjligt (se prop. 2003/04:7 s 176). Några ändringar i lag föränleds således inte av nämnda bestämmelse i direktivet.

Direktivet om en europeisk utredningsorder omfattar flera olika utredningsåtgärder, gentemot vilka även andra typer av immunitet och privilegier kan bli aktuella. Enligt skäl 20 i direktivet överläts till varje enskild medlemsstat att bestämma vad som inryms i begreppen immunitet och privilegier, varvid hänvisas till att begreppen kan inbegripa skydd som tillämpas för medicinska och juridiska yrken. I samma skäl anges att definitionen inte får strida mot skyldigheten att avskaffa vissa vägransgrunder som anges i tilläggsprotokollet till EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. Vad som åsyftas torde vara banksekretess. En sådan sekretess ska alltså inte anses falla in under immunitet och privilegier.

Med hänsyn till skäl 20 i direktivet anser regeringen att nu aktuell vägransgrund bör och kan omfatta även andra bestämmelser i svensk rätt som syftar till att skapa ett särskilt skydd för vissa uppgifter. Detta är också något som *Sveriges advokatsamfund* instämmer i. I 36 kap. 5 och 5 a §§ rättegångsbalken finns bestämmelser om förbud att som vittnen höra särskilt utpekade personer avseende vissa uppgifter. Den som t.ex. enligt 15 kap. 1 § eller 18 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) inte får lämna en uppgift, får inte heller höras som vittne om uppgiften om inte den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, lämnar sitt tillstånd. Vidare får vissa yrkesgrupper höras som vittnen om vissa uppgifter endast under särskilda förutsättningar, t.ex. advokater, läkare, barnmorskor och psykologer. Präster får över huvud taget inte höras som vittnen om uppgifter som framkommit vid bikt eller själavård.

Dessa bestämmelser i rättegångsbalken bör således beaktas vid prövningen av om en utredningsorder för t.ex. bevisupptagning vid domstol eller förhör genom ljud- och bildöverföring ska erkännas och verkställas i Sverige. Finns hinder mot att en person som anges i 36 kap. 5 och 5 a §§ rättegångsbalken hörs som vittne om uppgifterna, ska erkännande och verkställighet av utredningsordern vägras. Samma möjligheter bör i en sådan situation finnas för åklagaren att med stöd av den föreslagna bestämmelsen vägra erkännande och verkställighet om det rör sig om ett förhör under förundersökning. För att förtydliga att vägransgrunden även omfattar dessa situationer, bör den utvidgas i förhållande till förslaget i promemorian.

En särskild fråga är när relevanta omständigheter inte är kända för den domstol eller åklagare som ska pröva om utredningsordern ska erkännas och verkställas. Om det redan vid prövningen av frågan om erkännande och verkställighet står klart att personen i fråga inte får höras om de uppgifter som utredningsordern avser, ska erkännande och verkställighet vägras med stöd av den föreslagna bestämmelsen. Ofta kommer dock

vägransgrunden att aktualiseras efter det att beslut har fattats om att erkänna och verkställa utredningsordern. I avsnitt 8.8 föreslår regeringen att ett sådant beslut i vissa fall ska upphävas, bl.a. om det framkommer omständigheter som medför att utredningsordern inte får verkställas. Om det efter ett beslut om erkännande och verkställighet konstateras att en person inte kan höras som vittne med stöd av aktuella bestämmelser i rättegångsbalken, bör alltså domstolen eller åklagaren upphäva beslutet.

Beslag avseende skriftlig handling

I 27 kap. 2 § rättegångsbalken finns särskilda bestämmelser som begränsar möjligheten att beslagta vissa skriftliga handlingar eller skriftliga meddelanden. Det gäller t.ex. handlingar som innehåller uppgifter som en viss befattningshavare enligt 36 kap. 5 § rättegångsbalken inte får höras om som vittne. De befattningshavare som avses är bl.a. advokater, läkare och psykologer. När det gäller mycket allvarlig brottslighet kan dock beslag ske även i dessa fall. Skriftliga meddelanden mellan t.ex. den misstänkte och hans eller hennes närstående får beslagtas endast vid misstanke om brott för vilket inte är föreskrivet ett lindrigare straff än fängelse i två år eller som räknas upp i andra stycket i 27 kap. 2 §.

Vid genomförandet av rådets rambeslut 2003/577/RIF av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial (rambeslutet om verkställighet av frysningsbeslut) gjordes bedömningen att avslagsgrunden om immunitet och privilegier i artikel 7.1 b i rambeslutet ger utrymme för att vägra erkännande och verkställighet av ett beslut om frysning om det skulle strida mot bestämmelserna i 27 kap. 2 § rättegångsbalken. För ett närmare resonemang om möjligheterna att tillämpa denna vägransgrund i nu aktuell fall hänvisas till prop. 2004/05:115 s. 57.

Regeringen ser inte någon anledning att göra en annan bedömning vid genomförandet av direktivet beträffande motsvarande vägransgrund i artikel 11.1 a i direktivet. Denna bedömning stärks också av skäl 20 i direktivet, enligt vilket det tydliggörs att innebörden av begreppen immunitet och privilegier överläts till nationell rätt. De handlingar och meddelanden som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken är föremål för ett särskilt skydd, vilket bör upprätthållas. En sådan ordning är också förenlig med regeringens förslag i föregående avsnitt om att personer som avses i 36 kap. 5 och 5 a §§ rättegångsbalken inte ska behöva vittna om uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller.

Sammanfattningsvis anser regeringen att en utredningsorder för beslag av en skriftlig handling eller skriftligt meddelande inte ska få erkännas och verkställas om det enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken finns hinder mot beslaget.

Vägransgrunder med hänsyn till bl.a. Sveriges säkerhet

Enligt artikel 11.1 b i direktivet får erkännande och verkställighet vägras om verkställighet i det enskilda fallet skulle skada väsentliga nationella säkerhetsintressen, äventyra informationskällan eller innebära användning av konfidentiella uppgifter om särskild underrättelseverksamhet.

Regeringen delar bedömningen i promemorian att Sverige bör utnyttja de möjligheter att vägra erkännande och verkställighet som erbjuds genom denna bestämmelse. Mot bakgrund av vad *Säkerhetspolisen* anför, bör emellertid vägransgrunden formuleras något annorlunda än vad som föreslås i promemorian.

I promemorian föreslås att en utredningsorder inte ska få erkännas och verkställas om verkställigheten i det enskilda fallet skulle medföra fara för rikets säkerhet. Det överensstämmer i stort med rekvisitetet ”väsentliga nationella säkerhetsintressen” i direktivet. Vägransgrunden i promemorian är formulerad enligt motsvarande bestämmelser i 2 kap. 14 § första stycket lagen om internationell rättslig hjälp. Begreppet ”rikets säkerhet” användes också tidigare i 19 kap. brottsbalken om brott mot rikets säkerhet. I samband med ändringar som gjorts i det kapitlet har, som påtalats av *Säkerhetspolisen*, det mer ålderdomliga uttrycket ”rikets säkerhet” bytts ut mot ”Sveriges säkerhet” (prop. 2013/14:51 s. 36). Samma formulering som används i 19 kap. brottsbalken bör användas i den nya lagen. För den närmare innebörden av begreppet Sveriges säkerhet hänvisas till prop. 2013/14:51 s. 20.

Enligt artikel 11.1 b kan erkännande och verkställighet av en utredningsorder också vägras om en verkställighet skulle äventyra informationskällan. Vad som omfattas av denna vägransgrund utvecklas inte närmare i skälen till direktivet. I rådets rambeslut 2008/978/RIF av den 18 december 2008 om en europeisk bevisinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfarandet (rambeslutet om en bevisinhämtningsorder), som numera har upphävts (se avsnitt 6.3.3), fanns i artikel 13.1 g en motsvarande vägransgrund. Av skäl 18 till rambeslutet anges att skäl för att vägra endast avser när och i den mån föremålen, handlingarna eller uppgifterna, för att skydda informationskällan, inte används som bevis i ett liknande nationellt ärende. Även om motsvarande skälstext inte finns med i direktivet bör den enligt regeringens mening utgöra en viss vägledning om hur bestämmelsen ska tolkas. Regeringen delar bedömningen i promemorian att en risk för att äventyra informationskällan rimligen innefattar det sätt på vilket informationen inhämtas med hänsyn till intresset av att kunna skydda känsliga delar av den brottsutredande verksamheten och enskilda uppgiftslämnarens behov av skydd mot repressalier. Det kan röra sig om t.ex. en viss spaningsmetod eller en enskild uppgiftslämnare. Om en utredningsorder inte kan verkställas utan att något av dessa intressen sätts på spel, bör alltså ett erkännande och en verkställighet kunna vägras. Denna innebörd av bestämmelsen ligger också i linje med aktuell skälstext i rambeslutet om en bevisinhämtningsorder. Med hänsyn till att denna vägransgrund till sitt innehåll är förhållandevis oklar, bör enligt regeringens mening utformningen av vägransgrunden, trots att regeringen instämmer i den bedömning som görs i promemorian, i stort följa direktivets lydelse. En lydelse i enlighet med direktivet innebär också att tillämpningen av bestämmelsen enklare kan anpassas till eventuella avgöranden från EU-domstolen.

Med stöd av samma artikel i direktivet kan erkännande och verkställighet av en utredningsorder vägras om en verkställighet skulle innebära användning av konfidentiella uppgifter om särskild

underrättelseverksamhet. I denna del föreslås i promemorian att en utredningsorder får vägras om verkställigheten innebär en risk att för röjande av sådana uppgifter i underrättelseverksamhet som avses i 18 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) om sekretess i underrättelseverksamhet. *Säkerhetspolisen* anser att de uppgifter som skyddas av 18 kap. 5–7 §§ i samma lag om sekretess avseende kvalificerade skyddsidentiteter och personsäkerhetssamarbete bör omfattas av vägransgrunden. Regeringen instämmer såväl i den bedömning som görs i promemorian som *Säkerhetspolisens* synpunkter om vad som bör omfattas av aktuell vägransgrund. Samtidigt anges inte i direktivet något närmare om innebörden av denna vägransgrund. I likhet med motsvarande resonemang ovan, anser regeringen därför att utformningen av vägransgrunden i stort bör följa direktivets lydelse. De uppgifter som skyddas av ovan nämnda bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen bör enligt regeringen omfattas av vägransgrunden. Det går dock inte att utesluta att även andra uppgifter kan bli relevanta för vid bestämmelsens tillämpning. I bestämmelsen bör därför anges att en utredningsorder inte får erkännas och verkställas om det skulle medföra risk för röjande av uppgifter som rör underrättelseverksamhet.

Gärningen har helt eller delvis begåtts på svenskt territorium

Enligt artikel 11.1 e i direktivet får erkännande och verkställighet vägras om utredningsordern avser ett brott som påstås ha begåtts utanför den utfärdande statens territorium och helt eller delvis på den verkställande statens territorium och den aktuella gärningen inte utgör ett brott i den verkställande staten.

En liknande vägransgrund finns i flera tidigare EU-rättsakter som baserar sig på principen om ömsesidigt erkännande. I nu aktuellt direktiv har dock möjligheten att vägra erkännande och verkställighet i viss mån begränsats. Vägransgrunden kan enligt de tidigare rambeslut tillämpas på gärningar som enligt den verkställande statens lagstiftning anses ha begåtts helt eller till väsentlig del på dess territorium, oavsett om gärningen är kriminaliserad i den verkställande staten eller inte (se artikel 4.7 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och artikel 7.1 d i rambeslutet om verkställighet av bötesstraff). I nu aktuellt direktiv krävs däremot att gärningen inte är straffbar i den verkställande staten för att vägransgrunden ska kunna åberopas. Några andra skäl får inte åberopas. För en tillämpning av vägransgrunden krävs dessutom, till skillnad från tidigare rättsakter, att gärningen ska vara begången utanför den utfärdande statens territorium. Det får tolkas som att i de fall en gärning till viss del begåtts i den utfärdande staten, får erkännande och verkställighet inte vägras på den grunden att gärningen delvis begåtts i den verkställande staten.

I samband med genomförandet av de tidigare rättsakterna har det ansetts att en vägransgrund som innebär att erkännande vägras om gärningen i fråga har begåtts helt eller delvis i Sverige – oavsett om gärningen är straffbar här eller inte – är alltför långtgående med tanke på syftet med ett samarbete som är baserat på principen om ömsesidigt erkännande. I stället har det införts en vägransgrund som mer överensstämmer med den som finns i det nu aktuella direktivet, dvs.

erkännande och verkställighet ska vägras om gärningen begåtts på svenskt territorium och den inte är straffbar här (se t.ex. 2 kap. 5 § 7 i lagen om en europeisk arresteringsorder).

Regeringen instämmer i förslaget i promemorian, vilket inte heller ifrågasätts av remissinstanserna, att erkännande och verkställighet av en utredningsorder bör vägras om den avser en gärning som har begåtts på svenskt territorium och inte är straffbar i Sverige. Regeringen anser dock att vägransgrunden bör kunna aktualiseras inte bara när gärningen begåtts i sin helhet i Sverige, utan även i de fall då gärningen begåtts endast delvis här. Vidare bör det av bestämmelsen framgå, i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 11.1 e, att det krävs att gärningen begåtts utanför den andra statens territorium för att vägransgrunden ska bli tillämplig.

Utredningsordern avser en åtgärd som inte omfattas av lagens tillämpningsområde

I avsnitt 6.4 föreslås en bestämmelse om vilka utredningsåtgärder som en utredningsorder ska kunna omfatta. I det ligger, när Sverige är verkställande stat, att de åtgärder som omfattas av bestämmelsen kan bli föremål för erkännande och verkställighet i Sverige. En utredningsorder som avser andra åtgärder ska således inte kunna erkännas och verkställas här. Detta bör framgå av den nya lagen.

Av nämnda bestämmelse följer att en utredningsorder kan omfatta samtliga tvångsmedel som används i en svensk förundersökning eller rättegång. Även andra åtgärder som t.ex. förhör under förundersökning, bevisupptagning vid domstol och förhör genom ljud- och bildöverföring ska en utredningsorder kunna omfatta. Detsamma gäller åtgärder som är specifika för det gränsöverskridande samarbetet, t.ex. överförande av en frihetsberövad person.

En utredningsorder ska, i enlighet med vad som föreslås i avsnitt 6.4, slutligen kunna omfatta andra åtgärder som inte innebär användning av tvångsmedel eller någon annan tvångsåtgärd. Detta följer av artikel 10.2 d, i vilken anges att en sådan åtgärd alltid ska vara tillgänglig. Om utredningsordern omfattar en åtgärd som visserligen inte är känd i det svenska rättssystemet, men ändå inte kan uppfattas som ett tvångsmedel eller användning av någon annan tvångsåtgärd, innebär direktivet att ordern ska erkännas och verkställas om inte någon vägransgrund i artikel 11.1 a–f är tillämplig. Omvänt innebär bestämmelsen att om utredningsordern innebär användning av en åtgärd som får anses vara ett tvångsmedel och som inte återfinns i svenskt rätt, finns ingen skyldighet att erkänna och verkställa ordern. Den föreslagna vägransgrunden kommer således att i huvudsak tillämpas i dessa fall.

För att vägransgrunden ska vara förenlig med främst artikel 10.1 och 10.5 i direktivet bör det i lagen dock införas en bestämmelse om att erkännande och verkställighet av en utredningsorder inte får vägras om en annan åtgärd kan vidtas som ger motsvarande resultat som den begärda åtgärden.

Det är svårt att se, vilket *Göteborgs tingsrätt* påpekar, i vilka fall en utredningsorder som avser ett utländskt tvångsmedel ska kunna ersättas med en åtgärd som är tillgänglig enligt svensk rätt och som ger samma resultat. Utrymmet utvidgas dock något av att regeringen nu föreslår att

den alternativa åtgärden ska ge *motsvarande* resultat. Att det i vissa fall kan bli aktuellt går därför inte att utesluta. Ett exempel kan tänkas vara att en utredningsorder som avser realtidsövervakning av banktransaktioner verkställs genom svenska bestämmelser om bankers och andra finansiella instituts uppgiftsskyldighet (se avsnitt 8.3.6). Av artikel 10.4 framgår att åklagaren i dessa situationer ska informera den andra statens behöriga myndighet om att man avser vidta en annan åtgärd än den begärda. Den utländska myndigheten ges på så sätt en möjlighet att återkalla eller komplettera utredningsordern. Om denna informationsskyldighet kan föreskrivas i förordning.

8.4.3 Fakultativa vägransgrunder

Regeringens förslag: Erkännande och verkställighet av en utredningsorder ska kunna vägras om det för samma gärning som utredningsordern avser, har meddelats en dom i Sverige eller i en annan stat och domen har fått laga kraft samt påföljden, vid en fällande dom, har avtjänats, är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagen i den stat som har meddelat domen.

Erkännande och verkställighet av en utredningsorder för beslag, kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken, husrannsakan eller andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken eller rättsmedicinsk undersökning av en avliden person enligt lagen om obduktion m.m. ska också kunna vägras om

- den gärning som utredningsordern avser inte motsvarar brott enligt svensk lag och det inte är fråga om en sådan gärning som finns angiven i bilaga D till direktivet och för vilken det i den andra medlemsstatens lagstiftning är föreskrivet en frihetsberövande påföljd i tre år eller mer, eller
- det, för att vidta en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång krävs att det rör sig om ett brott på vilket fängelse kan följa, och, i förekommande fall, på viss tid eller för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse på viss tid, och det kravet inte är uppfyllt.

Om utredningsordern till form eller innehåll, efter en begäran om komplettering, är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om erkännande och verkställighet, får beslut fattas om att inte erkänna och verkställa utredningsordern.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås bl.a. att förbudet mot dubbelbestraffning (*ne bis in idem*) och kravet på dubbel straffbarhet ska vara obligatoriska vägransgrunder samt att vägransgrunden med hänsyn till formella brister i utredningsordern ska omfatta fler brister.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte några invändningar mot förslagen. *Göteborgs* och *Helsingborgs tingsrätter* ser svårigheter med att kontrollera sådana förhållanden som avses i den vägransgrund som föreslås i promemorian om vissa brister i

utredningsordern. *Åklagarmyndigheten* anser att det straffminimum som anges i 27 kap. 3 § rättegångsbalken om beslag hos befodringsföretag även bör gälla vid erkännande och verkställighet av en utredningsorder för en motsvarande åtgärd. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att kravet på dubbel straffbarhet ska användas i den utsträckning som direktivet tillåter det. Vidare föreslår fakultetsnämnden att de brott som anges i bilaga D till direktivet, med hänsyn till legalitetsprincipen ersätts av eller kompletteras med en förteckning över brottsbeskrivningar för vart och ett av brotten. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslagen som innebär begränsningar i kraven på dubbel straffbarhet och minimistraff. Samfundet anför vidare att i vägransgrunden om förbud mot dubbelbestraffning bör det uttryckligen anges att även beslut av domstol omfattas.

Skälen för regeringens förslag

Förbud mot dubbelbestraffning (ne bis in idem)

Erkännande och verkställighet av en utredningsorder får enligt artikel 11.1 d vägras om verkställigheten av utredningsordern skulle strida mot principen om *ne bis in idem* (förbud mot dubbelbestraffning). Vägransgrunden innebär i korthet att om den gärning som utredningsordern avser redan har prövats av domstol eller annan myndighet i den verkställande staten eller i en annan stat, får erkännande och verkställighet av ordern vägras.

I promemorian föreslås att vägransgrunden begränsas till domar och beslut om åtalsunderlåtelse som har meddelats i Sverige. Motsvarande bestämmelse i 2 kap. 14 § andra stycket 3 lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål har samma geografiskt begränsade tillämpningsområde. Regeringen delar bedömningen i promemorian att det i den nya lagen bör införas en vägransgrund som baserar sig på artikel 11.1 d. Däremot anser regeringen att tillämpningsområdet bör utvidgas.

I alla de lagar som genomfört EU-rättsakter om det straffrättsliga samarbetet omfattar vägransgrunden domar och beslut meddelade i såväl Sverige som i annan stat, se t.ex. 2 kap. 5 § 3 och 4 lagen om en europeisk arresteringsorder och 3 kap. 4 § 2 lagen om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder. I lagen om verkställighet av frysningsbeslut omfattas endast domar och beslut meddelade i Sverige. Skälet till det är främst den skyndsamhet som präglar detta samarbete. Ett beslut om frysning ska verkställas inom 24 timmar och det anses inte rimligt att låta vägransgrunden även omfatta domar och beslut meddelade i andra stater (prop. 2004/05:115 s. 59). En utredning om huruvida en utländsk dom utgör hinder mot erkännande, skulle ofta innebära att den korta tidsfristen inte skulle kunna hållas. I de fall en utredningsorder avser en åtgärd enligt artikel 32 i direktivet, ställs det upp ett motsvarande krav på skyndsamhet. Det talar för att vägransgrunden rörande förbud mot dubbelbestraffning begränsas till att endast avse domar och beslut meddelade i Sverige. Den lag som genomför direktivet kommer emellertid, till skillnad från lagen om verkställighet av frysningsbeslut, att omfatta en mängd olika åtgärder. För de flesta av dessa åtgärder gäller inte samma generella skyndsamhetskrav som vid verkställighet av frysningsbeslut.

En annan aspekt att beakta är att vägransgrunden ofta kan behöva tillämpas i ett tidigt skede av ett straffrättsligt förfarande och att det då kan vara svårt att ta ställning till om vägransgrunden ska tillämpas. En gärningsbeskrivning kan ju förändras under utredningens gång och i flera fall kommer det inte att finnas någon som är misstänkt för det brott som utreds. Samtidigt kan det konstateras att flera av de åtgärder som ska vidtas enligt direktivet inbegriper användande av integritetskränkande åtgärder, som hemliga tvångsmedel. Som konstateras av *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* är det inte helt logiskt att erkännande och verkställighet inte skulle kunna vägras om vetskap finns om en rättskraftig dom, meddelad i en annan stat, avseende samma gärning och samma person. Vidare föreslår regeringen, mot bakgrund av övervägandena i avsnitt 8.4.1, att förbudet mot dubbelbestraffning bör utformas som en fakultativ vägransgrund. Då är det också enligt regeringens uppfattning motiverat att bredda tillämpningsområdet för vägransgrunden. Sammanfattningsvis föreslår därför regeringen att vägransgrunden bör omfatta även domar och beslut meddelade i en annan stat.

När det gäller utformningen av vägransgrunden i övrigt ger direktivet inte någon närmare vägledning eftersom den endast hänvisar till principen som sådan. En utgångspunkt är dock att den ska ges en självständig unionsrättslig tolkning enligt fast praxis från EU-domstolen. En bestämmelse om förbud mot dubbelbestraffning får således inte avse domar och beslut som skulle falla utanför förbudet vid en tolkning av nämnda princip. Vägledning kan hämtas från EU-domstolens praxis samt hur principen har utformats i andra EU-rättsakter, bl.a. artiklarna 54–58 i konventionen från 1990 om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 (Schengenkonventionen) och artiklarna 3.2 och 4.5 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder. Vidare bör motsvarande bestämmelser i de lagar som genomfört olika EU-rättsakter om det straffrättsliga samarbetet beaktas. Mot denna bakgrund bör det för vägransgrundens tillämpning krävas att, om den dömd inte har frikänts från ansvar, utdömd påföljd är under verkställighet, har verkställts i sin helhet eller inte längre kan verkställas enligt lagstiftningen i den stat där domen har meddelats (se 3 kap. 4 § 2 lagen om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder). Med hänsyn till vad *Sveriges advokatsamfund* anför, kan påpekas att det av 48 kap. 3 § rättegångsbalken följer att med en dom avses även godkänt strafföreläggande eller godkänt föreläggande om ordningsbot (se även prop. 2014/15:116 s. 60). Däremot anser regeringen att beslut om åtalsunderlåtelse (eller straffvarning) inte bör omfattas av vägransgrunden (se prop. 2014/15:29 s. 104).

I skäl 17 i direktivet ges en viss vägledning om hur en vägransgrund som baserar sig på principen om *ne bis in idem* ska tillämpas mot bakgrund av att en utredningsorder kan utfärdas på ett tidigt stadium av en brottsutredning. Bland annat anges att erkännande och verkställighet inte bör vägras om materialet behövs för att klarlägga en konflikt med principen eller om den utfärdande myndigheten har gett garantier för att det aktuella bevismaterialet inte kommer att användas för lagföring av eller föreläggande av sanktioner mot en person. Genom att vägransgrunden föreslås vara fakultativ finns möjligheter att beakta dessa omständigheter i det enskilda fallet. Samtidigt ska det noteras, såsom

också görs i angivna skäl, att principen är en grundläggande rättsprincip i unionen.

Dubbel straffbarhet

I artikel 11.1 g i direktivet finns en sedvanlig vägransgrund om dubbel straffbarhet. Erkännande och verkställighet av en utredningsorder får vägras om det handlande för vilket utredningsordern har utfärdats inte utgör ett brott enligt den verkställande statens lagstiftning. I två situationer får dock ett krav på dubbel straffbarhet inte ställas upp.

Det ena fallet är om utredningsordern avser en åtgärd enligt artikel 10.2, t.ex. förhör med ett vittne (artikel 11.2). Anger den andra medlemsstatens behöriga myndigheter att utredningsordern rör en sådan åtgärd, ska den erkännas och verkställas oavsett om den aktuella gärningen inte är straffbar i Sverige. Däremot får vägransgrunderna i artikel 11.1 a–f tillämpas.

Den andra situationen är om det rör sig om ett brott som omfattas av den förteckning över brott som anges i bilaga D till direktivet under förutsättning att maximistrafet för brottet i den utfärdande staten är fängelse eller en annan frihetsberövande åtgärd i tre år eller mer. Den förteckning över brott som anges i bilaga D motsvarar de som återfinns i de flesta EU-rättsakter som reglerar det straffrättsliga samarbetet (de s.k. listbrotten). Om den andra statens myndighet i utredningsordern anger att det rör sig om ett listbrott, får någon prövning inte ske om gärningen är straffbar.

I promemorian föreslås en begränsad användning av kravet på dubbel straffbarhet. För beslag och åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken föreslås att om den gärning som utredningsåtgärden avser inte är straffbar i Sverige, ska det krävas att det i den andra staten kan dömas ut fängelse för gärningen. Samma krav – eller avstående från att ställa upp villkor om dubbel straffbarhet – föreslås vad gäller rättsmedicinsk undersökning. När det gäller hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning föreslås att kravet på dubbel straffbarhet inte ska gälla listbrotten, men däremot övriga brott som en utredningsorder kan avse. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslagen i dessa delar och *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att kravet på dubbel straffbarhet ska utnyttjas så långt det är möjligt.

Som påpekas i promemorian har utvecklingen inom EU vad rör det straffrättsliga samarbetet haft en tydlig strävan efter att frånga ett generellt krav på dubbel straffbarhet. De s.k. listbrotten är resultatet av denna strävan. Regeringen har i denna fråga vid genomförande av olika EU-rättsakter i huvudsak valt den lösning som återfinns i respektive rättsakt. Några undantag finns. I lagen om verkställighet av frysningsbeslut ställs inte upp något krav på dubbel straffbarhet, trots att EU-rättsakten har motsvarande reglering som artikel 11.1 g i direktivet om en europeisk utredningsorder. Detta motiverades med det skyndsamhetskrav som gäller för denna typ av samarbete (se prop. 2004/05:115 s. 53 f.). Samma inställning hade regeringen vid genomförande av EU:s rättsakter om verkställighet av bötesstraff och beslut om förverkande (se prop. 2008/09:218 s. 50 f. och 2010/11:43 s. 73 f). I lagen om internationell rättslig hjälp ställs det upp ett generellt

krav på dubbel straffbarhet vad gäller användande av tvångsmedel, med vissa undantag för beslag och husrannsakan (4 kap. 20 §).

I avsnitt 8.3.3 föreslår regeringen med stöd av artikel 28.1 i direktivet att för hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning ska ett generellt krav på dubbel straffbarhet gälla. Motsvarande föreslås när det gäller kontrollerade leveranser, bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet och inhämtande av bevis som finns hos en svensk myndighet (se avsnitt 8.3.4 och 8.3.5).

Vidare delar regeringen den bedömning som görs i promemorian att för åtgärder som inte kan anses innebära ett användande av tvång, ska det inte krävas att den gärning som utredningsordern avser är straffbar i Sverige. Ett sådant krav skulle stå i strid med bestämmelserna i direktivet (se artikel 11.2). De åtgärder som avses är förhör under förundersökning, bevisupptagning vid domstol samt förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring samt övriga åtgärder som anges i artikel 10.2.

Även när det gäller överförande av en frihetsberövad person instämmer regeringen i att något krav på dubbel straffbarhet inte bör ställas upp. Detta trots att ett sådant krav i och för sig skulle vara förenligt med direktivets bestämmelser. Något sådant krav gäller inte idag enligt lagen om internationell rättslig hjälp (som även omfattar samarbete med stater utanför EU). Regeringen ser inte någon anledning att ändra på detta. De allmänna vägransgrunderna i artikel 11.1 a–f samt att ett bristande samtycke från den frihetsberövade kan leda till ett avslag (se avsnitt 8.3.2), anser regeringen är fullt tillräckliga.

När det sedan gäller återstående tvångsmedel enligt 27 kap. rättegångsbalken (bl.a. beslag och kvarhållande av försändelse) och åtgärder enligt 28 kap. samma balk (t.ex. husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning) samt rättsmedicinsk undersökning av en avliden person, gör regeringen följande överväganden. Förslagen i promemorian syftar till att begränsa användningen av olika vägransgrunder, bl.a. att skillnader i kriminaliseringen av vissa gärningar i medlemsstaterna inte ska utgöra ett hinder för samarbetet. Denna strävan ställer sig regeringen principiellt bakom. Samtidigt är vissa av åtgärderna ingripande och kan upplevas som integritetskränkande för den som drabbas. Det skulle möjligen tala för att ett krav på dubbel straffbarhet ställs upp för vissa av de mer ingripande åtgärderna. Regeringen anser emellertid av systematiska skäl att regleringen kring kravet på dubbel straffbarhet, så långt det är möjligt, bör vara densamma för de olika åtgärderna. En sådan ordning underlättar också tillämpningen. Mot den bakgrunden och med hänsyn till att många av de åtgärder som avses är av integritetskränkande karaktär, anser regeringen att ett krav på dubbel straffbarhet bör kunna ställas upp för samtliga nu aktuella åtgärder, vilket i huvudsak överensstämmer med regleringen i lagen om internationell rättslig hjälp. Dubbel straffbarhet ska dock inte kunna krävas om den gärning som utredningsordern avser utgör ett brott som finns med i förteckningen i bilaga D till direktivet, under förutsättning att maximistraftet för brottet i den utfärdande staten är fängelse eller en annan frihetsberövande åtgärd i tre år eller mer. Detta bör framgå av den nya lagen.

Regeringen är medveten om att den föreslagna regleringen kring kravet på dubbel straffbarhet när det gäller beslag och husrannsakan vid en första anblick kan ses som ett steg tillbaka i utvecklingen av det

straffrättsliga samarbetet inom EU eftersom något krav på dubbel straffbarhet inte gäller mot EU:s medlemsstater. I detta avseende vill regeringen lyfta fram två aspekter. För det första kommer något krav på dubbel straffbarhet inte att kunna ställas upp när det gäller de s.k. listbrotten och det inkluderar även andra åtgärder än beslag och husrannsakan. Vidare föreslår regeringen att denna vägransgrund ska vara fakultativ, vilket är en väsentlig skillnad mot dagens reglering. Det innebär att det är möjligt i vissa fall, trots att den gärning som utredningsordern avser inte är straffbar i Sverige, att erkänna och verkställa en utredningsorder för t.ex. beslag och husrannsakan. Regeringen återkommer till denna fråga i författningskommentaren.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet föreslår att de brott som anges i bilaga D till direktivet med hänsyn till legalitetsprincipen ersätts av eller kompletteras med en förteckning över brottsbeskrivningar för vart och ett av brotten. Vissa av de brott som återges i bilaga D är harmoniserade inom EU, men långtifrån alla. En poäng med listan är just avsaknaden av närmare brottsbeskrivningar. Tanken är att eventuella skillnader i medlemsstaternas brottsbeskrivningar ska accepteras av medlemsstaterna, såsom ett uttryck för principen om ömsesidigt erkännande. Dessutom har EU-domstolen i sin dom i mål C-303/05, *Advocaten voor de Wereld*, slagit fast, att den motsvarande förteckning över brott som föreskrivs i artikel 2.2 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, inte strider mot den straffrättsliga legalitetsprincipen (se punkterna 48–54). En närmare brottsbeskrivning för vart och ett av brotten, som fakultetsnämnden föreslår, torde av förklarliga skäl behöva motsvara dem som återfinns i svensk rätt. Det skulle i realiteten innebära att ett generellt krav på dubbel straffbarhet infördes bakvägen, vilket vore i strid mot direktivet.

Krav på brott av en viss svårhetsgrad

I svensk rätt ställs i vissa fall upp krav beträffande brottets svårhetsgrad för att en utredningsåtgärd ska kunna vidtas. En sådan möjlighet föreskrivs också i artikel 11.1 h i direktivet.

Detta gäller bl.a. för sådan hemlig avlyssning eller övervakning som regleras i 27 kap. rättegångsbalken. För att vidta en sådan åtgärd krävs som huvudregel att det rör sig om ett brott för vilket det inte är föreskrivet ett lindrigare straff än fängelse i två år. I avsnitt 8.3.3 föreslår regeringen, med stöd av direktivets regler, att en utredningsorder för att vidta åtgärder av denna typ får erkännas och verkställa endast om de förutsättningar som gäller för att vidta åtgärden i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål är uppfyllda. I detta ligger bl.a. att kraven på minimistraff ska vara uppfyllda.

För många utredningsåtgärder, t.ex. förhör under förundersökning, bevisupptagning vid domstol eller förhör genom ljud- och bildöverföring, ställs i rättegångsbalken inte upp några särskilda krav beträffande brottets svårhetsgrad. Dessa åtgärder kan vidtas även för bötesbrott. Detsamma bör gälla vid erkännande och verkställighet av en utredningsorder som avser en sådan åtgärd. Att några krav på brottets svårhetsgrad inte kan ställas upp beträffande de åtgärder som räknas upp i artikel 10.2 i direktivet följer av artikel 11.2.

När det gäller överförande av en frihetsberövad person finns av förklarliga skäl inte några föreskriva strafftrösklar i nationell rätt eftersom det är en åtgärd som enbart används i det gränsöverskridande samarbetet. Av det skälet kan det i den nya lagen inte heller införas några krav på strafftrösklar för en sådan åtgärd. Tillämpningen av artikel 11.1 h förutsätter också att sådana krav föreskrivs i nationell rätt. Regeringen anser dock att detta inte bör leda till några stötande resultat. Ett överförande torde ofta röra mer allvarlig brottslighet där fängelse ingår i straffskalan. Skulle det i något enstaka fall röra sig om mindre allvarlig brottslighet bör, vid ett bristande samtycke från den frihetsberövade, ett överförande bedömas som olämpligt och erkännande och verkställighet således vägras (se avsnitt 8.3.2). Åklagaren bör i dessa fall kunna samråda med den andra staten om åtgärden är proportionerlig (se artikel 6.3) eller i vart fall föreslå att en annan åtgärd vidtas, t.ex. förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring (se avsnitt 8.5.11).

Beträffande återstående åtgärder enligt 27 kap. rättegångsbalken (bl.a. beslag och kvarhållande av försändelse) och åtgärder enligt 28 kap. samma balk (t.ex. husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning) samt rättsmedicinsk undersökning av en avliden person föreskrivs i flera fall att förundersökningen ska röra ett brott på vilket fängelse kan följa, och i vissa fall på viss tid, eller för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse på viss tid. En husrannsakan enligt 28 kap. rättegångsbalken får t.ex. endast vidtas om det rör sig om ett brott på vilket fängelse kan följa. Detsamma gäller för kroppsvisitation och kroppsbesiktning (28 kap. 11 och 12 §§ rättegångsbalken). När det gäller beslag hos ett befodringsföretag krävs att det rör sig om ett brott för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. För rättsmedicinsk undersökning av avliden person enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. gäller ett krav på ett minimistraff om fängelse på ett år.

Enligt artikel 11.1 h i direktivet får erkännande och verkställighet av en utredningsorder vägras om användningen av en utredningsåtgärd enligt den verkställande statens lagstiftning är begränsad till en förteckning över brott eller en brottskategori eller till brott som är belagda med ett visst minimistraff och det brott som avses i utredningsordern inte är inkluderat.

Denna bestämmelse i direktivet innebär enligt regeringens mening att det i den nya lagen kan ställas upp krav på att den gärning som utredningsordern avser, ska nå upp till de strafftrösklar som gäller enligt svensk rätt för de åtgärder som nu är aktuella. Strafftrösklarna är uppställda för att vissa åtgärder inte ska kunna vidtas för mindre allvarliga eller bagatellartade brott. Regeringen ser inte någon anledning att inte kunna ställa upp samma krav när det är fråga om att erkänna och verkställa en utredningsorder i motsvarande fall. Samma bedömning görs i promemorian.

Regeringen föreslår dock, i enlighet med vad *Åklagarmyndigheten* och *Sveriges advokatsamfund* efterlyser, att de strafftrösklar som gäller enligt svenska bestämmelser också ska gälla för att erkänna och verkställa en utredningsorder. Det ska således inte räcka med enbart fängelse i straffskalan. Det innebär att det krav som föreskrivs i 27 kap. 3 § rättegångsbalken ska tillämpas, dvs. att för beslag hos ett befodringsföretag krävs att det rör sig om ett brott för vilket är

föreskrivet fängelse i ett år eller mer. I de fall det i lag ställs upp krav på att det ska röra sig om ett brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse på viss tid, ska det också gälla den gärning som utredningsordern avser. Detta gäller för rättsmedicinsk undersökning av avliden person enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m.

Även denna vägransgrund anser regeringen bör vara fakultativ (se avsnitt 8.4.1), dvs. erkännande och verkställighet av en utredningsorder får vägras om den gärning som avses inte når upp till den i svensk lag föreskriva strafftröskeln. Ofta torde utredningsordern avse gärningar för vilka ett fängelsestraff kan dömas ut och i dessa fall kommer det krav som föreslås vara uppfyllt. Rör utredningsordern bötesbrott bör erkännande och verkställighet vägras utom i rena undantagsfall. I de fall då det föreskrivs fängelse på viss tid eller ett minimistraff om ett år, får samma överväganden göras även om ribban sätts högre.

En särskild fråga är vilka straffrättsliga regler den gärning som utredningsordern avser ska ställas mot, dvs. om gärningen ska prövas mot de svenska straffrättsliga reglerna eller den andra statens motsvarande regler. Regeringen vill, med anledning av vad några remissinstanser anför, ange att artikel 11.1 h inte kan tolkas på så sätt att ett generellt krav på dubbel straffbarhet kan ställas upp. Då skulle bestämmelsen i artikel 11.1 g i stora delar vara överflödig. I föregående avsnitt föreslår regeringen att för nu aktuella åtgärder ska ett krav på dubbel straffbarhet kunna ställas upp utom vad gäller de s.k. listbrotten. Detta ändras inte av de bestämmelser regeringen föreslår här.

I de fall den gärning som utredningsordern avser är straffbar i Sverige bör prövningen göras mot de svenska straffrättsliga reglerna. Om utredningsordern avser t.ex. kroppsvisitation och det för den aktuella gärningen kan dömas ut fängelse, är kravet således uppfyllt. Däremot är kravet inte uppfyllt om endast böter enligt svenska regler kan dömas ut, oavsett vad som föreskrivs i den andra statens nationella lagstiftning. Erkännande och verkställighet av utredningsordern kan således vägras.

I de fall ett krav på dubbel straffbarhet inte får ställas upp med hänsyn till att det rör sig om ett listbrott, får prövningen av strafftrösklarna ske gentemot den andra statens regler. Någon annan reglering att pröva kravet på strafftrösklar mot finns ju inte. Det kan emellertid konstateras att i de fall det rör sig om ett listbrott, förutsätts att maximistraffet för brottet i den utfärdande staten är fängelse eller en annan frihetsberövande åtgärd i tre år eller mer. Det innebär att om det enligt svenska regler krävs att fängelse ska kunna dömas för gärningen, är kravet uppfyllt. När ett minimistraff om fängelse ett år eller mer ställs upp för att vidta en åtgärd, vilket gäller för rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen om obduktion m.m., får, när det är fråga om listbrott, en jämförelse ske med den andra statens straffskalor. Det ska dock noteras att medlemsstaternas straffskalor skiljer sig åt, t.ex. görs i många medlemsstater inte samma gradindelning av brott som i svensk lag med ringa brott, brott av normalgraden och grovt brott (samt i vissa fall synnerligen grovt brott). I stället kan straffskalan ha ett avsevärt större spann, t.ex. fängelse upp till 15 år. Med hänsyn till att vägransgrunden föreslås vara fakultativ får en bedömning göras i det enskilda fallet om det är rimligt att vidta åtgärden, även om ett minimistraff inte föreskrivs i den andra staten. Ett sätt kan

vara att efterfråga hos den andra medlemsstatens behöriga myndighet om straffvärdet för gärningen i det specifika ärendet.

Sammanfattningsvis föreslås, för vissa utredningsåtgärder, att om det i en svensk förundersökning eller rättegång för att vidta åtgärden krävs att det rör sig om ett brott på vilket fängelse kan följa och, i förekommande fall, på viss tid eller för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse på viss tid, får erkännande och verkställighet av en utredningsorder för en motsvarande åtgärd vägras om det kravet inte är uppfyllt.

Brister i utredningsordern

För att en medlemsstat ska vara skyldig att erkänna och verkställa en utredningsorder även om någon vägransgrund inte är tillämplig och övriga förutsättningar som den staten ställer upp är uppfyllda, förutsätts att vissa andra – formella och materiella – krav också är uppfyllda.

Utredningsordern ska till att börja med innehålla de uppgifter som anges i artikel 5 i direktivet. Vidare ska utredningsordern ha utfärdats eller godkänts i ett förfarande som anges i artikel 4, av en behörig myndighet som måste vara någon av dem som räknas upp i artikel 2 c. Av artikel 6.1 b följer att en utredningsorder får utfärdas endast om den utredningsåtgärd som avses kunde ha vidtagits under samma förutsättningar i ett liknande inhemskt ärende. I promemorian föreslås att en utredningsorder inte ska få erkännas eller verkställas om det brister i något av dessa avseenden eller om utredningsordern i övrigt till form och innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om erkännande och verkställighet. Innan en utredningsorder vägras, ska den andra medlemsstatens behöriga myndigheter ha beretts tillfälle att kompettera utredningsordern.

Regeringen instämmer i den bedömning som görs i promemorian att om utredningsordern brister i vissa avseenden, t.ex. att utredningsordern inte har godkänts av en myndighet som anges i artikel 2 c, ska den inte heller erkännas och verkställas. Detsamma gäller om utredningsordern har utfärdats i ett förfarande som inte omfattas av direktivet. Regeringen är dock inte övertygad om att en uttrycklig vägransgrund behövs för att komma tillrätta med dessa brister.

Som *Göteborgs* och *Helsingborgs tingsrätter* påpekar kan det bli svårt för en åklagare eller domstol att pröva huruvida den åtgärd som utredningsordern avser hade kunnat vidtas under samma förutsättningar i ett liknande inhemskt ärende. Detsamma får gälla frågan om utredningsordern har utfärdats i förfarande som avses i artikel 4. Utgångspunkten är också att den myndighet som utfärdar utredningsordern, ska intyga att dessa förutsättningar är uppfyllda (se artikel 5.1). Frågan om det är en behörig myndighet som har utfärdat eller godkänt utredningsordern torde dock vara enklare att kontrollera (se artikel 33.1 a).

Den vägransgrund om brister i utredningsordern som föreslås i promemorian innebär att åklagaren och domstolen vid sin prövning också bör ta ställning till om den är tillämplig i det enskilda fallet. Samtidigt kan konstateras att vissa delar av vägransgrunden blir svåra att tillämpa, särskilt mot bakgrund av vad som har intygats av den behöriga

myndigheten i den andra medlemsstaten. Vid prövningen av om utredningsordern ska erkännas och verkställas bör åklagaren och domstolen också utgå ifrån att uppgifterna i ordern är korrekta och således inte behöver prövas eller ifrågasättas utom i rena undantagsfall. I avsnitt 6.3.2 föreslår regeringen en definition av en europeisk utredningsorder som utfärdas i en annan medlemsstat. Av den följer att den nya lagen blir tillämplig om utredningsordern har utfärdats eller godkänts av en myndighet som avses i artikel 2 c och i ett förfarande som anges i artikel 4 samt om ordern syftar till att inhämta bevisning. Står det klart att detta brister i något avseende, är den nya lagen inte tillämplig och den begäran som har sänts över bör avvisas. Regeringen anser att en sådan ordning är att föredra framför införandet av en uttrycklig vägransgrund för brister som kan uppkomma i undantagsfall. Vidare är regeringen inte helt övertygad om huruvida bestämmelsen i artikel 6.3 om påtalade brister innebär att erkännande och verkställighet av en utredningsorder kan vägras.

Däremot delar regeringen bedömningen i promemorian att en utredningsorder inte bör erkännas och verkställas om den till form och innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om erkännande och verkställighet. Innan beslut fattas om att vägra erkännande och verkställighet bör den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten ges möjlighet att komma in med kompletteringar inom en viss tid (jfr artikel 16.2 a). I flera lagar som genomför EU-rättsakter om det straffrättsliga samarbetet finns liknande regler och den bestämmelse som föreslås här kan utformas efter mönster av t.ex. 3 kap. 5 § 1 lagen om verkställighet av frysingsbeslut. I avsnitt 8.5.7 redogörs närmare om frågan om kompletteringar.

8.5 Handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder

8.5.1 Handläggande myndigheter

Regeringens förslag: Ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder som avser bevisupptagning vid domstol eller förhör i domstol som ska ske genom ljudöverföring eller ljud- eller bildöverföring ska handläggas av domstol.

Ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder för övriga utredningsåtgärder ska handläggas av åklagare.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås en uttrycklig bestämmelse om att åklagaren vid verkställighet av en utredningsorder ska få anlita biträde av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket eller Kustbevakningen.

Remissinstanserna: Remissinstanserna godtar förslagen eller invänder inte mot dem.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av avsnitt 6.5 föreslår regeringen att åklagare och domstol ska vara behöriga att handlägga frågor om erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk

utredningsorder. Vad gäller den närmare kompetensfördelningen anser regeringen att ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder som avser någon form av bevisupptagning i domstol bör handläggas av tingsrätt. Det inkluderar även förhör som ska hållas vid svensk domstol genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder för övriga utredningsåtgärder bör handläggas av åklagare.

Regeringen föreslår att en utredningsorder ska verkställas på samma sätt som när motsvarande åtgärd vidtas under en svensk förundersökning eller rättegång (se avsnitt 8.7.1). Av detta följer att åklagaren i samma utsträckning som under en svensk förundersökning får anlita biträde av andra myndigheter. Någon särskild bestämmelse om möjligheten att anlita sådant biträde behöver därför inte införas i den nya lagen.

8.5.2 Beslutande myndigheter

Regeringens förslag: Den domstol eller åklagare som handlägger ärendet ska som huvudregel pröva om utredningsordern ska erkännas och verkställas.

Om utredningsordern avser en utredningsåtgärd som i en svensk förundersökning eller rättegång endast kan vidtas efter tillstånd från domstol, ska dock åklagaren överlämna ärendet till domstol för prövning av om utredningsordern ska erkännas och verkställas. Ett sådant överlämnande ska inte ske om åklagaren vid sin prövning beslutar att vägra erkännande och verkställighet av utredningsordern.

Åklagaren ska också kunna överlämna ett ärende till domstol för prövning av om utredningsordern ska erkännas och verkställas om den avser en åtgärd som åklagaren i en svensk förundersökning eller rättegång skulle inhämta domstolens tillstånd till enligt 28 kap. 4 § första stycket och 28 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås inte någon bestämmelse om överlämnande till rätten att pröva frågan om erkännande när utredningsordern avser en åtgärd motsvarande kvarhållande av försändelse eller rättsmedicinsk undersökning av en avliden person enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. Inte heller föreslås några regler om att åklagaren får överlämna prövningen till rätten även i vissa andra fall.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 8.5.1 föreslår regeringen att ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder som avser bevisupptagning vid domstol, eller förhör i domstol som ska ske genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring ska handläggas av domstol. Vidare föreslås att ett ärende avseende erkännande och verkställighet av en utredningsorder för övriga åtgärder ska handläggas av åklagare. En utgångspunkt bör då vara att prövningen i fråga om erkännande och verkställighet som huvudregel görs av den åklagare eller domstol som är behörig att handlägga utredningsordern. En sådan bestämmelse bör föras in i lagen.

Enligt rättegångsbalken är det endast domstol som kan lämna tillstånd till vissa åtgärder. Det gäller kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning enligt 27 kap. rättegångsbalken samt rättsmedicinsk undersökning av en avliden person enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. Regeringen anser att motsvarande ordning bör gälla vid handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder, dvs. att domstol ska avgöra frågan om ordern ska erkännas och verkställas i Sverige även om åklagaren handlägger ärendet. Utöver vad som föreslås i promemorian bör detta gälla även vid kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken och rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen om obduktion m.m. Bestämmelser om detta bör införas i lagen. Förslaget innebär att i dessa fall ska åklagaren först pröva om utredningsordern ska erkännas och verkställas. Om han eller hon finner att det finns förutsättningar att erkänna och verkställa utredningsordern, ska ärendet överlämnas till domstol för prövning. Anser åklagaren emellertid att det inte finns förutsättningar att erkänna och verkställa utredningsordern får han eller hon – enligt den huvudregel som föreslås – besluta att erkännande och verkställighet vägras. Fördelen med en sådan ordning är att vissa uppenbara fall inte behöver bli föremål för domstolens prövning.

Beslut om husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning beslutas ofta av åklagare. Om en husrannsakan kan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden företas bör en åklagare, om det inte är fara i dröjsmål, inhämta domstolens tillstånd till åtgärden enligt 28 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken. Motsvarande gäller vid kroppsvisitation och kroppsbesiktning enligt 28 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken. Regeringen anser att det uttryckligen bör framgå av den nya lagen att åklagaren på motsvarande sätt bör inhämta domstolens tillstånd i de fall utredningsordern avser en åtgärd som i en svensk förundersökning eller rättegång skulle föranleda en tillämpning av nämnda bestämmelser i 28 kap. rättegångsbalken.

Vid domstolsprövningen tillämpas samma förfarande som när det beslutas om motsvarande åtgärd under en svensk förundersökning eller rättegång (se avsnitt 8.5.5). När det t.ex. gäller hemliga tvångsmedel ska bestämmelserna i 27 kap. 21 § rättegångsbalken tillämpas. Detsamma gäller reglerna om offentligt ombud i 27 kap. 26–30 §§.

8.5.3 Interimistiska beslut av åklagaren

Regeringens förslag: Åklagaren ska enligt de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken, i avvaktan på domstolens beslut, kunna besluta om att erkänna och verkställa en utredningsorder för kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås inte några bestämmelser om åklagarens möjlighet att meddela interimistiska beslut.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser yttrar sig inte särskilt i frågan. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* ifrågasätter bedömningen som görs i promemorian om att det inte finns något behov av att införa en möjlighet för åklagare att meddela interimistiska beslut om vissa hemliga tvångsmedel.

Skälen för regeringens förslag: I samarbetet mellan medlemsstaterna i frågor om utredning av brott, kan emellanåt uppstå behov av att snabbt kunna vidta åtgärder för att säkra bevisning. Artikel 32 i direktivet är ett exempel på det. Enligt artikel 12.2 kan en utfärdande myndighet framställa önskemål om särskild skyndsamhet beträffande beslut ifråga om erkännande och verkställighet av utredningsordern; ett önskemål som den verkställande myndigheten ska försöka uppfylla. Även om det inte framgår uttryckligen av direktivet kan den skyndsamheten förstås omfatta verkställigheten av utredningsåtgärden. Dessa behov ska också, så långt det är möjligt, försöka efterlevas.

I avsnitt 7.3.3 föreslår regeringen att åklagaren, i avvaktan på domstolens beslut, ska kunna utfärda en utredningsorder för kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning enligt de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a respektive 21 a §§ rättegångsbalken. Som skäl för det anges att det i såväl nationella som internationella ärenden kan uppstå behov av att snabbt besluta om en åtgärd när ett inhämtande av tillstånd från domstol skulle medföra en försening till stor nackdel för utredningen. Det kan också påpekas att åklagaren kan meddela interimistiska beslut enligt 4 kap. 25 § lagen om internationell rättslig hjälp. Som *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* påpekar blir det märkligt att ett särskilt behov av skyndsamhet kan tillgodoses i förhållande till stater utanför EU, men inte gentemot medlemsstaterna i EU.

Regeringen delar således de synpunkter som förs fram av *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* om att det i den nya lagen bör införas möjligheter för åklagare att, i avvaktan på domstolens beslut enligt huvudregeln, besluta om att erkänna och verkställa en utredningsorder för kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning enligt de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken. Samma restriktivitet dock bör gälla som vid en direkt tillämpning av nämnda bestämmelser. Det innebär att besluten i fråga endast bör meddelas när ändamålet med åtgärden riskerar att gå förlorat om domstolens beslut skulle avvaktas.

I avsnitt 8.5.5 föreslås att vid handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder, ska det förfarande som gäller för motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål tillämpas. Det innebär att när åklagaren meddelat ett interimistiskt beslut enligt ovan, ska han eller hon utan dröjsmål skriftligt anmäla beslutet till domstol, som sedan skyndsamt ska pröva om det finns förutsättningar att erkänna och verkställa utredningsordern. Finner

domstolen att sådana förutsättningar saknas, ska domstolen upphäva verkställbarhetsförklaringen.

Som föreslås i avsnitt 8.7.15 ska, som huvudregel, något material inte överlämnas till den andra statens myndigheter förrän efter domstolens prövning.

8.5.4 Behörig domstol

Regeringens förslag: Behörig domstol att handlägga ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder och att pröva frågan om erkännande och verkställighet av en utredningsorder är den tingsrätt inom vars domkrets utredningsåtgärden eller någon av utredningsåtgärderna ska verkställas.

Om behörig domstol inte går att fastställa, är behörig domstol den tingsrätt där åklagaren som handlägger ärendet för talan i brottmål i allmänhet.

Om det kommer fram att en domstol inte är behörig att handlägga ärendet, ska ärendet överlämnas till behörig domstol. Efter samråd ska ett ärende få överlämnas även i annat fall om det är lämpligt.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att en utredningsorder som skickats till fel instans, ska överlämnas till behörig åklagare eller tingsrätt och att den andra staten ska informeras om överlämnandet. Däremot föreslås inga uttryckliga regler om behörig tingsrätt vad gäller rättens prövning av bl.a. hemliga tvångsmedel.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna godtar förslagen eller invänder inte mot dem. *Stockholms tingsrätt* påpekar att det kan vara svårt att avgöra i vilken domkrets en begärd utredningsåtgärd ska vidtas. *Göteborgs tingsrätt* anser att reglerna om behörig domstol bör förtydligas.

Skälen för regeringens förslag: I den nya lagen bör det, som föreslås i promemorian, föras in en bestämmelse om vilken domstol som är behörig att handlägga ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder. Bestämmelsen bör i huvudsak kunna utformas efter mönster av 2 kap. 7 § första stycket lagen om internationell rättslig hjälp, i vilken det föreskrivs att en åtgärd som handläggs av domstol ska handläggas av den tingsrätt inom vars område den begärda åtgärden ska vidtas. Bestämmelsen är tänkt att kunna tillämpas flexibelt (se prop. 1999/2000:61 s. 89), men regeringen inser att det i vissa fall inte är givet var den begärda åtgärden ska vidtas, vilket *Stockholms tingsrätt* också påpekar. Det är den andra statens behöriga myndighet som kommer att sända över utredningsordern. Om fel tingsrätt tar emot utredningsordern bör det finnas möjligheter att överlämna ärendet till en annan tingsrätt som är behörig. Detta bör också vara möjligt om handläggningen påbörjas och det visar sig att åtgärden bör vidtas inom en annan tingsrätts domkrets. Även efter samråd mellan domstolar bör ett ärende kunna överlämnas, t.ex. om flera utredningsåtgärder ska vidtas inom olika domkretsar och det får anses mest lämpligt att en domstol hanterar samtliga åtgärder. Detta bör framgå av den nya lagen. I förordning kan

regleras det krav som följer av artikel 7.6 i direktivet om att den myndighet som har sänt över utredningsordern, ska underrättas om att ärendet har lämnats över till en annan åklagare eller tingsrätt.

En utredningsorder som inte avser bevisupptagning vid svensk domstol ska enligt regeringens förslag handläggas av åklagare (se avsnitt 8.5.1). Vilken åklagare som avses kan framgå av förordning. I flera fall kommer åklagaren, om han eller hon inte beslutar om att vägra erkännande och verkställighet av en utredningsorder, att överlämna ärendet till tingsrätt för beslut i fråga om erkännande och verkställighet (se avsnitt 8.5.2 och 8.5.3), t.ex. i fråga om hemliga tvångsmedel enligt 27 kap. rättegångsbalken. Även i dessa fall bör det av lagen framgå vilken tingsrätt som är behörig att pröva frågan, vilket också är något *Göteborgs tingsrätt* efterfrågar.

Även i dessa fall bör utgångspunkten vara att behörig domstol är den tingsrätt inom vars domkrets utredningsåtgärden ska verkställas. Om utredningsordern avser ett flertal åtgärder, bör behörig domstol vara den tingsrätt inom vars domkrets någon av utredningsåtgärderna ska verkställas. En sådan ordning skapar en flexibilitet på så sätt att åklagaren för samtliga åtgärder kan vända sig till en tingsrätt. Mot bakgrund av den prövning som ska ske, bör det undvikas att flera tingsrätter prövar t.ex. om en vägransgrund är tillämplig eller inte. I vissa fall är det inte helt enkelt att fastställa var – geografiskt – en utredningsåtgärd kommer att verkställas. För dessa fall, och endast när det inte är möjligt att fastställa en behörig tingsrätt enligt huvudregeln, bör behörig domstol vara den tingsrätt där åklagaren som handlägger ärendet för talan i brottmål i allmänhet. En sådan forumregel finns i bl.a. 15 § lagen (1988:688) om kontaktförbud. Skillnaden är dock att forumregeln i den nya lagen endast ska tillämpas som ett undantag när behörig domstol inte går att fastställa enligt huvudregeln (jfr prop. 2004/05:116 s. 183).

I avsnitt 8.7.11 föreslås en särskild forumregel vid domstolens prövning av verkställt beslag.

8.5.5 Förfaranderegler

Regeringens förslag: Vid handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder, ska samma förfarande tillämpas som när en motsvarande åtgärd som den som avses i utredningsordern beslutas i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål, om inte annat anges i den nya lagen.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås inte någon särskild bestämmelse om förfarandet i samband med handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder.

Remissinstanserna uppmärksammar inte särskilt frågan.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet innehåller få bestämmelser om förfarandet i samband med den verkställande myndighetens prövning av frågan om huruvida en utredningsorder ska erkännas och verkställas. Till största delen är det upp till varje medlemsstat att avgöra hur denna prövning ska genomföras.

I promemorian föreslås att en utredningsorder ska erkännas enligt bestämmelserna i den lag som föreslås. Vidare föreslås bestämmelser om behöriga myndigheter, hur utredningsordern ska sändas över och att kompletteringar kan begäras in. I promemorian föreslås däremot inte några generella förfaranderegler som ska gälla när en åklagare eller domstol har att pröva frågan om erkännande och verkställighet av en utredningsorder. Mot bakgrund av att det är fråga om att bistå en utländsk myndighet med bevisinhämtning i ett straffrättsligt eller liknande förfarande, finns det en nära koppling till förfarandet i brottmål. Regeringen konstaterar dock att reglerna om förundersökning eller domstols handläggning i brottmål inte blir tillämpliga utan att det särskilt regleras i lag. En bestämmelse avseende vilka förfaranderegler som ska tillämpas, bör därför införas i den nya lagen. Av den nya lagen bör det framgå att samma förfarande ska tillämpas som när en motsvarande åtgärd beslutas i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål.

För åklagaren kommer således de bestämmelser som gäller för en svensk förundersökning att bli tillämpliga vid handläggningen av en utredningsorder som sänts över. När det gäller den prövning som ska göras av domstolen, innebär bestämmelsen bl.a. att rättegångsbalkens regler om rättens sammansättning, jäv och beslut blir tillämpliga. Vidare innebär bestämmelsen att i de fall åklagaren interimistiskt har meddelat en verkställbarhetsförklaring (se avsnitt 8.5.3) ska samma förfarande som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken tillämpas.

Med hänsyn till att det vid handläggningen av en utredningsorder ställs upp vissa krav, t.ex. beträffande tidsfrister, samt att handläggningen i vissa avseenden skiljer sig från motsvarande prövning i en svensk förundersökning och rättegång i brottmål, behövs vissa särbestämmelser. Detta bör också framgå av den nya lagen.

8.5.6 Hur förfarandet inleds

Regeringens förslag: En utredningsorder ska skickas skriftligen till behörig åklagare eller tingsrätt och vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga A till direktivet om en europeisk utredningsorder.

Utredningsordern ska vara skriven på eller översatt till svenska. Om den åklagare eller tingsrätt som är behörig att handlägga utredningsordern bedömer att det är lämpligt i det enskilda fallet, får utredningsordern vara skriven på eller översatt till engelska.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att en utredningsorder som översänds till Sverige ska vara skriven på eller översatt till svenska, norska, danska eller engelska. Promemorians förslag innehåller också regler om hur en utredningsorder ska översändas till Sverige.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* påpekar dock vikten av att handlingar och personuppgifter skickas via säkra e-postadresser, vilket *Datainspektionen* instämmer i. *Malmö tingsrätt*, *Åklagarmyndigheten* och *Sveriges advokatsamfund* har

synpunkter på förslaget angående vilka språk en utredningsorder ska vara skriven på eller översatt till.

Skälen för regeringens förslag

Översändande av en utredningsorder till Sverige

Åklagare och domstol är behöriga att ta emot och handlägga ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder som utfärdats i en annan medlemsstat (se avsnitten 6.5 och 8.5.1). Som föreslås i promemorian bör det i den nya lagen anges att en utredningsorder som översänds till Sverige, ska sändas skriftligen till behörig åklagare eller tingsrätt och vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga A till direktivet.

Enligt artikel 7.1 i direktivet ska ett översändande av utredningsordern ske på ett sätt som möjliggör för den verkställande myndigheten att få en skriftlig uppteckning för att fastställa att handlingarna är äkta. I skäl 13 anges att den utfärdande myndigheten, för att säkerställa översändandet av utredningsordern, får använda sig av alla tänkbara eller relevanta överföringssätt, t.ex. det europeiska rättsliga nätverkets säkra telekommunikationssystem, Eurojust eller andra kanaler som används av rättsliga eller brottsbekämpande myndigheter. Motsvarande bestämmelser finns i andra EU-rättsakter om det straffrättsliga samarbetet, se t.ex. artikel 10.2 i rådets rambeslut 2009/829/RIF av den 23 oktober 2009 om tillämpning mellan Europeiska unionens medlemsstater av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande (rambeslutet om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder). Vid genomförande av dessa rättsakter har i lag tagits in en bestämmelse om att beslut och intyg ska sändas över genom post, bud eller telefax eller, efter överenskommelse i det enskilda fallet, på annat sätt (se t.ex. 3 kap. 6 § andra stycket lagen om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder). Regeringen anser emellertid att någon bestämmelse om hur översändandet ska ske inte behöver införas i lag utan kan föreskrivas i förordning. Ett skäl för detta är också att det inom EU pågår ett arbete med att skapa en digital plattform genom vilken dels en utredningsorder och andra formulär, dels den skriftliga bevisning som har inhämtats, ska kunna förmedlas eller översändas mellan medlemsstaterna. Att översändande av en utredningsorder kan komma att ske via en sådan plattform eller genom något annat automatiserat system bör beaktas vid utformningen av förordningsbestämmelserna.

Beträffande frågan, som några remissinstanser tar upp, om att en utredningsorder kan innehålla integritetskänsliga uppgifter och vikten av att skydda sådana uppgifter i samband med översändandet av en order, hänvisas till avsnitt 7.4. I de fall en behörig myndighet i en annan medlemsstat översänder en utredningsorder hit är dock möjligheterna att påverka hur översändandet går till begränsade. Det får förutsättas att myndigheterna i andra medlemsstater beaktar intresset av att skydda integritetskänsliga uppgifter. Om samråd sker inför att en utredningsorder eller annan dokumentation översänds till Sverige, finns tillfälle att diskutera dessa frågor med myndigheten i den andra staten.

Den åklagare eller domstol som tar emot en utredningsorder ska, även om den inte är behörig att handlägga ordern, inom en vecka bekräfta mottagandet av utredningsordern (artikel 16.1 i direktivet). En sådan bekräftelse ska ske genom att formuläret i bilaga B till direktivet fylls i och översänds till den myndighet som skickat utredningsordern. Regeringen anser att detta, som föreslås i promemorian, kan regleras i förordning.

Språk

Enligt artikel 5.3 i direktivet ska utredningsordern vara översatt till ett officiellt språk i den verkställande staten eller till ett annat av de officiella språken i EU:s institutioner som den verkställande staten enligt artikel 5.2 har angett att den godtar. I skäl 14 anges att medlemsstaterna uppmuntras att ange åtminstone ett annat språk, utöver statens officiella språk. En regel som motsvarar den i artikel 5.3 finns i flera andra EU-rättsakter som rör straffrättsligt samarbete. Sverige har vid genomförandet av dessa i regel ansett att svenska, norska, danska och engelska bör godtas (se t.ex. prop. 2010/11:43 s. 65 och prop. 2014/15:29 s. 114). Vid genomförandet av direktivet om den europeiska skyddsordern uppställdes dock ett krav på att en skyddsorder som översänds hit, ska vara översatt till svenska (se prop. 2014/15:139 s. 46).

Malmö tingsrätt och *Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter, mot bakgrund av att varken Norge eller Danmark deltar i samarbetet kring en europeisk utredningsorder, förslaget att en utredningsorder kan vara skriven på eller översatt till norska och danska. Regeringen har förståelse för denna synpunkt. I detta sammanhang kan också konstateras att en utredningsorder i vissa avseenden skiljer sig från de beslut och formulär som översänds enligt andra EU-rättsakter. Exempelvis kan en utredningsorder avse en begäran om att svensk myndighet ska hålla ett förhör med en person i Sverige och således innehålla ett antal frågor som ska ställas till denne. Vidare kan en utredningsorder angående vissa åtgärder, t.ex. hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning, bara erkännas om samma förutsättningar som gäller för motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång är uppfyllda. Åklagarens och domstolens prövning ska då göras utifrån de uppgifter som lämnas i utredningsordern, vilka många gånger kan avse komplicerade förhållanden. Denna omständighet är något som också påtalas av *Åklagarmyndigheten*, som ställer sig tveksam till att engelska ska godtas när det gäller alla tänkbara utredningsåtgärder.

I de fall det är fråga om att ett förhör ska hållas av den svenska myndigheten, ska förhöret som huvudregel hållas på svenska. Om de frågor som ska ställas är skrivna på engelska, norska eller danska måste därför någon form av översättning göras. Även i de fall då den svenska åklagaren eller domstolen ska pröva om förutsättningarna för åtgärden är uppfyllda, kan det tänkas uppstå behov av översättning till svenska.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det framstår som mest lämpligt att det uppställs ett krav på att en europeisk utredningsorder som översänds till Sverige ska var skriven på eller översatt till svenska. Om det i ett enskilt fall bedöms lämpligt, bör dock den åklagare eller tingsrätt som är behörig att handlägga utredningsordern kunna medge att den i

stället skrivs på eller översätts till engelska. Att införa en sådan möjlighet ligger i linje med vad som gäller för en ansökan om rättslig hjälp enligt 2 kap. 5 § lagen om internationell rättslig hjälp.

8.5.7 Brister i utredningsordern

Regeringens förslag: Om en utredningsorder till form eller innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om erkännande och verkställighet, ska den andra statens myndighet ges möjlighet att inom viss tid komma in med komplettering.

Regeringens bedömning: Några uttryckliga regler om samråd bör inte föras in i lagen.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås en bestämmelse i lag om att åklagaren eller tingsrätten ska samråda med den andra statens behöriga myndighet bl.a. när det kan antas att utfärdandet av utredningsordern inte är nödvändigt eller proportionerligt.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag i denna del. *Göteborgs* och *Helsingborgs tingsrätter* har dock vissa synpunkter på förslaget om samråd. Helsingborgs tingsrätt efterfrågar också en tydligare reglering avseende den tid inom vilken komplettering ska ske.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I avsnitt 8.4.3 föreslår regeringen att om utredningsordern till form och innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om erkännande och verkställighet, bör den inte heller erkännas och verkställas. Innan ett sådant beslut fattas måste dock den andra statens behöriga myndighet ges tillfälle att komplettera utredningsordern, vilket får anses följa av artikel 16.2 a i direktivet. Det kan röra sig om ofullständiga uppgifter om den åtgärd som ska vidtas eller att det saknas uppgifter om vilka gärningar som utredningsordern avser. Andra brister kan vara att det finns tveksamheter om huruvida rätt myndighet har utfärdat eller godkänt utredningsordern eller om det rör sig om ett förfarande som anges i artikel 4. Utgångspunkten är dock att de uppgifter som finns i utredningsordern i detta avseende ska godtas.

Regeringen anser att bestämmelserna angående begäran om komplettering på grund av brister i utredningsordern bör utformas efter mönster av motsvarande regler i t.ex. 3 kap. 7 § lagen om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder. Att i lagen närmare specificera vilka brister som ska medföra behov av komplettering, anser regeringen inte vara nödvändigt.

Innan en begäran om komplettering översänds, kan det vara lämpligt att åklagaren eller tingsrätten samråder med myndigheten i den andra staten för att reda ut eventuella frågetecken eller för att ge utfärdande myndighet möjlighet att återkalla utredningsordern. I promemorian föreslås en bestämmelse om obligatoriskt samråd med den utländska myndigheten i de fall det kan antas finnas brister i fråga om bl.a. proportionalitet och kravet på att åtgärden ska kunna vidtas i den

utfärdande staten. Bestämmelsen baserar sig på artikel 6.3. *Helsingborgs tingsrätt* instämmer i att samrådet bör regleras i lag, men anser att även syftet med samrådet bör framgå. *Göteborgs tingsrätt* anser att direktivet inte ställer upp ett obligatoriskt krav på samråd, och regeringen delar den bedömningen. Vidare anser regeringen att frågan om samråd med den andra statens behöriga myndighet kan regleras i förordning och även avse andra frågor som kan behöva klargöras mellan myndigheterna.

När en begäran om komplettering översänds till den andra statens myndighet bör, som påpekas av *Helsingborgs tingsrätt*, direktivets krav på skyndsamt handläggning beaktas. Det är dock förenat med svårigheter att i lagtexten närmare reglera i vilka situationer åklagaren eller tingsrätten ska vara mer generös vad gäller tidsramen. Handläggande åklagare eller tingsrätt bör i stället utifrån omständigheterna i det enskilda fallet ta ställning till hur lång tid den andra statens myndighet ska få på sig att komma in med en komplettering.

8.5.8 Överförande av en frihetsberövad person

Regeringens förslag: Om en europeisk utredningsorder avser överförande av en person som är frihetsberövad i Sverige, ska den frihetsberövade personens inställning till överförandet inhämtas innan beslut i fråga om erkännande och verkställighet meddelas.

Promemorians förslag: Promemorian innehåller inte något förslag om inhämtande av den enskildes inställning. Däremot föreslås en bestämmelse i lag om inhämtande av yttrande från den svenska myndighet som ansvarar för verkställigheten av frihetsberövandet i Sverige.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* anser att det för häktade med restriktioner som begärs överförda till eller från Sverige, bör kunna uppställas villkor om att restriktionerna ska gälla under tiden för överförandet av den frihetsberövade. *Åklagarmyndigheten* pekar också på möjligheterna till uppskov om den frihetsberövade personen behövs i en brottsutredning i Sverige.

Skälen för regeringens förslag: En utredningsorder som sänds över till Sverige kan innebära att en person som är frihetsberövad i Sverige överförs till en annan medlemsstat eller att en person som är frihetsberövad i den utfärdande staten förs över till Sverige. Enligt regeringens förslag ska en sådan order handläggas av åklagare (se avsnitt 8.5.1). Vidare föreslås att erkännande av en order som avser överförande av en person från Sverige till en annan stat endast får ske om den frihetsberövade personen samtycker till överförandet eller, om samtycke inte lämnas, det ändå är lämpligt (se avsnitt 8.3.2). Med hänsyn till dessa förutsättningar för ett överförande vid bristande samtycke, bör en bestämmelse föras in om att den frihetsberövades inställning ska inhämtas. Bestämmelsen bör dock endast avse de fall då en person ska föras över från Sverige till den andra medlemsstaten. I mån av behov kan även uppgifter från den frihetsberövades lagliga ställföreträdare inhämtas

(jfr artiklarna 22.3 och 23.2). Detta behöver dock inte regleras särskilt i lag.

När det gäller en utredningsorder som avser överförande av en frihetsberövad person till Sverige bör det vara upp till den andra staten att avgöra om ett överförande kan ske till Sverige med eller utan samtycke. Ett bristande samtycke i dessa fall utgör således ingen grund för att vägra erkännande och verkställighet.

Åklagarmyndigheten och *Ekobrottsmyndigheten* lyfter frågan om vad som gäller beträffande restriktioner för häktade när en person förs över till eller från Sverige. I denna fråga hänvisas till regeringens överväganden i avsnitt 7.7.5, som avser de fall en europeisk utredningsorder utfärdas i Sverige för överförande av en frihetsberövad person till eller från Sverige. Det kan dock särskilt påpekas att omständigheten att i Sverige beslutade restriktioner inte kan upprätthållas under frihetsberövandet i den andra staten, inte utgör grund för att vägra erkännande och verkställighet av utredningsordern. Däremot kan det, såsom *Åklagarmyndigheten* påpekar, utgöra skäl för att skjuta upp frågan om erkännande, eftersom överförandet i en sådan situation riskerar att skada en pågående utredning (se avsnitt 8.7.4).

Till avsnitt 7.7.5 hänvisas även i frågan om inhämtande av yttrande från den myndighet som ansvarar för verkställigheten av ett frihetsberövande. Regeringen anser att ett sådant inhämtande av yttrande kan regleras i förordning.

I artiklarna 22 och 23 finns bestämmelser om att den som förs över ska hållas fortsatt frihetsberövad och om avräkning av den tid som personen är frihetsberövad i en annan medlemsstat. Vidare finns bestämmelser om immunitet, transitering och kostnader. För dessa frågor hänvisas till avsnitt 9.3. Till det avsnittet hänvisas även när det gäller frågor om transporter i Sverige av den frihetsberövade personen.

8.5.9 Särskilda formaliteter och förfaranden

Regeringens förslag: En begäran från behörig myndighet i den andra medlemsstaten, om att en särskild formalitet eller ett särskilt förfarande ska tillämpas vid verkställighet av den begärda åtgärden ska tillgodoses, om inte formaliteten eller förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar förslagen eller invänder inte mot dem. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* efterfrågar ett klagoröande för tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen när en utredningsorder avser ett vittnesförhör med en person som är att anse som närstående enligt svensk rätt. *Göteborgs tingsrätt* efterfrågar också en närmare vägledning av vad som avses med grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

Skälen för regeringens förslag: Vid verkställighet av en utredningsorder är utgångspunkten i artikel 9.1 att det förfarande som gäller i den verkställande staten ska tillämpas. Artikel 9.2 innebär att den myndighet som utfärdar utredningsordern kan begära att särskilda

formaliteter och förfaranden ska iakttas vid verkställigheten av den specifika utredningsåtgärden (se bilaga A till direktivet, avsnitt I1). Den verkställande myndigheten ska rätta sig efter detta, om inte annat föreskrivs i direktivet och under förutsättning att sådana formaliteter och förfaranden inte strider mot de grundläggande rättsprinciperna i den verkställande staten.

I 2 kap. 11 § lagen om internationell rättslig hjälp finns en bestämmelse med motsvarande innebörd. Syftet med bestämmelsen är att kunna iaktta vissa krav som gäller i den andra statens rättsordning för att den bevisning som inhämtas i Sverige även ska kunna användas i den andra statens brottmålsprocess (se prop. 1999/2000:61 s. 99). Det kan röra sig om att den som berörs av en åtgärd ska ha tillfälle att yttra sig innan en åtgärd vidtas, t.ex. att vissa handlingar ska företes för att den aktuella handlingen ska kunna åberopas som bevis i den andra staten eller att försvarare ska närvara vid ett förhör.

Regeringen delar bedömningen i promemorian att en motsvarande bestämmelse bör införas i den nya lagen. Den bör dock formuleras mer i enlighet med artikel 9.2 i direktivet. Utgångspunkten bör vara att den ansökande statens begäran om ett visst förfarande normalt ska följas och att det endast i undantagsfall, som närmast är av ordre public-karaktär, bör förekomma att den begärda formaliteten eller det begärda förfarandet vägras (jfr prop. 1999/2000:61 s. 100). Det avgörande bör således inte vara om formaliteten eller förfarandet är reglerat på annat sätt eller inte alls i Sverige, utan hur de förhåller sig till grundläggande principer som den svenska rättsordningen kan sägas utgå från.

Ett exempel på en viktig grundläggande princip i den svenska rättsordningen är förbudet att höra en misstänkt eller tilltalad under ed med hänsyn till att en person inte ska straffas för att han eller hon försöker skydda sig själv. En begäran om att höra en tilltalad under ed inför svensk domstol bör således inte accepteras. Som ett ytterligare skäl för att vägra att godta en sådan begäran kan nämnas att det för menedsansvar förutsätts att skyldigheten att avlägga ed följer av lag, samtidigt som svensk domstol inte bör ålägga någon att avge sin utsaga under en ed som inte kan grunda straffansvar enligt svensk rätt. Av samma skäl, dvs. att något straffansvar inte kan utkrävas vid svensk domstol, bör en begäran om att under ed höra en målsägande eller annan som enligt svensk lag inte ska avlägga ed, avslås (jfr NJA 1984 s. 851). Vidare bör en begäran om att ett åklagarlett förhör under förundersökning ska ske under ed inte kunna godtas, bl.a. med hänsyn till att ed endast kan avläggas inför domstol och att skyldighet att avlägga ed ska följa av lag för att grunda menedsansvar. Det kan heller aldrig bli aktuellt att tillämpa ett förfarande som strider mot regeringsformen eller Europakonventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Vad gäller det exempel som *Hovrätten över Skåne och Blekinge* tar upp om en anhörigs rätt att vägra vittna, föreslår regeringen i avsnitt 8.7.6 att den som ska höras eller annars fullgöra något har rätt att vägra, om stöd för det finns i svensk lag eller i den utfärdande statens lag. Denna rättighet bör inte kunna inskränkas av en begäran om tillämpning av ett särskilt förfarande.

Av artikel 9.6 framgår även att myndigheterna får samråda med varandra i frågor relaterade till en begäran om särskilda formaliteter och

förfaranden. Kan det begärda förfarandet inte tillämpas bör, om det är möjligt, samråd ske med den andra medlemsstatens myndighet innan beslut meddelas i frågan. På så sätt får myndigheten i den andra staten möjlighet att justera begäran i utredningsordern eller att återkalla ordern. Vidare ska den andra staten, enligt artikel 16.2 c, informeras om beslut att avslå en begäran om särskilda formaliteter och förfaranden. Om sådant samråd och om underrättelseskyldighet kan föreskrivas i förordning.

8.5.10 Tidsfrister för beslut i fråga om erkännande och verkställighet

Regeringens förslag: Ett beslut i fråga om erkännande och verkställighet ska meddelas skyndsamt. Beslutet ska dock alltid meddelas senast inom 30 dagar efter det att behörig åklagare eller tingsrätt tagit emot utredningsordern, eller, om det finns särskilda skäl, senast inom 60 dagar efter mottagandet. Om en utredningsorder har översänts enligt artikel 32 i direktivet, ska beslut om möjligt meddelas inom 24 timmar efter mottagandet.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås uttryckliga bestämmelser om att tidsfristen inte börjar löpa förrän eventuella kompletteringar inkommit, att beträffande beslag ska beslut, om möjligt, meddelas inom 24 timmar samt att den andra statens särskilda önskemål om brådskande beslut ska beaktas.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Stockholms tingsrätt* efterfrågar ett förtydligande av begreppet ”om möjligt” och av vilka krav regleringen i fråga innebär för domstolens organisation, exempelvis om domstolen förväntas pröva en sådan begäran utanför kontorstid.

Skälen för regeringens förslag: Den verkställande myndigheten ska enligt artikel 12.1 fatta beslut om erkännande och verkställighet och vidta utredningsåtgärden lika skyndsamt och med samma prioriteringsgrad som för ett liknande inhemskt ärende och under alla omständigheter inom de tidsfrister som anges i direktivet. I artikel 12.3 föreskrivs att beslut ska fattas så snart som möjligt, men senast inom 30 dagar efter mottagandet av utredningsordern. Fristen kan enligt artikel 12.5 under vissa omständigheter förlängas med ytterligare 30 dagar.

För handläggningen av ett ärende om en utredningsorder bör gälla, i likhet med 2 kap. 10 § i lagen om internationell rättslig hjälp, ett generellt krav på skyndsamhet. Därutöver bör, såsom föreslås i promemorian, i lag föreskrivas att ett beslut i fråga om erkännande och verkställighet under alla omständigheter ska meddelas inom 30 dagar från det att utredningsordern mottogs av behörig myndighet. En begäran från myndigheten i den andra staten enligt artikel 12.2 om att beslut ska meddelas med särskild skyndsamhet, ska så långt som möjligt tillmötesgå, vilket tillgodoses genom det generella skyndsamhetskravet som föreslås. Någon särskild bestämmelse om detta behöver därför, enligt regeringens mening, inte införas i lagen.

Direktivet innehåller inte någon särskild bestämmelse om att tidsfristen får skjutas upp om den verkställande myndigheten har begärt kompletteringar på grund av formella brister i utredningsordern (jfr t.ex. artikel 12.4 i rambeslutet om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder). Det bör därför inte föras in en uttrycklig bestämmelse i lagen om att tidsfristen börjar löpa först när komplettering inkommit. Däremot kan fristen i en sådan situation skjutas upp med stöd av bestämmelserna i artikel 12.5. Enligt den artikeln kan den ordinarie tidsfristen förlängas med högst 30 dagar om det i ett enskilt fall inte är möjligt att meddela beslut inom den ordinarie fristen. Detta bör framgå av den nya lagen. Den underrättelseskyldighet som enligt artikel 12.5 åligger åklagare eller domstol när beslut inte kan meddelas i tid, behöver enligt regeringens bedömning inte regleras i lag utan kan i stället framgå av förordning.

En utredningsorder som avser provisoriska åtgärder enligt artikel 32 syftar till att material som kan användas som bevis inte förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller bortskaffas. För att uppnå det syftet föreskrivs i artikel 32.2 att ett beslut om att vidta åtgärden ska meddelas inom 24 timmar, om det är möjligt. I promemorian föreslås en bestämmelse om att beslut ifråga om erkännande och verkställighet av en utredningsorder för beslag ska meddelas inom 24 timmar efter det att utredningsordern mottagits. Regeringen anser också att en frist om 24 timmar för att meddela ett beslut bör införas i lagen. Till skillnad från bedömningen i promemorian anser regeringen dock att en åtgärd enligt artikel 32 även kan avse andra åtgärder än enbart bevisbeslag (se avsnitt 7.4). Bestämmelsen bör därför justeras något för att omfatta andra åtgärder än enbart beslag. Omvänt innebär regeringens förslag att ett beslut i de fall utredningsordern avser beslag kan meddelas enligt den huvudregel om 30 dagar som föreslås ovan, i de fall den andra staten inte använt sig av artikel 32.

Frågor om tidsfrister vad gäller verkställigheten av en utredningsorder behandlas i avsnitt 8.7.3.

Beträffande de förtydliganden som *Stockholms tingsrätt* efterfrågar kan konstateras att tidsfristen om att meddela beslut inom 24 timmar är något som åklagaren kommer att behöva tillmötesgå. Detsamma gäller de tidsfrister som föreslås beträffande verkställighet av en åtgärd enligt artikel 32. Först därefter blir det, om åtgärden har verkställts som beslag, aktuellt för rätten att pröva beslaget. I avsnitt 8.7.11 föreslår regeringen också en annan ordning för prövning av beslag än den som föreslås i promemorian.

8.5.11 Vidtagande av en annan åtgärd än den begärda

Regeringens förslag: Vid prövningen av om en utredningsorder ska erkännas eller verkställas i Sverige får den utredningsåtgärd som avses i utredningsordern ersättas med en annan åtgärd som ger motsvarande resultat.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslaget. *Goteborgs tingsrätt* anser att bestämmelsen om att en annan åtgärd ska vidtas i stället för den begärda är oklar och efterfrågar förtydliganden av när det kan bli aktuellt.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 10.3 föreskrivs en möjlighet för en verkställande myndighet att vidta en annan utredningsåtgärd än den som angetts i utredningsordern om den ger samma resultat, men med mindre ingripande åtgärder än den ursprungliga. En annan åtgärd kan också, enligt artikel 10.1 b, vidtas om den begärda inte skulle vara tillgänglig i ett liknande inhemskt ärende. Innan den verkställande myndigheten beslutar om en alternativ åtgärd ska den utfärdande myndigheten informeras (artikel 10.4). Den sistnämnda myndigheten ska få möjlighet att komplettera eller återkalla utredningsordern.

Regeringen delar den bedömning som görs i promemorian att det i den nya lagen bör införas en bestämmelse om att en annan åtgärd kan vidtas. I promemorian föreslås att det ska krävas att den alternativa åtgärden ger samma resultat som den åtgärd som anges i utredningsordern. Regeringen anser dock att det är tillräckligt att ställa upp ett krav på att motsvarande resultat ska uppnås genom den alternativa åtgärden. Informationsskyldigheten som föreskrivs i artikel 10.4 kan regleras i förordning. Syftet med bestämmelsen är att inte använda mer tvångsåtgärder än vad som är nödvändigt och att den åtgärd som enligt svensk rätt är tillgänglig ska väljas, om ändå motsvarande resultat uppnås.

Goteborgs tingsrätt efterlyser vissa exempel på när bestämmelsen kan bli tillämplig. Ett sådant exempel är inhämtande av information om bankkonton och banktransaktioner (se artiklarna 26 och 27). I vissa medlemsstater inhämtas dessa uppgifter genom beslag eller motsvarande tvångsåtgärd. I Sverige behöver en åklagare inte tillgripa husrannsakan och beslag, utan kan vända sig direkt till den bank som avses och med stöd av i lag föreskriven uppgiftsskyldighet för banken ifråga, få ut de uppgifter som efterfrågas. I avsnitt 8.3.6 föreslår regeringen att denna uppgiftsskyldighet även ska gälla ärenden enligt den lag som nu föreslås. Bestämmelsen kan också bli tillämplig när utredningsordern avser ett förhör vid domstol med en person som är under 15 år och hinder mot att vidta åtgärden föreligger enligt 36 kap. 4 § rättegångsbalken. I en sådan situation får förhöret, om övriga förutsättningar är uppfyllda, i stället hållas vid Polismyndigheten av en för ändamålet särskilt utbildad person. Även andra situationer torde kunna uppstå där en alternativ utredningsåtgärd kan tillgripas, men ändå ge motsvarande resultat (se författningskommentaren).

8.5.12 Uppgifter ur belastnings- och misstankeregistret

<p>Regeringens bedömning: Åklagarens och domstolens behov av att få tillgång till uppgifter ur belastningsregistret och misstankeregistret vid handläggning av ärenden om erkännande och verkställighet av en utredningsorder tillgodoses genom befintlig lagstiftning.</p>
--

Promemorians förslag: I promemorian föreslås en bestämmelse i den nya lagen om åklagares och domstolars tillgång till uppgifter ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens bedömning: I avsnitt 8.4.3 föreslås att en tidigare meddelad dom kan utgöra hinder mot att erkänna och verkställa en utredningsorder. Vidare bör åklagare och domstol kunna meddela uppskov med att verkställa en utredningsorder, bl.a. om en verkställighet skulle inverka menligt på en pågående utredning eller lagföring (se avsnitt 8.7.4). För att kunna bedöma om det på grund av en dom som har meddelats i Sverige (eller i en annan medlemsstat) finns hinder mot erkännande och verkställighet eller om det finns skäl för uppskov behöver åklagare och domstol ha tillgång till uppgifter ur belastnings- och misstankeregister. I promemorian görs bedömningen att befintlig lagstiftning inte ger åklagare och domstol möjlighet att inhämta sådana uppgifter för nu aktuellt ändamål. I promemorian föreslås uttryckliga bestämmelser i den nya lagen.

Regeringen delar bedömningen i promemorian att en prövning av om en utredningsorder ska erkännas och verkställas i Sverige, inte kan hänföras till sådan verksamhet som avses i 2 § lagen (1998:620) om belastningsregister och 2 § lagen (1998:621) om misstankeregister. Enligt dessa bestämmelser kan åklagare och domstol få del av uppgifter ur registren i fråga, om informationen behövs för beslut om förundersökning, utfärdande av strafföreläggande eller åtal respektive verksamhet hos allmänna domstolar för straffmätning och val av påföljd. Av nämnda lagar framgår dock att uppgifter även ska lämnas ut ur belastningsregistret och misstankeregistret om det begärs av en myndighet, i den utsträckning regeringen föreskriver det för vissa slag av ärenden eller ger tillstånd till det för ett särskilt fall (6 § första stycket 4 lagen om belastningsregister och 5 § första stycket 2 lagen om misstankeregister).

I förordningarna till de aktuella lagarna har bl.a. åklagarmyndighet och domstolar getts rätt att i en rad olika typer av mål och ärenden få ut uppgifter ur respektive register (se 10 § förordningen [1999:1134] om belastningsregister samt 3 och 4 §§ förordningen [1999:1135] om misstankeregister). Regeringen anser att en lämpligare lösning än att införa en särskild bestämmelse i den nya lagen är att i nämnda förordningar göra de tillägg som är nödvändiga för att åklagare och domstolar i de aktuella ärendena ska få tillgång till uppgifter ur belastnings- och misstankeregister.

8.6 Verkställbarhetsförklaringen

Regeringens förslag: Om förutsättningar finns för att erkänna och verkställa utredningsordern, ska beslut meddelas om att verkställighet ska äga rum (verkställbarhetsförklaring). Verkställbarhetsförklaringen ska innehålla uppgift om vilken eller vilka utredningsåtgärder som ska verkställas. Av förklaringen ska det i förekommande fall även framgå

om en särskild formalitet eller ett särskilt förfarande ska tillämpas, andra uppgifter av betydelse för verkställigheten av åtgärden och hur en verkställbarhetsförklaring överklagas.

Beslut i fråga om erkännande och verkställighet ska innehålla skälen för beslutet.

Regeringens bedömning: Några särskilda bestämmelser om samråd behöver inte föras in i den nya lagen.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås fler uppgifter som en verkställbarhetsförklaring ska innehålla. Vidare föreslås bestämmelser om samråd i vissa fall.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Malmö tingsrätt* pekar på några viktiga utgångspunkter när domstolar ska samråda med myndigheter i andra medlemsstater. *Åklagarmyndigheten* ifrågasätter förslaget att de svenska bestämmelserna för verkställigheten av begärd tvångsåtgärd ska anges i verkställbarhetsförklaringen och anför att en lämpligare lösning vore att i förklaringen ange om den kan överklagas och i så fall hur. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser dels att det i lagen uttryckligen bör framgå att, om förutsättningar att erkänna och verkställa utredningsordern inte finns, ska beslut meddelas om att inte erkänna och verkställa utredningsordern, dels att offentlig försvarare i vissa situationer bör förordnas i samband med prövningen i fråga om erkännande och verkställighet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Prövningen om en utredningsorder ska erkännas och verkställas

Direktivet om en europeisk utredningsorder baserar sig på principen om ömsesidigt erkännande, vilket innebär att prövningen av om utredningsordern ska erkännas och verkställas i Sverige inte ska innefatta någon bedömning av de omständigheter eller rättsliga överväganden som ligger bakom utredningsordern. Det är i stället främst fråga om att kontrollera att vissa formella förutsättningar är uppfyllda och att inte någon vägransgrund är tillämplig. I flertalet fall kommer åklagarens och tingsrättens prövning vara av detta enklare slag. Ibland kommer det dock att behöva göras en mer omfattande prövning. Detta eftersom en utredningsorder, enligt regeringens förslag, i vissa situationer endast får erkännas och verkställas i Sverige under förutsättning att motsvarande åtgärd hade kunnat vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång (se t.ex. avsnitt 8.3.3). Om en utredningsorder avser en sådan åtgärd, behöver således i stort sett samma prövning göras som sker i ett rent nationellt ärende. Därutöver ska även en prövning ske av om någon vägransgrund är tillämplig. Även i de fall det är fråga om att göra en prövning av om en utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person ska erkännas och verkställas kommer prövningen omfatta flera frågor (se avsnitt 8.3.2 och 8.5.8).

Finner åklagaren eller domstolen att det inte föreligger några hinder mot att utredningsordern erkänns och verkställs i Sverige, ska beslut fattas om att erkänna och verkställa ordern. Vid genomförandet av flera andra EU-rättsakter som rör det straffrättsliga samarbetet, t.ex.

rambeslutet om verkställighet av frysningsbeslut har det införts en ordning med en särskild verkställbarhetsförklaring. Den typ av prövning som ska ske enligt nämnda rambeslut har stora likheter med den som åklagaren och domstolen ska göra beträffande en utredningsorder. Som föreslås i promemorian är det därför lämpligt att det även för dessa ärenden införs en ordning med en särskild förklaring som innebär att utredningsordern erkänns.

Om det däremot saknas förutsättningar att erkänna och verkställa utredningsordern, ska domstolen respektive åklagaren besluta att utredningsordern inte ska erkännas. Någon särskild bestämmelse om att åklagare eller domstol i en sådan situation ska meddela beslut att inte erkänna och verkställa utredningsordern, som föreslås av *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, anser regeringen inte vara nödvändig. Detta följer av de bestämmelser som regeringen föreslår i avsnitt 8.5.2. Detsamma gäller om utredningsordern delvis ska erkännas och verkställas i Sverige. Till skillnad från vad som föreslås i promemorian anser regeringen att detta inte behöver regleras särskilt i den nya lagen.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet föreslår även att en offentlig försvarare ska kunna förordnas inför åklagarens prövning, särskilt vid prövningen av vissa vägransgrunder (bl.a. kravet på dubbel straffbarhet). I avsnitt 8.7.5 föreslår regeringen att en misstänkt eller tilltalad som ska höras eller annars drabbas av en begärd åtgärd ska ha samma rätt till offentlig försvarare som vid en svensk förundersökning eller rättegång samt att offentlig försvarare kan förordnas även i andra fall om det finns särskilda skäl. Detta anser regeringens vara tillräckligt.

Samråd med den andra statens behöriga myndigheter

I direktivet föreskrivs att den verkställande statens myndighet ska samråda med den myndighet som har utfärdat utredningsordern, bl.a. om den först nämnda myndigheten anser att det på vissa grunder finns skäl att vägra erkännande och verkställighet (se artikel 11.4).

Även i andra näraliggande frågor kan det finnas behov av samråd eller information. Ett exempel är om den verkställande statens myndigheter anser att de förutsättningar som gäller enligt artikel 6.1 för att utfärda en utredningsorder inte är uppfyllda (bl.a. att utredningsordern inte är nödvändig eller proportionerlig). Ett sådant samråd kan dock inte leda till något annat än att utredningsordern återkallas. Något skäl för vägran i dessa fall föreligger inte.

Om den verkställande myndigheten avser att vidta en annan utredningsåtgärd än den som begärts, ska den utfärdande myndigheten informeras om detta enligt artikel 10.4.

I promemorian föreslås i lag vissa bestämmelser om samråd, bl.a. om utredningsordern kan verkställas endast delvis eller under vissa villkor eller i de fall åklagaren eller rätten anser att de förutsättningar som gäller enligt artikel 6.1 i direktivet inte är uppfyllda.

Regeringen instämmer i vikten av att samråd sker för att undvika otydligheter eller om tveksamheter finns om alla förutsättningar för utfärdandet av utredningsordern är uppfyllda. Detsamma gäller om någon vägransgrund kan bli tillämplig. I dessa fall kan den andra statens

myndigheter genom kompletteringar undvika ett avslag eller att en annan åtgärd vidtas än den begärda. I andra fall kan samrådet leda till att utredningsordern återkallas. Däremot anser regeringen inte att bestämmelser om samråd behöver regleras i lag utan om detta kan föreskrivas i förordning. Som *Malmö tingsrätt* påpekar bör domstolarna vid ett sådant samråd ta hänsyn till kraven på opartiskhet. Beträffande samråd vid exceptionella kostnader för att verkställa utredningsordern hänvisas till avsnitt 9.5.

Verkställbarhetsförklaringens innehåll

Innebörden av en verkställbarhetsförklaring är att utredningsordern erkänns och ska verkställas i Sverige. Av förklaringen bör framgå vilken eller vilka utredningsåtgärder som ska vidtas, vilket inkluderar de fall när åklagaren eller domstolen beslutar om att en annan utredningsåtgärd ska vidtas än den som begärts (avsnitt 8.5.11). I promemorian föreslås att det av verkställbarhetsförklaringen ska framgå på vilket sätt utredningsordern ska verkställas, bl.a. om andra tvångsåtgärder behöver vidtas för att t.ex. verkställa ett beslag. *Åklagarmyndigheten* anser dock att det bör vara tillräckligt att ange vilken åtgärd som ska verkställas utan att närmare ange på vilket sätt det ska ske. Regeringen instämmer i detta och återkommer till denna fråga i avsnitt 8.7.11 beträffande åklagarens möjligheter att besluta om tvångsåtgärder som inte framgår av utredningsordern för att verkställa en begärd åtgärd.

Om särskilda formaliteter eller förfaranden ska tillämpas vid verkställigheten av utredningsorderna i enlighet med en begäran från den andra statens behöriga myndighet (se avsnitt 8.5.9), behöver dock den myndigheten som ska verkställa utredningsordern i Sverige få närmare instruktioner. Av verkställbarhetsförklaringen bör därför, som föreslås i promemorian, framgå om sådana förutsättningar gäller för verkställigheten.

Verkställbarhetsförklaringen bör även innehålla andra uppgifter som har betydelse för verkställigheten av utredningsåtgärden. Det kan röra sig om uppgifter om när en frihetsberövad person som förs över från Sverige till en annan medlemsstat, ska återföras eller försättas på fri fot. Ett annat exempel är hur länge verkställigheten ska bestå vid beslag när föremålet är kvar i Sverige på begäran av den andra staten (se avsnitt 8.7.15) eller att det begärts att verkställighet ska ske med särskild skyndsamhet eller på ett visst datum.

Regeringen delar bedömningen i promemorian att det också bör framgå av verkställbarhetsförklaringen om den kan överklagas och i så fall hur det ska ske. Som påpekas av *Åklagarmyndigheten* bör det dock framgå genom en uttrycklig upplysning i stället för att endast ange vilka bestämmelser som ska gälla för verkställigheten av en tvångsåtgärd. Vilka beslut som kan överklagas behandlas i avsnitt 9.1.3.

Uppgifter behöver dock endast tas med i förklaringen om de är kända för åklagaren eller domstolen vid tidpunkten då verkställbarhetsförklaringen meddelas. Efter det att verkställbarhetsförklaringen har meddelats kan åklagaren eller rätten behöva ta ställning till andra frågor, t.ex. om det upptäcks att en verkställighet skulle störa en pågående förundersökning och uppskov med verkställigheten behöver meddelas (se

avsnitt 8.7.4) eller att villkor för användningen av bevisningen ska ställas upp (avsnitt 9.2).

Slutligen bör ett beslut i fråga om erkännande och verkställighet innehålla skälen för beslutet.

8.7 Verkställigheten av en utredningsorder

8.7.1 Tillämpliga bestämmelser

Regeringens förslag: Vid verkställighet av en utredningsorder för en viss åtgärd ska samma bestämmelser tillämpas som när en motsvarande åtgärd verkställs i en svensk förundersökning eller rättegång, om inte annat anges i den nya lagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 9.1 i direktivet framgår att en utredningsorder ska verkställas på samma sätt och på samma villkor som om den begärda utredningsåtgärden hade begärts av en myndighet i den verkställande staten.

Det innebär att vid verkställigheten av en åtgärd som avses i en utredningsorder, ska samma bestämmelser tillämpas som när motsvarande åtgärd verkställs i en svensk förundersökning eller rättegång. Regeringen instämmer i förslaget i promemorian att det i den nya lagen införs en bestämmelse om detta.

Med tanke på att direktivet innehåller vissa bestämmelser som inte har någon direkt motsvarighet i eller i viss mån avviker från svensk rätt vid verkställigheten av en utredningsåtgärd, bör den föreslagna huvudregeln inte gälla om annat föreskrivs i den nya lagen. Det gäller t.ex. fråga om uppskov med verkställigheten av en utredningsorder och tidsfrister.

8.7.2 Handläggningspråk och tolkning

Regeringens förslag: Vid verkställigheten av en utredningsorder får åklagaren eller rätten, om det är lämpligt, bestämma att handläggningen helt eller delvis ska äga rum på ett annat språk än svenska.

Regeringens bedömning: Några särskilda bestämmelser om anlitan­de av tolk behöver inte införas i lagen.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås uttryckliga bestämmelser om anlitan­de av tolk.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Sveriges advokatsamfund* anför att om ett annat språk ska användas bör det krävas särskilda skäl.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Enligt 2 kap. 10 § lagen om internationell rättslig hjälp kan domstolen bestämma att handläggningen helt eller delvis ska ske på ett främmande språk, om det är lämpligt. Denna bedömning ska göras i det enskilda fallet och som konstateras i förarbetena till bestämmelsen är utrymmet att tillämpa den

vid offentliga förhandlingar begränsat. Däremot finns ett större utrymme om handläggningen är skriftlig eller om den sker vid en förhandling bakom stängda dörrar (se prop. 1999/2000:61 s. 193).

I promemorian föreslås att det i den nya lagen införs en bestämmelse motsvarande den som finns i lagen om internationell rättslig hjälp. Regeringen instämmer i att en sådan regel bör införas. Även om utrymmet är snävt, kan situationer uppstå där en handläggning på ett annat språk än svenska underlättar hanteringen av ärendet utan att den grundläggande principen om att förhandlingar i domstol ska vara offentliga beskärts. En lämplighetsprövning ska dock ske i varje enskilt fall, vilket också är något *Sveriges advokatsamfund* efterfrågar.

Efter det att lagen om internationell rättslig hjälp infördes har språklagen (2009:600) tillkommit. Av 10 § i den lagen framgår att språket i domstolar och förvaltningsmyndigheter är svenska. Med stöd av 3 § språklagen kan dock undantag från denna huvudregel införas i lag eller förordning. Den regel som föreslås ovan är ett sådant undantag. Mot bakgrund av att språklagen även gäller förvaltningsmyndigheter bör bestämmelsen även omfatta åklagarens hantering av ett ärende enligt den nya lagen.

Av skäl 15 i direktivet framgår att medlemsstaterna vid genomförandet av direktivet bör ta hänsyn till Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden. Föreskrifter om skyldighet för den verkställande myndigheten att vid behov anlita biträde av tolk finns även i artikel 24.5 d om hörande genom videokonferens. Regeringen föreslår i avsnitt 8.7.1 att samma regler ska tillämpas vid verkställigheten av en utredningsåtgärd som när motsvarande åtgärd verkställs i en svensk förundersökning eller rättegång. Det innebär att bestämmelser om anlitan av tolk och översättningar i 5 kap. 6 § och 33 kap. 9 § rättegångsbalken är tillämpliga. Motsvarande tillämpliga regler för åklagare finns i 23 kap. 16 § andra stycket rättegångsbalken. Regeringen anser därför att det inte behövs några uttryckliga regler om anlitan av tolk i den nya lagen.

8.7.3 Tidfrister för verkställigheten

Regeringens förslag: En utredningsåtgärd ska verkställas skyndsamt och senast inom 90 dagar efter det att verkställbarhetsförklaringen har meddelats. Om det inte är praktiskt möjligt, får verkställigheten ske vid en senare tidpunkt.

Om en utredningsorder har översänts enligt artikel 32 i direktivet om en europeisk utredningsorder, ska verkställighet om möjligt ske inom 24 timmar efter det att verkställbarhetsförklaringen har meddelats.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås bestämmelser om underrättelser och samråd. Däremot föreslås inga särskilda bestämmelser om verkställighet i de fall utredningsordern översänts enligt artikel 32 i direktivet.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 12.4 i direktivet, ska den begärda åtgärden vidtas utan dröjsmål och senast 90 dagar efter det att beslut om att erkänna och verkställa utredningsordern har meddelats. Det gäller under förutsättning att det inte finns skäl för uppskov med verkställigheten enligt artikel 15 (se avsnitt 8.7.4). Med stöd av artikel 12.6 kan verkställigheten skjutas upp om det i ett enskilt fall inte är praktiskt möjligt att verkställa beslutet. I dessa fall ska behörig myndighet i den andra staten underrättas om förseningen och samråd ska ske för att hitta en lämplig tidpunkt då utredningsåtgärden kan vidtas.

Som föreslås i promemorian bör en bestämmelse införas i lagen i enlighet med huvudregeln i artikel 12.4. Regeringen föreslår dock att den omformuleras något och att det uppställs ett generellt skyndsamhetskrav samt att åtgärden ska verkställas senast inom 90 dagar efter det att verkställbarhetsförklaringen har meddelats. Med stöd av artikel 12.6 bör även en bestämmelse införas om att verkställigheten får ske vid en senare tidpunkt om det inte är praktiskt möjligt att verkställa ordern inom 90 dagar. Den underrättelse- och samrådsskyldighet som föreskrivs i dessa fall anser regeringen inte behöver regleras i lag utan i stället kan regleras i förordning.

Det generella skyndsamhetskravet som föreslås, får anses inrymma anspråk från den andra statens behöriga myndigheter enligt artikel 12.2 om särskild skyndsamhet. En begäran enligt samma bestämmelser om att åtgärden ska vidtas en särskild dag, kan också iaktas inom ramen för den föreslagna huvudregeln. Detta behöver inte, som föreslås i promemorian, regleras särskilt.

I avsnitt 8.5.10 föreslås att i de fall en utredningsorder sänds över enligt artikel 32 ska en verkställbarhetsförklaring, om möjligt, meddelas inom 24 timmar efter det att utredningsordern mottogs. Syftet med den korta tidsfristen är att säkerställa att bevisning inte försvinner eller förstörs. I direktivet finns dock inte några uttryckliga regler om att åtgärden ska vidtas inom en viss tidsfrist, förutom att det i artikel 12.4 anges att åtgärden ska verkställas skyndsamt, vilket också är vad som föreslås i promemorian. Regeringen anser emellertid att det i lagen bör införas en uttrycklig bestämmelse om att en utredningsorder som sänds över enligt artikel 32 i direktivet, om möjligt, ska verkställas inom 24 timmar efter det att verkställbarhetsförklaringen har meddelats. En motsvarande kort tidsfrist föreskrivs i 3 kap. 8 § lagen (2005:500) om verkställighet av frysningsbeslut. Med en sådan tidsfrist betonas skyndsamheten i att vidta åtgärden.

8.7.4 Uppskov med verkställigheten

Regeringens förslag: Åklagaren ska få besluta om uppskov på viss tid med verkställigheten av utredningsordern om

- verkställigheten skulle kunna skada en pågående utredning eller lagföring, eller
- utredningsordern avser bevismaterial som används i ett annat förfarande i Sverige.

Även domstolen får besluta om sådant uppskov om det rör sig om en utredningsorder som handläggs av domstolen.

Tiden för uppskov får förlängas. När skälen för uppskov har upphört, ska verkställigheten av utredningsordern återupptas. Beslut i fråga om uppskov och förlängning av uppskov ska innehålla skälen för beslutet.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås bl.a. även en bestämmelse om uppskov med beslut om att meddela en verkställbarhetsförklaring. Vidare begränsas uppskov med hänsyn till att bevismaterialet används till ett straffrättsligt förfarande. Däremot föreslås inte några bestämmelser om förlängning av beslutat uppskov, återupptagande av verkställigheten eller att beslut ska motiveras.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslaget. *Åklagarmyndigheten* påpekar att begreppet bevismaterial bör användas i bestämmelsen samt att det bör tydliggöras när bestämmelsen är tillämplig vid överförande av en frihetsberövad person.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 15 i direktivet framgår att den verkställande myndigheten i två olika situationer kan besluta om uppskov med erkännande eller verkställighet av en utredningsorder. Det kan ske dels om verkställigheten riskerar att inverka menligt på en pågående brottsutredning eller lagföring av brott, dels om de berörda föremålen, handlingarna eller uppgifterna redan används inom ramen för andra förfaranden. I artikeln föreskrivs också en skyldighet att vidta nödvändiga åtgärder för att verkställa utredningsordern så fort hindret är undanröjt och att underrätta den utfärdande myndigheten om detta. Enligt artikel 16.3 b ska den utfärdande myndigheten informeras om varje beslut om uppskov och om skälen för beslutet.

I promemorian föreslås bestämmelser om att beslut ska kunna meddelas om att skjuta upp dels beslutet i fråga om erkännande och verkställighet, dels verkställigheten av begärd utredningsåtgärd. Det föreslås kunna ske om verkställigheten skulle skada en pågående utredning eller lagföring eller om utredningsordern avser egendom som används i ett straffrättsligt förfarande i Sverige. Regeringen delar bedömningen att det i lag bör finnas bestämmelser om att beslut om uppskov med verkställigheten av ordern ska kunna meddelas i de situationer som föreslås i promemorian.

Regeringen anser emellertid inte att någon särskild bestämmelse om att skjuta upp ett beslut i fråga om erkännande och verkställighet behövs. Som artikel 15 är utformad är det själva verkställigheten av en viss utredningsåtgärd som antingen skadar en pågående brottsutredning, eller inte är möjlig eftersom föremålen, handlingarna eller uppgifterna används inom ramen för andra förfaranden. Regleringen bör syfta till att undvika en verkställighet som t.ex. riskerar att misstänka blir varse om att utredningsåtgärder riktas mot dem. I rambeslutet om verkställighet av frysingsbeslut och rådets rambeslut 2006/783/RIF av den 6 oktober 2006 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande (rambeslutet om verkställighet av beslut om förverkande) är det också endast uppskov med verkställigheten som regleras för omständigheter som motsvarar dem som anges i artikel 15 i direktivet (se t.ex. 3 kap. 9 § lagen om verkställighet av frysingsbeslut).

Sammanfattningsvis anser regeringen att det i den nya lagen bör införas en bestämmelse om uppskov endast med verkställigheten av en utredningsåtgärd.

Bestämmelsen bör utformas med beaktande av vad *Åklagarmyndigheten* anför angående bevismaterial. Vad myndigheten anför beträffande överförande av en frihetsberövad person, anser regeringen att promemorians förslag om att uppskov kan ske om verkställigheten skulle kunna skada en pågående utredning eller lagföring omfattar den situation som myndigheten lyfter fram. I promemorian föreslås att uppskov ska kunna ske om bevismaterialet används i ett straffrättsligt förfarande i Sverige. Regeringen anser emellertid, i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 15.1 b i direktivet, att uppskov ska kunna ske om utredningsordern avser bevismaterial som används i andra förfaranden än straffrättsliga förfaranden. Det finns inga skäl att begränsa uppskovsmöjligheten till endast straffrättsliga förfaranden. I det fall bevismaterialet används som bevisning i ett tvistemål bör uppskov också kunna meddelas. Detsamma gäller om materialet är belagt med kvarstad enligt 15 kap. rättegångsbalken eller är föremål för ett exekutivt förfarande.

Med hänsyn till artikel 15.2 bör uttryckliga bestämmelser föras in om att tiden för uppskov får förlängas samt att när skälen för uppskov har upphört ska verkställigheten av utredningsordern upptas (se 3 kap. 13 § andra stycket lagen [2011:423] om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen).

Beslut om uppskov bör meddelas enligt den ansvarsfördelning som föreslås i avsnitt 8.5.1, dvs. av tingsrätten i de fall utredningsåtgärden avser bevisupptagning vid domstol eller förhör i domstol som ska ske genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring och av åklagare i övriga fall. Beslut om uppskov bör innehålla skälen för beslutet, bl.a. mot bakgrund av kravet i artikel 16.3 b. En bestämmelse om att beslut om uppskov och förlängning av uppskov ska motiveras bör införas i den nya lagen.

I samband med ett beslut om uppskov kan åklagaren eller tingsrätten behöva samråda med den utländska myndigheten. Samråd mellan svenska myndigheter kan också bli nödvändig, exempelvis när fråga uppkommer om uppskov på grund av en pågående förundersökning vid tingsrättens handläggning av en utredningsorder. Sådant samråd och den informationsskyldighet som följer av artikel 16.3 b kan dock regleras i förordning.

8.7.5 Förordnande av offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson

Regeringens förslag: En misstänkt, tilltalad eller målsägande som ska höras enligt denna lag eller annars drabbas av en åtgärd som ska verkställas, har samma rätt till offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång.

Om det finns särskilda skäl, får en offentlig försvarare utses för en misstänkt eller tilltalad även i de fall utredningsåtgärden inte drabbar den misstänkte eller tilltalade.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: godtar eller invänder inte mot förslagen. *Sveriges advokatsamfund* är i huvudsak positivt till förslaget rörande rätten till offentlig försvarare och målsägandebitråde, men anser att det uttryckligen bör anges att det är staten, och huvudsakligen den verkställande staten, som ska bära kostnaden för den offentliga försvararen respektive målsägandebiträdet. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att en offentlig försvarare bör delta i större utsträckning vid verkställigheten av en utredningsorder.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 1.4 framgår att direktivet inte påverkar skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheter och rättsprinciper som kan härledas från artikel 6 i EU-fördraget, bland annat rätten till försvar för personer som är föremål för straffrättsliga förfaranden. I skäl 15 anges att medlemsstaterna, vid genomförandet av direktivet bör ta hänsyn till Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU av den 22 oktober 2013 om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden, m.m. (försvarardirektivet). Direktivet har genomförts i svensk rätt (prop. 2015/16:187).

Regeringen delar bedömningen i promemorian att rätten till försvar enligt EU-fördraget och rättigheterna i försvarardirektivet tillgodoses om den som drabbas av en åtgärd i anledning av en europeisk utredningsorder har samma rätt till försvarare som den som är misstänkt eller tilltalad i en svensk förundersökning eller rättegång. Den nya lagen bör dock, för tydlighetens skull, kompletteras med en bestämmelse som erinrar om att svenska regler om förordnande av offentlig försvarare ska tillämpas när en misstänkt eller tilltalad ska höras eller annars drabbas av en utredningsåtgärd i Sverige. I 2 kap. 13 § första stycket lagen om internationell rättslig hjälp infördes en motsvarande bestämmelse, i syfte att klargöra att bestämmelserna i bl.a. 21 kap. rättegångsbalken skulle tillämpas (se prop. 1999/2000:61 s. 102 f.).

Som konstateras i promemorian bör också en målsägande som ska höras eller annars drabbas av en europeisk utredningsorder ha samma rätt att erhålla målsägandebitråde eller att åtföljas av stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång. Regeringen anser även här att det bör tydliggöras att reglerna om målsägandebitråde och om stödperson ska gälla vid verkställighet av en utredningsorder.

Enligt 4 kap. 3 § lagen om internationell rättslig hjälp får en offentlig försvarare förordnas för den misstänkte eller tilltalade när en bevisupptagning vid domstol äger rum med någon annan, om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl anses föreligga när t.ex. ett vittne ska höras och uppgifterna har stor betydelse för utredningen av ett allvarligt brott eller när den misstänkte eller tilltalade inte är närvarande vid bevisupptagningen medan åklagarsidan är det. Regeringen delar bedömningen i promemorian att motsvarande möjlighet bör finnas vid verkställighet av en utredningsorder, dock att det i lagen uttryckligen bör framgå vilka fall som avses. Möjligheten bör, som föreslås i promemorian, gälla generellt och alltså inte bara vid bevisupptagning vid

domstol. Med detta förslag anser regeringen att önskemålen från *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* i viss mån tillgodoses.

Kostnader för offentlig försvarare och målsägandebiträde ska betalas av allmänna medel enligt 21 kap. 10 § rättegångsbalken och 5 § lagen (1988:609) om målsägandebiträde. I 31 kap. rättegångsbalken finns regler om när en tilltalad kan bli skyldig att återbetala statens kostnader för försvarare. Dessa bestämmelser gäller även i fråga om tilltalads skyldighet att till staten återbetala kostnader för målsägandebiträde (8 § lagen om målsägandebiträde). *Sveriges advokatsamfund* anser med hänvisning till artikel 21 i direktivet och en jämförelse med 5 kap. 8 § lagen om en europeisk arresteringsorder att en särskild regel bör införas om att kostnader för försvarare och målsägandebiträde ska stanna på staten.

Bestämmelserna om kostnader i artikel 21 i direktivet reglerar de fall där den verkställande staten vill återkräva exceptionellt höga kostnader från den utfärdande staten. Att det i artikeln slås fast att den verkställande staten – som huvudregel – ska bära alla kostnader som uppkommit på den statens territorium, avser endast relationen till den utfärdande staten och har inte någon bäring på i vilken omfattning en stat kan återkräva uppkomna kostnader på nationell nivå. Situationen som avses i 5 kap. 8 § lagen om en europeisk arresteringsorder anser regeringen inte vara helt jämförbar med den situation som gäller vid tillämpning av den föreslagna lagen. Förfarandet enligt lagen om en europeisk arresteringsorder går ut på att en efterlyst person ska överlämnas från Sverige till en annan medlemsstat för att där lagföras eller verkställa en frihetsberövande påföljd. Utifrån dessa förutsättningar ansågs en återbetalningsskyldighet för den efterlyste, som överlämnats till en annan stat, som praktiskt verkningsslös.

Vid verkställighet av en utredningsorder kommer den misstänkte eller tilltalade som ska höras eller annars drabbas av en åtgärd att befinna sig i Sverige, även efter det att åtgärden vidtagits. Med hänsyn till detta bör det finnas visst utrymme att återkräva kostnader enligt rättegångsbalkens bestämmelser. Eftersom skuldfrågan kommer att avgöras i den andra medlemsstaten är det dock endast bestämmelserna i 31 kap. 4 § rättegångsbalken som kan bli aktuella. Det kan också konstateras att några regler som avviker från rättegångsbalkens bestämmelser i detta avseende inte finns i lagen om internationell rättslig hjälp.

8.7.6 Rätt att vägra fullgöra en utredningsåtgärd

Regeringens förslag: Den som ska höras eller annars fullgöra något vid verkställigheten av en utredningsorder har rätt att vägra, om stöd finns för det i antingen svensk lag eller i den andra medlemsstatens lag.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås en bestämmelse om en skyldighet att upplysa den misstänkte, tilltalade eller målsägande om deras processuella rättigheter.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 8.7.1 föreslår regeringen att en utredningsorder ska verkställas på samma sätt som när en motsvarande åtgärd vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång. Förslaget grundar sig på artikel 9.1 i direktivet. Av detta följer enligt regeringen att det finns stöd i direktivet för en rätt för den som ska höras eller som annars drabbas av en åtgärd, att åberopa bestämmelser i svensk rätt som innebär att personen i fråga kan vägra eller avstå från att fullfölja åtgärden. Ett exempel är ett vittnes rätt att vägra uttala sig enligt 36 kap. 6 § rättegångsbalken. Som föreslås i promemorian bör en uttrycklig och klargörande bestämmelse om detta föras in i den nya lagen. Rätten att vägra fullfölja en åtgärd om stöd finns i svensk lag, är så pass viktig att några tveksamheter inte bör råda.

Bestämmelsen bör även omfatta situationer, som också föreslås i promemorian, då en rätt att vägra fullfölja en åtgärd följer av den andra medlemsstatens lag. En sådan möjlighet får anses vara ett utflöde av artikel 6.1 b i direktivet, dvs. en utredningsorder får endast utfärdas om åtgärden hade kunnat begäras under samma förutsättningar i ett liknande inhemskt ärende. Om t.ex. ett vittne enligt den andra statens lagstiftning har rätt att vägra att uttala sig, skulle en utredningsorder inte få utfärdas för en sådan åtgärd enligt nämnda bestämmelse i direktivet. I de fall en utredningsorder ändå har utfärdats, bör i stället denna rätt att vägra respekteras när den aktualiseras under verkställigheten av utredningsorder. I annat fall skulle den andra medlemsstaten få en utredningsåtgärd verkställd i Sverige, trots att motsvarande åtgärd hade nekats på dess eget territorium.

Förvisso kan artikel 24.5 e och artikel 25.2 ge intrycket av att rätten att vägra fullgöra en åtgärd endast avser misstänkta, tilltalade eller vittnen och sakkunniga som ska höras genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Regeringen anser ändå att bestämmelserna i artiklarna 9.1 och 6.1 b i direktivet ger stöd för att denna rätt även gäller andra som drabbas av en annan utredningsåtgärd.

Bestämmelsen kan utformas efter mönster av 2 kap. 12 § lagen om internationell rättslig hjälp.

Regeringen anser däremot inte att det är nödvändigt att, som föreslås i promemorian, införa en bestämmelse om att en misstänkt, tilltalad eller målsägande som ska höras eller som annars drabbas av en åtgärd, ska upplysas om sina processuella rättigheter enligt svensk rätt. Att ett t.ex. vittne ska upplysas om sina rättigheter följer redan av rättegångsbalken. Regeringen inser dock svårigheterna med att upplysa om motsvarande rättigheter i den andra statens lagstiftning. I viss mån får förlitas på att den som drabbas av åtgärden uppmärksammar t.ex. rätten om denna rättighet. Uppkommer en sådan fråga får kontakt tas med den andra statens behöriga myndighet för att få mer information om hur det förhåller sig. Har den som drabbas av åtgärden en offentlig försvarare eller ett målsägandebiträde bör han eller hon kunna vara behjälplig i dessa frågor.

8.7.7 Deltagande av utländska tjänstemän vid verkställigheten av en utredningsorder

Regeringens förslag: Tjänstemän från en myndighet i den andra medlemsstaten ska få delta vid verkställigheten av en utredningsorder i Sverige, under förutsättning att ett sådant deltagande inte strider mot svenska grundläggande rättsprinciper eller medför fara för Sveriges säkerhet. Utländska tjänstemän som deltar vid verkställigheten av en utredningsorder ska inte få vidta åtgärder på svenskt territorium som innebär myndighetsutövning

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås uttryckliga bestämmelser om att utländska tjänstemän ska få delta vid verkställigheten av vissa specifika utredningsåtgärder.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Malmö tingsrätt* ifrågasätter behovet av om att upplysa om att utländska tjänstemän inte får utöva myndighet på svenskt territorium eftersom det följer av regeringsformen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 9.4 i direktivet får den utfärdande myndigheten begära att en eller flera myndigheter i den utfärdande staten ska bistå myndigheterna i den verkställande staten vid verkställigheten av utredningsordern. I nämnda artikel föreskrivs vidare att begäran ska bifallas under förutsättning att ett sådant bistånd inte strider mot de grundläggande rättsprinciperna i den verkställande staten eller skadar väsentliga nationella säkerhetsintressen i den staten. Sverige har alltså en skyldighet att under ovan angivna förutsättningar bifalla en begäran från den andra staten om att dess tjänstemän ska få biträda svenska myndigheter vid verkställigheten av en utredningsorder. Denna skyldighet bör uttryckligen framgå av den nya lagen. Begreppet ”väsentliga nationella säkerhetsintressen” bör i lagen formuleras som ”Sveriges säkerhet” (se artikel 11.1 b och avsnitt 8.4.2).

Enligt artikel 9.5 ska de myndigheter som tillåts bistå vid verkställigheten vara skyldiga att följa den verkställande statens lagstiftning. Vidare föreskrivs att de kan tilldelas brottsbekämpande befogenheter om det tillåts enligt den statens lagstiftning och om överenskommelse om detta har träffats i det enskilda fallet. Direktivets bestämmelser förutsätter således inte att myndighetsutövning överlämnas till den andra staten. Vid genomförandet av liknande bestämmelser i EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp gjordes bedömningen att svensk myndighetsutövning inte bör överlämnas till utländska tjänstemän när det inte krävs för genomförande av den aktuella rättsakten (prop. 2004/05:144 s. 85 f.). Det saknas skäl att göra en annan bedömning avseende nu aktuellt direktiv. Utländska tjänstemän som deltar vid verkställigheten av en utredningsorder bör alltså inte anförtros uppgifter som innebär myndighetsutövning. I promemorian föreslås att detta bör anges uttryckligen i lagen, vilket *Malmö tingsrätt* anser inte behövs. Regeringen instämmer emellertid i promemorians bedömning och det bör därför uttryckligen i lagen anges att utländska tjänstemän som deltar vid verkställighet av en utredningsorder på svenskt territorium inte får utöva myndighetsutövning. En utländsk tjänsteman ska dock kunna anförtros

vissa uppgifter som inte innebär ett utövande av svensk myndighet. Sveriges hållning har sedan en lång tid tillbaka varit att det inte anses vara myndighetsutövning att en stat håller förhör per telefon med en person på vårt territorium (prop. 1999/00:61 s 113). Mot den bakgrunden bör en utländsk tjänsteman exempelvis få närvara vid ett förhör som hålls och även med den svenska åklagarens eller domstolens tillåtelse ställa frågor till den som hörs.

8.7.8 Förhör under förundersökning

Regeringens bedömning: Några särskilda bestämmelser angående verkställighet av en utredningsorder som avser förhör i samband med en förundersökning, behöver inte införas i den nya lagen.

Promemorians bedömning och förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås en särskild bestämmelse om att företrädare för den utfärdande myndigheten ska få delta vid förhöret och med åklagarens samtycke ställa frågor till den som hörs.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna godtar eller invänder inte mot bedömningen och förslaget. *Åklagarmyndigheten* anför dock att det kan vara svårt att avgöra om den person som ska förhöras ska betraktas som vittne eller skäligen misstänkt, eftersom det i en utredningsorder inte behöver redogöras för de bakomliggande omständigheterna kring brottet och att detta problem bör belysas närmare.

Skälen för regeringens bedömning: Av den kompetensfördelning mellan åklagare och domstol som föreslås i avsnitt 8.5.1 följer att en utredningsorder som avser förhör i samband med en förundersökning ska handläggas av åklagare om inte förhöret i realiteten är en bevisupptagning, som då ska ske vid domstol. Som framgår av avsnitt 8.3 och 8.4 är möjligheterna att vägra erkännande och verkställighet av en sådan utredningsorder begränsade. Det uppställs exempelvis inte något krav på dubbel straffbarhet. Samma sak gäller emellertid idag enligt lagen om internationell rättslig hjälp.

Regeringens förslag i avsnitt 8.7.1 innebär att förhör i Sverige under en förundersökning eller motsvarande brottsutredning i en annan stat genomförs av svensk åklagare enligt svenska regler om ett sådant förhör. Några ytterligare bestämmelser om vilka regler som ska gälla vid förhöret behövs inte enligt regeringens mening. Vidare ska tjänstemän från myndighet i den andra medlemsstaten få närvara vid förhöret och ställa frågor till den som hörs (se avsnitt 8.7.7). Den svenska åklagaren leder och ansvarar dock alltid för förhöret, vilket bl.a. innebär att hans eller hennes samtycke alltid krävs innan den utländska tjänstemannen kan ställa frågor. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det inte heller finns behov av att, som föreslås i promemorian, införa någon särskild bestämmelse om utländsk tjänstemans rätt att delta vid förhöret.

Som konstateras av *Åklagarmyndigheten* kan gränsdragningen mellan när en person anses vara skäligen misstänkt respektive vittne skilja sig åt i de olika medlemsstaterna. Bedömningen av om en person ska betraktas som misstänkt eller vittne har betydelse eftersom vissa särskilda

grundläggande rättigheter måste tillgodoses vid förhör med en misstänkt person, exempelvis rätten till försvarare enligt artikel 6 i Europakonventionen.

Vid prövningen av om en utredningsorder för förhör kan erkännas och verkställas i Sverige, ska de sakliga skälen bakom utredningsordern inte prövas. Vill den andra statens behöriga myndighet höra en person som ett vittne (avläggande av ed ska dock inte ske, se avsnitt 8.5.9) får det vara utgångspunkten. Samtidigt ska i utredningsordern anges skälen för åtgärden, sammanfattningen av de bakomliggande omständigheterna och beskrivningen av brottet (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt G). Åklagaren får, utifrån dessa uppgifter och eventuellt samråd med andra statens behöriga myndigheter, bedöma om förhöret ska ske med ett vittne, med en person som är skäligen misstänkt eller med en person som kan tänkas bli skäligen misstänkt. Som anges ovan ska svenska bestämmelser tillämpas för förhöret och bedömer åklagaren att förhöret avser en misstänkt person, ska förhöret hållas med den utgångspunkten. Det innebär att det kan bli aktuellt att förordna om offentlig försvarare (se avsnitt 8.7.5). Om den andra staten, vid det samråd som bör hållas, insisterar att t.ex. någon offentlig försvarare inte ska utses eller att förhöret ska ske på ett sätt som inte är förenligt med t.ex. artikel 6 i Europakonventionen, finns möjligheter att vägra verkställighet (se avsnitt 8.4.1) eller upphäva en redan meddelad verkställbarhetsförklaring (se avsnitt 8.8). Om utredningsordern avser ett förhör med någon som åklagaren anser är målsägande bör samma synsätt gälla, t.ex. att ett målsägandebiträde kan utses.

8.7.9 Bevisupptagning vid domstol

Regeringens förslag: Vid verkställighet av en utredningsorder för bevisupptagning vid domstol genom förhör, skriftligt bevis eller syn, ska bestämmelserna i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling tillämpas. Den som är part behöver dock kallas endast om parten ska höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen. I annat fall ska parten underrättas om tid och plats för bevisupptagningen.

En svensk åklagare ska få delta vid bevisupptagningen för att bevaka en medlemsstats intressen, om det har begärts.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås en särskild bestämmelse om att företrädare för den utfärdande myndigheten ska få delta vid förhöret och med rättens samtycke ställa frågor till den som hörs.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anför att även en försvarare, svensk eller utländsk, bör tillåtas delta vid bevisupptagningen.

Skälen för regeringens förslag: Bevisupptagning vid domstol i Sverige kan avse förhör, syn eller att skriftligt bevis företes. En utredningsorder för bevisupptagning vid en svensk domstol bör kunna avse samma åtgärder. Detta bör framgå av den nya lagen. Vidare bör det

i lagen göras tydligt att rättegångsbalkens regler om bevisupptagning utom huvudförhandling ska tillämpas vid verkställigheten av åtgärden (se motsvarande bestämmelse i 4 kap. 2 § andra stycket lagen om internationell rättslig hjälp).

Det bör också finnas möjlighet att tillåta att en tjänsteman från en myndighet i den andra medlemsstaten får närvara vid förhöret och med domstolens tillstånd ställa frågor direkt till den som hörs. Någon särskild bestämmelse med den innebörden behöver inte införas i lagen, eftersom den generella regel som föreslås avseende utländska tjänstemäns rätt att delta vid verkställigheten är tillämplig i dessa fall (se avsnitt 8.7.7).

Om den person som ska höras eller annars fullgöra något är misstänkt, tilltalad eller målsägande och inte har någon försvarare eller annat ombud bör det övervägas om det finns behov av att förordna en offentlig försvarare, målsägandebiträde eller stödperson. Det ska ske enligt samma förutsättningar som gäller i en svensk förundersökning eller rättegång, se avsnitt 8.7.5. I nämnda avsnitt framgår också att det i vissa situationer kan finnas behov av att förordna offentlig försvarare även i andra fall.

Regler om bevisupptagning utom huvudförhandling finns i 35 kap. 9 § rättegångsbalken. När ett bevis tas upp utom huvudförhandling gäller i fråga om kallelser det som föreskrivs för sammanträden under förberedelse av målet. Till skillnad från vad som gäller enligt rättegångsbalken, bör emellertid en part som inte ska höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen inte kallas till upptagningen, utan endast underrättas om tid och plats för den. Bestämmelser om kallelse och underrättelse, i enlighet med vad som föreslås i promemorian, bör föras in i den nya lagen.

Med hänsyn till vad *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anför vill regeringen peka på att den föreslagna hänvisningen till bestämmelserna i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling innebär att kallelser till bevisupptagningen även skickas till en offentlig försvarare som har förordnats (se avsnitt 8.7.5). När det gäller en försvarare som har utsetts i den andra medlemsstaten kan behörig myndighet i den andra staten med stöd av artikel 9.2 begära att försvararen får närvara vid bevisupptagningen (se avsnitt 8.5.9). En sådan begäran torde sällan strida mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

Av de skäl som anförs i promemorian bör en svensk åklagare kunna få i uppdrag att företräda den utfärdande myndigheten vid bevisupptagningen om det begärs av myndigheten i den andra staten. Åklagaren ska då ses som ett ombud för den myndigheten och, på samma sätt som om myndigheten hade haft en företrädare närvarande vid bevisupptagningen, tillåtas att på den utfärdande statens vägnar ställa frågor till den som hörs. En motsvarande reglering finns i 4 kap. 5 § lagen om internationell rättslig hjälp (se prop. 1999/2000:61 s. 112).

8.7.10 Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring

Regeringens förslag: Vid verkställighet av en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring ska
---

förhöret hållas direkt av eller under ledning av företrädare för den andra medlemsstatens behöriga myndighet. Tidpunkten för förhöret och övriga praktiska frågor med anledning av förhöret beslutas efter samråd med myndigheten i den andra medlemsstaten. Om förhöret ska ske i svensk domstol, ska bestämmelserna i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling tillämpas.

Vid förhör genom ljudöverföring får åklagaren besluta att verkställigheten av förhöret får ske utan att någon svensk myndighet bistår vid verkställigheten av förhöret. I dessa fall ska åklagaren underrätta den som ska höras om tid och plats för förhöret.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås särskilda regler om förandet av protokoll m.m. Däremot föreslås ingen bestämmelse om vem som håller förhöret genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag. *Stockholms tingsrätt* anser att det bör tydliggöras att en eventuell överenskommelse vid förhör genom ljudöverföring ingås med ”den utfärdande myndigheten”. *Göteborgs tingsrätt* anför att den föreslagna bestämmelsen om att det finns en möjlighet att komma överens med den andra staten vid förhör genom ljudöverföring ger intrycket att av det som ska höras inte behöver underrättas om tid och plats för bevisupptagningen och att ett förtydligande bör ske om det inte är avsikten. *Åklagarmyndigheten* anser att det är tveksamt om en domstol kommer att kontrollera identiteten på den person som ska höras, utan att det kommer till uttryck i lagtexten.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelserna i direktivet

I artiklarna 24 och 25 i direktivet finns bestämmelser om hörande genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring och om hörande genom telefonkonferens.

I artikel 24 om videokonferens finns detaljerade förfaranderegler (punkterna 3 och 5–6). I punkt 3 finns regler om att myndigheterna i de båda staterna ska enas om de praktiska arrangemangen för förhöret samt att den verkställande statens behöriga myndighet åtar sig att kalla och kontrollera identiteten på den som ska höras. Hur själva förhöret ska gå till regleras i punkt 5. Där anges bl.a. att förhöret ska hållas direkt av eller under ledning av den utfärdande statens behöriga myndighet. Vidare anges att den som hörs, kan vägra att låta sig höras enligt de regler som gäller i såväl den utfärdande som den verkställande staten. Vidare finns bestämmelser om tolk. I punkt 6 finns regler om upprättande av protokoll. Enligt artikel 24.7 ska varje medlemsstat vidta de åtgärder som krävs för att avkräva ansvar för falskt vittnesmål som sker på den statens territorium.

I artikel 25 om telefonkonferens anges i punkten 2 beträffande förfaranderegler, att om inget annat överenskommit ska artikel 24 punkterna 3 och 5–7 tillämpas.

När det gäller hörande genom videokonferens enligt artikel 24 ska ett sådant förhör genomföras på ett visst sätt. Annorlunda gäller vid hörande

genom telefonkonferens enligt artikel 25. Myndigheterna i de båda staterna kan komma överens om att tillämpa reglerna i artikel 24 helt eller delvis eller inte alls. De bestämmelser som föreslås för att genomföra direktivet i dessa delar behöver således anpassas efter dessa förhållanden.

Gemensamma bestämmelser om förhör genom ljudöverföring och ljud- och bildöverföring

Till att börja med vill regeringen instämma i den bedömning som görs i promemorian att i stället för ”video- och telefonkonferens” bör de mer teknikneutrala begreppen i 5 kap. 10 § rättegångsbalken tillämpas, dvs. förhör genom ljudöverföring eller förhör genom ljud- och bildöverföring. Vidare delar regeringen den slutsats som görs i promemorian att med vittne ska även avses målsägande.

Vid förhör under förundersökning (avsnitt 8.7.8) eller bevisupptagning vid domstol (avsnitt 8.7.9) leds förhöret av den svenska åklagaren eller rätten, även om tjänstemän från den andra medlemsstatens myndigheter får närvara och ställa frågor. Det omvända gäller dock vid förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Enligt artikel 24.5 c (till vilken 25.2 hänvisar) ska förhöret hållas direkt av eller under ledning av den utländska statens behöriga myndighet i enlighet med den statens lagar. Detta bör framgå av den nya lagen.

Vid förhör genom ljud- och bildöverföring ska åklagaren eller domstolen komma överens med den andra statens behöriga myndighet om de praktiska arrangemangen kring förhöret (artiklarna 24.3 och 24.5). Detta gäller även vid förhör genom ljudöverföring om myndigheterna i de båda staterna väljer att tillämpa dessa regler vid ett sådant förhör. Det bör därför föras in en bestämmelse i den nya lagen om att tidpunkten för förhöret genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring och övriga praktiska frågor med anledning av förhöret ska beslutas av åklagaren eller domstolen i samråd med den andra statens behöriga myndighet.

I avsnitt 8.5.1 föreslås att en utredningsorder för förhör i domstol som ska ske genom ljudöverföring eller ljud- eller bildöverföring, ska handläggas av tingsrätt. Översänds en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring till en domstol, får det förutsättas att den andra statens myndigheter vill få till en bevisupptagning vid domstol genom ett sådant förhör. Vid genomförandet av förhöret bör bestämmelserna i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling tillämpas med vissa undantag för kallelser och underrättelser enligt vad som föreslås i avsnitt 8.7.9.

Genom att bestämmelser i rättegångsbalken blir tillämpliga vid genomförandet av förhöret tillgodoses kraven i artikel 24 om att behörig myndighet i den verkställande staten ska närvara vid förhöret, kalla den som ska höras, anlita tolk vid behov samt informera om och bevaka att grundläggande principer iakttas. Även direktivets krav enligt artikel 24.6 om att protokoll ska föras över förhöret och protokollets innehåll tillgodoses genom en hänvisning till bestämmelserna om bevisupptagning utom huvudförhandling (se 6 kap. 3 § rättegångsbalken). Någon uttrycklig bestämmelse om förande av protokoll, som föreslås i promemorian, anser regeringen inte behövs.

Bestämmelser om att det upprättade protokollet ska lämnas över till den andra statens myndighet kan regleras i förordning.

När det gäller kravet enligt artiklarna 24.3 c och 24.5 a att kontrollera identiteten på den som ska höras, anser regeringen, med hänsyn till vad *Åklagarmyndigheten* framför, att de bestämmelserna inte innebär ett krav på att tingsrätten ska göra någon annan typ av kontroll än den som idag sker med stöd av 36 kap. 10 § rättegångsbalken. Enligt sistnämnda bestämmelse ska rätten alltid, när en person hörs vid en huvudförhandling eller bevisupptagning, kontrollera att det är rätt person som hörs. Någon särskild bestämmelse om identitetskontroll behöver därför inte införas i den nya lagen. Genom hänvisningen till bestämmelserna om bevisupptagning utom huvudförhandling tillgodoses slutligen också kraven i artikel 24.7 genom vilken medlemsstaterna åläggs att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att nationella regler om sanktioner vid vittnes vägran att vittna och om mened ska tillämpas.

Om en åklagare ansvarar för att genomföra förhöret genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring, bör de allmänna bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948) om förhör under förundersökningen tillämpas. Det följer av den föreslagna huvudregeln att verkställighet av en utredningsorder ska ske på samma sätt och enligt samma regler som om åtgärden vidtagits under en svensk förundersökning (se avsnitt 8.7.1). Genom en sådan reglering tillgodoses också kraven i artikel 24, bl.a. att en svensk åklagare kommer att vara närvarande under förhöret, att tolk kan anlitas och att protokoll upprättas. Även i detta avseende behövs inga uttryckliga regler om upprättande av protokoll, vilket föreslås i promemorian. Vid ett förhör under förundersökning finns vare sig sanningsplikt eller skyldighet att svara på frågor, varför frågor som regleras i artikel 24.7 inte aktualiseras.

Om utredningsordern inte avser bevisupptagning vid domstol får ärendet överlämnas till åklagaren. Detsamma ska gälla vid den omvända situationen, dvs. om förhöret egentligen avser en bevisupptagning. Ett sådant ärende får åklagaren överlämna till domstol. Detta kan regleras i förordning.

Särskilda bestämmelser vid förhör genom ljudöverföring

I avsnitt 7.7.4 berörs frågan om den möjlighet som finns idag att hålla förhör genom ljudöverföring utan att någon ansökan om rättslig hjälp behöver upprättas eller något tillstånd från den andra staten behöver inhämtas i varje enskilt fall. Regeringen konstaterar att den typen av förhör faller utanför direktivets tillämpningsområde, eftersom förhöret kan hållas utan att en utredningsorder utfärdas. Om det finns en överenskommelse mellan Sverige och en annan medlemsstat eller i vart fall ett godkännande från den sistnämnda staten om att förhör genom ljudöverföring får hållas på det sätt som beskrivs, torde direktivet inte hindra en sådan förenkling av samarbetet.

Däremot kan det finnas situationer där den myndighet i den andra medlemsstaten, som vill hålla förhöret med stöd av artikel 25.2, vill komma överens om att inte använda sig av det förfarande som föreskrivs

i artikel 24. Om förhöret ska ske i domstol såsom en bevisupptagning, blir det enligt vad som föreslås ovan inte möjligt för domstolen att avvika från reglerna i artikel 24, utan rättegångsbalkens regler om bevisupptagning utom huvudförhandling ska gälla. Regeringen anser att en möjlighet för domstol att vid förhör genom ljudöverföring i dessa fall, avvika från rättegångsbalkens regler inte är en lämplig ordning.

Om åklagaren ska ansvara för att förhöret genomförs, t.ex. genom att närvara vid förhöret, bör de ovan föreslagna bestämmelserna tillämpas. Åklagaren kan dock besluta om att avvika från vissa krav som han eller hon finner lämpliga, t.ex. att den andra staten anser att något protokoll inte behöver upprättas över förhöret. Det kan dock tänkas situationer där den andra staten genom att sända över en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring, endast vill få tillåtelse att direkt kontakta ett vittne för att genomföra ett sådant förhör. Den möjligheten bör åklagaren ha, dvs. åklagaren bör kunna besluta att ett förhör genom ljudöverföring kan ske utan att någon svensk myndighet bistår vid genomförandet av förhöret. Med hänsyn till att en myndighet i en annan stat kan hålla ett förhör genom ljudöverföring utan att över huvud taget involvera svenska myndigheter, kan regeringen inte se några hinder mot att åklagaren beslutar om detta i de fall en utredningsorder ändå har sänts över. En bestämmelse om detta bör föras in i den nya lagen. På så sätt undviks otydligheter kring frågan om med vilken myndighet åklagaren kommer överens om, som *Stockholms tingsrätt* framför. I dessa fall bör det dock framgå av lagen att åklagaren ska underrätta den som ska höras om tid och plats för förhöret, vilket bör klargöra den otydlighet *Göteborgs tingsrätt* lyfter fram. På så sätt kan den som ska höras, notera att svensk myndighet har godkänt förhöret.

I vissa situationer kan det dock finnas särskilda skäl att svensk myndighet deltar vid förhöret trots att den andra myndigheten vill hålla förhöret utan att involvera några myndigheter. Även om det i artikel 25.2 indikeras att båda myndigheter ska komma överens, bör det i slutändan vara åklagare som avgör om förhöret bör genomföras med ett visst mått av kontroll. Det kan t.ex. röra sig om att den som ska höras är ung eller särskilt utsatt. För att möjliggöra en sådan prövning bör det därför i lagen anges att ett sådant förhör, utan bistånd från en svensk myndighet, får hållas om det är lämpligt.

8.7.11 Beslag och åtgärder som avses i 27 kap. 15 § rättegångsbalken

Regeringens förslag: När åklagaren har verkställt en utredningsorder för beslag, ska den som har drabbats av åtgärden kunna begära prövning av verkställbarhetsförklaringen i domstol. Detsamma ska gälla i de fall en utredningsorder avser en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken. För denna prövning ska motsvarande bestämmelser i rättegångsbalken tillämpas.

Om åklagaren har verkställt en utredningsorder för beslag av ett skriftligt meddelande enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken, ska åklagaren anmäla beslaget till domstolen för prövning av verkställbarhetsförklaringen.

Behörig domstol i dessa fall ska vara den tingsrätt inom vars domkrets beslaget har verkställts.

I dessa fall ska rättegångsbalkens bestämmelser om tid för väckande av åtal inte tillämpas.

Om domstolen upphäver åklagarens verkställbarhetsförklaring, ska vidtagna verkställighetsåtgärder återgå så långt det är möjligt.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att när ett beslag har verkställts, ska åklagaren skyndsamt begära rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen. Vidare föreslås vissa bestämmelser om rättens prövning samt att åklagaren ska kunna besluta om kompletterande tvångsåtgärder.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser godtar eller invänder inte mot promemorians förslag. *Svea hovrätt* och *Domstolsverket* avstyrker dock förslaget om en obligatorisk domstolsprövning av åklagarens verkställbarhetsförklaring och förordar i stället att rättegångsbalkens regler ska tillämpas. Även *Åklagarmyndigheten* invänder mot promemorians förslag i denna del. *Stockholms tingsrätt* invänder inte mot promemorians förslag i huvudsak, men anser att det bör övervägas ytterligare att införa regler som innebär att det inte är obligatoriskt för domstolen att hålla förhandling. Också *Domstolsverket* framför motsvarande synpunkt. *Malmö tingsrätt* har synpunkter på de tidsfrister som föreslås i promemorian för rättens prövning. *Helsingborgs tingsrätt* har en lagteknisk synpunkt.

Skälen för regeringens bedömning

Verkställigheten av ett beslag

I avsnitt 8.7.1 föreslås att en utredningsorder ska verkställas på samma sätt som när en motsvarande åtgärd verkställs i en svensk förundersökning eller rättegång, om inte annat anges i den nya lagen. Det innebär bl.a. att åklagaren kan anlita biträde av exempelvis Polismyndigheten vid verkställigheten av en utredningsorder.

För att en utredningsorder avseende beslag ska kunna verkställas kommer det i allmänhet uppstå behov av att eftersöka föremålet eller handlingarna i fråga. Det kommer ofta innebära att kompletterande tvångsåtgärder behöver vidtas, t.ex. husrannsakan, kvarhållande av försändelse eller kroppsvisitation. Ett problem kan dock vara att den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten inte alltid har möjlighet att förutse de eventuella åtgärder som behöver vidtas för att eftersöka föremålet eller handlingarna. I promemorian föreslås att åklagaren ska kunna besluta om de kompletterande tvångsåtgärder som är nödvändiga för att verkställa utredningsordern för beslag, även om utredningsordern inte omfattar dessa tillkommande åtgärder. Regeringen har en viss förståelse för att ett sådant tillvägagångssätt föreslås, eftersom det skapar en mer lätthanterlig ordning. Motsvarande ordning gäller vid verkställighet av frysningsbeslut (se 3 kap. 10 § första stycket lagen om verkställighet av frysningsbeslut). Regeringen anser emellertid att det för att åklagaren ska kunna besluta om och vidta en sådan tvångsåtgärd bör krävas att utredningsordern även omfattar dessa kompletterande åtgärder (se avsnitt 7.7.6 för motsvarande resonemang när en åklagare i Sverige

utfärdar en europeisk utredningsorder). I verkställbarhetsförklaringen bör således inte förordnas om vidtagande av andra åtgärder än de som anges i utredningsordern, om inte åklagaren eller rätten beslutat att vidta en annan åtgärd än den som avses i ordern (se avsnitt 8.6).

En grundförutsättning för samarbetet enligt direktivet är att den åtgärd som ska vidtas i en verkställande stat också skulle kunna ha vidtagits i den utfärdande staten i ett liknande inhemskt ärende. Detta följer av artikel 6.1 b, dvs. en utredningsorder får inte utfärdas om dessa förutsättningar inte är uppfyllda. Även om regeringen, som nämnts, har förståelse för förslagen i promemorian i denna del, kan en sådan reglering innebära att t.ex. en kroppsvisitation vidtas trots att en sådan åtgärd inte hade varit tillåten i den andra medlemsstaten. Detta bör undvikas. Förvisso är detta möjligt vid verkställighet av ett frysningsbeslut, men den stora skillnaden är att samarbetet enligt det rambeslut som lagen om verkställighet av frysningsbeslut baserar sig på endast reglerar frysningsbeslut och inga andra åtgärder. För att skapa nödvändiga förutsättningar att verkställa ett frysningsbeslut, var lagstiftaren tvungen att införa möjligheter att vidta kompletterande tvångsåtgärder.

Regeringen ser således ingen annan utväg än att åklagaren, när åtgärder som inte anges i utredningsordern behöver vidtas, får vända sig till den myndighet som har utfärdat utredningsordern och begära kompletteringar. Detta bör ske i samband med prövning av frågan om utredningsordern ska erkännas och verkställas i Sverige eller så fort frågan uppstår. Ett sådant synsätt stöds också av artikel 16.2 b i direktivet som anger att den verkställande myndigheten omedelbart ska kontakta den utfärdande myndigheten när behov av kompletteringar av dessa skäl uppstår. Vid samrådet med den andra statens behöriga myndigheter går det inte att utesluta att det framkommer att en utredningsorder för beslag, enligt den statens lagstiftning, innefattar en rätt att också vidta kompletterande tvångsåtgärder för att eftersöka föremål eller handlingar som kan tas i beslag utan ytterligare beslut. I ett sådant fall bör åklagaren, efter en dokumentation på lämpligt sätt, kunna vidta dessa tillkommande åtgärder enligt de förutsättningar som föreslås gälla i den nya lagen.

När beslaget har verkställts bör i enlighet med regeringens förslag i avsnitt 8.7.1 rättegångsbalkens regler tillämpas om att föra protokoll över beslagtagna föremål, att föremålen ska tas i förvar och att den som drabbas av beslaget i vissa fall ska underrättas om verkställigheten (27 kap. 10–13 §§).

Domstolens prövning av ett verkställt beslag

När åklagaren har verkställt en utredningsorder för beslag efter att ha meddelat en verkställbarhetsförklaring, föreslås i promemorian beträffande rättens prövning en ordning som idag gäller enligt såväl lagen om internationell rättslig hjälp (2 kap. 16 §) som lagen om verkställighet av frysningsbeslut (3 kap. 16 §). Den huvudsakliga utgångspunkten för förslagen i promemorian är att det ska finnas ett beslut från rätten som har fått laga kraft innan de beslagtagna föremålen eller handlingarna överlämnas till den andra statens behöriga myndighet. Samtidigt föreslås i promemorian en möjlighet att överlämna det

beslagtagna materialet i vissa fall, även om beslaget är föremål för rättens prövning.

Svea hovrätt och *Domstolsverket* avstyrker promemorians förslag, medan *Åklagarmyndigheten* invänder mot förslaget. Dessa myndigheter förordar att den ordning som gäller enligt rättegångsbalken i stället ska tillämpas, dvs. att den som drabbas av beslaget utan inskränkning i tid ska kunna begära rättens prövning. *Svea hovrätt* lyfter särskilt fram att ett krav på obligatorisk domstolsprövning och förhandling som huvudregel riskerar att förlänga handläggningstiderna i onödan, särskilt i de fall den som drabbas av åtgärden inte själv ser något behov av rättens prövning. Att införa särskilda tidsfrister anser hovrätten skulle strida mot artikel 14.4 i direktivet. Hovrätten framhåller även att den andra statens behöriga myndighet, i samband med överlämnandet av det beslagtagna bevismaterialet, kan informeras om att en prövning av beslaget kan komma att ske vid en tidpunkt efter överlämnandet. *Åklagarmyndigheten* pekar på att beslag enligt utredningsordern endast innebär en tillfällig besittningsrubbnings eftersom materialet bör återlämnas och den ordning som föreslås i promemorian onödigt förlänger tiden för beslaget. Vidare anser myndigheten att den tid tingsrätten har till sitt förfogande enligt förslaget i promemorian – 30 dagar – riskerar att komma i strid med direktivets krav att bevismaterialet efter verkställighet utan dröjsmål ska överlämnas (artikel 13.1). Regeringen gör följande överväganden.

Utgångspunkten i artikel 14.1 i direktivet är att de rättsmedel som är tillgängliga i ett liknande inhemskt ärende också ska tillämpas på de utredningsåtgärder som avses i en utredningsorder. Direktivet hindrar dock inte en ökad tillgång till rättsmedel (se skäl 22). Det ger stöd för den lösning som förordas i promemorian. Vidare kan det argumenteras för den ordning som gäller bl.a. enligt lagen om internationell rättslig hjälp. Frågan om det finns skäl för att beslagta föremålet eller handlingar bör vara fastställd genom ett beslut som fått laga kraft innan det beslagtagna materialet överlämnas. En ordning där rätten häver ett beslag, men där föremålet eller handlingarna redan överlämnats, kan medföra svårigheter för den som begärt rättens prövning att återfå det beslagtagna eller rätta till den skada som kan ha uppkommit.

Samtidigt ska noteras att lagen om internationell rättslig hjälp är tillämplig i förhållande till stater även utanför EU och kan tillämpas gentemot stater som Sverige inte har något avtal med. Dessutom omfattar den prövning som regleras i den lagen även beslag för återställande av egendom till rättmätig ägare eller säkerställande av ett beslut om förverkande. I dessa fall kan föremålen eller handlingarna överlämnas till den andra staten (se 4 kap. 19 §). En prövning av rätten efter det att föremålen och handlingarna lämnats över till den andra staten, kan i dessa fall vara överspelad, om t.ex. förverkandebeslutet har verkställts.

Direktivet avser, som *Åklagarmyndigheten* påpekar, endast beslag i bevissyfte och artikel 13.3 ger goda möjligheter att vid överlämnande av föremålen och handlingarna ställa upp krav på att de ska återlämnas efter avslutad förfarande i den andra medlemsstaten. Vidare finns det en risk, som myndigheten också lyfter fram, att huvudregeln i artikel 13.1 om att bevismaterialet ska överlämnas utan dröjsmål, blir svår att leva upp till. Visserligen anges i artikel 13.2 att ett överlämnande av bevismaterialet får skjutas upp i avvaktan på att ett rättsmedel prövas, men en ordning

som innebär att överlämnandet, som utgångspunkt, alltid skjuts upp är nog inte vad som åsyftas. Ett överlämnande kan enligt direktivet trots att ett rättsmedel används, överlämnas om starka skäl föreligger, men innebär då att en myndighet i en annan medlemsstat alltid måste argumentera för varför bevismaterialet ändå bör överlämnas. Även om regeringen ser vissa fördelar med den ordning som föreslås i promemorian riskerar den att medföra att huvudregeln i artikel 13.1 blir ett undantag. Dessutom, vilket påpekas av *Svea hovrätt*, kan en prövning i domstol många gånger vara onödig, med hänsyn till att den som drabbas själv inte ser någon anledning till en sådan prövning.

Regeringen anser mot denna bakgrund att den ordning som gäller i rättegångsbalken bör gälla även vid verkställighet av en utredningsorder för beslag. Den som har drabbats av åtgärden ska således kunna begära att en prövning sker i domstol. Prövningen ska dock avse verkställbarhetsförklaringen och inte de sakliga skälen för beslaget (se artikel 14.2). En sådan begäran kan göras utan inskränkning i tid så länge beslaget består. Det innebär att bevismaterialet ska kunna överlämnas även om det kan komma att ske en prövning i rätten efter överlämnandet. När bevismaterialet överlämnas bör, som *Svea hovrätt* påpekar, den andra statens behöriga myndighet informeras om att en prövning av verkställbarhetsförklaringen kan ske vid en senare tidpunkt. Denna informationsskyldighet kan dock regleras i förordning. Om rätten i dessa fall skulle häva verkställbarhetsförklaringen följer det av artikel 14.7 i direktivet att den andra staten, i enlighet med sin nationella lagstiftning, ska beakta en framgångsrik talan mot ett beslut om erkännande. Med hänsyn till att en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken hänvisar till bestämmelserna om beslag bör samma ordning gälla beträffande rättens prövning, när en sådan åtgärd har vidtagits.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det i lag bör införas bestämmelser om att när en utredningsorder för beslag eller en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken har verkställts, får den som har drabbats av åtgärden begära rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen. Vidare bör det framgå av lagen att i de fall utredningsordern avser beslag som verkställts av åklagaren med stöd av 27 kap. 2 § andra stycket 2–8 rättegångsbalken, ska åtgärden alltid anmälas till rätten för prövning av verkställbarhetsförklaringen.

Behörig domstol bör vara, såsom föreslås i promemorian, den tingsrätt inom vars domkrets beslaget har verkställts.

Med hänsyn till vad regeringen föreslår i avsnitt 8.7.1, ska bestämmelserna i rättegångsbalken gälla för domstolens prövning, om inte annat anges i den nya lagen. Det innebär bl.a. att bestämmelserna i 27 kap. 2 § fjärde stycket och 6 § första stycket ska tillämpas. Det bör dock tydliggöras att bestämmelserna om tid för väckande av åtal enligt 27 kap. 7 § rättegångsbalken inte ska tillämpas.

Om domstolen upphäver åklagarens verkställbarhetsförklaring bör vidtagna verkställighetsåtgärder återgå, så långt det är möjligt. Detta bör framgå av den nya lagen.

Med hänsyn till regeringens förslag får synpunkterna från *Stockholms, Malmö* och *Helsingborgs tingsrätter* anses vara tillgodosedda.

Frågor angående överlämnande av det beslagtagna föremålet behandlas närmare i avsnitt 8.7.15. Där behandlas också frågan om domstolens

prövning i de fall den andra statens myndighet har begärt att bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige.

8.7.12 Hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Regeringens förslag: Åklagaren ska, efter samråd med behörig myndighet i den andra medlemsstaten, besluta om huruvida en utredningsorder för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller, i tillämpliga fall, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska verkställas genom

- omedelbar överföring av meddelanden eller uppgifter om meddelanden till den andra staten, eller
- upptagning eller uppteckning av meddelanden eller uppgifter om meddelanden i Sverige.

Vid en verkställighet genom omedelbar överföring får upptagning eller uppteckning inte göras i Sverige och bestämmelser i 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken ska inte tillämpas. Om åklagaren har meddelat en interimistisk verkställbarhetsförklaring, får omedelbar överföring av meddelanden eller uppgifter om meddelanden ske först efter det att rätten har fastställt förklaringen.

Om verkställighet sker genom upptagning eller uppteckning av meddelanden i Sverige, ska rättegångsbalkens regler tillämpas med vissa undantag vad gäller granskning och underrättelse till enskilda.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås inte någon uttrycklig bestämmelse om i vilken omfattning upptagningar och uppteckningar får bevaras, efter det att bevismaterialet har överlämnats till den andra medlemsstaten.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Åklagarmyndigheten* efterfrågar vissa förtydliganden angående underrättelse till enskild. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* anser att det bör övervägas att i den nya lagen ange att upptagningar och uppteckningar som finns kvar i Sverige efter redovisning till den andra staten, ska bevaras till dess det utländska förfarandet har avslutats samt påminner om att vissa förordningsregler om underrättelseskyldighet behövs.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag i avsnitt 8.5.5 och 8.7.1 innebär att rättegångsbalkens regler ska tillämpas såväl vid prövningen som vid verkställigheten av en utredningsorder för hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. När det gäller tillämpningsområdet för artikel 30 och användningen av de begrepp som återfinns i rättegångsbalken i stället för direktivets terminologi, hänvisas till avsnitt 7.7.8.

Åklagaren handlägger en utredningsorder för hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och prövar initialt om det finns förutsättningar för att erkänna och verkställa en sådan utredningsorder. Om åklagaren inte beslutar att vägra erkännande och verkställighet, ska han eller hon överlämna ärendet till rätten som prövar om förutsättningarna för erkännande och verkställighet är uppfyllda. För

rättens prövning gäller bestämmelserna i 27 kap. 21 § och 26–30 §§ rättegångsbalken. I avsnitt 8.5.3 föreslås att åklagaren enligt de förutsättningar som anges i 27 kap. 21 a § rättegångsbalken i avvaktan på rättens prövning, ska kunna besluta att erkänna och verkställa en utredningsorder för hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Ett sådant beslut ska utan dröjsmål anmälas till rätten.

När en verkställbarhetsförklaring har meddelats ska utredningsordern verkställas. Av artikel 30.6 följer att myndigheterna i utfärdande respektive verkställande stat, ska samråda med varandra om hur en hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska verkställas. Verkställighet får ske antingen genom omedelbar överföring av meddelanden eller uppgifter om meddelanden till den utfärdande staten, eller genom att upptagning eller uppteckning av meddelanden eller uppgifter om meddelanden sker i den verkställande staten för att sedan redovisas till den utfärdande staten. I fall där hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation sker genom omedelbar överföring från Sverige till den andra staten, genomförs avlyssningen eller övervakningen rent faktiskt i den andra staten. Att upptagning eller uppteckning sker i Sverige innebär däremot att avlyssningen eller övervakningen verkställs här.

Motsvarande ordning gäller idag enligt lagen om internationell rättslig hjälp när Sverige biträder en annan medlemsstat. Enligt 4 kap. 25 a § prövar åklagaren om verkställigheten av rättsens beslut, under tryggningsformer, kan ske genom omedelbar överföring eller om upptagningen eller uppteckningen ska ske i Sverige. De överväganden som åklagaren ska göra är om det finns tekniska förutsättningar för en omedelbar överföring samt att säkerhets- och integritetsaspekter är tillgodosedda (prop. 2004/05:144 s. 168). Regeringen anser att motsvarande bestämmelser bör gälla vid verkställighet enligt den nya lagen, dvs. det bör vara åklagaren som beslutar hur verkställigheten ska genomföras. I den nya lagen bör således, som också föreslås i promemorian, införas bestämmelser om att verkställighet kan ske antingen genom omedelbar överföring eller genom upptagning och uppteckning i Sverige. Vidare bör i lagen anges att beslut om hur verkställighet ska ske, fattas av åklagaren efter samråd med den andra statens behöriga myndighet.

I 4 kap. 25 och 25 a §§ lagen om internationell rättslig hjälp finns detaljerade bestämmelser om vilka av rättegångsbalkens regler om granskning och bevarande av upptagningar och uppteckningar samt underrättelse till enskild, som ska tillämpas vid bistånd enligt den lagen. Eftersom omständigheterna vid verkställighet av en utredningsorder för hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation motsvarar de som gäller vid bistånd enligt lagen om internationell rättslig hjälp, anser regeringen att motsvarande bestämmelser bör införas i den nya lagen.

Vid verkställighet genom omedelbar överföring bör uppteckningar eller upptagningar av meddelanden inte få göras i Sverige (jfr 4 kap. 25 a § lagen om internationell rättslig hjälp). I dessa fall kommer upptagningen eller uppteckningen ske i den andra medlemsstaten och då finns det inga skäl för att detsamma ska ske i Sverige. Genom att ingen

upptagning eller uppteckning sker i Sverige, blir bestämmelsen i 27 kap. 24 § rättegångsbalken om granskning, bevarande och förstöring av det avlyssnade eller övervakade materialet inte tillämpliga. Inte heller finns några skäl att bestämmelserna om underrättelse till enskild ska tillämpas. Avlyssningen eller övervakningen sker i den andra medlemsstaten och den statens regler om underrättelser bör tillämpas. I de fall åklagaren, i avvaktan på rättens prövning, har meddelat ett beslut om att erkänna och verkställa en utredningsorder för nu aktuella åtgärder (se avsnitt 8.5.3) bör en verkställighet genom omedelbar överföring få ske först efter att rätten fastställt åklagarens verkställbarhetsförklaring.

När verkställighet av utredningsordern däremot sker genom uppteckning eller upptagning av meddelanden eller uppgifter om meddelanden, genomförs åtgärden i Sverige enligt de förutsättningar och former som gäller under en svensk förundersökning. Det innebär att bestämmelsen i 27 kap. 24 § första stycket rättegångsbalken ska tillämpas, dvs. det avlyssnade eller övervakade materialet ska granskas och materialet får endast bevaras i de delar de är av betydelse ur utredningssynpunkt. Samtidigt ligger det i sakens natur att de svenska myndigheter som genomför avlyssningen eller övervakningen svärigen, kan bedöma vad som är av intresse i den andra statens brottsutredning. Av det skälet bör det införas en bestämmelse i den nya lagen om att upptagningar eller uppteckningar av meddelanden eller uppgifter om meddelanden inte behöver granskas enligt nämnd bestämmelse.

Av 27 kap. 24 § andra stycket framgår också att upptagningar och uppteckningar ska bevaras till dess förundersökningen lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet har avgjorts slutligt. Därefter ska de förstöras. I vissa fall får upptagningarna och uppteckningarna bevaras även efter denna tidpunkt (se tredje och fjärde styckena i nämnda bestämmelse). Eftersom det vid verkställighet av en utredningsorder inte pågår någon förundersökning eller rättegång i Sverige bör, som påpekas av *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden*, frågan om bevarande och förstöring av material som finns kvar i Sverige regleras särskilt. Regeringen anser dock inte att materialet ska bevaras till dess det utländska förfarandet har avslutats, vilket föreslås av nämnden. I stället bör det införas en bestämmelse om att upptagningar och uppteckningar som finns kvar i Sverige, får bevaras efter det att ärendet avslutats hos åklagaren och all redovisning till den andra staten skett, bara om det är tillåtet enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken. En sådan ordning motsvarar den som gäller enligt 4 kap. 25 § andra stycket lagen om internationell rättslig hjälp.

Vid verkställighet genom upptagning och uppteckning av meddelanden eller uppgifter om meddelanden i Sverige bör bestämmelserna i 27 kap. 31–33 § rättegångsbalken om underrättelse till enskild tillämpas. Bestämmelserna måste dock anpassas till de särskilda omständigheter som gäller vid det gränsöverskridande samarbetet, vilket konstaterades när motsvarande bestämmelser fördes in i 4 kap. 25 § tredje stycket lagen om internationell rättslig hjälp (se prop. 2006/07:133 s. 56 f.). Bland annat bör bestämmelserna utformas så att det blir praktiskt möjligt för en svensk myndighet att bedöma när underrättelseskyldigheten inträder och i vad mån underrättelsen ska skjutas upp och får underlåtas. För de närmare skälen till utformningen av dessa bestämmelser hänvisas till

prop. 2006/07:133 s. 58 f. De överväganden som gjordes i detta sammanhang har samma relevans för införandet av motsvarande regler i den lag som nu föreslås genomföra direktivet om en europeisk utredningsorder. När det gäller den sekretessprövning som ska ske samt *Åklagarmyndighetens* önskemål om förtydliganden hänvisas till författningskommentaren.

Som påpekas av *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* bör åklagaren i vissa fall vara skyldig att informera nämnden i de fall underrättelse till enskild inte har lämnats. Detta kan, som också nämnden anser, regleras i förordning.

8.7.13 Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning

Regeringens förslag: Vid verkställighet av en utredningsorder för hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning tillämpas rättegångsbalkens regler med vissa undantag när det gäller granskning och underrättelse till enskilda.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Åklagarmyndigheten* och *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* framför samma synpunkter om underrättelse till enskild som beträffande promemorians förslag vad gäller hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (se avsnitt 8.7.12). *Åklagarmyndigheten* anser att det finns ett behov av att införa möjligheter att bistå med hemlig rumsavlyssning beträffande historiska uppgifter.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag i avsnitt 8.5.5 och 8.7.1 innebär att rättegångsbalkens regler ska tillämpas såväl vid prövningen som vid verkställigheten av en utredningsorder för hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning. Åklagaren handlägger en sådan utredningsorder och prövar initialt om det finns förutsättningar för att erkänna och verkställa ordern. Förutsättningarna för att erkänna och verkställa utredningsordern är desamma som gäller för att kunna besluta om åtgärden i en svensk förundersökning, se avsnitt 8.3.3. Som anges i nämnda avsnitt krävs det att utredningsordern innehåller ett tillstånd att tillträda den plats som ska avlyssnas eller övervakas, när ett sådant tillstånd är nödvändigt enligt 27 kap. 25 a § rättegångsbalken. Ett sådant tillstånd kan, beroende på den ordning som gäller enligt den utfärdande statens lagstiftning, antingen anges som ett separat beslut i utredningsordern, t.ex. som ett beslut om husrannsakan, eller omfattas av själva beslutet om hemlig rumsavlyssning eller hemlig kameraövervakning. Vid tveksamheter får samråd ske med den utfärdande myndigheten. I de fall det utländska tillståndet att tillträda den aktuella platsen utgör ett beslut om husrannsakan, bör det verkställas som ett beslut enligt 27 kap 25 a § rättegångsbalken (se avsnitt 8.5.11). Om åklagaren inte beslutar att vägra erkännande och verkställighet ska han eller hon överlämna ärendet till rätten som prövar om förutsättningarna för erkännande och verkställighet är uppfyllda. För rättens prövning

gäller bestämmelserna i 27 kap. 21 § och 26–30 §§ rättegångsbalken. I avsnitt 8.5.3 föreslås att åklagaren enligt de förutsättningar som anges i 27 kap. 21 a § rättegångsbalken i avvaktan på domstolens beslut, ska kunna besluta att erkänna och verkställa en utredningsorder för hemlig kameraövervakning. Ett sådant beslut ska utan dröjsmål anmälas till rätten.

När en verkställbarhetsförklaring har meddelats ska utredningsordern verkställas. En verkställighet kan endast ske genom upptagning eller uppteckning av kameraövervakningen eller rumsavlyssning. Någon omedelbar överföring såsom vid hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, är inte aktuell. Enligt regeringens uppfattning bör samma undantag från 27 kap. 24 och 31–33 §§ rättegångsbalken gälla vid verkställighet av en utredningsorder för hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning som för hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Det är också den ordning som gäller enligt lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål (se 4 kap. 27 och 28 a §§).

Beträffande *Åklagarmyndigheten* och *Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten* synpunkter om underrättelse till enskild hänvisas till avsnitt 8.7.12. När det gäller Åklagarmyndighetens önskemål om hemlig rumsavlyssning hänvisas till avsnitt 7.7.9.

8.7.14 **Kontrollerade leveranser och bistånd i brottsutredningar med användning av skyddsidentitet**

Regeringens förslag: Bestämmelsen i 18 kap. 6 § offentlighets- och sekretesslagen, om sekretess för uppgift om skyddsidentitet som en annan medlemsstat har beslutat om, ska tillämpas i ärenden enligt den nya lagen.

Regeringens bedömning: Några övriga bestämmelser behöver inte föras in i den nya lagen vid verkställighet av en utredningsorder för en kontrollerad leverans eller bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. I promemorian föreslås att en bestämmelse om samråd avseende kontrollerade leveranser och bistånd i brottsutredningar med användning av skyddsidentitet införs i den nya lagen.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Åklagaren handlägger och prövar om en utredningsorder för en kontrollerad leverans eller bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet ska erkännas och verkställas i Sverige utifrån de förutsättningar som gäller för motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning (se bl.a. avsnitten 8.5.1 och 8.5.2).

I promemorian föreslås att det i den nya lagen införs en bestämmelse om att åklagaren och den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten ska samråda om praktiska frågor vid verkställighet av en

utredningsorder för aktuella åtgärder. Regeringen delar bedömningen att sådant samråd bör regleras, men anser att det kan ske i förordning. Detsamma gäller det samråd som behöver ske med andra svenska myndigheter som behöver bistå vid verkställigheten. I övrigt får åklagaren vid verkställigheten använda sig av samma tillvägagångssätt som när en motsvarande åtgärd vidtas inom ramen för en svensk förundersökning (se avsnitt 8.7.1).

När det gäller bistånd i en brottsutredning med användning av skyddsidentitet kan dock särskilt lyftas fram bestämmelsen i artikel 29.4 i direktivet. Av den följer bl.a. att ett sådant bistånd genomförs enligt gällande svenska bestämmelser och befogenheten att agera, leda och kontrollera de insatser som görs ligger helt och hållet på den svenska åklagaren. Det ska också noteras regeringens överväganden i avsnitt 8.7.7 om att utländska tjänstemän inte ska tillåtas att utöva myndighetsutövning på svenskt territorium. Justitieombudsmannen har i flera ärenden uttalat att utländska polismän som bedriver polisverksamhet här i landet bara får göra det i form av biträde åt och i närvaro av svensk polis.

I 18 kap. 6 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) finns en särskild bestämmelse om sekretess för uppgift om skyddsidentitet som en annan stat har beslutat om. För att sekretesskyddet ska gälla även ärenden enligt den nya lagen bör det göras ett tillägg i denna bestämmelse, vilket också föreslås i promemorian.

8.7.15 Överlämnande av bevismaterial

Regeringens förslag: Bevismaterial som har inhämtats efter en verkställighet av en utredningsorder ska lämnas över till den andra medlemsstatens myndighet utan onödigt dröjsmål. Den åklagare eller domstol som handlägger utredningsordern, ansvarar för att bevismaterialet lämnas över. Överlämnandet ska, om det är motiverat med hänsyn till enskilds rätt eller är nödvändigt från allmän synpunkt, förenas med villkor om att bevismaterialet ska återlämnas till Sverige när det inte längre behövs för det förfarande som utredningsordern avser, eller vid en annan tidpunkt som åklagaren eller domstolen efter samråd med den andra statens behöriga myndighet beslutar om.

Överlämnande av bevismaterialet ska skjutas upp i avvaktan på rättens prövning, om

- materialet inte har överlämnats när den som har drabbats av åtgärden begär rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen, i de fall utredningsorder avser beslag, eller
- åklagaren enligt den nya lagen till rätten ska anmäla meddelad verkställbarhetsförklaring eller ett verkställt beslag enligt 27 kap. 2 § andra stycket 2–8 rättegångsbalken.

Ett överlämnande ska ändå få ske om det finns särskilda skäl för att bevismaterialet ska överlämnas omedelbart. Detta gäller inte om överlämnandet skulle medföra allvarlig skada för den som drabbas av åtgärden.

Om den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten, med anledning av en utredningsorder för beslag, har begärt att

bevismaterialet som har inhämtats ska stanna kvar i Sverige, ska åklagaren eller rätten bestämma hur länge verkställigheten av utredningsordern ska bestå. Tiden får förlängas.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås en allmän bestämmelse om att överlämnandet av bevismaterialet ska skjutas upp i avvaktan på en prövning i domstol och bestämmelser om när ett återlämnande inte behövs. Däremot föreslås inga bestämmelser om att bevismaterialet på begäran kan stanna kvar i Sverige.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot promemorians förslag. *Svea hovrätt* anser att vid verkställighet av beslag bör bevismaterialet överlämnas tre veckor efter det att den som drabbats av beslaget delgavs underrättelse av åtgärden. *Stockholms tingsrätt* saknar en uttrycklig bestämmelse om till vilken myndighet ett återlämnande ska ske. *Göteborgs tingsrätt* ser vissa tillämpningssvårigheter med promemorians förslag om att överlämnandet kan skjutas upp i vissa fall. *Åklagarmyndigheten* framhåller att det i lagtexten bör tydliggöras att överlämnande ska skjutas upp endast i de fall då en domstolsprövning är nödvändig. Vidare anser myndigheten att förslaget bör utformas i bättre överensstämmelse med direktivets ordalydelse samt att den som drabbats av ett beslag bör kunna ge sitt samtycke till att föremålen överlämnas. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* pekar på problem med att åklagaren synes stå ensam ansvarig för en bedömning av den enskildes intressen.

Skälen för regeringens förslag

Direktivets bestämmelser

I artikel 13 i direktivet finns bestämmelser om överlämnande av bevismaterial. Huvudregeln är att materialet ska överlämnas utan dröjsmål till den andra statens behöriga myndighet. Om det begärs, och om det är möjligt, ska materialet överlämnas till den tjänsteman som deltar vid verkställigheten av utredningsordern. Ett överlämnande kan skjutas upp i avvaktan på ett beslut ifråga om rättsmedel, om det inte i utredningsordern anges tillräckliga skäl för att ett omedelbart överlämnande är nödvändigt. Överlämnandet ska dock ändå skjutas upp om det skulle orsaka den berörda personen allvarlig och ohjälplig skada.

Den verkställande myndighet som överlämnar materialet ska ange om bevismaterialet ska återlämnas så snart det inte längre behövs i den utfärdande staten. Om materialet används för andra förfaranden, kan myndigheterna i de båda staterna komma överens om att tillfälligt överlämna bevismaterialet.

Överlämnande av bevismaterialet utan dröjsmål

I enlighet med huvudregeln i artikel 13.1 bör det i den nya lagen införas en bestämmelse om att bevismaterial som har hämtats in av åklagare eller domstol efter en verkställighet av en utredningsorder ska överlämnas utan dröjsmål till behörig myndighet i den andra medlemsstaten. En sådan bestämmelse bör även innefatta ett överlämnande till en utländsk tjänsteman som deltar vid verkställigheten av en utredningsorder (se

avsnitt 8.7.7). Av bestämmelsen bör även framgå att huvudregeln inte gäller om det enligt andra bestämmelser finns anledning att skjuta upp överlämnandet eller om bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige.

Vidare bör det uttryckligen anges att det är behörig åklagare eller domstol som ansvarar för att bevismaterialet överlämnas, dvs. den åklagare eller domstol som handlägger ärendet (se avsnitt 8.5.1).

Av den nya lagen bör också framgå att åklagaren eller domstolen ska ta ställning till om det bevismaterial som överlämnas ska återlämnas till Sverige. Utgångspunkten för denna bedömning bör vara att bevismaterialet inte behöver återlämnas, om det inte är påkallat med hänsyn till enskilds rätt eller är nödvändigt från allmän synpunkt. Det är också den utgångspunkten som gäller enligt 5 kap. 2 § lagen om internationell rättslig hjälp. Det som överlämnas till den andra statens myndigheter kommer många gånger inte att behöva återlämnas till den svenska åklagaren eller domstolen, t.ex. upprättade protokoll från förhör. I vissa fall finns det dock skäl att kräva att materialet återlämnas, t.ex. föremål som tagits i beslag som behöver återlämnas till ägaren, originalhandlingar eller material som behövs för något annat syfte. Återlämnandet ska ske vid den tidpunkt materialet inte längre behövs för det förfarande som utredningsordern avser eller vid annan tidpunkt som åklagaren eller domstolen, efter samråd med behörig myndighet i den andra staten, beslutar om. Detta bör också framgå av den nya lagen. Genom att åklagaren eller domstolen kan besluta om att återlämnande kan ske vid annan tidpunkt, möjliggörs tillfälliga överlämnanden enligt artikel 13.4 i direktivet. Med hänsyn till vad *Stockholms tingsätt* framför, bör återlämnandet ske till den åklagare eller domstol som lämnat över bevismaterialet, vilket kan uppges i samband med överlämnandet av materialet. Detta behöver dock inte lagregleras. Med de bestämmelser som regeringen föreslår undviks de otydligheter som *Göteborgs tingsrätt* lyfter fram.

I promemorian föreslås en bestämmelse om samråd vad gäller bl.a. tidpunkten för återlämnandet av bevismaterialet. Regeringen instämmer i vikten av att behöriga myndigheter samråder i frågan, bl.a. vad gäller tidpunkten för återlämnandet, men även i andra frågor i anslutning till ett överlämnande. Detta kan dock regleras i förordning.

Överlämnande av bevismaterialet ska skjutas upp i vissa fall

Ett överlämnande av bevismaterial ska inte ske villkorlöst utan i vissa fall finns det skäl för att skjuta upp överlämnandet, vilket också direktivet utgår ifrån (artikel 13.2).

I den nya lagen bör det införas en bestämmelse om att överlämnandet kan skjutas upp i vissa fall. I promemorian föreslås en allmän bestämmelse om att överlämnandet kan skjutas upp i avvaktan på en prövning i domstol. Enligt regeringens mening bör bestämmelsen preciseras till två särskilda fall, vilket också torde vara i linje med det *Åklagarmyndigheten* påtalar.

Det första fallet avser beslag. Regeringens överväganden i avsnitt 8.7.11 medför att rättegångsbalkens regler ska gälla när en utredningsorder för beslag har verkställts, dvs. den som har drabbats av beslaget kan begära rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen.

Någon obligatorisk prövning föreslås inte. En begäran om rättens prövning är oinskränkt i tiden. En bestämmelse behövs för att klargöra när ett överlämnande av bevismaterialet bör skjutas upp i avvaktan på rättens prövning och inte överlämnas enligt huvudregeln. *Svea hovrätt* föreslår att bevismaterialet bör överlämnas först tre veckor efter det att den som drabbats av beslaget delgavs underrättelse om beslaget. Regeringen ser vissa fördelar med hovrättens förslag, bl.a. att tidpunkten blir tydlig. Som hovrätten själv påpekar kan dock den som drabbas av åtgärden finnas utomlands och delgivning kan således dra ut på tiden. Regeringen ser en risk att det kan dröja innan en treveckorsfrist börjar löpa, och mot bakgrund av huvudregeln i artikel 13.1 är det tveksamt om en sådan frist är förenlig med direktivet. Som hovrätten själv påpekar, är det inte ofta som den drabbade begär beslagsförhandling. Tidpunkten för när ett överlämnande kan ske, bör enligt regeringens mening därför kopplas till att en prövning faktiskt har begärts av den som drabbats av åtgärden. En sådan utgångspunkt torde också vara den som avses i artikel 13.2. Sammanfattningsvis anser regeringen att ett överlämnande av bevismaterialet ska skjutas upp i avvaktan på rättens prövning, om materialet inte har överlämnats när den som har drabbats av åtgärden begär rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen i de fall utredningsordern avser beslag.

Om åklagaren har en indikation på att rättens prövning kommer att begäras, bör han eller hon kunna avvakta ett par dagar för att se om en sådan begäran görs. *Åklagarmyndighetens* förslag om att den som drabbats av ett beslag ska kunna ge sitt samtycke till att bevismaterialet överlämnas, torde med regeringens förslag indirekt tillgodoses. Om personen i fråga inte begär rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen, är ett rimligt antagande att han eller hon inte heller har något emot att bevismaterialet överlämnas.

Det andra fallet avser de situationer då åklagaren meddelar en verkställbarhetsförklaring, men har en skyldighet att till rätten anmäla sin förklaring eller den verkställighet som har skett, för att rätten ska pröva verkställbarhetsförklaringen. Om utredningsordern avser beslag av ett skriftligt meddelande enligt 27 kap. 2 § andra stycket 2–8 rättegångsbalken ska åklagaren, på motsvarande sätt som i en svensk förundersökning, till rätten anmäla ett verkställt beslag för prövning av verkställbarhetsförklaringen (se avsnitt 8.7.11). En liknande anmälnings-skyldighet gäller när åklagaren med stöd av 27 kap. 21 a § rättegångsbalken meddelar en verkställbarhetsförklaring som avser hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning (se även avsnitt 8.5.3). I dessa fall ska dock verkställbarhetsförklaringen anmälas till rätten utan dröjsmål (dvs. inte när en verkställighet har påbörjats). När det gäller de hemliga tvångsmedlen kan det inte uteslutas att visst bevismaterial hinner inhämtas innan rätten gjort sin prövning. Regeringen anser sammanfattningsvis att ett överlämnande av bevismaterialet ska skjutas upp i avvaktan på rättens prövning i dessa två situationer, dvs. i de fall åklagaren till rätten ska anmäla en meddelad verkställbarhetsförklaring eller ett verkställt beslag.

Artikel 13.2 innebär dock att en prövning av om bevismaterialet ska överlämnas utan dröjsmål ändå måste ske trots att det finns sådana skäl

för uppskjutande som föreslås ovan. Det gäller om det i utredningsordern anges tillräckliga skäl för att ett omedelbart överlämnande är absolut nödvändigt för att man ska kunna garantera ett korrekt genomförande av utredningen eller skyddet av individuella rättigheter. En bestämmelse om detta bör därför föras in i den nya lagen, men med en något annan formulering. Av bestämmelsen bör framgå att ett överlämnande ska ske omedelbart, trots att det finns skäl för att skjuta upp överlämnande enligt vad som föreslås ovan, om det föreligger särskilda skäl.

Denna undantagsregel att överlämna bevismaterialet, trots att det finns förutsättningar att skjuta upp överlämnandet, behöver inte enligt artikel 13.2 tillämpas om ett överlämnande skulle orsaka den berörda personen allvarlig och ohjälplig skada. Direktivet anger inte vilken typ av skada det ska vara fråga om, men bestämmelsen får ses som ett extra skydd för den som drabbas av åtgärden. Det kan t.ex. röra sig om att den drabbade riskerar lida stor ekonomisk skada som inte går att avhjälpa om materialet lämnas över. Även andra typer av skada kan bli aktuella. En bestämmelse om detta bör föras in i lagen, i huvudsak enligt den formulering som föreslås i promemorian. Regeringen anser inte, såsom *Åklagarmyndigheten* indikerar, att den avviker från direktivets syfte. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* pekar på att prövningen av om ett omedelbart överlämnande skulle orsaka den enskilde allvarlig skada innebär vissa svåra avvägningar. Regeringen instämmer i detta, men åklagaren eller domstolen får utifrån omständigheterna i det enskilda fallet bedöma riskerna för att den enskilde skulle drabbas av en sådan skada. I bedömningen bör också vägas in möjligheterna att ställa upp villkor om användningsbegränsningar, se avsnitt 9.2. Utrymmet att skjuta upp överlämnandet på denna grund torde dock, med hänsyn till lydelsen i artikel 13.2, vara förhållandevis litet.

Begäran om att bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige

Om en åtgärd verkställs i Sverige avseende provisoriska åtgärder enligt artikel 32 i direktivet, kan den andra statens behöriga myndighet begära att bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige. I samband med en sådan begäran ska den utländska myndigheten ange beräknad dag för upphävande av åtgärden eller för inlämnande av en begäran om att materialet ska överlämnas (se artikel 32.4 och formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt H3). Förfarandet liknar det förfarande som gäller enligt rambeslutet om verkställighet av frysningsbeslut (se artikel 6.1).

En verkställighet av en provisorisk åtgärd behöver inte alltid innebära att en tvångsåtgärd tillämpas. Visst bevismaterial kan inhämtas utan användning av tvångsmedel, t.ex. uppgifter som inhämtas med stöd av bankers uppgiftsskyldighet (se avsnitt 8.3.6). Om sådant bevismaterial enligt en begäran ska stanna kvar i Sverige, kan det ske utan att några särskilda regler behöver föras in i den nya lagen. I de flesta fallen kommer dock en åtgärd enligt artikel 32 att avse ett beslag. I den nya lagen bör det därför föras in bestämmelser om hur åklagaren eller rätten ska förfara när bevismaterial, som har hämtats in i anledning av en utredningsorder som avser beslag, ska stanna kvar i Sverige. Bestämmelserna bör utformas i linje med motsvarande reglering i lagen

om verkställighet av frysningsbeslut (3 kap. 17 §). Den åklagare eller domstol som har meddelat eller fastställt verkställbarhetsförklaringen ska således bestämma hur länge verkställigheten av utredningsordern ska bestå. Finns det skäl, bör denna tid kunna förlängas. Bestämmelsen bör inte endast avse de fall som regleras i artikel 32.2 utan bör även omfatta andra fall då den andra statens myndigheter begär att beslagttaget bevismaterial ska stanna kvar i Sverige.

Av artikel 32.5 i direktivet framgår att en verkställande stat, i en sådan situation som redogörs för ovan, kan häva verkställigheten av en åtgärd som vidtagits med stöd av artikeln om den staten anser att det inte längre finns skäl för åtgärden. En möjlighet att i en sådan situation upphäva verkställbarhetsförklaringen bör införas i den nya lagen. För närmare överväganden hänvisas till avsnitt 8.8.

8.8 Upphävande av verkställbarhetsförklaringen

Regeringens förslag: En verkställbarhetsförklaring ska utan dröjsmål upphävas om

- det framkommer omständigheter som medför att utredningsordern inte skulle ha erkänts om omständigheterna hade förelegat eller varit kända när verkställbarhetsförklaringen meddelades,
- det inte finns tillräckliga skäl för att verkställigheten av en utredningsorder ska bestå, i de fall bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige,
- den utredningsåtgärd som utredningsordern avser inte kan verkställas i Sverige, eller
- utredningsordern återkallas.

En verkställbarhetsförklaring som avser en utredningsorder som ska handläggas av domstol upphävs av rätten. Detsamma gäller om domstolen, i de fall bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige, finner att det inte finns tillräckliga skäl för att verkställigheten av en utredningsorder ska bestå. I övriga fall ska åklagaren upphäva verkställbarhetsförklaringen. Åklagaren ska få begära att domstolen prövar frågan om upphävande i de fall domstolen har meddelat eller fastställt verkställbarhetsförklaringen och upphävandet ska ske på grund av att det framkommit omständigheter som medför att utredningsordern inte skulle ha erkänts om omständigheterna hade förelegat eller varit kända när verkställbarhetsförklaringen meddelades. Ett beslut om upphävande ska innehålla skälen för beslutet.

När bevismaterial, med anledning av en utredningsorder för beslag, återlämnas till Sverige, ska åklagaren upphäva verkställbarhetsförklaringen.

Om en verkställbarhetsförklaring upphävs, ska de verkställighetsåtgärder som vidtagits återgå, så långt det är möjligt.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås delvis andra behörighetsregler.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen. *Hovrätten över Skåne och Blekinge,*

Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten anser att lagbestämmelsen bör justeras, eftersom den ger intryck av att det bara är den åklagare som meddelat verkställbarhetsförklaringen som kan besluta om upphävande. Åklagarmyndigheten anser vidare att en bestämmelse som ger åklagaren behörighet att upphäva en verkställbarhetsförklaring avseende hemliga tvångsmedel och beslag som meddelats av domstol bör övervägas. *Göteborgs tingsrätt* föreslår en annan lydelse av bestämmelsen om att åklagaren ska häva beslaget när bevismaterialet återlämnas.

Skälen för regeringens förslag

Skäl för att upphäva verkställbarhetsförklaringen

Direktivet innehåller inga uttryckliga bestämmelser om att ett beslut enligt artikel 9.1 om att erkänna och verkställa en utredningsorder kan upphävas. Samtidigt innebär den nya lagens konstruktion att en meddelad verkställbarhetsförklaring ibland måste upphävas. Det kan t.ex. bli aktuellt i de fall en åklagare har meddelat en förklaring som sedan prövas av rätten. Om rätten vid sin prövning finner att en vägransgrund ska tillämpas eller att de förutsättningar som gäller för att vidta en viss åtgärd inte är uppfyllda, ska verkställbarhetsförklaringen upphävas. Detta följer av de bestämmelser som regeringen föreslår i avsnitt 8.5.3, 8.5.5 och 8.7.11. En sådan ordning torde också överensstämma med bestämmelserna om rättsmedel i artikel 14 i direktivet.

Trots att direktivet inte innehåller några allmänna bestämmelser om upphävande (jfr artikel 32.5) kan dess bestämmelser inte heller anses utesluta att en verkställbarhetsförklaring även i vissa fall andra fall måste upphävas. För att möta detta behov anser regeringen att det i den nya lagen bör införas särskilda bestämmelser om upphävande av en verkställbarhetsförklaring, som ska gälla utöver ovan angivna bestämmelser.

En sådan situation då frågan om upphävande aktualiseras är när omständigheter framkommer som medför att utredningsordern inte skulle ha erkänts om omständigheterna om omständigheterna hade förelegat eller varit kända när verkställbarhetsförklaringen meddelades. Det kan röra sig om att den gärning som avses i utredningsordern inte når upp till de minimistraff som ställs upp för den åtgärd som avses. Ett annat exempel är om det visar sig att en verkställighet skulle riskera att röja uppgifter om underrättelseverksamhet.

En annan sådan situation rör de fall när en behörig myndighet i den andra medlemsstaten begärt att beslagtaget bevismaterial ska stanna kvar i Sverige (se avsnitt 8.7.15). Av direktivet följer att den verkställande staten kan besluta om att häva åtgärden enligt de förutsättningar som gäller enligt den statens nationella lagstiftning eller praxis (artikel 32.5). Motsvarande möjlighet återfinns i artikel 6.2 i rambeslutet om verkställighet av frysningsbeslut. I 3 kap. 17 § första stycket lagen om verkställighet av frysningsbeslut anges att verkställbarhetsförklaringen ska upphävas om det inte längre finns tillräckliga skäl för att verkställigheten av frysningsbeslutet ska bestå. En motsvarande regel bör införas i den nya lagen. Vid prövningen bör intresset av att låta verkställigheten bestå ställas mot det intrång, men eller andra intressen

som kan finnas (se prop. 2004/05:115 s. 75). Den samrådsskyldighet som föreskrivs i artikel 32.5 kan regleras i förordning.

Slutligen bör en verkställbarhetsförklaring upphävas dels om det inte går att verkställa utredningsordern, dels om utredningsordern återkallas.

I de fall en verkställbarhetsförklaring upphävs ska de verkställighetsåtgärder som har vidtagits återgå så långt det är möjligt. Detta bör också framgå av den nya lagen.

Förfarandet vid upphävande

I promemorian föreslås att den åklagare eller domstol som har meddelat eller fastställt verkställbarhetsförklaringen upphäver densamma. Som *Hovrätten över Skåne och Blekinge, Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* påpekar ger förslaget intryck av att det bara är den åklagare som meddelat verkställbarhetsförklaringen som kan besluta om upphävande. Bestämmelsen bör av den anledningen justeras så att även annan åklagare kan upphäva verkställbarhetsförklaringen.

Förslaget i promemorian är enkelt att tillämpa. Om en domstol har meddelat eller fastställt verkställbarhetsförklaringen, är det också den domstolen som upphäver förklaringen. Motsvarande skulle gälla om åklagare meddelat verkställbarhetsförklaringen. *Åklagarmyndigheten* lyfter frågan om inte åklagaren bör ges behörighet att upphäva en verkställbarhetsförklaring avseende hemliga tvångsmedel och beslag som meddelats av domstol, bl.a. mot bakgrund av behovet av ett snabbt beslut. Regeringen ser vissa fördelar med myndighetens förslag, samtidigt som det inte är helt oproblematiskt att en åklagare efter det att en domstol har t.ex. fastställt en verkställbarhetsförklaring upphäver densamma med hänsyn till en vägransgrund.

Frågan har varit aktuell vid genomförande av andra EU-rättsakter om straffrättsligt samarbete. Beträffande rambeslutet om verkställighet av bötesstraff respektive beslut om förverkande ansåg regeringen att Kronofogdemyndigheten inte bör kunna upphäva eller ändra ett domstolsbeslut, framför allt på de grunder som domstolen beaktat när ett beslut från en annan medlemsstat erkänns, t.ex. någon av vägransgrunderna (se bl.a. prop. 2010/11:43 s. 107). Slutsatsen var att i de fall rätten fastställt en verkställbarhetsförklaring och det därefter blir aktuellt att upphäva förklaringen bör endast rätten vara behörig att upphäva förklaringen om det innebär en omprövning av de grunder som var aktuella när rätten fastställde förklaringen. När det däremot gäller genomförandet av rambeslutet om uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder ansåg regeringen att en åklagare skulle kunna upphäva en uppföljningsförklaring, trots att rätten meddelat förklaringen (prop. 2014/15:116 s. 93). Det avgörande för regeringens uppfattning var att åklagarens prövning av om förklaringen ska upphävas i huvudsak kommer att basera sig på nya omständigheter som inte var kända vid rättens prövning samt att förfarandet för att häva en förklaring bör vara enkelt och smidigt.

En utredningsorder kommer ofta innebära användning av ett tvångsmedel som en annan medlemsstats myndighet har beslutat om. När skäl finns att upphäva en verkställbarhetsförklaring bör utgångspunkten vara att ett beslut snabbt ska kunna meddelas. Enligt rättegångsbalkens

regler kan också åklagaren, trots att rätten gett tillstånd till hemliga tvångsmedel, upphäva tvångsmedlet när det inte längre finns skäl för åtgärden (27 kap. 23 §). Detsamma bör gälla vid upphävande av en verkställbarhetsförklaring som avser motsvarande åtgärder. För att åstadkomma en enkel reglering förordar också regeringen att åklagaren ges ett större utrymme att häva en förklaring än vad som gäller för motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång. Ett ytterligare skäl för det är att vissa av grunderna för att upphäva en verkställbarhetsförklaring mer framstår som ett konstaterande än en saklig prövning om förutsättningarna för åtgärden föreligger, t.ex. om utredningsordern återkallas.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen följande. En verkställbarhetsförklaring som avser en utredningsorder som domstolen exklusivt handlägger (se avsnitt 8.5.1) ska upphävas av domstolen. Det rör sig t.ex. om bevisupptagning vid domstol. Vidare bör domstolen upphäva förklaringen när den finner att verkställigheten av en utredningsorder inte ska bestå i de situationer där bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige (se avsnitt 8.7.15). Om domstolen prövar denna fråga och anser att det t.ex. är oproportionerligt att låta verkställigheten bestå eller förlängas, bör domstolen också upphäva förklaringen.

I övriga fall bör verkställbarhetsförklaringen upphävas av åklagare. Det gäller såväl när förklaringen avser beslag och kvarhållande av försändelse som andra hemliga tvångsmedel. Regeringen är som sagt medveten om att föreslagen ordning i viss mån avviker från vad som gäller i en svensk förundersökning, men anser att behovet av en enkel och smidig hantering vid upphävande av tvångsmedel bör råda. Dessutom är vissa skäl för upphävande av en verkställbarhetsförklaring av mer formell karaktär. Regeringen anser dock att åklagaren bör kunna begära att domstolen prövar frågan om upphävande av verkställbarhetsförklaringen i de fall domstolen har meddelat eller fastställt förklaringen och upphävandet ska ske på grund av att det framkommit omständigheter som medför att utredningsordern inte får erkännas och verkställas i Sverige. I vissa fall, när det inte heller är brådskande, kan det finnas fördelar med att rätten prövar frågan, t.ex. om osäkerhet råder angående möjligheten att tillämpa en viss vägransgrund. Med hänsyn till regeringens förslag torde synpunkterna från *Göteborgs tingsrätt* vara omhändertagna.

Ett beslut att upphäva en verkställbarhetsförklaring har i princip samma effekt som ett beslut att inte meddela en verkställbarhetsförklaring. Mot den bakgrunden bör beslutet om upphävande motiveras, vilket bör framgå av lagen. Av direktivet följer en skyldighet att informera den andra statens myndighet om varje beslut att inte erkänna och verkställa en utredningsorder (artikel 16.3 a). Vidare föreskrivs en skyldighet att i vissa fall samråda med den utländska myndigheten innan ett beslut att inte erkänna eller att inte verkställa utredningsordern meddelas (artikel 11.4). Denna informations- och samrådsskyldighet aktualiseras således även i samband med beslut om upphävande och kan regleras i förordning.

Särskilt om återlämnande av bevismaterial

En särskild fråga är vad som ska gälla när bevismaterial som har överlämnats till den andra medlemsstaten återlämnas enligt de villkor som ställts upp vid överlämnandet (se avsnitt 8.7.15).

Inledningsvis kan konstateras att om några villkor om att återlämna bevismaterialet inte ställs upp, bör ärendet hos åklagaren eller domstolen kunna avslutas när materialet överlämnas. Om däremot det överlämnande materialet har inhämtats i anledning av en utredningsorder för beslag, bör ärendet hos åklagaren vara öppet till dess att ett återlämnande sker. När detta väl sker bör verkställbarhetsförklaringen upphävas, vilket bör framgå av den nya lagen. Åklagaren bör alltid upphäva en sådan förklaring, även om rätten fastställt verkställbarhetsförklaringen.

Om det bevismaterial som återlämnas inte avser en utredningsorder för beslag, ser regeringen inget behov av att reglera detta särskilt. När materialet återlämnas kan det i sin tur lämnas över till den som ska ha materialet.

9 Övriga frågor

9.1 Rättsmedel

9.1.1 Allmänna överväganden

Regeringens bedömning: Möjligheterna att överklaga ett beslut enligt svensk rätt avseende en viss åtgärd, bör tillämpas på de åtgärder som avses i en europeisk utredningsorder som har utfärdats i Sverige eller i en annan medlemsstat. Detta bör framgå av den nya lagen. Inga ytterligare möjligheter att överklaga bör införas i den nya lagen.

Promemorians bedömning överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians bedömning. *Svea hovrätt* invänder inte mot promemorians överväganden, men anser att regleringen i lagen gör det svårt att överblicka under vilka förutsättningar beslut kan överklagas. *Stockholms* och *Helsingborgs tingsrätter* framför motsvarande synpunkter. *Sveriges advokatsamfund* anser att det ur ett rättssäkerhetsperspektiv framstår som ytterst tveksamt att, såsom förslås, inte införa särskilda överklagademekanismer för den enskilde i fråga om de materiella förutsättningarna för åtgärden i de fall där den begärda åtgärden hade kunnat överklagas i ett motsvarande ärende, vid sidan av de vägransgrunder som finns ingivna i den föreslagna lagstiftningen.

Skälen för regeringens bedömning: I direktivet finns bestämmelser om rättsmedel. Utgångspunkten i artikel 14.1 är att medlemsstaterna ska se till att rättsmedel som är likvärdiga dem som är tillgängliga i ett inhemskt ärende kan tillämpas på de utredningsåtgärder som anges i utredningsordern (se även skäl 22). Direktivet ställer alltså inte något krav på att medlemsstaterna ska inrätta några särskilda överklagademekanismer. Samtidigt hindrar direktivet inte inrättande av

nya mekanismer. En viktig princip, som anges i artikel 14.2, är att skälen för att utfärda en utredningsorder får prövas endast i den utfärdande staten. Enligt artikel 14.3 ska den utfärdande och verkställande myndigheten vidta lämpliga åtgärder för att se till att det lämnas information om möjligheterna att utnyttja rättsmedel när dessa blir tillämpliga och i god tid för att de verkligen ska kunna användas. Vidare anges i artikel 14.4 att de tidsfrister som ska gälla är desamma som föreskrivs för motsvarande åtgärd i nationell rätt. Myndigheterna i den utfärdande respektive verkställande staten ska enligt artikel 14.5 hålla varandra informerade om rättsmedel som används. Användande av rättsmedel ska enligt artikel 14.6 inte ha någon suspensiv verkan, om det inte föreskrivs för liknande inhemska ärenden. Slutligen anges i artikel 14.7 att den utfärdande staten ska beakta, i enlighet med sin nationella lagstiftning, en framgångsrik talan mot ett erkännande och verkställighet av en utredningsorder i den verkställande staten.

Enligt gällande svenska regler finns möjlighet till rättslig prövning av åtgärder som kan omfattas av en utredningsorder i vissa fall, beroende på vilken åtgärd som avses och vilken myndighet som fattat beslutet. En utgångspunkt är att rättens beslut i frågor om åtgärder som avses i 25-28 kap. rättegångsbalken, kan överklagas enligt rättegångsbalkens närmare bestämmelser i 49 kap. Vissa beslut kan bara fattas av domstol, såsom frågor om hemliga tvångsmedel, medan andra normalt fattas av polis eller åklagare men på begäran av den som drabbats kan underställas rättens prövning, såsom frågor om husrannsakan och beslag. Därutöver kan rättens beslut enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. överklagas enligt vad som är föreskrivet (se 26 §).

Regeringen instämmer i promemorians bedömning att någon särskild överklagandemekanism inte är nödvändig för att möta de krav som ställs enligt direktivet. Möjligheten att överklaga bör istället kopplas till de möjligheter som finns för motsvarande inhemsk åtgärd. I de fall där överklagande är möjligt enligt svenska bestämmelser, bör denna möjlighet också finnas för motsvarande åtgärd som en utredningsorder avser. Prövningen av ett överklagande bör också ske enligt de regler som gäller vid prövningen av ett beslut om en motsvarande svensk åtgärd. Beslutet att utfärda en utredningsorder bör dock i sig inte kunna överklagas. Invändningar ska i stället kunna riktas mot den åtgärd som avses i utredningsordern. I sammanhanget bör också påpekas, att den möjlighet till överprövning av en åklagares beslut som finns enligt svenska regler för åtgärder som beslutas av åklagare, även bör gälla när en sådan åtgärd beslutas av åklagare i samband med ett utfärdande eller erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Som *Svea hovrätt*, *Stockholms* och *Helsingborgs tingsrätter* påpekar bör regleringen om när och under vilka förutsättningar ett överklagande är möjligt tydliggöras.

Avgörande för överklagandemöjligheten när en åklagare eller domstol i Sverige utfärdar en europeisk utredningsorder är således vilken åtgärd som avses i utredningsordern och om denna åtgärd enligt gällande svenska regler kan överklagas. Regeringen återkommer till detta i avsnitt 9.1.2.

När Sverige är verkställande stat är det beslutet om erkännande och verkställighet av en utredningsorder som ska kunna underställas rättens

prövning. Prövningen avser i första hand frågan om det föreligger något hinder mot verkställighet av utredningsordern. Av artikel 14.2 följer att skälen för att utfärda en utredningsorder inte kan prövas. Med hänsyn härtill blir det svårt att förena *Sveriges advokatsamfund*s önskemål om en rätt för enskilda att få till en prövning av de materiella förutsättningarna för en utfärdad utredningsorder. I avsnitt 9.1.3 övervägs denna fråga ytterligare.

Bestämmelser i direktivet om information och underrättelser kan regleras i förordning.

9.1.2 Rättsmedel när Sverige är utfärdande stat

Regeringens förslag: Ett beslut av rätten ska få överklagas när det rör ett beslut om

- beslag, kvarhållande av försändelse, eller en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken,
- husrannsakan eller andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken,
- hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning, samt
- rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen om obduktion m.m.

Vid överklagande ska gälla vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för beslut angående en åtgärd som motsvarar den åtgärd som avses i utredningsordern. Ett beslut om att utfärda en utredningsorder ska inte få överklagas.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås inte några uttryckliga bestämmelser om överklagande beträffande rättens beslut enligt vissa bestämmelser i 27 och 28 kap. rättegångsbalken eller beslut om rättsmedicinsk undersökning enligt lagen (1995:832) om obduktion m.m.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Svea hovrätt* anser promemorians förslag ger intrycket av att en viss åtgärd kan överklagas när det som avses bör vara vissa beslut. Hovrätten anser vidare att det i bestämmelsen om rätt till överklagande uttryckligen bör framgå vilka beslut som kan överklagas och att ett beslut om att utfärda en utredningsorder inte får överklagas. *Stockholms* och *Malmö tingsrätter* lyfter också fram att det i bestämmelsen uttryckligen bör framgå vilka beslut som kan överklagas. *Helsingborgs tingsrätt* framför att promemorians förslag kan tolkas som om lagen (1996:242) om domstolsärenden ska tillämpas. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* menar att rätten att överklaga ett beslut med stöd av 49 kap. 7 § rättegångsbalken bör vara möjligt.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens utgångspunkt är att samtliga de åtgärder som är möjliga att vidta under en svensk förundersökning eller rättegång ska kunna omfattas av en europeisk utredningsorder (se avsnitt 6.4).

Vidare följer av den kompetensfördelning mellan åklagare och domstol som regeringen föreslår i avsnitt 7.1 i fråga om behörighet att utfärda en utredningsorder att motsvarande fördelning gäller som när åtgärden

initieras i ett rent inhemskt förfarande. Domstolen utfärdar en order för t.ex. bevisupptagning vid utländsk domstol eller förhör genom ljud- och bildöverföring när förhöret ska ske inför domstol. I övriga fall är det åklagare som utfärdar utredningsordern för t.ex. förhör under förundersökning, beslag eller hemliga tvångsmedel.

Av avsnitt 7.3.3 följer att samma förfarande ska gälla vid utfärdande av en utredningsorder som om åtgärden hade vidtagits i Sverige. Det innebär att för vissa åtgärder krävs att rätten har lämnat sitt tillstånd innan en utredningsorder utfärdas. Det gäller om åtgärden avser kvarhållande av försändelse, andra hemliga tvångsmedel och rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen om obduktion m.m. Om åklagaren använder sig av de möjligheter som föreskrivs i 27 kap. 9 a och 27 kap. 21 a §§ rättegångsbalken att utfärda en utredningsorder, ska en sådan order anmälas till rätten för dess prövning när åtgärden verkställts. Vidare föreslås att detsamma ska gälla i de fall åklagaren beslutar om beslag av skriftligt meddelande med stöd av 27 kap. 2 § andra stycket 2–8 rättegångsbalken. Därutöver föreslås i detta avsnitt att åklagaren får ansöka om rättens förordnande enligt 28 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken om husrannsakan och 28 kap. 13 § samma balk om kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Slutligen föreslås i avsnitt 7.7.6 att den som har drabbats av en utredningsorder för beslag eller för en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken ska kunna begära rättens prövning enligt 27 kap. 6 § samma balk.

I samtliga dessa fall kan rättens beslut överklagas enligt bestämmelserna i 49 kap. rättegångsbalken eller lagen (1996:242) om domstolsärenden om åtgärden hade vidtagits i Sverige. I enlighet med regeringens utgångspunkt i avsnitt 9.1.1 bör ett motsvarande beslut som meddelas i samband med ett utfärdande av europeisk utredningsorder också kunna överklagas. Ett överklagande bör ske enligt vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för beslut angående den åtgärd som avses i utredningsordern, vilket mot bakgrund av *Helsingborgs tingsrätt* bör anges i lagen. Med hänsyn till vad *Svea hovrätt* samt *Stockholms* och *Malmö tingsrätter* anför bör det i lagen även tydligt anges vilka beslut som kan överklagas. Vidare bör det också framgå att ett utfärdande av en utredningsorder inte får överklagas.

En fråga som *Hovrätten över Skåne och Blekinge* lyfter fram är tillämpningen av 49 kap. 7 § rättegångsbalken. Enligt denna bestämmelse får part överklaga ett beslut av tingsrätten om det medför att målet försenas i onödan. Enligt regeringens mening bör denna bestämmelse gälla utan att det behöver anges särskilt. I de fall rätten ska fatta ett beslut med stöd av den lag som föreslås pågår ett ärende i rättegångsbalkens mening, och ett sådant beslut får anses vara ett beslut som omfattas av 49 kap. 7 § rättegångsbalken. Någon skillnad kan inte anses föreligga.

Om åklagaren har utfärdat en utredningsorder ska vid ett bifall till ett överklagande utredningsordern återkallas (se avsnitt 7.8). Om det rör sig om beslagtagna föremål eller handlingar som har hunnit överlämnas till Sverige gäller rättegångsbalkens regler, bl.a. 27 kap. 8–8 b §§ (se avsnitt 7.7.6).

9.1.3 Rättsmedel när Sverige är verkställande stat

Regeringens förslag: Rättens beslut i fråga om erkännande och verkställighet av en utredningsorder ska få överklagas när utredningsorder avser

- beslag, kvarhållande av försändelse, eller en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken,
- husrannsakan och andra åtgärder enligt 28 kap rättegångsbalken,
- hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning, och
- rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen om obduktion m.m.

Vid överklagande ska gälla vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för beslut angående den åtgärd som avses i utredningsordern. Övriga beslut i fråga om erkännande eller verkställighet av en utredningsorder ska inte få överklagas.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås inga uttryckliga regler om möjligheten att överklaga rättens beslut enligt vissa bestämmelser i 27 och 28 kap. rättegångsbalken eller enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot promemorians förslag. *Svea hovrätt* samt *Stockholms* och *Malmö tingsrätter* framför synpunkter som motsvarar dem som framförs när det gäller överklagande av beslut i samband med utfärdande av en europeisk utredningsorder i Sverige (se avsnitt 9.1.2). Därutöver påpekar *Stockholms tingsrätt* att det enligt lagförslaget är möjligt att överklaga en verkställbarhetsförklaring, men däremot inte ett beslut att inte erkänna och verkställa en utredningsorder.

Skälen för regeringens förslag: Mot bakgrund av regeringens allmänna överväganden i avsnitt 9.1.1, bör samma utgångspunkter gälla för möjligheten att överklaga ett beslut i samband med utfärdandet av en europeisk utredningsorder i Sverige som för beslut som meddelas i samband med ett erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk utredningsorder.

I avsnitt 8.5.2 föreslås att åklagaren ska överlämna ett ärende till domstol för prövning om utredningsordern ska erkännas och verkställas i de fall utredningsordern avser kvarhållande av försändelse, andra hemliga tvångsmedel enligt 27 kap. rättegångsbalken och rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. Vidare föreslås att åklagaren bör överlämna ett ärende till domstol för prövning av om utredningsordern ska erkännas och verkställas, om utredningsordern avser en åtgärd som i en svensk förundersökning eller rättegång skulle föranleda en tillämpning av 28 kap. 4 § första stycket eller 28 kap. 13 § rättegångsbalken. I avsnitt 8.7.1 föreslår regeringen att en verkställighet av en utredningsorder för en viss åtgärd ska ske på samma sätt som när en motsvarande åtgärd verkställs i en svensk förundersökning eller rättegång, om inte annat anges i den nya lagen. Det innebär att en verkställbarhetsförklaring som har meddelats av åklagaren

och avser beslag eller en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken kan bli föremål för domstolens prövning (se avsnitt 8.7.11).

Ett beslut av domstol i de fall som redogörs för ovan bör enligt regeringens mening kunna överklagas. Detta bör uttryckligen framgå av den nya lagen, vilket också efterfrågats av flera remissinstanser. Vidare bör, med hänsyn till vad *Stockholms tingsrätt* framför, det uttryckligen framgå att inte bara verkställbarhetsförklaringen, dvs. ett bifall, kan överklagas utan även ett beslut om att inte erkänna och verkställa en utredningsorder. Ett överklagande bör ske i den ordning som gäller enligt rättegångsbalken eller annan författning för beslut avseende en motsvarande åtgärd. Vidare bör det framgå av lagen att övriga beslut i fråga om erkännande eller verkställighet av en utredningsorder inte ska få överklagas

När det gäller omfattningen av prövningen, är den kopplad till förutsättningarna för att erkänna och verkställa utredningsordern. Det innebär att i vissa fall, t.ex. beslag, får prövningen som utgångspunkt endast ske gentemot de vägransgrunder som är tillämpliga, medan beträffande vissa utredningsåtgärder kan en prövning göras gentemot de förutsättningar som gäller enligt svensk lag, t.ex. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. Inte i något fall får de sakliga skälen för att utfärda utredningsordern bli föremål för en prövning.

9.2 Villkor om användningsbegränsningar

Regeringens förslag: Om en myndighet i en annan medlemsstat enligt den nya lagen har överlämnat bevisning eller andra uppgifter på villkor som begränsar möjligheten att använda bevisningen eller uppgifterna, ska svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

Ett överlämnande av bevisning eller uppgifter från Sverige ska få förenas med villkor som begränsar möjligheterna att använda uppgifterna eller bevisningen om det är motiverat med hänsyn till enskilds rätt eller är nödvändigt från allmän synpunkt. Domstol eller åklagare ska få medge undantag från villkoret, om det begärs.

Det ska införas en hänvisning till den nya lagen i 9 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anför att det bör förtydligas vem som medger undantag från uppställda villkor. *Stockholms tingsrätt* efterlyser vissa förtydliganden när åklagare eller domstol ska ställa upp villkor. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anför att en regel om användningsbegränsning är underordnad rätten till rättvis rättegång enligt regeringsformen och Europakonventionen.

Skälen för regeringens förslag: I promemorian föreslås bestämmelser om användningsbegränsningar beträffande bevisning och andra uppgifter som lämnas till eller från svenska myndigheter. Sådana begränsningar innebär att bevisningen eller uppgifterna får användas endast på vissa

villkor som ställs upp av den som överlämnar uppgifterna. I 5 kap. 1–3 §§ lagen (2000:561) om internationell rättslig hjälp i brottmål (lagen om internationell rättslig hjälp) finns motsvarande bestämmelser.

Bestämmelser om villkor för användning av personuppgifter på området för straffrättsligt samarbete inom EU finns sedan tidigare i rådets rambeslut 2008/977/RIF av den 27 november 2008 om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete (dataskyddsrambeslutet). Dataskyddsrambeslutet kommer att ersättas av ett dataskyddsdirektiv som ska vara genomfört i maj 2018 (om konsekvenserna av detta, se vidare avsnitt 9.6).

Dataskyddsrambeslutet föreskriver bl.a. om användningsbegränsningar för personuppgifter som överförs mellan medlemsstaterna (artiklarna 11 och 12). I lagen (2013:329) med vissa bestämmelser om skydd för personuppgifter vid polissamarbete och straffrättsligt samarbete inom Europeiska unionen (2013 års lag om skydd för personuppgifter) finns bestämmelser som genomför rambeslutet. Enligt 5 § får personuppgifter användas för vissa andra ändamål än för det som uppgifterna fördes från första början, bl.a. för att förebygga och beivra brott. Av 8 och 9 §§ följer att en myndighet i en annan medlemsstat eller i Sverige kan ställa upp villkor som begränsar användningen av överförda uppgifter. Lagens tillämpningsområde gäller dock inte för alla uppgifter som förs över mellan medlemsstaterna utan endast behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad (3 §). Vidare omfattar lagen inte behandling av personuppgifter som rör nationell säkerhet (4 §).

Enligt artikel 20 i direktivet om en europeisk utredningsorder ska medlemsstaterna vid genomförandet av direktivet säkerställa att personuppgifter skyddas i enlighet med dataskyddsrambeslutet. I skälen 40–42 betonas detta ytterligare.

Direktivet innehåller inte några uttryckliga bestämmelser om möjlighet att ställa upp villkor om användningsbegränsningar beträffande bevisning eller andra uppgifter som överlämnas mellan medlemsstaterna. Direktivet kan dock inte anses hindra att sådana villkor ställs upp, vilket också är den bedömning som görs i promemorian. Ingen av remissinstanserna invänder mot denna bedömning. Om en myndighet i en annan medlemsstat ställer upp villkor om användningsbegränsningar avseende den bevisning eller andra uppgifter som överlämnas till en åklagare eller domstol i Sverige, bör det i lagen införas en bestämmelse som innebär att sådana villkor kan efterlevas. Utan en sådan bestämmelse finns risk att den andra medlemsstaten ser sig förhindrad att överlämna bevisningen eller uppgifterna. En sådan bestämmelse kan utformas efter mönster av 5 kap. 1 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Den nu föreslagna regleringen innebär inte, såsom *Juridiska fakultetensnämnden vid Uppsala universitet* påpekar, att enskildas rättigheter enligt regeringsformen eller EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna kan åsidosättas. Däremot kan, som promemorian konstaterar, förundersökningsplikten och åtalsplikten i förlängningen få vika för ett villkor om användningsbegränsning från en annan medlemsstat.

När en åklagare eller domstol överlämnar bevismaterial eller andra uppgifter till en myndighet i en annan medlemsstat, kan det på motsvarande sätt finnas skäl att ange villkor som begränsar

användningen. Sådana villkor kan gälla hur länge vissa uppgifter får användas eller att visst material ska förstöras när det rättsliga förfarandet är avslutat i den andra staten. Det kan även vara angeläget att ställa upp villkor till skydd för enskilda intressen, till exempel om handlingarna innehåller uppgifter om affärshemligheter eller om materialet skyddas av upphovsrätt. En bestämmelse om villkor och användningsbegränsningar från svenska myndigheters sida finns i 5 kap. 2 § lagen om internationell rättslig hjälp. En liknande bestämmelse bör införas även i den nya lagen. Åklagare eller domstol bör också, på samma sätt som enligt dagens ordning, kunna meddela undantag från villkor om användningsbegränsningar. Som påpekas av *Hovrätten över Skåne och Blekinge* bör bestämmelsen i lagen formuleras så att det framgår att även annan åklagare än den som meddelat verkställbarhetsförklaringen får meddela undantag från uppställda villkor.

I avsnitt 9.7 föreslås bestämmelser om villkor om användning av uppgifter efter det att en underrättelse lämnats om gränsöverskridande hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation.

9.3 Gemensamma frågor om överförande av en frihetsberövad person

9.3.1 Immunitet

Regeringens förslag: En frihetsberövad person som förs över till Sverige med anledning av en europeisk utredningsorder som har utfärdats i Sverige eller i en annan medlemsstat, ska inte få lagföras eller berövas sin frihet eller på annat sätt underkastas inskränkning i denna frihet på grund av handling, underlåtenhet eller dom som härrör från tiden före inresan till Sverige och som inte har angetts i utredningsordern. Detta ska dock inte gälla om personen släpps fri och därefter haft möjlighet att lämna Sverige men inte gjort det inom femton dagar eller efter en sådan tidsperiod har återvänt hit efter att ha lämnat landet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: I artiklarna 22.8–9 finns bestämmelser om immunitet när en person som är frihetsberövad i den verkställande staten förs över till den utfärdande staten. Artikel 23 reglerar den omvända situationen och i 23.2 hänvisas till bestämmelserna om immunitet i artikel 22. Bestämmelserna innebär att en person som överförts inte får lagföras, frihetsberövas eller underkastas någon annan inskränkning i sin personliga frihet i den stat dit personen har förts, för gärningar som har begåtts eller domar som avkunnats före personens avfärd från den stat där han eller hon är frihetsberövad och som inte anges i utredningsordern (punkten 8). Detta skydd ska upphöra om den överförda personen, trots att han eller hon under 15 dagar har haft möjlighet att lämna den utfärdande statens territorium, ändå stannat kvar där, eller återvänt dit efter att ha lämnat territoriet (punkten 9).

Bestämmelser om immunitet i direktivet innebär ett skydd för den enskilde som måste iakttas av medlemsstaterna. En bestämmelse som motsvarar innehållet i dessa artiklar bör därför införas i den nya lagen. Bestämmelsen kan utformas efter mönster av 5 kap. 5 och 6 §§ lagen om internationell rättslig hjälp.

9.3.2 Transitering genom Sverige av en frihetsberövad person

Regeringens förslag: Om en medlemsstat begär tillstånd till transitering genom Sverige av en frihetsberövad person som ska överföras från en medlemsstat till en annan medlemsstat med stöd av en utfärdad utredningsorder, ska Polismyndigheten bevilja ett sådant tillstånd och ange under vilka villkor transiteringen får ske. Om det är nödvändigt för att transiteringen ska kunna genomföras, får Polismyndigheten ta den som överförs i förvar under som längst 48 timmar.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 22.4 i direktivet ska överförandet av en frihetsberövad person via en tredje medlemsstats territorium beviljas, efter det att en ansökan med alla nödvändiga handlingar har inkommit (s.k. transitering). I enlighet med vad som föreslås i promemorian bör en bestämmelse om detta föras in i den nya lagen. Liknande bestämmelser finns i andra lagar som reglerar det internationella straffrättsliga samarbetet, bl.a. 4 kap. 6 § lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen och bestämmelsen i den nya lagen bör utformas på motsvarande sätt.

Det innebär att om ett tillstånd till transitering begärs av en medlemsstat för att en frihetsberövad person behöver föras genom Sverige till en annan medlemsstat, ska Polismyndigheten bevilja ett sådant tillstånd. En förutsättning för detta är att en sådan begäran är åtföljd av relevanta handlingar. Detta behöver dock inte framgå direkt av den nya lagen. Däremot bör det framgå att Polismyndigheten anger under vilka villkor transiteringen får ske. Den frihetsberövade personen kommer tillfälligt att vistas på svenskt territorium och även om inget sägs i artikel 22.4 direktivet är det rimligt att Polismyndigheten ställer upp de villkor för transporten som behövs.

Mot bakgrund av artikel 22.6 i direktivet bör även, såsom föreslås i promemorian, föras in bestämmelser i den nya lagen att den frihetsberövade personen får tas i förvar om det behövs för att transiteringen ska kunna genomföras. Förvaret bör dock längst vara 48 timmar.

Enligt artikel 33.2 får Sverige ange till kommissionen en förteckning över de handlingar som är nödvändiga för att Polismyndigheten ska kunna besluta i fråga om transitering. För dessa frågor hänvisas till avsnitt 10.

9.3.3 Avräkning av tid vid vistelse utomlands

Regeringens förslag: Den tid som en frihetsberövad person vistas utanför anstalt med anledning av en europeisk utredningsorder som har utfärdats i Sverige eller i en annan medlemsstat ska räknas in i verkställighetstiden. Ett tillägg om detta ska göras i 19 § lagen om beräkning av strafftid m.m.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Artiklarna 22.7 och 23.2 (som hänvisar till artikel 22.7) i direktivet innehåller bestämmelser om avräkning av tid för frihetsberövande i anledning av ett överförande av en frihetsberövad person. När en i Sverige frihetsberövad person förs över till en annan medlemsstat, innebär bestämmelserna att tiden för frihetsberövandet på den andra statens territorium ska avräknas från den tid som den berörda personen är eller kommer att vara frihetsberövad i Sverige. Frihetsberövanden som har ägt rum utomlands ska enligt 33 kap. 7 § brottsbalken som huvudregel avräknas vid påföljdsbestämningen och i likhet med den bedömning som görs i promemorian anser regeringen att det inte krävs några nya lagregler med anledning av direktivets bestämmelser. Inga remissinstanser invänder mot denna bedömning.

Om en person verkställer ett fängelsestraff och ett överförande av honom eller henne sker med stöd av gällande regler i lagen om internationell rättslig hjälp framgår av 19 § andra stycket lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. att den tid som en intagen vistas utanför anstalt enligt bl.a. 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen om internationell rättslig hjälp ska räknas in i verkställighetstiden. För att samma avräkning ska kunna ske när en i Sverige frihetsberövad person förs över till en annan medlemsstat i anledning av en utredningsorder, bör denna bestämmelse kompletteras med en hänvisning till den nya lagen.

Eftersom 11 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård hänvisar till 19 § lagen om beräkning av strafftid m.m. behövs inga ändringar i den först nämnda lagen.

9.3.4 Förvar och ansvaret för transporten i Sverige

Regeringens förslag: En frihetsberövad person som förs över till Sverige från en annan stat med anledning av en europeisk utredningsorder som har utfärdats i Sverige eller i en annan medlemsstat, ska tas i förvar av Polismyndigheten.

Fängelselagen ska kompletteras med en bestämmelse som möjliggör att en person som är intagen i kriminalvårdsanstalt och som med stöd av den nya lagen ska föras över från Sverige till en annan medlemsstat tillfälligt kan placeras i häkte om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena.

Polismyndigheten ska ansvara för att en frihetsberövad person förs till den andra staten. Myndigheten ska också ansvara för transporten i Sverige av den frihetsberövade personen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Kriminalvården* efterfrågar en möjlighet att vid ett överförande av en frihetsberövad person även kunna placera personer som inte verkställer fängelsestraff i svensk kriminalvårdsanstalt i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena. Vidare anser myndigheten att det av lagen bör framgå vem som ansvarar för att transportera den frihetsberövade.

Skälen för regeringens förslag: När en frihetsberövad person förs över till Sverige grundas frihetsberövandet på ett beslut av en myndighet eller domstol i den andra medlemsstaten. Enligt nu gällande regler i lagen om internationell rättslig hjälp ska en frihetsberövad person som överförs till Sverige tas i förvar (4 kap. 34 §). Regeringen bedömer att motsvarande ordning bör gälla även vid ett överförande till Sverige med stöd av en europeisk utredningsorder som har utfärdats i Sverige eller i en annan medlemsstat. En bestämmelse om att den person som överförs ska tas i förvar av Polismyndigheten, bör därför föras in i den nya lagen.

I 10 kap. 6 § fängelselagen (2010:610) finns en bestämmelse om att i anslutning till vistelse utanför anstalt i samband med ett överförande av en frihetsberövad från Sverige till en annan medlemsstat enligt lagen om internationell rättslig hjälp, får en intagen tillfälligt placeras i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena. I promemorian föreslås att bestämmelsen i fängelselagen även ska tillämpas vid ett överförande av en frihetsberövad person som sker med stöd av den nya lagen. Regeringen instämmer i detta och en sådan komplettering bör föras in i 10 kap. 6 § fängelselagen. Är den person som ska föras över häktad krävs inte några ytterligare regler. *Kriminalvården* lyfter frågan om det inte också bör införas bestämmelser om att andra personer som är frihetsberövade, men som inte är intagna i anstalt, tillfälligt ska kunna placeras i häkte. Det rör sig t.ex. om personer som är tvångsomhändertagna. Regeringen ser emellertid inte några möjligheter att i detta ärende föreslå bestämmelser om att personer som är frihetsberövade av andra skäl än för verkställighet av ett fängelsestraff ska kunna placeras i häkte. Samtidigt torde det inte ofta bli aktuellt att överföra en person som är föremål för annat frihetsberövande än häktning eller verkställighet av ett fängelsestraff. Även om regeringen har en viss förståelse för *Kriminalvårdens* synpunkter, får transporten, om situationen skulle uppstå, lösas med de medel som är tillgängliga. De regler som regeringen föreslår motsvarar dem som gäller för överförande av frihetsberövade personer enligt lagen om internationell rättslig hjälp.

I 4 kap. 32 a § lagen om internationell rättslig hjälp finns en bestämmelse om att Polismyndigheten ska se till att personen förs till den andra staten och ansvara för transporten i Sverige i samband med ett överförande av en frihetsberövad person till eller från Sverige. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 april 2017 och syftet var att tydliggöra vilka myndigheter som ansvarar för att transportera en

frihetsberövad person när transporten sker i Sverige och transporten avser ett överförande enligt nämnda lag (prop. 2016/17:57 s. 49 f.). Eftersom överförande av frihetsberövade personer kommer att ske med stöd av den lag som nu föreslås, bör motsvarande bestämmelser om Polismyndighetens ansvar för att personen förs över till den andra staten och för transporten i Sverige av samma skäl, föras in i den nya lagen. Genom en sådan bestämmelse tydliggörs vem som ansvarar för transporten, vilket också *Kriminalvården* efterfrågar. Att Polismyndigheten får överlämna till Kriminalvården att transportera den frihetsberövade personen framgår av 29 a § polislagen (1984:387).

9.4 Straffrättsligt ansvar och skadeståndsfrågor

9.4.1 Straffrättsligt ansvar

Regeringens bedömning: Några bestämmelser behöver inte föras in när det gäller utländska tjänstemäns straffrättsliga ansvar och skydd.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot bedömningen.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 8.7.7 föreslås att utländska tjänstemän ska få delta vid verkställigheten i Sverige av en europeisk utredningsorder som har utfärdats i en annan medlemsstat.

I artikel 17 i direktivet finns en bestämmelse som innebär att tjänstemän från den utfärdande staten som befinner sig i den verkställande staten, ska likställas med tjänstemän i den staten när det gäller brott som de utsätts för eller begår.

Liknande bestämmelser om straffrättsligt ansvar och skydd för utländska tjänstemän som är verksamma på annan stats territorium finns i andra EU-rättsakter som Sverige tillträtt, bl.a. EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp (se artikel 15). I den konventionen finns bestämmelser om kontrollerade leveranser (artikel 12) och bistånd i brottsutredningar med användning av skyddsidentitet (artikel 14) som ofta kan leda till att utländska tjänstemän deltar vid verkställigheten av ansökan om rättslig hjälp på svenskt territorium. Bedömningen vid tillträdet till denna konvention var att utländska tjänstemän inte får vidta åtgärder på svenskt territorium som är att anse som myndighetsutövning. Regeringen ansåg då att det inte var motiverat att utsträcka det straffrättsliga ansvar och skydd som svenska tjänstemän har enligt särskilda straffbestämmelser (17 kap. 1, 2 och 4 §§ samt 20 kap. 1 § brottsbalken), eftersom dessa bestämmelser förutsätter att tjänstemannen utövar myndighet (se prop. 2004/05:144 s. 85 f.).

Eftersom utländska tjänstemän vid genomförandet av direktivet inte kommer att få utöva myndighet på svenskt territorium gör regeringen samma bedömning som i tidigare lagstiftningsärendet (se avsnitt 8.7.7). Andra straffbestämmelser i brottsbalken eller andra straffrättsliga lagar kan dock tillämpas i fråga om brott som begåtts av eller riktats mot en utländsk tjänsteman.

9.4.2 Skadeståndsfrågor

Regeringens förslag: Om en utländsk tjänsteman utför uppgifter vid verkställighet av en utredningsorder i Sverige, ska svenska staten under vissa förutsättningar ersätta skada som uppkommer i samband med verkställigheten här. Staten ska dock inte ersätta skada som drabbar den utländska myndigheten eller tjänstemannen.

Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar ska inte vara tillämpliga när skador har vållats i en annan medlemsstat i samband med verkställighet av en utredningsorder i den staten.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 18 i direktivet finns regler om ansvarighet för skador som tjänstemän från en medlemsstat vållar på en annan medlemsstats territorium i samband med tillämpningen av direktivet. Motsvarande reglering av skadeståndsansvaret finns, bl.a. artikel 15 i EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp. I 8 och 9 §§ lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar finns bestämmelser som reglerar skadeståndsansvaret enligt artikel 15 i EU-konventionen.

Utgångspunkten i direktivet är att en medlemsstat är ansvarig för de skador som dess egna tjänstemän vållar när de befinner sig på en annan medlemsstats territorium i samband med tillämpningen av direktivet. Bedömningen av om skadeståndsskyldighet föreligger eller inte ska emellertid göras i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där skadan har uppkommit. Det är också den staten som i första hand ska ersätta de skador som den utländska tjänstemannen har orsakat. Den stat vars tjänsteman har vållat skada på en annan stats territorium ska dock fullt ut ersätta den sistnämnda staten för de belopp som har betalats ut.

Direktivet innebär för svensk del att svenska staten ska ersätta de skador som en utländsk tjänsteman vållar när han eller hon deltar vid verkställighet av en åtgärd enligt en utredningsorder i Sverige.

För att genomföra åtagandet i direktivet bör det därför införas en bestämmelse som reglerar svenska statens ansvar för att ersätta skador som vållas av utländska tjänstemän i Sverige. Det bör i lagen också klargöras att staten inte har något ansvar för att ersätta skada som uppkommer hos den utländska myndigheten eller tjänstemannen. Enligt direktivet kan den svenska staten återkräva de belopp som har betalats ut från den andra staten. Denna regressmöjlighet kräver emellertid ingen reglering i lag.

Svenska skadeståndsregler utesluter inte att svenska staten kan bli skyldig att utge ersättning i de fall svenska tjänstemän vållar skada utomlands vid verkställighet av en utredningsåtgärd där. En skadelidande skulle då kunna rikta sitt anspråk mot såväl den svenska staten som den andra staten, vilket bör undvikas. En bestämmelse bör därför införas som utesluter att svenska staten blir skadeståndsskyldig enligt svenska skadeståndsrättsliga regler i de fall svenska tjänstemän vållar skada utomlands. Det krävs inte någon särskild reglering om den andra statens

regressrätt gentemot Sverige för belopp som har utbetalts där med anledning av skador som vållats av svenska tjänstemän.

Bestämmelserna i den nya lagen kan mot den bakgrunden utformas efter mönster av 8 och 9 §§ lagen om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar.

9.5 Kostnader

Regeringens bedömning: Frågor om återkrav av kostnader behöver inte regleras i lag.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Mot bakgrund av reglerna om förfarandet kring erkännande och verkställighet av en utredningsorder uppstår frågan om vilken stat som ska stå för uppkomna kostnader i anledning av verkställandet av den begärda åtgärden. Denna fråga regleras i artikel 21 i direktivet. Huvudregeln är att det är den verkställande staten som ska stå för kostnader som uppkommit på den statens territorium och som har samband med verkställigheten av en utredningsåtgärd (punkt 1). Om den verkställande myndigheten anser att kostnaderna för verkställighet av utredningsordern kan bli exceptionellt höga, får myndigheten samråda med den utfärdande myndigheten om hur kostnaderna kan fördelas (punkt 2). Den utfärdande myndigheten får i undantagsfall när någon överenskommelse inte kan nås, besluta att helt eller delvis återkalla utredningsordern eller kvarstå med sin begäran och då bära den del av kostnaderna som anses vara exceptionellt höga (punkt 3).

I direktivet finns dock vissa särbestämmelser om kostnader. I artiklarna 22.10 och 23.3 föreskrivs att kostnader som uppstår i samband med överförandet av en frihetsberövad person till och från den utfärdande staten ska bäras av den staten Enligt artikel 30.8. ska kostnader som uppstår i samband med transkribering, avkodning och dekryptering av avlyssnade meddelanden också bäras av den utfärdande staten.

I normalfallet ska således den verkställande staten stå för de kostnader som uppkommer vid verkställigheten av en utredningsorder. De kostnader som en utfärdande stat ska stå för vid överförande av en frihetsberövad person torde i huvudsak avse resekostnader.

Bestämmelser om kostnader som uppstår i samband med verkställigheten av en ansökan om rättslig hjälp som svenska myndigheter anser bör återkrävas från den ansökande staten finns i 6–9 §§ förordningen (2000:704 om internationell rättslig hjälp i brottmål. Promemorians bedömning är att motsvarande regler i samband med verkställigheten av en utredningsorder kan regleras i förordning. Regeringen delar denna bedömning.

9.6 Frågor om sekretess och dataskydd

Regeringens bedömning: Någon särskild bestämmelse i lag behövs inte om att offentlighets- och sekretesslagens begränsningar gäller för utlämnande av uppgifter i ärenden enligt den nya lagen.

Ingen särskild lagreglering behöver införas när det gäller behandlingen av personuppgifter, utan gällande regler i frågor om behandlingen av personuppgifter tillgodoser de krav som följer av en tillämpning av de bestämmelser som krävs för att genomföra direktivet.

Promemorians bedömning och förslag: I promemorian föreslås en bestämmelse om att de begränsningar som följer av offentlighets- och sekretesslagen ska gälla för utlämnande av uppgifter i ärenden enligt den nya lagen. I övrigt överensstämmer promemorians bedömning med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot promemorians förslag och bedömning i övrigt. *Hovrätten för Skåne och Blekinge* efterlyser att motiven till förslaget utvecklas för att underlätta för tillämparen. *Datainspektionen* anser att det bör förtydligas vilka dataskyddsbestämmelser som ska tillämpas vid behandling av personuppgifter som rör nationell säkerhet eftersom 2013 års lag om skydd för personuppgifter inte är tillämplig vid alla de situationer som personuppgifter behandlas med stöd av direktivet. Enligt *Datainspektionen* bör det i det fortsatta lagstiftningsarbetet även tydliggöras när bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204), domstolsdatalagen (2015:728) och åklagardatalagen (2015:433) kan komma att gälla för den personuppgiftsbehandling som sker inom ramen för handläggningen av en europeisk utredningsorder och hur tillämpningen av dessa författningar förhåller sig till 2013 års lag om skydd för personuppgifter. *Sveriges advokatsamfund* anser att lagstiftningen bör kompletteras med bestämmelser om hur sekretessen av de uppgifter som framkommer genom utredningsåtgärden ska kunna bibehållas när uppgifterna tillställs brottsbekämpande myndigheter i en annan medlemsstat.

Skälen för regeringens bedömning

Frågor om sekretess

I artikel 19 i direktivet finns bestämmelser om konfidentialitet. Till att börja med anges i artikel 19.1 att medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som behövs för att tillse att såväl den utfärdande som den verkställande myndigheten vid verkställigheten av en utredningsorder beaktar den konfidentialitet som gäller för utredningen. Vidare ska enligt artikel 19.2 den verkställande myndigheten i enlighet med nationell lagstiftning garantera konfidentialitet vad gäller utredningsorder och om detta inte kan uppfyllas ska den utfärdande myndigheten underrättas om detta. Den utfärdande myndigheten ska enligt artikel 19.3 å sin sida se till att inget bevismaterial eller annan information offentliggörs om det inte är nödvändigt för det förfarande som utredningsordern avser.

I artikel 19.4 finns bestämmelser om meddelandeförbud för banker m.fl. För dessa frågor hänvisas till avsnitt 8.3.6.

I 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen finns bestämmelser om sekretess i verksamhet som avser rättsligt samarbete på begäran av annan stat, för uppgift som hänför sig till bestämmelserna om förundersökning i brottmål eller angelägenhet som angår tvångsmedel, om det kan antas att det varit en förutsättning för den andra statens begäran att uppgiften inte skulle röjas. Denna bestämmelse medför ett starkt skydd för uppgifter som lämnas från en annan stat och kommer enligt regeringens bedömning att omfatta de fall då Sverige agerar verkställande stat samt uppfylla de krav som följer av artikel 19.2. I de fall Sverige är utfärdande stat kommer bestämmelserna i 18 kap. 1 § samma lag om förundersökningssekretess i huvudsak att tillgodose de krav som ställs upp i artikel 19.3. Vidare finns andra bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen som kan bli tillämpliga t.ex. utrikessekretess enligt 15 kap. 1 § eller sekretess till skydd för enskild i verksamhet som syftar till att förebygga eller beivra brott enligt 35 kap. Sammanfattningsvis anser regeringen att de bestämmelser som finns i offentlighets- och sekretesslagen lever upp till de krav som ställs i artikel 19.1–3. Beträffande *Sveriges advokatsamfund*s synpunkter kan i lag inte föreskrivas vilken sekretess som ska gälla i en annan medlemsstat utan regeringen utgår ifrån att det krav på konfidentialitet som följer av bestämmelserna i direktivet efterlevs av de andra medlemsstaterna. Däremot är det möjligt att ställa upp villkor som begränsar användningen av de uppgifter som överlämnas, för att säkerställa att uppgifterna används i enlighet med den utlämnande myndighetens förväntningar (se avsnitt 9.2).

I 5 kap. 9 § lagen om internationell rättslig hjälp finns en bestämmelse som motsvarar den som föreslås i promemorian. Regeringen bedömer dock att någon sådan särskild hänvisning inte behövs, eftersom offentlighets- och sekretesslagen är generell tillämplig för myndigheter som hanterar uppgifter som omfattas av lagen (se 2 kap. 1 §). Med hänsyn härtill behöver den av *Hovrätten över Skåne och Blekinge* framförda synpunkten inte utvecklas närmare.

I avsnitt 8.7.14 föreslås att 18 kap. 6 § offentlighets- och sekretesslagen om sekretess för uppgift om skyddsidentitet som en annan medlemsstat har beslutat om, även ska tillämpas i ärenden enligt den nya lagen.

Frågor om dataskydd

Artikel 20 i direktivet anger att personuppgifter ska skyddas och endast får behandlas enligt bl.a. dataskyddsrambeslutet samt föreskriver att endast behöriga personer ska ha tillgång till enskildas personuppgifter. Dataskyddsrambeslutet har genomförts i Sverige genom bl.a. 2013 års lag om skydd för personuppgifter. Lagen gäller när personuppgifter, inom ramen för polissamarbete eller straffrättsligt samarbete, förs över från en medlemsstat till en annan och behandlas i verksamhet som har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller beivra brott eller att verkställa straffrättsliga påföljder (2 §). Myndigheter som omfattas av lagens tillämpningsområde är bland annat

åklagare, polis och allmänna domstolar. För bl.a. domstolar och åklagare finns det även andra författningar som reglerar behandlingen av personuppgifter. Dessa är domstolsdatalagen (2015:728) som avser den rättskipande och rättsvårdande verksamheten och åklagardatalagen (2015:433) som gäller för åklagarväsendets operativa verksamhet. Det nu aktuella regelverket kommer dock att förändras till följd av den genomgripande dataskyddsreform som kommer att genomföras inom den Europeiska unionen under 2018. Reformen omfattar dels en allmän dataskyddsförordning, dels ett dataskyddsdirektiv som behandlar dataskyddet vid bl.a. brottsbekämpning, lagföring och straffverkställighet. Vid genomförandet av den nya EU-lagstiftningen kommer det nu gällande dataskyddsrambeslutet att upphävas. En konsekvens av reformen blir att både personuppgiftslagen och 2013 års lag kommer att upphävas och att all lagstiftning om personuppgiftsbehandling behöver ses över och anpassas. För närvarande utreds frågan om hur direktivet ska genomföras i svensk rätt. En utredning föreslår att direktivet i huvudsak genomförs genom en ny ramlag, brottsdatalagen, som ska vara generellt tillämplig (SOU 2017:29). Utredningen har också i uppdrag att anpassa domstolsdatalagen och åklagardatalagen till den föreslagna brottsdatalagen. Uppdraget i den delen ska redovisas senast den 30 september 2017.

Datainspektionen efterlyser ett tydliggörande av vilka bestämmelser som gäller i de fall där personuppgifterna avser nationell säkerhet eftersom 2013 års lag om skydd för personuppgifter inte gäller (se 4 § den lagen). *Datainspektionen* efterfrågar också förtydligande av hur denna lag förhåller sig till domstolsdatalagen respektive åklagardatalagen.

Regeringen konstaterar att 2013 års lag om skydd för personuppgifter ska tillämpas i den mån den innehåller bestämmelser som avviker från bestämmelserna i domstolsdatalagen (3 §) respektive åklagardatalagen (1 kap. 3 §). I de fall där 2013 års lag om skydd för personuppgifter inte gäller ska således domstolsdatalagen respektive åklagardatalagen tillämpas. Genom dessa regleringar tillgodoses de krav som ställs i artikel 20 i direktivet och regeringen bedömer mot den bakgrunden att några särskilda lagregler därutöver inte behövs. Regeringen är medveten om de kommande lagstiftningsreformerna på dataskyddsområdet men konstaterar att när det gäller genomförandet av det nu aktuella direktivet om en europeisk utredningsorder kan hänsyn endast tas till den lagstiftning som gäller vid ikraftträdandet. Regeringen bedömer dock att de grundläggande formerna för behandlingen av personuppgifter kommer vara desamma med det nya regelverket, som med de i dag gällande. De eventuella lagändringar som kan behövas till följd av dataskyddsreformen får därför genomföras i samband med att den nya lagstiftningen på dataskyddsområdet träder i kraft.

9.7 Underrättelse om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

9.7.1 Underrättelse till en annan medlemsstat

Regeringens förslag: Om beslut har meddelats i Sverige om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation avseende ett telefonnummer, en annan adress eller elektronisk kommunikationsutrustning i en annan medlemsstat från vilken inte något bistånd behövs för att genomföra åtgärden, ska åklagaren underrätta den staten om beslutet.

Underrättelse ska lämnas innan avlyssningen eller övervakningen påbörjas eller så fort åklagaren får kännedom om detta. Beslutet om avlyssningen eller övervakningen ska upphävas utan dröjsmål om den andra medlemsstaten har anmält hinder mot åtgärden. Eventuella villkor som den andra medlemsstaten ställer upp för att använda uppgifter som redan har inhämtats ska gälla, oavsett vad som följer av lag eller annan författning.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås inte någon uttrycklig bestämmelse om vad som bör gälla om den andra staten anmäler att avlyssningen eller övervakningen inte får utföras eller att den ska avslutas.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 31 i direktivet finns bestämmelser om skyldighet att skicka en underrättelse om avlyssning av telekommunikation. På samma sätt som föreslås i avsnitt 7.7.8 bör relevanta begrepp i 27 kap. rättegångsbalken användas här.

Bestämmelserna i artikel 31 aktualiseras när en medlemsstat, utan tekniskt bistånd från en annan medlemsstat, avser att genomföra, genomför eller har genomfört en hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation avseende ett telefonnummer, en annan adress eller elektronisk kommunikationsutrustning som används på den sistnämnda stats territorium. I dessa fall ska denna stat underrättas om åtgärden av den stat som genomför avlyssningen eller övervakningen. Underrättelse ska ske före avlyssningen eller övervakningen, om den stat som avlyssnar eller övervakar redan vid tidpunkten för beslutet vet att t.ex. ett telefonnummer kommer att användas på en annan stats territorium. Om det först under eller efter åtgärden visar sig att avlyssning eller övervakning sker eller har skett på en annan stats territorium, ska en underrättelse översändas så snart den behöriga myndigheten fått kännedom om detta. Underrättelsen ska vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga C till direktivet.

Den prövning som sedan ska ske i den stat som tar emot underrättelsen är om avlyssningen eller övervakningen ska tillåtas. Prövningen ska ske skyndsamt. Om den underrättade staten finner att åtgärden inte skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt ärende, får den anmäla till den andra staten att avlyssningen eller övervakningen inte får utföras eller ska avslutas. Sådan anmälan måste ske inom 96 timmar. I samband med

anmälan kan den underrättade staten kräva att redan inhämtat material inte får användas eller ställa upp villkor om hur sådant material får användas.

Bestämmelserna motsvarar i huvudsak artikel 20 i EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp, som återfinns i 4 kap. 26 a–26 c §§ lagen om internationell rättslig hjälp. För en närmare genomgång av relevanta bestämmelser i EU-konventionen om ömsesidig rättslig hjälp och artikel 31 i direktivet hänvisas till promemorian (Ds 2015:57 s. 253 f.).

I den nya lagen bör mot bakgrund av artikel 31 vissa bestämmelser föras in som rör underrättelse i de situationer som anges i artikeln. Utgångspunkten är att ett beslut om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har meddelats i Sverige under en svensk förundersökning. Det är inte fråga om att någon utredningsorder för motsvarande åtgärd har utfärdats. Vidare ska ett telefonnummer, en annan adress eller elektronisk kommunikationsutrustning, som avlyssningen eller övervakningen avser, användas i en annan medlemsstat. I dessa fall bör åklagaren underrätta den andra statens behöriga myndighet om det svenska tvångsmedelsbeslutet.

Underrättelse bör ske när åklagaren får kännedom om avlyssningen eller övervakningen. Den uppgiften kan finnas redan innan avlyssningen eller övervakningen påbörjas (artikel 31.1 a), under det att avlyssningen eller övervakningen pågår eller efter det att åtgärden är avslutad (artikel 31.1 b). En underrättelse bör således lämnas även om åklagaren får kännedom om avlyssningen eller övervakningen först efter det att avlyssningen eller övervakningen är avklarad.

Vid underrättelsen bör ett särskilt formulär användas, bilaga C till direktivet. Formuläret bör också översättas till den andra statens officiella språk eller något annat av EU:s officiella språk (artikel 30.4). Om detta kan föreskrivas i förordning.

Den medlemsstat som underrättas ska inte lämna uttryckligt tillstånd till att avlyssningen eller övervakningen får ske. Om den staten inte har hört av sig inom 96 timmar, kan åtgärden påbörjas eller fortsätta utan några hinder. Om den andra statens behöriga myndigheter inom den angivna tidsfristen återkommer, kan den anmäla att avlyssningen eller övervakningen inte får utföras eller att den ska avslutas och att redan inhämtade uppgifter inte får användas eller bara får användas på de villkor som den statens myndigheter anger. Dessa besked eller villkor som ställs upp av den andra statens myndigheter ska efterföljas. Det bör framgå uttryckligen av den nya lagen. Om avlyssningen eller övervakningen inte får utföras eller ska avslutas, bör åklagare utan dröjsmål upphäva beslutet med stöd av 27 kap. 23 § rättegångsbalken. När det gäller användande av redan inhämtade uppgifter ska svenska myndigheter följa eventuella villkor som ställs upp, oavsett vad som föreskrivs i lag eller annan författning (jfr 5 kap. 1 § lagen om internationell rättslig hjälp och avsnitt 9.2). Bland annat kan inhämtade uppgifter inte användas i den förundersökning som avses med det hemliga tvångsmedlet som har använts.

9.7.2 Underrättelse till Sverige

Regeringens förslag: En underrättelse från en behörig myndighet i en medlemsstat om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation avseende ett telefonnummer, en annan adress eller elektronisk kommunikationsutrustning i Sverige ska lämnas till behörig åklagare.

Underrättelsen ska vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga C till direktivet om en europeisk utredningsorder. Åklagaren handlägger ärendet om avlyssningen eller övervakningen ska tillåtas.

Avlyssningen eller övervakning ska tillåtas om den gärning som avses i utredningsordern motsvarar ett brott enligt svensk lag och om övriga förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål är uppfyllda. Åklagaren ska omedelbart pröva om dessa förutsättningar är uppfyllda för att därefter överlämna ärendet till rätten för beslut. Rättens beslut kan inte överklagas. Särskilda bestämmelser om behörig domstol och om handläggningen av ett ärende ska införas i den nya lagen.

Åklagaren ska inom 96 timmar efter det att underrättelsen togs emot anmäla till den andra statens behöriga myndighet att avlyssningen eller övervakningen inte är tillåten. I anmälan ska anges att material som har tagits eller tecknats upp inte får användas, eller får användas endast enligt de villkor som rätten eller åklagaren ställer upp.

Beslut om att inte tillåta avlyssningen eller övervakningen och om att ställa upp villkor ska innehålla skälen för beslutet.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att endast åklagare prövar om avlyssningen eller övervakningen ska tillåtas.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar eller invänder inte mot förslagen. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* anger dock att det av den föreslagna bestämmelsen inte framgår närmare vilken prövning åklagaren förväntas göra eller vilka villkor som åklagaren kan ställa beträffande dels själva avlyssningen eller övervakningen, dels det material som redan inhämtats.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 31 i direktivet finns bestämmelser om att en medlemsstat i vissa fall ska underrätta en annan medlemsstat om avlyssning av telekommunikation. På samma sätt som föreslås i avsnitt 7.7.8 bör relevanta begrepp i 27 kap. rättegångsbalken användas här. En närmare redogörelse för artikel 31 återfinns i avsnitt 9.7.1.

I promemorian föreslås en bestämmelse i lag om att en underrättelse ska lämnas till åklagaren samt att åklagaren prövar om det finns förutsättningar för åtgärden. Regeringen instämmer i att underrättelse ska lämnas till åklagare och att åklagaren handlägger ärendet om tillstånd till avlyssningen eller övervakningen. Vidare bör det i lagen framgå att en underrättelse ska vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga C till direktivet.

Regeringen ställer sig dock tveksam till att endast åklagare ska pröva om åtgärden ska tillåtas. I promemorian konstateras, vilket regeringen instämmer i, att det tillståndsförfarande som regleras i artikel 21 i EU-

konventionen, i direktivet har ersatts med en upplysningsskyldighet och att en återkoppling enligt direktivet endast behöver ske om något tillstånd inte ges. Eftersom en åklagare idag kan neka tillstånd (se 4 kap. 26 a § andra stycket lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål) föreslås den ordningen gälla, även när det är fråga om en underrättelse enligt artikel 31 i direktivet. Med hänsyn till den korta tid som svenska myndigheter har till sitt förfogande har den lösning som föreslås i promemorian sina fördelar. Samtidigt ska påpekas att om ingen återkoppling sker, innebär det indirekt att tillstånd ges till avlyssning och övervakning på svenskt territorium. I det avseendet anser regeringen att en domstol bör ha sista ordet (se även prop. 2004/05:144 s. 179). Däremot ska åklagaren, såsom idag, själv kunna besluta om att inte tillåta avlyssningen eller övervakningen om han eller hon redan vid sin prövning ser att förutsättningarna för att vidta motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål inte är uppfyllda. Sammanfattningsvis bör det av den nya lagen framgå att åklagaren omedelbart ska pröva om förutsättningarna för att tillåta en avlyssning eller övervakning är uppfyllda, och om så är fallet, överlämna ärendet till domstolen för prövning av om avlyssningen eller övervakningen ska tillåtas. Anser åklagaren att kraven inte är uppfyllda ska beslut fattas om att inte tillåta avlyssningen eller övervakningen.

Samma forum- och förfaranderegler som gäller när åklagaren överlämnar till domstol att pröva frågan om erkännande och verkställighet av en utredningsorder bör gälla i de nu aktuella ärendena (se avsnitt 8.5.4 och 8.5.5). Det bör framgå av den nya lagen.

När det sedan gäller den materiella prövningen efterlyser *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* vissa förtydliganden. Regeringen anser att samma förutsättningar som gäller för att erkänna och verkställa en utredningsorder som avser hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation bör gälla i nu aktuella fall (se avsnitt 8.3.3). Det innebär att den gärning som underrättelsen avser ska motsvara ett brott enligt svensk lag. Vidare ska de förutsättningar som anges i 27 kap. rättegångsbalken för motsvarande åtgärd vara uppfyllda, t.ex. när det gäller straffrösklar.

Som angetts ovan måste en återkoppling till den andra medlemsstaten ske inom 96 timmar (artikel 31.3). Detta ställer krav på att domstolen kan meddela ett beslut skyndsamt så att åklagaren inom denna tidsfrist hinner återkoppla till den andra staten. Med hänsyn till att åklagaren måste lämna besked inom denna korta tidsfrist och att domstolens beslut, om så inte sker, riskerar att bli verkningslöst bör domstolens beslut inte kunna överklagas. Dessa förutsättningar bör framgå av den nya lagen.

Enligt artikel 31.3 i direktivet ska den stat som tagit emot underrättelsen, om avlyssningen inte skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt ärende, till den andra staten anmäla att avlyssningen eller övervakningen inte får utföras eller ska avslutas (punkten a) och att redan inhämtat material inte får användas eller bara får användas på sådana villkor som ställs upp av den stat som underrättats om avlyssningen (punkten b). I promemorian föreslås att åklagaren, om det saknas förutsättningar för åtgärden, som ett alternativ till att åtgärden inte får genomföras eller ska avslutas, ska anmäla att åtgärden får genomföras endast på de villkor som åklagaren anger. Det sistnämnda är dock inte

något alternativ som ställs upp i direktivet, dvs. att avlyssningen eller övervakningen får fortsätta på de villkor som anges. Villkor får bara ställas upp i samband med en anmälan om att åtgärden inte får utföras eller ska avslutas och kan inte avse annat än hur redan inhämtat material får användas. Detta bör framgå av den nya lagen.

Anmälan om att redan inhämtat material inte får användas eller får användas endast under vissa villkor bör lämnas av åklagaren, oavsett om domstolen prövat frågan eller inte. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* efterlyser även här förtydliganden om vilka villkor som kan ställas upp. Om avlyssningen eller övervakningen inte skulle varit möjlig i en svensk förundersökningen, t.ex. om det rör mindre allvarlig brottslighet, bör inte heller uppgifterna som hämtats in kunna användas. Avlyssningen eller övervakningen sker på svenskt territorium och regeringen ser inte några skäl till en mer tillåtande hållning. I de allra flesta fall blir det således inte aktuellt att ställa upp några villkor, utan i stället endast att anmäla att materialet inte får användas. I vissa fall bör det dock kunna medges att inhämtat material får användas, men då endast under särskilt uppställda villkor. Ett exempel kan vara att avlyssningen ska pågå under längre tid än vad som är förenligt med svenska regler. I dessa fall bör det kunna accepteras att redan inhämtat material får användas, men att t.ex. de förutsättningar som gäller för bevarande och förstöring enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken ska gälla. Sammanfattningsvis ska åklagaren i sin anmälan till den andra medlemsstaten ange att det material som tagits eller tecknats upp inte får användas eller får endast användas på de villkor som rätten eller åklagaren ställt upp.

Slutligen bör det i lagen anges att beslut om att inte tillåta avlyssning eller övervakning och om att ställa upp villkor ska innehålla skälen för beslutet.

10 Underrättelser

Regeringens bedömning: Sverige bör i enlighet med artikel 33 i direktivet om en europeisk utredningsorder underrätta kommissionen om att domstol och åklagare är behörig myndighet enligt direktivet såväl när Sverige är utfärdande som verkställande stat.

Kommissionen bör vidare underrättas om att de språk som Sverige godtar vid översändande av utredningsorder är svenska och engelska samt om vilka handlingar som ska sändas över till Polismyndigheten vid transitering genom Sverige.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 33.1 a och c i direktivet ska varje medlemsstat underrätta kommissionen om den eller de myndigheter som är behöriga i enlighet med artikel 2 c och d när den medlemsstaten är utfärdande eller verkställande stat och en medlemsstat vill utse en centralmyndighet att bistå den behöriga myndigheten i den

staten. I avsnitt 6.5 föreslår regeringen att åklagare och domstol ska vara behöriga myndigheter enligt direktivet samt att någon centralmyndighet inte behöver utses. Om detta ska kommissionen underrättas.

Enligt artikel 33.1 b i direktivet ska medlemsstaterna också underrätta kommissionen om de språk som godtas för en utredningsorder enligt artikel 5.2. Med hänsyn till regeringens förslag i avsnitt 8.5.6 ska kommissionen underrättas om att en utredningsorder som regel ska vara skriven på eller översatt till svenska och att den i undantagsfall, om det bedöms lämpligt i det enskilda fallet, får vara skriven på eller översatt till engelska.

Medlemsstaterna får också enligt artikel 33.2 tillhandahålla kommissionen en förteckning över de nödvändiga handlingar som den kräver enligt artikel 22.4 för att kunna tillåta transitering. I avsnitt 9.3.2 föreslås att Polismyndigheten ska vara behörig att motta en sådan begäran och fatta beslut i sådana frågor samt behörig att uppställa villkor för att godkänna sådana transiteringar. För att Polismyndigheten ska kunna lämna ett sådant tillstånd bör kommissionen informeras om att den andra medlemsstatens myndigheter till Polismyndigheten ska tillhandahålla en kopia av utredningsordern samt övriga uppgifter av betydelse för transiteringen, t.ex. om tidpunkt och plats samt om huruvida särskilda säkerhetsaspekter behöver tillgodoses.

11 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: Ett genomförande av direktivet om en europeisk utredningsorder bör på sikt inte innebära några kostnadsökningar för det allmänna. Mycket talar i stället för att förslagen totalt sett kan innebära besparingar för Sverige.

Det kan däremot komma att uppstå vissa kostnader inledningsvis för de myndigheter som ska tillämpa den nya lagstiftningen. Dessa kostnader bedöms kunna hanteras inom myndigheternas befintliga anslagsramar.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* anser att det finns skäl att tro att ökningen av ärenden enligt den nya lagen i förhållande till antalet ärenden enligt lagen (2000:561) om internationell rättslig hjälp i brottmål kan bli betydande eftersom de nya reglerna innebär att förfarandet för bevisinhämtning förenklas väsentligt i förhållande till tidigare regler för rättslig hjälp och därför kan förväntas användas mer. Domstolen framhåller särskilt att om de regler som promemorian föreslår om förhandling i frågor om beslag genomförs, kommer detta att medföra ökade kostnader som måste beaktas. Även *Domstolsverket* och *Stockholms tingsrätt* framför dessa farhågor. *Ekobrottsmyndigheten* anser att den nya lagen kommer att medföra ett behov av vissa utbildningsinsatser, vilket innebär att myndigheten initialt kommer att få ökade kostnader för utbildning av åklagare som arbetar med ärenden med internationella inslag.

Skälen för regeringens bedömning: Direktivet innebär en effektivisering och förbättring av det rättsliga samarbetet inom EU. Den verkställande ska i de flesta fall erkänna och verkställa en utredningsorder utan vidare krav på formaliteter och utan att det görs någon prövning av om förutsättningarna för åtgärden är uppfyllda enligt nationell rätt. Genomförandet av direktivet medför därför förbättrade möjligheter till bevisinhämtning mellan medlemsstaterna inom EU.

Det kan konstateras att de nya bestämmelserna om erkännande och verkställighet av utredningsorder enligt den nya lagen ålägger Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten och de allmänna domstolarna delvis nya uppgifter som idag ligger på bl.a. Justitiedepartementet.

Det är inte möjligt att med någon exakthet förutse hur många nya ärenden som kommer att behöva handläggas årligen vid myndigheterna. I likhet med promemorian bedömer regeringen emellertid att det förenklade systemet sannolikt kommer medföra en viss ökad inströmning av ärenden att hantera för svenska myndigheter, vilket initialt kan medföra viss kostnadsökning. Av den statistik som redovisas i promemorian när det gäller frågor om bistånd enligt lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, framgår att en betydande del av ärendena enligt denna lag redan idag grundar sig på begäran från andra EU-stater. Mot denna bakgrund bör den ökade tillströmningen av ärenden inte bli påtaglig. I huvudsak kommer medlemsstaterna endast att byta regelverk för bevisinhämtning. Eftersom det redan i dag finns en möjlighet enligt lagen om rättslig hjälp i brottmål att förordna rättsliga biträden bedöms förslagen inte heller medföra någon ökning vad gäller antalet sådana förordnanden.

Även om huvudregeln enligt direktivet och den nya lagen är att den verkställande staten ska stå för kostnader som uppstår vid verkställandet av den åtgärd som utredningsordern avser (artikel 21) bör dessa kostnader inte öka mer än marginellt i förhållande till vad som är fallet idag. Regeringen delar också bedömningen i promemorian att regelförenklingarna på sikt kan leda till en viss effektivisering och besparing för det svenska systemet, bl.a. genom att antalet kontrollåtgärder bli färre och handläggningen snabbare. Därtill kommer att promemorians förslag om obligatoriska domstolsförhandlingar i samband med prövning av en utredningsorder avseende beslag inte genomförs, utan att sådan förhandling endast kommer äga rum i de fall där rättens prövning begärs.

Sammantaget bedömer regeringen att de eventuella merkostnader som kan komma att uppstå till följd av genomförandet av direktivet inte förväntas vara större än att de kan hanteras inom befintliga budgetramar för de myndigheter som berörs. Med hänsyn till att det är svårt att förutse antalet ärenden som kommer att behöva handläggas av svenska myndigheter och behov av eventuella utbildningsinsatser kan dock frågan, som *Domstolsverket* påpekar, komma att behöva utvärderas en tid efter lagens ikraftträdande.

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De föreslagna bestämmelserna ska träda i kraft den 1 december 2017.

Den nya lagen ska inte tillämpas om ett ärende enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar, eller lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut som har inletts före ikraftträdandet eller vid en tidpunkt då den andra medlemsstaten inte har genomfört direktivet om en europeisk utredningsorder.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorians föreslås en bestämmelse i lag om att den nya lagen inte är tillämplig i förhållande till en annan medlemsstat som inte har genomfört direktivet.

Remissinstanserna godtar eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om en europeisk utredningsorder skulle ha varit genomfört den 22 maj 2017. Detta innebär att den nya lagstiftningen bör träda i kraft så snart som möjligt.

Vid den tidpunkt den nya lagen träder i kraft kommer ärenden enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar, eller lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut att ha inletts. Dessa ärenden bör handläggas färdigt enligt dessa lagar. Det bör framgå av en övergångsbestämmelse till den nya lagen.

När den nya lagen träder i kraft kan det finnas medlemsstater som inte genomfört direktivet. Även i dessa fall bör den nya lagen inte gälla. De lagar som nämnts ovan bör då i stället tillämpas. I promemorian föreslås att en motsvarande bestämmelse tas in i den nya lagen. I avsnitt 6.2 gör regeringen den bedömningen att detta i stället bör regleras som en övergångsbestämmelse.

13 Författningskommentar

13.1 Förslaget till lag om en europeisk utredningsorder

1 kap. Allmänna bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser för genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området.

I paragrafen anges att genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området (direktivet om en europeisk utredningsorder). I detta ligger att lagens bestämmelser ska tolkas mot bakgrund av direktivets skäl och artiklar. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Lagens tillämplighet gentemot medlemsstaterna

2 § Denna lag gäller inte i förhållande till Danmark och Irland.

Om Europeiska unionen genom ett särskilt beslut har avbrutit tillämpningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen, i förhållande till en medlemsstat, eller om en medlemsstat har upphört att tillämpa direktivet eller den nationella lagstiftning som genomför direktivet, gäller inte denna lag i förhållande till den staten.

Paragrafen behandlar lagens tillämplighet gentemot medlemsstaterna. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Lagen gäller gentemot samtliga medlemsstater i Europeiska unionen (EU) utom Danmark och Irland, vilket framgår av *första stycket*. Om en medlemsstat, efter det att lagen har trätt i kraft, utträder ur EU, kommer lagen inte längre vara tillämplig gentemot den staten. Den nya lagens tillämplighet i förhållande till en medlemsstat som inte har genomfört direktivet när lagen träder i kraft regleras i övergångsbestämmelserna.

I *andra stycket* anges att lagen inte heller gäller i förhållande till en medlemsstat om EU genom ett särskilt beslut har avbrutit tillämpningen av direktivet i förhållande till den staten, eller om medlemsstaten har upphört att tillämpa direktivet eller den nationella lagstiftning som genomför direktivet. Den förstnämnda situationen torde ytterst sällan bli aktuell. I anslutningsfördraget rörande en ny medlemsstat finns dock bestämmelser om tillfälligt upphävande av vissa EU-rättsakter i förhållande till en ny medlemsstat (se t.ex. artikel 39 i Kroatiens anslutningsfördrag). Dessa skyddsklausuler brukar dock vara tidsbegränsade, dvs. gälla ett antal år efter det att en stat har blivit medlem i EU. Vidare kan tillämpningen av EU-rättsakter avbrytas enligt artikel 7.2 och 7.3 i Fördraget om Europeiska unionen. Den andra situationen är när en medlemsstat på grund av ett nationellt beslut upphör att tillämpa direktivet. Detta kan inträffa då en nationell domstol underkänner genomförandet av direktivet, t.ex. för att genomförandet

strider mot den statens konstitutionella regler eller till följd av ett avgörande från EU-domstolen.

I förhållande till Danmark och Irland samt i de fall då andra stycket är tillämpligt får ett samarbete som syftar till att inhämta bevisning i ett straffrättsligt förfarande hanteras enligt nu gällande regelverk. Aktuella lagar är då främst lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar och lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut.

En europeisk utredningsorder

3 § Med en europeisk utredningsorder avses i denna lag

1. ett beslut i Sverige som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i en annan medlemsstat i syfte att inhämta bevisning och som har meddelats av en åklagare eller domstol under en förundersökning eller rättegång i brottmål, eller

2. ett rättsligt avgörande i en annan medlemsstat som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i Sverige i syfte att inhämta bevisning och som har utfärdats eller godkänts av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare i ett straffrättsligt förfarande eller i ett annat förfarande avseende straffbara gärningar som inleds vid en administrativ eller rättslig myndighet, när ett beslut i ett sådant annat förfarande kan leda till ett förfarande inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål.

Paragrafen innehåller en definition av vad som avses med en europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige respektive i en annan medlemsstat och grundas på artiklarna 1.1, 2 c och 4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.2.

I den *första punkten* definieras en europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige.

Åklagare och domstolar är behöriga att utfärda en utredningsorder i Sverige. Även om representanter från andra myndigheter, t.ex. Polismyndigheten, kan vara undersökningsledare, har de inte behörighet att utfärda en europeisk utredningsorder. En annan sak är att polis och åklagare under en förundersökning har en dialog om behovet av och förutsättningarna för att inhämta bevisning i en annan medlemsstat. Åklagare eller domstol kan också utfärda en utredningsorder efter det att den misstänkte eller den tilltalade eller dennes offentliga försvarare har begärt kompletterande utredning under en pågående förundersökning eller begärt att få höra ett vittne under huvudförhandlingen (se artikel 1.3 i direktivet). En sådan begäran får först bedömas i enlighet med rättegångsbalkens bestämmelser, t.ex. 23 kap. 18 och 19 §§ samt 45 kap. 10 § (se även avsnitt 7.2).

En europeisk utredningsorder måste utfärdas under en förundersökning eller en rättegång i brottmål. En utredningsorder kan inte utfärdas i samband med de utredningar som sker före en förundersökning. Information som behöver inhämtas på detta underrättelsestadium får hanteras inom ramen för det internationella polis- och tullsamarbetet. En utredningsorder kan inte heller utfärdas efter det att domstolens avgörande har fått laga kraft. Däremot kan en utredningsorder utfärdas vid en ansökan om resning i de fall det blir aktuellt att tillämpa 58 kap. 6 a och 6 b §§ rättegångsbalken. Detsamma gäller om resning beviljas,

eftersom det straffrättsliga förfarandet då återupptas. En utredningsorder kan inte heller utfärdas om förundersökningen läggs ned eller avslutas för att åtal inte väcks.

I de allra flesta fall kommer den europeiska utredningsordern att utfärdas i samband med en förundersökning eller en rättegång som rör frågan om ansvar för brott och utdömande av en brottspåföljd. Definitionen av en europeisk utredningsorder omfattar emellertid även förfaranden som leder till andra rättsligt reglerade följder av brott, under förutsättning att ett sådant ärende hanteras enligt de bestämmelser som gäller för en förundersökning och rättegång i brottmål.

Till att börja med rör det sig om förfaranden som syftar till att besluta om förverkande eller att döma ut en företagsbot. Både förverkande och företagsbot utgör särskild rättsverkan av brott och handläggs enligt rättegångsbalkens regler om förundersökning och rättegång i brottmål. När det gäller förverkande inkluderas även förfaranden som hanteras enligt lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. och lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall (se 2 § i respektive lag).

Vidare omfattas talan om skattetillägg, i de fall en sådan talan förs i samband med åtal för skattebrott enligt 1 och 4 §§ lagen (2015:632) om talan om skattetillägg i vissa fall. Det kan noteras att i dessa fall får inte tvångsmedel användas (se 4 § i nämnda lag och kommentaren till 2 kap. 3 §). En talan om skattetillägg som hanteras inom ramen för ett skatterättsligt förfarande vid allmän förvaltningsdomstol, faller däremot utanför lagens tillämpningsområde.

En talan enligt lagen (1985:354) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall omfattas av lagens definition, eftersom ett sådant förbud meddelas enbart mot någon som gjort sig skyldig till brott och talan förs av åklagare vid domstol enligt vad som är föreskrivet om mål som rör allmänt åtal för brott, se 3 och 4 §§ i nämnda lag. Detsamma gäller en talan om näringsförbud i de fall en sådan talan sker enligt bestämmelserna i 4 och 5 §§ lagen (2014:836) om näringsförbud. En förbudstalan enligt andra bestämmelser i lagen om näringsförbud omfattas däremot inte (t.ex. 5 och 16 §§).

Åtgärder som endast syftar till att styrka ett målsägandeanspråk (t.ex. en skadas omfattning) och som inte är kopplade till åklagarens ansvarstalan faller också utanför definitionen.

I samtliga fall då ett förfarande enligt ovan omfattas av definitionen inkluderar det även de fall ett sådant förfarande riktar sig mot en juridisk person.

Åtgärder som har ett annat syfte än att inhämta bevisning omfattas inte av definitionen, t.ex. beslag som syftar till att säkerställa en framtida verkställighet av ett beslut om förverkande eller till att återställa egendom till rättmätig ägare. Detta inkluderar penningbeslag enligt 12 § lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott som har till syfte att säkra egendom inför ett framtida förverkande (se prop. 2013/14:121 s. 75). Dessa åtgärder får i stället hanteras enligt de regler som gäller enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål eller lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut. Beträffande åtgärd som har dubbla syften – dels för att inhämta bevisning, dels för att egendomen ska kunna bli

föremål för förverkande eller återställande till rättmätig ägare – hänvisas till avsnitt 6.3.3.

Kravet att åtgärden ska syfta till att inhämta bevisning omfattar även de situationer då utredningsordern avser överlämnande av bevisning som de behöriga myndigheterna i den andra medlemsstaten har i sin besittning (se artikel 1.1 andra stycket i direktivet). Se vidare kommentaren till 4 §.

En åtgärd enligt artikel 32.1 i direktivet omfattas av definitionen, dvs. en åtgärd som syftar till att förhindra att bevismaterial förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller bortskaffas. Den andra staten ska omgående säkerställa att bevisningen inte går förlorad. Många gånger kommer en sådan åtgärd avse beslag, men den kan även innefatta andra åtgärder, t.ex. att få tillgång till uppgifter om bankkonton eller banktransaktioner eller uppgifter som finns hos andra myndigheter än den som verkställer utredningsordern.

I den *andra punkten* definieras en utredningsorder som utfärdas i en annan medlemsstat.

I de allra flesta fall kommer utredningsordern att utfärdas av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare. Det kan dock inte uteslutas – med hänsyn till medlemsstaternas rättsliga system – att en annan myndighet, t.ex. en polismyndighet, utfärdar en utredningsorder. I dessa fall krävs dock att ordern godkänns av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt L). Varje medlemsstat ska vid genomförandet ange vilka myndigheter som är behöriga att utfärda eller godkänna en utredningsorder (se artikel 33). Om en utredningsorder inte har utfärdats eller godkänts av en myndighet som den andra staten har angett är behörig, får utredningsordern avvisas.

Något krav på att det ska finnas ett separat nationellt beslut som den europeiska utredningsordern ska grunda sig på finns inte. En sådan utredningsorder kan, i likhet med en europeisk utredningsorder som utfärdas i Sverige, vara ett rent ”exportbeslut” som enbart får verkställas i en annan medlemsstat.

Utredningsordern ska innebära att en åtgärd ska vidtas i Sverige i syfte att inhämta bevisning. Om ordern har ett annat syfte, t.ex. ett beslag som syftar till att säkerställa en framtida verkställighet av ett beslut om förverkande, omfattas den inte av definitionen av en europeisk utredningsorder. Vid tveksamheter får samråd ske. Den situationen att åtgärden har dubbla syften, dvs. även syftar till att inhämta bevisning, behandlas i avsnitt 6.3.3. En utredningsorder som avser bevisning som svensk åklagare eller domstol har i sin besittning (se artikel 1.1 andra stycket i direktivet) omfattas av definitionen. I denna del hänvisas till kommentaren till 4 §. Med inhämtande av bevisning avses även en provisorisk åtgärd enligt artikel 32.1 i direktivet.

Av bestämmelsen framgår även i vilka typer av förfaranden utredningsordern ska vara utfärdad för att omfattas av definitionen.

Den utfärdande myndigheten anger i vilket förfarande utredningsordern har utfärdats (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt F). Mot bakgrund av att direktivet baserar sig på principen om ömsesidigt erkännande, ska de uppgifter som anges i utredningsordern godtas. I tveksamma fall ska dock åklagaren eller domstolen samråda med den utfärdande myndigheten. Ett sådant samråd kan t.ex. bli aktuellt

om den åtgärd som ska vidtas i Sverige syftar till att bistå vid verkställigheten av en dom eller om det är tveksamt om ett straffrättsligt förfarande har inletts. Definitionen innebär inget krav på att förfarandet ska kunna leda till en viss följd. Detta är inte heller en uppgift som ska framgå av formuläret. Det aktuella förfarandet kan, förutom en brottspåföljd, resultera i ett beslut om förverkande, yrkesförbud eller någon annan rättsligt reglerad följd av brott. Däremot måste åtgärden syfta till att inhämta bevisning i det specifika ärendet.

De förfaranden som anges i andra punkten kan även avse brott eller överträdelse för vilka en juridisk person kan ställas till ansvar eller bestraffas. I vissa medlemsstater kan en juridisk person åläggas ett straffrättsligt ansvar och ådömas en brottspåföljd, medan det i andra stater åläggs ett ansvar som liknar det svenska systemet med företagsbot. Oavsett vilket system som tillämpas, omfattas en utredningsorder som har utfärdats i ett sådant förfarande av definitionen av en europeisk utredningsorder.

Utredningsåtgärder som en europeisk utredningsorder ska avse eller motsvara

4 § En utredningsåtgärd enligt denna lag ska avse eller motsvara

1. förhör under förundersökning,
2. bevisupptagning vid utländsk eller svensk domstol,
3. förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring,
4. beslag, kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken och en åtgärd enligt 27 kap. 15 § samma balk,
5. husrannsakan och andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken,
6. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning,
7. rättsmedicinsk undersökning av en avliden person,
8. överförande av en frihetsberövad person till eller från Sverige,
9. kontrollerad leverans,
10. bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet,
11. inhämtande av bevis som finns hos en myndighet i en annan medlemsstat eller i Sverige, och
12. andra åtgärder som inte innebär användning av tvångsmedel eller någon annan tvångsåtgärd.

Paragrafen innehåller en uppräkningslista av de utredningsåtgärder som en europeisk utredningsorder ska avse eller motsvara. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Flertalet av de åtgärder som räknas upp är sådana som uttryckligen återfinns i rättegångsbalken eller annan författning. I några fall rör det sig om åtgärder som mer används i det gränsöverskridande samarbetet. När det rör sig om en europeisk utredningsorder som har utfärdats i en annan medlemsstat ska bestämmelsen tillämpas på så sätt att den åtgärd som avses ska motsvara någon åtgärd som räknas upp i bestämmelsen.

Första punkten rör förhör under förundersökning och kan avse samtliga personer som kan lämna upplysningar om den utredning som bedrivs (se 23 kap. 6 § rättegångsbalken). En åklagare från den andra medlemsstaten kan med stöd av artikel 9.4 i direktivet begära att få närvara vid förhöret (se även kommentaren till 3 kap. 27 §).

Bevisupptagning vid utländsk eller svensk domstol kan ske med stöd av *andra punkten*. En sådan traditionell bevisupptagning innebär att en domstol i en medlemsstat kallar den som ska höras och ställer de frågor som har översänts av en behörig myndighet i den medlemsstat som har utfärdat utredningsordern. Även i dessa fall kan det bli aktuellt att någon från den behöriga myndigheten i den stat som har utfärdat utredningsordern närvarar vid bevisupptagningen med stöd av artikel 9.4.

Enligt *tredje punkten* kan en utredningsorder avse förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. I svensk rätt (5 kap. 10 § rättegångsbalken) används inte begreppet ”förhör” genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring, utan en person ”deltar” genom sådan överföring. Bestämmelsen i den här kommenterade paragrafen är emellertid anpassad till hur artiklarna 24 och 25 formulerats. I sak innebär det ingen skillnad.

I *fjärde punkten* räknas flera åtgärder upp som i svensk rätt återfinns i 27 kap. rättegångsbalken. Det rör sig om beslag, kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § och åtgärder för säkerställande av utredning enligt 27 kap. 15 §. När det gäller beslag ska det påpekas att bestämmelsen endast omfattar bevisbeslag och inte sådana beslag som syftar till att återställa egendom till rättmätig ägare eller till att säkerställa en framtida verkställighet av ett beslut om förverkande (se även kommentaren till 3 § samt avsnitt 6.3.3).

Enligt *femte punkten* kan utredningsordern omfatta husrannsakan och andra åtgärder som i svensk rätt regleras i 28 kap. rättegångsbalken. Det kan t.ex. röra sig om kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Även åtgärder enligt 28 kap. 14 § omfattas, t.ex. tagande av fingeravtryck.

I *sjätte punkten* räknas ett antal olika hemliga tvångsmedel upp som en utredningsorder kan omfatta. Det rör sig om hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning samt hemlig rumsavlyssning. Även inhämtning av historiska trafik- och lokaliseringssuppgifter omfattas.

Sjunde punkten avser rättsmedicinsk undersökning av en avliden person. De närmare förutsättningarna enligt svensk rätt för en sådan undersökning framgår av 12–20 §§ lagen (1985:832) om obduktion m.m.

Enligt *åttonde punkten* kan en utredningsorder omfatta överförande av en frihetsberövad person. Det kan röra sig om att överföra en person dels till Sverige för att här t.ex. medverka i ett förhör eller närvara vid syn av en brottsplats, dels till den andra staten för att där t.ex. delta i en vittneskonfrontation. Personen behöver inte vara frihetsberövad på enbart straffrättsliga grunder. Någon som är satt i förvar eller tvångsomhändertagen omfattas också av bestämmelsen. Överförande av en frihetsberövad person är en åtgärd som inte återfinns i nationell rätt utan endast i det internationella samarbetet.

Av *nionde och tionde punkterna* följer att en utredningsorder kan omfatta en kontrollerad leverans och bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet. Dessa åtgärder används av de brottsbekämpande myndigheterna även om några uttryckliga regler om de närmare förutsättningarna inte finns. En kontrollerad leverans innebär att brottsutredande myndigheter låter bli att ingripa mot en leverans i syfte att under övervakning följa denna och avslöja mottagaren av leveransen och kartlägga vem eller vilka som ligger bakom

brottsligheten. Åtgärden används ofta vid narkotikabrottslighet och i det gränsöverskridande samarbetet. Bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet innebär i stora drag att tjänstemän använder sig av andra personuppgifter i stället för sina verkliga i syfte att infiltrera en grupp av personer för att på så sätt få uppgifter om brottslig verksamhet. Enligt lagen (2006:939) om kvalificerade skyddsidentiteter kan bl.a. polismän få en sådan kvalificerad skyddsidentitet för att delta i spanings- eller utredningsverksamhet som gäller allvarlig brottslighet (se 2 § 1). En kvalificerad skyddsidentitet innebär att andra personuppgifter än de verkliga förs in i statliga register och i handlingar som utfärdas av statliga myndigheter. För en närmare redogörelse för dessa åtgärder hänvisas till prop. 2004/05:144 s. 78 f. och 83 f. samt prop. 2005/06:149 s. 16 f.

En utredningsorder kan enligt *punkten 11* omfatta inhämtande av bevis som finns hos en myndighet i en annan medlemsstat eller i Sverige. Det kan bl.a. röra sig om föremål eller handlingar som en medlemsstats behöriga myndigheter har i sin fysiska besittning (se artikel 10.2 a). Behörig myndighet i en viss medlemsstat är den myndighet som den staten har anmält som behörig enligt artikel 33.1 a direktivet. För svenskt vidkommande kommer det att vara åklagare eller domstol. Åtgärden avser även uppgifter i databaser som innehas av polisiära eller rättsliga myndigheter och som är direkt tillgängliga för t.ex. en åklagare under en brottsutredning (artikel 10.2 b). Därutöver omfattar åtgärden inhämtande av bevis som finns hos andra myndigheter i en annan medlemsstat eller i Sverige, och som behöriga myndigheter kan få tillgång till utifrån de förutsättningar som gäller enligt nationell rätt. Förutsättningarna enligt svensk rätt att inhämta uppgifter som finns hos andra myndigheter regleras i huvudsak enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Begreppet myndighet ska enligt förevarande punkt ha samma innebörd som motsvarande begrepp i nämnda lag (se 2 kap.).

Enligt *punkten 12* kan en utredningsorder även omfatta andra åtgärder som inte innebär användning av tvångsmedel eller någon annan tvångsåtgärd (se artikel 10.2 d). Det kan röra sig om olika brottsutredande arbetsmetoder som inte innebär användande av tvångsåtgärder, under förutsättning att åtgärden innebär bevisinhämtning. Med stöd av denna punkt kan även utredningsordern omfatta inhämtande av uppgifter om bankkonton och banktransaktioner m.m. (se artiklarna 26 och 27).

Undantag från lagens tillämpningsområde

5 § Lagen gäller inte när kriminalregisteruppgifter hämtas in eller lämnas ut med stöd av rådets rambeslut 2009/315/RIF av den 26 februari 2009 om organisationen av medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregistret och uppgifternas innehåll. För sådant inhämtande eller utlämnande gäller i stället lagen (1998:620) om belastningsregister och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Lagen gäller inte heller vid inrättande av en gemensam utredningsgrupp enligt lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar eller vid bevisinhämtning inom en sådan grupp som har inrättats enligt nämnda lag.

I paragrafen anges att lagen i vissa fall inte är tillämplig vid inhämtande och utlämnande av kriminalregisteruppgifter. I paragrafen anges också att lagen inte är tillämplig när medlemsstaterna samarbetar inom ramen för en inrättad gemensam utredningsgrupp. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3.

I *första stycket* anges att lagen inte gäller när kriminalregisteruppgifter hämtas in eller lämnas ut med stöd av rådets rambeslut 2009/315/RIF av den 26 februari 2009 om organisationen av medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregistret och uppgifternas innehåll. I dessa fall gäller i stället lagen om belastningsregister och förordningen (1999:1134) om belastningsregister. Detta hindrar emellertid inte att inhämtande eller utlämnande av dessa uppgifter sker med stöd av förevarande lag, om åklagaren eller den andra statens utfärdande myndighet väljer att utfärda en utredningsorder för en sådan åtgärd (se artikel 10.2 b i direktivet). Regelverken kan således tillämpas parallellt.

Av *andra stycket* framgår att lagen inte heller är tillämplig vid inrättande av en gemensam utredningsgrupp enligt lagen om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar eller vid bevisinhämtning inom en sådan grupp som har inrättats enligt nämnda lag. Detta följer av artikel 3 i direktivet. Om en förundersökning pågår avseende den brottslighet som den gemensamma utredningsgruppen utreder, sker bevisinhämtningen i Sverige inom ramen för den förundersökningen och med direkt tillämpning av bl.a. rättegångsbalkens regler. Motsvarande gäller vid bevisinhämtning i en annan medlemsstat, från vilken stat en myndighet deltar i utredningsgruppen. Om svensk myndighet deltar i en gemensam utredningsgrupp och bevisning behöver inhämtas i Sverige, men någon förundersökning inte pågår här avseende den brottslighet som utredningsgruppen utreder, tillämpas lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål (se 4 § i 2003 års lag om internationellt samarbete). Deltar inte någon svensk myndighet i den gemensamma utredningsgruppen och det blir aktuellt att inhämta bevisning i Sverige, gäller däremot förevarande lag.

Föreskrifter om verkställigheten av denna lag

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om verkställigheten av denna lag.

I paragrafen lämnas en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela vissa föreskrifter angående verkställigheten av lagen. Det kan exempelvis röra sig om bestämmelser avseende formkrav, samråd och underrättelser. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

2 kap. Utfärdande i Sverige av en europeisk utredningsorder

Allmänna bestämmelser

Utfärdande av en utredningsorder

1 § En utredningsorder får utfärdas av åklagare för en utredningsåtgärd som avses i 1 kap. 4 § 1 och 3–12.

I paragrafen anges vilka utredningsåtgärder en europeisk utredningsorder kan omfatta i de fall en svensk åklagare utfärdar ordern. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1.

Av bestämmelsen följer att en åklagare får utfärda en utredningsorder som omfattar en eller flera av de utredningsåtgärder som räknas upp i 1 kap. 4 § utom bevisupptagning vid domstol. För en närmare redogörelse för de olika åtgärderna hänvisas till kommentaren till 1 kap. 4 §.

I de fall åklagaren ser ett behov av bevisupptagning vid utländsk domstol under pågående förundersökning, får han eller hon vända sig till domstol och begära en sådan bevisupptagning (se 23 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken). Då ska bestämmelsen i 9 § i förevarande lag tillämpas.

En utredningsorder kan också utfärdas efter en begäran av den misstänkte eller hans eller hennes försvarare i enlighet med de förutsättningar som gäller enligt 23 kap. 18 och 19 §§ rättegångsbalken.

2 § En utredningsorder får utfärdas av domstol för en utredningsåtgärd som avses i 1 kap. 4 § 2, 3 och 8.

I paragrafen anges vilka utredningsåtgärder en utredningsorder kan omfatta i de fall en domstol utfärdar ordern. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.2.

En domstol kan utfärda en utredningsorder som syftar till bevisupptagning, antingen vid utländsk domstol eller genom förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Överförande av en frihetsberövad person kan bli aktuellt om det är av stor vikt att personen inställer sig till huvudförhandlingen för t.ex. vittnesförhör, och de andra alternativen inte anses tillräckliga.

Domstolen kan också utfärda en utredningsorder efter en begäran av den tilltalade eller hans eller hennes försvarare om att t.ex. få höra ett vittne. Domstolen får då ta ställning till vilken åtgärd som är lämpligast i det enskilda fallet, t.ex. om det räcker med ett förhör genom ljudöverföring.

Förutsättningar för att kunna utfärda en utredningsorder

3 § En utredningsorder får utfärdas om de förutsättningar som gäller för att vidta utredningsåtgärden under en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål och enligt denna lag är uppfyllda.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningar för att utfärda en utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.1.

Av paragrafen framgår att för samtliga åtgärder, utom överförande av en frihetsberövad person, ska de förutsättningar för att vidta åtgärden

som gäller under en svensk förundersökning eller rättegång vara uppfyllda. Dessa förutsättningar återfinns huvudsakligen i rättegångsbalken. Detta krav gäller oavsett vilka förutsättningar som ställs upp för en motsvarande åtgärd i den andra staten, t.ex. att åtgärden kan användas för mindre allvarlig brottslighet än vad som gäller enligt svenska bestämmelser. Endast de åtgärder som är tillgängliga för åklagare eller domstol i det konkreta fallet kan omfattas av en utredningsorder. Exempelvis kan inte tvångsåtgärder enligt 24–28 kap. rättegångsbalken användas vid talan om skattetillägg, i de fall en sådan talan förs i samband med åtal för skattebrott (se 4 § lagen [2015:632] om talan om skattetillägg i vissa fall). Av detta följer också att tvångsmedel som inte finns i svensk rätt, men däremot är tillgängliga i en annan medlemsstat, inte kan bli föremål för en europeisk utredningsorder.

Vid en tillämpning av bestämmelsen måste dock beaktas att den bevisning som ska inhämtas finns i en annan stat. När det gäller exempelvis bevisupptagning vid utländsk domstol sker bedömningen av om en sådan åtgärd ska vidtas med tillämpning av rättegångsbalkens bestämmelser om bevisupptagning utom huvudförhandling (se bl.a. 23 kap. 13–15 §§ och 36 kap. 19 §). Samtidigt är situationen den att vittnet finns i en annan medlemsstat och därför inte kan tvingas att inställa sig till huvudförhandling. Inte heller är det möjligt att kalla personen vid vite (se 3 § tredje stycket delgivningslagen [2010:1932]). Dessa omständigheter bör beaktas vid utfärdandet av en utredningsorder för bevisupptagning vid utländsk domstol. Samma synsätt gäller för övriga åtgärder, dvs. de ska vidtas i en delvis annan kontext.

Vidare bör vid tillämpningen av bestämmelsen beaktas att lagens regler, som bygger på direktivet, inte alltid ordagrant överensstämmer med motsvarande svenska bestämmelser i rättegångsbalken. Ett sådant exempel är utredningsåtgärder som avser förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Motsvarande bestämmelser i 5 kap. 10 § rättegångsbalken är annorlunda utformade och innebär att part eller t.ex. ett vittne deltar i ett sammanträde genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Vid domstolens bedömning av om en utredningsorder ska utfärdas för förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring, ska domstolen tillämpa de förutsättningar som anges i 5 kap. 10 § andra och tredje styckena rättegångsbalken, trots de skillnader som finns.

Även de förutsättningar som anges i förevarande lag ska vara uppfyllda innan en utredningsorder får utfärdas. Enligt 4 § ska en proportionalitetsprövning göras innan utredningsordern utfärdas. Vidare ska utredningsordern omfattas av definitionen av en europeisk utredningsorder (se 1 kap. 3 § 1). Ska enligt 7 § särskilda formaliteter eller förfaranden iakttas vid verkställigheten av åtgärden i den andra medlemsstaten, bör även detta omfattas av nu aktuell prövning. Därutöver gäller specifika förutsättningar för vissa av åtgärderna, t.ex. att ett förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt eller tilltalad person förutsätter att personen samtycker till förhöret. För en närmare redogörelse för dessa särskilda förutsättningar hänvisas till kommentarerna till 8–10 och 12–19 §§.

En utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person får utfärdas om de förutsättningar som anges i lagen är uppfyllda. En

motsvarande åtgärd saknas i svensk rätt. För en närmare redogörelse för dessa förutsättningar hänvisas till 11 §. Även i dessa fall gäller de allmänna förutsättningarna för att utfärda en utredningsorder (t.ex. att utredningsordern omfattas av definitionen av en svensk utredningsorder).

4 § En utredningsorder får utfärdas endast om den, med beaktande av det men för den enskilde samt den tidsåtgång och de kostnader som kan antas uppkomma, framstår som nödvändig och proportionerlig med hänsyn till brottets art och svårhetsgrad samt övriga omständigheter.

I paragrafen föreskrivs att en proportionalitetsprövning ska ske innan en utredningsorder utfärdas. Paragrafen grundar sig på artikel 6.1 a i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.2.

Innan en utredningsorder utfärdas ska enligt 3 § de förutsättningar som gäller för att vidta utredningsåtgärden i Sverige vara uppfyllda. Rättegångsbalkens krav på en proportionalitetsprövning ska beaktas. Nu aktuell bestämmelse innebär att en bedömning även ska ske av om utfärdandet av utredningsordern, oavsett åtgärd, är nödvändigt och proportionerligt. Bland annat ska ett utfärdande ställas mot att en annan medlemsstat ska tillhandahålla personal och andra resurser för att bistå en svensk åklagare eller domstol. En åtgärd som är nödvändig och proportionerlig i de fall bevisningen finns tillgänglig i Sverige, behöver inte med automatik även vara det när bevisningen finns i en annan stat. Det brott som utredningsordern avser ska beaktas vid denna bedömning även om de strafftrösklar som gäller för att vidta åtgärden enligt svensk rätt är uppfyllda. Vissa tvångsåtgärder kan användas för mindre allvarlig brottslighet och beroende på omfattningen av den åtgärd som ska vidtas i den andra staten kan en prövning enligt bestämmelsen i ett enskilt fall resultera i att åtgärden inte är proportionerlig. Vidare ska beaktas det men för den enskilde som kan uppstå i och med att åtgärden ska vidtas. Inte endast den misstänkte eller tilltalade avses utan även den som direkt eller indirekt kan drabbas av en åtgärd.

En tillämpning av bestämmelsen bör kunna resultera i att en mindre ingripande åtgärd används, t.ex. förhör genom ljud- och bildöverföring i stället för att en frihetsberövad person förs över till Sverige.

5 § Innan åklagaren utfärdar en utredningsorder ska han eller hon ansöka om domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern, om utredningsåtgärden avser

1. kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken,
2. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning, eller
3. rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m.

I avvaktan på domstolens beslut får åklagaren under de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken utfärda en utredningsorder för kvarhållande av försändelse, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning. Åklagaren ska utan dröjsmål anmäla till domstolen att en utredningsorder har utfärdats.

Innan en utredningsorder för husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning utfärdas får åklagaren enligt 28 kap. 4 § första stycket och 13 §

första stycket rättegångsbalken ansöka om domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern.

För domstolens handläggning gäller vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för den åtgärd som avses.

I paragrafen föreskrivs om domstolens prövning av vissa utredningsåtgärder. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.3.

Av *första stycket* framgår att innan åklagaren utfärdar en utredningsorder för de hemliga tvångsmedel som anges i bestämmelsen, ska domstolen pröva om förutsättningar finns att utfärda utredningsordern. Samma villkor gäller för domstolens prövning som vid den prövning som görs om åtgärden hade kunnat vidtas i Sverige, vilket också förutsätts enligt direktivet (se artikel 6.1 b). Förutsättningarna i 27 kap. rättegångsbalken ska vara uppfyllda. Vidare ska åtgärden vara proportionerlig och nödvändig. Motsvarande gäller för domstolens prövning av om en rättsmedicinsk undersökning av en avliden person som har gravsatts ska få göras (se 16 och 17 §§ lagen om obduktion m.m.). Utöver en prövning av de förutsättningar som gäller när åtgärden i fråga ska vidtas i Sverige, ska domstolen göra en proportionalitetsbedömning enligt 4 § i förevarande kapitel samt ta ställning till om det behöver anges i utredningsordern att något särskilt förfarande ska iakttas enligt 7 §.

Enligt *andra stycket* kan åklagaren, i avvaktan på domstolens beslut, utfärda en utredningsorder för kvarhållande av försändelse, hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation samt hemlig kameraövervakning enligt de förutsättningar som gäller enligt 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken. Denna möjlighet ska endast användas när ändamålet med åtgärden riskerar att gå förlorat om domstolens tillstånd skulle avvaktas och framförallt vid de tidpunkter (t.ex. på natten) då det inte är möjligt att få till stånd ett snabbt domstolsbeslut (se prop. 2011/12:55 s. 131). Ett exempel på när det kan bli aktuellt att tillämpa de aktuella bestämmelserna är när historiska trafikuppgifter behöver inhämtas innan de eventuellt raderas. Ett annat är om en person tillfälligt finns i en annan medlemsstat och en hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation snabbt behöver göras. Åklagaren ska i dessa fall utan dröjsmål anmäla till domstolen att en utredningsorder har utfärdats. Domstolen ska sedan göra en prövning av om förutsättningarna för att utfärda utredningsordern är uppfyllda.

I *tredje stycket* finns en bestämmelse om att åklagaren i vissa fall får ansöka om domstolens tillstånd innan han eller hon utfärdar en utredningsorder för husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning. Det rör sig om situationer som motsvarar de som anges i 28 kap. 4 och 13 §§ rättegångsbalken, dvs. om åtgärden antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet. Det kan röra sig om husrannsakan på tidningsredaktioner, i kyrkor eller hos advokater där tunga integritetsintressen står mot de intressen som åtgärden ska tillgodose.

Fjärde stycket innebär att för domstolens handläggning gäller relevanta bestämmelser i rättegångsbalken eller annan författning. Bestämmelsen innebär bl.a. att 27 kap. 9, 9 a och 21 §§ och 21 a § tredje stycket rättegångsbalken om domstolens handläggning ska tillämpas. Även en

tillämpning av 27 kap. 25 a § rättegångsbalken kan aktualiseras. Detsamma gäller bestämmelserna om offentligt ombud i 27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken. Med annan författning avses lagen om obduktion m.m.

Översändande av en utredningsorder

6 § Den åklagare eller domstol som har utfärdat utredningsordern ska sända över den till behörig myndighet i den medlemsstat där ordern ska erkännas och verkställas.

Om det finns risk för att bevismaterial förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller bortskaffas, får utredningsordern sändas över enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen.

I paragrafen regleras vilken myndighet som ska sända över utredningsordern till den andra medlemsstaten, till vilken myndighet ordern ska skickas samt översändande av en utredningsorder i brådskande fall. Paragrafen har sin grund i artiklarna 7.1 och 32.1 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Av *första stycket* framgår att den åklagare eller domstol som har utfärdat utredningsordern också ansvarar för att sända över ordern till den medlemsstat som ska erkänna och verkställa utredningsordern. Utredningsordern ska sändas direkt till den andra statens behöriga myndighet. Varje medlemsstat ska enligt artikel 33.1 a i direktivet underrätta kommissionen om vilken eller vilka myndigheter som är behöriga myndigheter enligt direktivet. Denna information ska enligt artikel 33.4 göras tillgänglig för alla medlemsstater. Informationen kommer bl.a. att finnas på det Europeiska rättsliga nätverkets webbplats. Med behörig myndighet avses även en eller flera centralmyndigheter som en medlemsstat utsett med stöd av artikel 7.3 i direktivet. Vid svårigheter att identifiera rätt behörig myndighet kan åklagaren eller domstolen använda sig av det Europeiska rättsliga nätverkets kontaktpunkter (artikel 7.5). En utredningsorder kan också sändas över via detta nätverks kommunikationssystem (artikel 7.4).

Av *andra stycket* framgår att om det finns en risk för att bevismaterial förstörs eller på annat sätt försvinner, får en utredningsorder sändas över enligt artikel 32 i direktivet för att den andra medlemsstatens behöriga myndigheter snabbt ska vidta åtgärder för att säkerställa att bevismaterial inte försvinner. Någon indikation på att det finns en sådan risk att bevismaterialet går förlorat måste finnas, eftersom artikel 32 i direktivet ålägger den andra statens myndigheter att agera mycket mer skyndsamt än vad som följer av artikel 12 om tidsfrister. En allmän strävan om att det ska gå fort räcker således inte. Bestämmelsen kommer i huvudsak att tillämpas när utredningsordern avser beslag, men det kan även tänkas fall där en annan åtgärd avses. Information om bankkonton eller banktransaktioner inhämtas inte genom beslag, och det kan vara brådskande att få tillgång till vissa uppgifter innan de t.ex. gallras. Detsamma gäller uppgifter som finns tillgängliga hos andra myndigheter än den verkställande myndigheten.

Särskilda formaliteter och förfaranden

7 § I utredningsordern ska det anges om någon särskild formalitet eller något särskilt förfarande ska iaktas av den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten vid verkställigheten av utredningsordern.

I paragrafen föreskrivs om möjligheten att begära att särskilda formaliteter och förfaranden iaktas vid verkställigheten av utredningsordern i den andra medlemsstaten. Paragrafen har sin grund i artikel 9.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.

Av bestämmelsen framgår att åklagaren eller domstolen kan begära att den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten iakttar en särskild formalitet eller ett särskilt förfarande vid verkställigheten av den åtgärd som avses. Detta ska anges i utredningsordern (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt II). Bestämmelsen ska inte tillämpas för att olika krav som följer av svenska processrättsliga regler ska efterlevas, utan när det är nödvändigt för att upprätthålla legitima grundläggande intressen i det svenska straffprocessrättsliga systemet.

Ett exempel som nämns i avsnitt 7.5 är att målsäganden eller den tilltalade inte får höras under ed, vilket i motsats till Sverige förekommer i andra medlemsstater. Samma sak gäller avseende de personer som anges i 36 kap. 13 § rättegångsbalken. Rör bevisupptagningen någon av dessa personer, ska det i utredningsordern anges att någon edsavläggelse inte ska ske. Samma krav kan ställas upp om det rör sig om ett förhör under förundersökning, dvs. att den som hörs inte ska höras under ed eller i någon annan form som medför ett straffansvar för osanna uppgifter. Ett sådant krav behöver dock endast ställas upp om det finns någon indikation på att personer höras under straffansvar under en pågående brottsutredning i den verkställande staten.

Enligt artikel 9.4 i direktivet kan t.ex. en åklagare begära att få närvara i den andra medlemsstaten vid ett förhör. Den bestämmelsen omfattar inte närvaro av den misstänktes eller tilltalades försvarare. En närvaro av försvararen kan dock i vissa mål vara av stor vikt för den misstänktes eller tilltalades möjligheter att tillgodose sina intressen. Ett krav på en sådan närvaro bör kunna ställas upp med stöd av förevarande paragraf.

Överlämnande av bevismaterial

8 § Om en utredningsorder sänds över enligt 6 § andra stycket, ska det i ordern anges om bevismaterialet ska överlämnas till Sverige eller stanna kvar i den andra medlemsstaten. I övriga fall får det begäras att materialet ska stanna kvar i den andra staten.

I de fall det begärs att bevismaterialet ska stanna kvar i den andra staten, ska det i utredningsordern även anges när en återkallelse av ordern enligt 20 § kan förväntas.

I paragrafen finns regler om att det i utredningsordern i vissa fall ska anges att bevismaterialet ska överlämnas till Sverige eller begäras att materialet ska stanna kvar i den andra medlemsstaten samt att en sådan begäran i övriga fall får ske. Paragrafen grundar sig delvis på artikel 32.3 och 32.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Av *första stycket* framgår att om en utredningsorder har sänts över enligt artikel 32 i direktivet (se kommentaren till 6 § andra stycket), ska

det i ordern anges om det bevismaterial som hämtats in i den andra medlemsstaten ska lämnas över till Sverige eller begäras att materialet ska stanna kvar i den andra staten. Att dessa uppgifter ska anges i utredningsordern följer av artikel 32.3 i direktivet. Eftersom det rör sig om bevisning som ska användas i en svensk förundersökning eller rättegång bör utgångspunkten vara att bevismaterialet ska överlämnas. I vissa situationer kan det dock vara fördelaktigt att bevismaterialet stannar kvar i den andra staten. Det kan uppstå situationer där ett överlämnande skulle innebära praktiska svårigheter, t.ex. om materialet svårigen kan förflyttas eller om det också används i den andra staten. Ett annat skäl kan vara att ett överlämnande och eventuellt återlämnande av ett föremål kan vara förenat med stora kostnader och att dessa kan hållas nere om föremålet stannar kvar utan att det påverkar möjligheterna att använda föremålet som bevisning. En begäran om att bevismaterialet ska stanna kvar blir aktuellt främst vid beslag. Av bestämmelsen i detta stycke framgår att även om en utredningsorder inte sänds över med stöd av artikel 32 i direktivet får det begäras att bevismaterialet ska stanna kvar i den andra staten. Samma skäl som nämnts ovan kan bli aktuella, men eftersom en sådan begäran inte har ett uttryckligt stöd i direktivet bör en något restriktivare hållning iakttas. I vart fall bör en sådan begäran, om det inte rör sig om en kort tid, föregås av ett samråd med den andra statens behöriga myndigheter.

Av *andra stycket* framgår att om det begärs att bevismaterialet ska stanna kvar i den andra medlemsstaten, ska det i utredningsordern även anges när en återkallelse av ordern kan förväntas (se 20 §). I de få fall t.ex. åklagaren väljer att låta bevismaterialet stanna kvar måste han eller hon i vart fall ange när åtgärden inte längre behövs. Det kan t.ex. röra sig om ett beslagtaget föremål som efter en teknisk undersökning i den andra staten inte längre behöver vara beslagtaget. I andra fall kan det finnas behov av att åtgärden består till dess en dom fått laga kraft. När åtgärden inte längre behövs ska utredningsordern återkallas. Skälet till att denna information ska anges i utredningsordern är att den andra medlemsstatens myndigheter måste kunna begränsa den tid åtgärden ska bestå i den staten med hänsyn till dess nationella lagstiftning (jfr artikel 32.5). Innan den statens myndigheter häver verkställigheten av åtgärden, förutsätts samråd ske med den svenska åklagaren.

Särskilda bestämmelser om vissa utredningsåtgärder

Bevisupptagning vid utländsk domstol

9 § En utredningsorder för bevisupptagning vid utländsk domstol får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vitne, sakkunnig, tilltalad, målsägande eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

I paragrafen förtydligas vad bevisupptagning vid utländsk domstol kan avse. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.3.

Av bestämmelsen framgår att en utredningsorder för bevisupptagning vid utländsk domstol får avse syn, skriftligt bevis eller förhör. Förhör kan ske med ett vittne, en sakkunnig, en tilltalad, en målsägande eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken. Bevisupptagningen kommer att ske enligt den andra statens

verkställighetsregler. Enligt artikel 9.4 kan t.ex. åklagaren närvara vid bevisupptagningen (se även kommentaren till 7 § om möjligheterna för den tilltalades försvarare att närvara vid bevisupptagningen).

Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring

10 § En utredningsorder för förhör genom ljudöverföring får endast utfärdas om förhöret avser ett vittne, en målsägande eller en sakkunnig.

Om ett förhör genom ljud- och bildöverföring ska hållas med en misstänkt eller tilltalad eller med någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken, ska det av utredningsordern framgå att den som ska höras samtycker till förhöret.

I paragrafen finns regler om förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Reglerna grundar sig på artiklarna 24 och 25 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.4.

Av *första stycket* framgår att en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring endast får utfärdas för förhör med ett vittne, en målsägande eller en sakkunnig. Detta med hänsyn till artikel 25.1 i direktivet. Ett förhör genom ljudöverföring med en misstänkt eller tilltalad är således inte möjligt. Det gäller oavsett om det rör sig om ett förhör under förundersökning eller deltagande vid rättens sammanträde enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. Förbudet omfattar, med hänsyn till artikel 25, även den som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

En misstänkt eller tilltalad eller den som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken kan däremot höras genom ljud- och bildöverföring. Enligt *andra stycket* krävs dock att det framgår av utredningsordern att personen i fråga samtycker till förhöret (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt H2). Vid svårigheter att inhämta ett samtycke kan åklagaren eller domstolen samråda med behörig myndighet i den andra staten för att få hjälp med att efterhöra personens inställning till ett sådant förhör (se artikel 9.6 i direktivet om samråd för att främja en effektiv tillämpning av – såsom det får förstås – direktivet). Kontakter kan även tas med den misstänktes försvarare.

Om utredningsordern utfärdas av åklagare och förhöret kommer till stånd, bör åklagaren även höra hur den misstänkte ställer sig till ett sådant förhör under huvudförhandlingen. Samtycker personen kan domstolen utgå från att det finns ett samtycke när domstolen utfärdar sin utredningsorder, om inte några andra omständigheter har framkommit efter åklagarens förhör.

11 § Vid genomförande av ett förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring tillämpas de bestämmelser som gäller för förhör under en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål.

I paragrafen anges vilka förfaranderegler som ska tillämpas vid ett förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Paragrafen grundar sig på artikel 24 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.4.

En skillnad gentemot övriga utredningsåtgärder enligt direktivet är att den myndighet som har utfärdat utredningsordern i dessa fall också ansvarar för att genomföra åtgärden. Av artikel 24.5 c följer att förhöret

hålls direkt eller under ledning av den svenska åklagaren eller domstolen och i enlighet med svensk rätt. Det är således inte den andra statens myndigheter som håller förhöret i enlighet med den statens lag, vilket är fallet vid förhör under förundersökning eller bevisupptagning vid domstol.

Bestämmelsen i paragrafen innebär att de regler som tillämpas vid förhör under en svensk förundersökning eller rättegång även gäller vid förhör enligt nu aktuell paragraf. Om domstolen håller förhöret, ska således bestämmelserna i 36 kap. rättegångsbalken tillämpas, bl.a. om rätt att avstå från vittnesmål (3 §), begränsningar i möjligheten att höra en person om vissa uppgifter (5 §) och hur eden ska avläggas (11 §). Däremot ska bestämmelserna om hur t.ex. vittnen kallas till förhöret inte tillämpas. Kallelse och andra frågor för att få vittnet att inställa sig ansvarar den andra statens behöriga myndigheter för (se artikel 24.3). Vid förhöret ska även andra bestämmelser i rättegångsbalken tillämpas, t.ex. att rätten kan utse tolk enligt bestämmelserna i 5 kap. 6 § rättegångsbalken.

Sker förhöret under förundersökning, tillämpas bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken och i förundersökningskungörelsen (1947:948).

Överförande av en frihetsberövad person

12 § En utredningsorder får utfärdas för att en person som

1. är frihetsberövad i en annan medlemsstat ska föras över till Sverige, eller
2. är frihetsberövad i Sverige ska föras över till en annan medlemsstat.

Innan en utredningsorder enligt första stycket 2 utfärdas, ska den frihetsberövade personens inställning till överförandet inhämtas.

I paragrafen anges att en frihetsberövad person kan överföras till eller från Sverige och att den frihetsberövades inställning i vissa fall ska inhämtas. Paragrafen grundar sig på artiklarna 22 och 23 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.5.

I *första stycket* anges i vilka situationer ett överförande kan bli aktuellt. Bestämmelsen kommer framför allt att tillämpas när personen är frihetsberövad i den andra medlemsstaten och ska överföras till Sverige. Skäl för en sådan åtgärd kan vara att personen ska höras under en förundersökning eller avge vittnesmål i samband med en huvudförhandling. Det kan även bli aktuellt om personen ska delta i en vittneskonfrontation. Andra åtgärder kan inte uteslutas så länge det rör sig om bevisinhämtning (se artikel 22.1 i direktivet). Såväl åklagare som domstol kan utfärda en utredningsorder för aktuell åtgärd. För domstol blir det aktuellt om personen i fråga ska höras under rättegången.

Något överförande får inte ske för att personen ska lagföras för den gärning som utreds. Om det är syftet, får åklagaren utfärda en europeisk arresteringsorder för överlämnande av den frihetsberövade i enlighet med bestämmelserna i förordningen (2003:1178) om överlämnande till Sverige enligt en europeisk arresteringsorder. Däremot kan den person som ska överföras vara misstänkt för den gärning som utreds. Syftet kan vara att förhöra personen för att få misstankarna stärkta eller för att avfärda personen från utredningen. Efter avslutat förhör måste dock personen, även om misstankarna blivit stärkta, alltid återföras till den

andra staten enligt den överenskommelse som gäller (se artikel 22.5). Efter återförandet får åklagaren utfärda en europeisk arresteringsorder.

Om överförandet syftar till att förhöra personen bör andra alternativ också övervägas, t.ex. att personen förhörs på plats i den andra staten med åklagaren närvarande (se artikel 9.4). Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring kan också bli aktuellt.

Ett överförande från Sverige till den andra staten torde bli mer sällsynt, men kan bli aktuellt när en vittneskonfrontation eller vallning på en brottsplats behöver ske i den andra medlemsstaten.

Inget krav på den frihetsberövades samtycke till ett överförande ställs upp i bestämmelsen, men av utredningsordern ska det framgå om den frihetsberövade samtycker till ett överförande (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt H1). I de fall personen är frihetsberövad i den andra staten kan åklagaren eller domstolen i utredningsordern begära att personens samtycke efterfrågas. Det är sedan upp till den andra medlemsstaten att avgöra om utredningsordern ska erkännas. Vägransgrunden om bristande samtycke är fakultativ (se artikel 22.2 a, till vilken bestämmelse artikel 23 hänvisar), och en del stater kan acceptera ett överförande trots att det inte finns något samtycke. Inget hindrar att åklagaren eller domstolen innan en utredningsorder utfärdas, kontaktar den andra statens behöriga myndigheter för att höra vad som gäller i den staten om krav på samtycke.

I 4 kap. 6–9 §§ finns bestämmelser om immunitet, transitering och förvar. Där finns också bestämmelser om transporter i Sverige av en frihetsberövad person.

I de fall en frihetsberövad person ska överföras från Sverige till en annan medlemsstat, ska hans eller hennes inställning till överförandet inhämtas enligt *andra stycket*. Denna inställning ska sedan redovisas i utredningsordern. Det är sedan upp till den andra medlemsstaten att avgöra om utredningsordern ska erkännas. Om ett ovillkorligt krav på samtycke ställs upp av den andra medlemsstaten, bör avsaknaden av ett samtycke efter en tillämpning av förevarande bestämmelse resultera i att en utredningsorder inte utfärdas.

Beslag

13 § En utredningsorder får utfärdas för beslag av ett föremål som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat, trots att föremålet inte är tillgängligt vid utfärdandet.

Om verkställigheten av ett beslag i den andra medlemsstaten kan antas kräva kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, ska utredningsordern även utfärdas för en sådan åtgärd.

Vad som sägs i denna paragraf och i 14 och 15 §§ om föremål ska också gälla i fråga om skriftlig handling.

I paragrafen finns regler om en utredningsorder för beslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.6.

I *första stycket* anges att en utredningsorder för beslag får utfärdas trots att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet. Det skiljer sig från vad som gäller enligt rättegångsbalken vid beslag i Sverige (se 27 kap. 4 och 5 §§). Ett beslag enligt denna bestämmelse kan endast verkställas i en

annan medlemsstat, vilket följer av definitionen av en europeisk utredningsorder (se 1 kap. 3 § 1). En sådan utredningsorder avser bevisinhämtning i en annan medlemsstat. Utredningsordern får utfärdas om föremålet kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat. Någon indikation bör således finnas på att föremålet finns i den medlemsstat dit utredningsordern kommer att sändas.

Andra stycket innebär att om åklagaren kan anta att verkställigheten av en utredningsorder för beslag kommer att kräva andra utredningsåtgärder som räknas upp i paragrafen, ska utredningsordern även utfärdas för en sådan åtgärd. Det innebär att de förutsättningar som gäller enligt svensk rätt för t.ex. husrannsakan eller kroppsbesiktning också ska vara uppfyllda (se 3 §). Vidare kan det bli aktuellt att inhämta domstolens tillstånd om åtgärden antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet (se 5 § tredje stycket). Om utredningsordern inte omfattar även dessa kompletterande åtgärder och t.ex. en husrannsakan behöver vidtas för att söka efter de föremål som ska tas i beslag, kan åklagaren komma att underrättas om detta enligt artikel 16.2 b. Syftet med underrättelsen är att åklagaren ska ges möjlighet att komplettera utredningsordern.

Enligt *tredje stycket* ska, i denna paragraf och i 14 och 15 §§, en skriftlig handling jämföras med ett föremål. Klargörandet motsvarar bestämmelsen i 27 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken.

14 § När en utredningsorder för beslag har verkställts i den andra medlemsstaten, ska följande bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas:

- 2 § fjärde stycket om åklagarens skyldighet att anmäla verkställt beslag av ett skriftligt meddelande,
- 6 § första stycket om rättsens prövning,
- 7 § om tid för åtals väckande,
- 8 § första och fjärde styckena om hävande av beslag,
- 11 § om underrättelseskyldighet, och
- 13 § om protokoll och om rätt för den som drabbats av ett beslag att få ett bevis om beslaget.

Den som berörs av beslaget ska, i förekommande fall, underrättas om möjligheten att begära domstolens prövning av beslaget.

Om föremålet inte har överlämnats till Sverige när brottmålet avgörs, ska domstolen med tillämpning av 27 kap. 8 § femte stycket rättegångsbalken pröva om beslaget fortfarande ska bestå.

Paragrafen innehåller regler om det förfarande som ska tillämpas när en utredningsorder för beslag har verkställts i den andra medlemsstaten. Paragrafen grundar sig delvis på artikel 14 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.6.

Paragrafen är tillämplig efter att beslaget har verkställts i den andra medlemsstaten, men innan föremålet i fråga har överlämnats till Sverige. Efter att föremålet överlämnats hit tillämpas 15 §.

I *första stycket* anges de bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken som ska tillämpas när beslaget har verkställts i den andra medlemsstaten. Det får förutsättas att den åklagare som sänder över utredningsordern anger att han eller hon ska underrättas när beslaget har verkställts i den andra medlemsstaten. I de fall åklagaren har utfärdat en utredningsorder för beslag av ett skriftligt meddelande med stöd av 27 kap. 2 § andra stycket 2–8 rättegångsbalken, ska åklagaren enligt fjärde stycket i samma

paragraf alltid anmäla ett verkställt beslag till domstolen. Därefter prövar domstolen om skäl fanns för åtgärden. För övriga fall av beslag ska den som har drabbats av åtgärden kunna begära domstolens prövning av beslaget (27 kap. 6 §). Om domstolen fastställer beslaget efter en sådan prövning, ska domstolen sätta ut tid för väckande av åtal, om åtal inte redan väckts (27 kap. 7 §). Denna tid kan förlängas efter en begäran av åklagaren. Bestämmelserna om hävande av beslag i 27 kap. 8 § första och fjärde styckena ska också tillämpas. Beslag ska t.ex. hävas om skäl för åtgärden inte längre finns. Det kan bli fallet om erkännandet av utredningsordern i den andra medlemsstaten har undanröjts efter ett överklagande. Ett verkställt beslag kan hävas av åklagaren om inte domstolen fastställt beslaget (se även kommentaren till 20 §). Hänvisningen till 27 kap. 11 och 13 §§ rättegångsbalken innebär bl.a. att den från vilken beslag sker utan dröjsmål ska underrättas om beslaget och på begäran erhålla bevis om detta. Skyldigheten att föra protokoll över beslaget innebär att den svenska åklagaren, utifrån den redogörelse som den verkställande myndigheten har lämnat, ska beskriva det beslagtagna godset i protokollet. Det gäller, precis som i ett internt fall, inget absolut krav på att dokumentationen sker omedelbart efter det att beslaget har verkställts. Det bör vara godtagbart att upprättandet av en detaljerad förteckning över föremålen eller handlingarna sker först sedan dessa förts över till Sverige.

Av *andra stycket* följer att den som berörs av beslaget ska underrättas om möjligheten att begära domstolens prövning av den utredningsorder som utfärdats för beslag. Underrättelseskyldigheten bör kunna fullgöras genom att en upplysning om möjligheterna att begära domstolens prövning tas in i den underrättelse som ska lämnas enligt 27 kap. 11 § rättegångsbalken. I de fall åklagaren enligt första stycket har en skyldighet att anmäla ett verkställt beslag behövs ingen underrättelse om möjligheten att begära domstolens prövning.

Bestämmelsen i *tredje stycket* tar sikte på fall där föremål eller handlingar som tagits i beslag i den andra medlemsstaten inte överlämnats till Sverige när brottmålet avgörs. Denna situation bör endast kunna inträffa i undantagsfall. I normalfallet kommer bevismaterialet att överlämnas till den svenska åklagaren (se närmare om detta i kommentaren till 8 §). Skulle beslaget ändå bestå när målet avgörs och finns föremålet eller handlingen kvar i den andra staten, ska senast i samband med målets avgörande prövas om beslaget ska bestå.

15 § Ett föremål som överlämnas till Sverige enligt en utredningsorder för beslag ska tas i förvar av åklagaren och anses vara taget i beslag enligt rättegångsbalken.

I paragrafen finns en bestämmelse om vad som gäller när ett beslagtaget föremål överlämnas till Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.6.

Bestämmelsen rör den situationen att utredningsordern för beslag har verkställts i den andra medlemsstaten och föremålet har överlämnats till Sverige. Åklagaren ska ta föremålet i förvar (jfr 27 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken), vilket dock inte utesluter att den praktiska hanteringen av föremålet sköts av Polismyndigheten, i enlighet med vad som gäller när ett beslag tas i förvar under en svensk förundersökning.

Föremålet ska därefter anses vara taget i beslag enligt rättegångsbalken. Att föremålet efter överlämnandet ska anses vara taget i beslag enligt rättegångsbalken innebär inte att de åtgärder som tidigare vidtagits ska vidtas på nytt efter överlämnandet, t.ex. att tid för åtal ska sättas ut eller att den drabbade ska underrättas. Bestämmelsen avser i stället den fortsatta hanteringen av beslagsärendet.

Åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken

16 § När en utredningsorder som avser en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken har verkställts i den andra medlemsstaten, ska 14 § tillämpas.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om förfarandet efter det att en utredningsorder för en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken har verkställts i den andra medlemsstaten. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.6.

I paragrafen anges att bestämmelserna i 14 § ska tillämpas när en sådan utredningsorder har verkställts. För en närmare redogörelse för dessa bestämmelser hänvisas till kommentaren till 14 §. De åtgärder som ska vidtas får anpassas till den utredningsåtgärd som är aktuell.

Hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

17 § En utredningsorder får utfärdas för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i Sverige eller i en annan medlemsstat.

Om avlyssningen eller övervakningen ska ske i en annan medlemsstat än den stat till vilken ordern översänds enligt 6 § första stycket, ska det av utredningsordern framgå att en underrättelse enligt 4 kap. 12 § har lämnats.

I paragrafen finns bestämmelser om hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Paragrafen grundar sig delvis på artiklarna 30 och 31 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.8.

I *första stycket* anges att en utredningsorder får utfärdas för hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Av 3 § följer att avlyssningen eller övervakningen kan avse ett telefonnummer, en annan adress eller elektronisk kommunikationsutrustning som används eller har använts. En utredningsorder för aktuella åtgärder kan således rikta sig mot t.ex. ett mobiltelefonnummer som används i Sverige, i den medlemsstat dit utredningsordern ska sändas över eller i en annan medlemsstat. Om flera medlemsstater kan bistå med avlyssningen eller övervakningen, bör utredningsordern sändas över till den medlemsstat där den adress som avses i ordern används (se artikel 30.2). Av nämnda 3 §, men även 5 §, följer att samma förutsättningar (27 kap. 18–20 §§ rättegångsbalken) och förfarande (27 kap. 21 och 26–30 §§ samma balk) gäller för att utfärda en utredningsorder av detta slag som när en motsvarande åtgärd vidtas i Sverige. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation omfattar även inhämtande av historiska trafik- och lokaliseringssuppgifter.

Om den medlemsstat dit utredningsordern översänds ska avlyssna eller övervaka ett telefonnummer, en annan adress eller elektronisk

kommunikationsutrustning i en annan medlemsstat, framgår det av *andra stycket* att utredningsordern ska innehålla en uppgift om att underrättelse enligt 4 kap. 12 § har lämnats till den medlemsstat i vilken t.ex. telefonnumret används. En sådan underrättelse ska lämnas av den åklagare som utfärdar utredningsordern. Det är således inte den medlemsstat som genomför avlyssningen eller övervakningen som har detta ansvar.

18 § När en utredningsorder enligt 17 § har utfärdats, ska 27 kap. 22–24 §§ rättegångsbalken tillämpas. I de fall upptagningen eller uppteckningen av avlyssningen eller övervakningen sker i Sverige, ska även 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken tillämpas.

I paragrafen anges vilka bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken som ska tillämpas när en utredningsorder för hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har utfärdats. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.8.

En utredningsorder för hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan verkställas på två olika sätt (artikel 30.6). Ett alternativ är att meddelanden eller uppgifter om meddelanden överförs direkt till den utfärdande statens behöriga myndigheter. Om detta inte är möjligt, kommer utredningsordern verkställas genom att avlyssningen eller övervakningen spelas in eller tas upp på något annat sätt. Resultatet av avlyssningen eller övervakningen får därefter överlämnas till den utfärdande staten. Bestämmelserna i 27 kap. 22–24 §§ rättegångsbalken ska tillämpas oavsett på vilket sätt avlyssningen eller övervakningen verkställs. Dessa paragrafer uppställer bl.a. vissa begränsningar när det gäller vem eller vilka hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation kan riktas mot. Detta innebär bl.a. att det inte är tillåtet att genomföra hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation av telefonsamtal eller andra meddelanden där någon som yttrar sig inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som sagts eller på annat sätt kommit fram (se 27 kap. 22 § första stycket och 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena). Vidare regleras under vilka förutsättningar uppgifter som framkommit om ett annat brott än det som legat till grund för beslutet om avlyssning eller övervakning får användas (27 kap. 23 a §). Därutöver finns bestämmelser om granskning och bevarande av upptagning eller uppteckning som har gjorts (27 kap. 24 §). Bestämmelserna i 27 kap. 31–33 §§ ska endast tillämpas när upptagningen eller uppteckningen sker i Sverige (dvs. när artikel 30.6 a tillämpas). I dessa paragrafer anges när och under vilka förutsättningar en person som har utsatts för hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättas.

Tillämpningen av 27 kap. 22 och 24 §§ rättegångsbalken får i viss mån anpassas i de fall upptagningen eller uppteckningen sker i den andra medlemsstaten. Granskningen av en upptagning eller uppteckning kan ske först när resultatet av avlyssningen eller övervakningen har överlämnats till Sverige. Vidare kommer flera av bestämmelserna inte att behöva tillämpas redan när utredningsordern utfärdas utan först när verkställigheten av avlyssningen eller övervakningen påbörjas i den andra medlemsstaten. Däremot kan det uppstå situationer när åtgärden

behöver upphävas med stöd av 27 kap. 23 § rättegångsbalken även före en verkställighet.

Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning

19 § När en utredningsorder för hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning har utfärdats, ska 27 kap. 22–24 §§ rättegångsbalken tillämpas.

I paragrafen finns en regel om vilka bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken som ska tillämpas när en utredningsorder för hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning har utfärdats. Paragrafen grundar sig på artikel 28.1 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.9.

Bestämmelserna i 3 och 5 §§ innebär att samma förutsättningar (27 kap. 20 a–20 e §§ rättegångsbalken) och förfarande (27 kap. 21 och 26–30 §§ samma balk) gäller för att utfärda en utredningsorder av detta slag som när en motsvarande åtgärd vidtas i Sverige. Enligt förevarande paragraf ska bestämmelserna i 27 kap. 22–24 §§ rättegångsbalken tillämpas när en utredningsorder för hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning i en annan medlemsstat utfärdats. När det gäller tillämpningen av dessa bestämmelser i rättegångsbalken hänvisas till kommentaren till 18 §.

Återkallelse av en utredningsorder

20 § Om den utredningsåtgärd som utredningsordern avser har upphävts, ska utredningsordern återkallas. Detsamma gäller om det i övrigt inte längre finns skäl för att vidta den åtgärd som avses i utredningsordern.

Om utredningsordern har utfärdats av en domstol, ansvarar domstolen för återkallelsen. I övriga fall ansvarar åklagare för återkallelsen.

I paragrafen finns bestämmelser om återkallelse av en utredningsorder. Paragrafen har delvis sin grund i artiklarna 6.3 och 10.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 7.8.

Bestämmelserna i *första stycket* innebär att en utredningsorder ska återkallas dels om den utredningsåtgärd som avses i utredningsordern har upphävts, dels om det i övrigt inte längre finns skäl att vidta den utredningsåtgärd som är aktuell. Om den åtgärd som utredningsordern avser har upphävts av domstol eller åklagare, ska utredningsordern återkallas. Det kan t.ex. bli aktuellt om domstol vid en prövning enligt 27 kap. 6 § rättegångsbalken anser att det inte finns skäl för beslag. Även andra fall av överprövning kan leda till att beslutade åtgärder upphävs, vilket måste resultera i en återkallelse av utredningsordern. Användning av tvångsmedel är hela tiden föremål för en prövning av om åtgärden behövs och det gäller även om utredningsordern avser en sådan åtgärd. Ett exempel är 27 kap. 23 § rättegångsbalken som innebär att om det inte längre finns skäl för ett beslut om hemliga tvångsmedel, ska beslutet upphävas. En utredningsorder avseende ett sådant tvångsmedel ska hanteras på samma sätt. I fall där en utredningsorder omfattar flera olika åtgärder kan situationen uppstå att endast en av dem ska hävas och utredningsordern ska i så fall endast återkallas vad gäller den åtgärd som hävs.

Även om utredningsåtgärden inte upphävs, ska utredningsordern återkallas om det inte längre finns något behov av åtgärden i fråga. En självklar situation är om förundersökningen läggs ned. Ett annat fall är att den person som skulle höras inte längre är aktuell för utredningen. Vidare kan de situationer som föreskrivs i artiklarna 6.3, 10.4 och 21.3 i direktivet aktualisera en återkallelse, t.ex. om kostnaderna för att vidta åtgärden är exceptionellt höga eller om den andra statens myndigheter meddelar att de avser att vidta en annan åtgärd och åklagaren eller domstolen anser att en sådan åtgärd inte skulle ge samma resultat.

Enligt *andra stycket* ska en utredningsorder som utfärdats av en domstol återkallas av den domstolen. Av 2 § framgår i vilka fall en domstol utfärdar en sådan order. I övriga situationer, dvs. när ordern utfärdats av en åklagare, ansvarar åklagaren för att återkalla utredningsordern.

3 kap. Erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk utredningsorder

Skyldighet att erkänna och verkställa en utredningsorder

1 § En utredningsorder som sänds över från en annan medlemsstat ska erkännas och verkställas i Sverige om förutsättningarna enligt 2–4 §§ är uppfyllda och inte annat följer av denna lag.

I paragrafen anges den grundläggande skyldigheten att erkänna och verkställa en utredningsorder som sänts över till Sverige. Paragrafen har sin grund i artikel 9.1 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

En allmän förutsättning för att en mottagen utredningsorder ska erkännas och verkställas är att den omfattas av definitionen i 1 kap. 3 § 2. Om den inte gör det, ska ordern avvisas eftersom lagen då inte är tillämplig. Vid tveksamheter bör samråd ske med myndigheten i den andra staten, eller komplettering begäras enligt 14 §. Vidare krävs att de förutsättningar för erkännande och verkställighet som gäller för vissa åtgärder enligt 2–4 §§ är uppfyllda och att inte någon vägransgrund enligt 5–7 §§ är tillämplig. I annat fall ska utredningsordern inte erkännas och verkställas.

Förutsättningar för erkännande och verkställighet av en utredningsorder i vissa fall

Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring

2 § En utredningsorder för förhör genom ljudöverföring får erkännas och verkställas endast om förhöret ska ske med ett vittne, en målsägande eller en sakkunnig.

Om en utredningsorder avser förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt eller tilltalad eller med någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken, får ordern erkännas och verkställas endast om den som ska höras samtycker till förhöret.

Paragrafen innehåller regler om förutsättningarna för att erkänna och verkställa en utredningsorder som avser förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Av 8 § följer att en utredningsorder för

sådant förhör handläggs av tingsrätt om förhöret ska hållas i domstol. I övriga fall handläggs utredningsordern av åklagare. Bestämmelserna har sin grund i artiklarna 24 och 25 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.1.

Av *första stycket* framgår att en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring endast får avse förhör som ska hållas med vittnen, målsägande eller sakkunniga. Om ordern avser ett sådant förhör med en misstänkt eller tilltalad, ska erkännande och verkställighet vägras. Det gäller även om ordern avser förhör med personer som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken, t.ex. en person som har åtalats för medverkan till den gärning som förhöret gäller. I dessa fall kan ett alternativ vara att höra personen genom ljud- och bildöverföring.

Enligt *andra stycket* får en utredningsorder för förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt eller tilltalad eller med någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken erkännas och verkställas endast om den som ska höras samtycker till förhöret. Att personen i fråga har gett sitt medgivande till förhöret ska framgå av utredningsordern (se formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt H2). Om utredningsordern inte innehåller någon sådan upplysning, bör myndigheten i den andra staten ges möjlighet att komplettera ordern i enlighet med 14 §.

Inget hindrar dock att åklagaren eller tingsrätten kommer överens med den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten om att svensk myndighet bistår med att inhämta den berörda personens inställning till förhöret. Eftersom personen befinner sig i Sverige kan det vara en lämplig lösning om den andra myndigheten inte lyckats komma i kontakt med honom eller henne. Kan den misstänktes eller tilltalades inställning inte klargöras, ska erkännande och verkställighet vägras.

När det gäller förhör med andra än de som ovan nämnts krävs inget samtycke från den som ska höras.

Särskilda bestämmelser om förfarandet vid verkställighet av en utredningsorder som avser förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring finns i 30 och 31 §§.

Överförande av en frihetsberövad person

3 § En utredningsorder för en åtgärd som avses i 1 kap. 4 § 8 får erkännas och verkställas endast om överförandet sker för att en annan medlemsstat behöver vidta en åtgärd för att inhämta bevisning som kräver den frihetsberövade personens närvaro i den staten eller i Sverige.

En utredningsorder för överförande av en i Sverige frihetsberövad person till en annan medlemsstat får, utöver vad som anges i första stycket, erkännas och verkställas endast om

1. överförandet inte medför att tiden för frihetsberövandet förlängs, och
2. den frihetsberövade personen samtycker till överförandet eller, om samtycke inte lämnas, det ändå är lämpligt att överföra honom eller henne med hänsyn till hans eller hennes personliga förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Paragrafen innehåller regler om förutsättningarna för att erkänna och verkställa en utredningsorder som avser överförande av en frihetsberövad person. Bestämmelserna har sin grund i artiklarna 22.1, 22.2, 23.1 och

23.2 i direktivet. Reglerna i paragrafen gäller alla typer av frihetsberövanden, både sådana som är föranledda av att personen i fråga är misstänkt för eller har dömts för brott och sådana som beror på behov av att omhänderta personen, t.ex. med stöd av lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.2.

Av *första stycket* framgår att det för erkännande och verkställighet av en utredningsorder som avser överförande av en frihetsberövad person till eller från Sverige krävs att syftet med överförandet är att en myndighet i den andra medlemsstaten ska vidta en åtgärd för att inhämta bevisning som kräver den frihetsberövade personens närvaro i den staten eller i Sverige. Det kan t.ex. vara fråga om att en i Sverige frihetsberövad person ska föras över till den andra staten för att vallas på en brottsplats, delta vid en konfrontation eller närvara vid ett förhör. Ett överförande av en person till Sverige kan bli aktuellt om det i samband med en brottsutredning eller rättegång i den andra staten behöver vidtas en utredningsåtgärd i Sverige, t.ex. en konfrontation eller ett förhör, som kräver att en person som är frihetsberövad i den staten är närvarande. En utredningsorder som utfärdats för att en person ska överföras till den andra medlemsstaten för att ställas inför domstol där omfattas inte av direktivet. I en sådan situation ska i stället bestämmelserna om en europeisk eller nordisk arresteringsorder tillämpas. Vid prövningen av om utredningsordern ska erkännas och verkställas i Sverige ska bestämmelsen i 18 § om möjligheten att vidta en alternativ åtgärd beaktas. En sådan åtgärd kan exempelvis vara att förhör hålls med den frihetsberövade personen genom ljud- och bildöverföring.

I *andra stycket* finns ytterligare förutsättningar för att erkänna och verkställa en utredningsorder avseende överförande av en i Sverige frihetsberövad person till en annan medlemsstat. Ett sådant överförande ska enligt första punkten vägras om ett överförande skulle medföra att tiden för frihetsberövandet förlängs. Det kan t.ex. bli aktuellt om den frihetsberövade personen är föremål för någon form av tvångsvård och den inte kan avbrytas utan att tiden för frihetsberövandet förlängs. Om personen i fråga avtjänar ett fängelsestraff, ska det inte hindra ett erkännande och verkställighet på denna grund, eftersom den tid som han eller hon tillbringar i den andra staten enligt regeringens förslag ska räknas in i verkställighetstiden (se avsnitt 13.4). I fall där tidpunkten för villkorlig frigivning, eller för när fängelsestraffet är till fullo verkställt, skulle infalla under den tid som den överförda personen vistas i den andra medlemsstaten, är det en uppgift som bör anges i verkställbarhetsförklaringen (se 19 §). I sådant fall ansvarar den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten för att den överförda personen försätts på fri fot, så att tiden för frihetsberövandet inte förlängs. Den omständigheten att tidpunkten för när personen i fråga ska försättas på fri fot kommer att infalla under den tid han eller hon befinner sig i den andra staten kan dock medföra att erkännande och verkställighet av utredningsorder vägras, se andra punkten.

Av *andra punkten* framgår att ett bristande samtycke kan utgöra grund för att vägra erkännande och verkställighet. Om den frihetsberövade personen inte samtycker till överförandet, ska en lämplighetsbedömning göras utifrån den enskildes personliga förhållanden och omständigheterna i övrigt. Exempel på när ett erkännande kan vägras på

denna grund är när ett överförande bedöms olämpligt på grund av den frihetsberövades höga ålder eller dåliga hälsotillstånd. Ett annat exempel är när villkorlig frigivning är planerad till en nära förestående tidpunkt. I 15 § finns en bestämmelse om att den frihetsberövades inställning till ett överförande ska inhämtas. Om den person som begärs överförd till en annan medlemsstat är involverad i en brottmålsprocess i Sverige, kan det bli aktuellt att besluta om uppskov med verkställigheten av utredningsordern enligt 24 §. Behov av sådant uppskov kan också uppstå om en person som är häktad och ålagd restriktioner begärs överförd till en annan stat och myndigheterna i den staten inte kan tillgodose behovet av att upprätthålla beslutade restriktioner.

Om beslut meddelas om att erkänna en utredningsorder som avser överförande av en frihetsberövad person, ska åklagaren samråda med behörig myndighet i den andra medlemsstaten om de praktiska arrangemangen i samband med överförandet (artiklarna 22.5 och 23.2).

Bestämmelser om immunitet, förvar och transport till och från Sverige finns i 4 kap. 6, 8 och 9 §§.

Hemliga tvångsmedel och vissa andra åtgärder

4 § En utredningsorder för en åtgärd som avses i 1 kap. 4 § 6, 9, 10 eller 11 får erkännas och verkställas endast om den gärning som avses i utredningsordern motsvarar ett brott enligt svensk lag och om övriga förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål är uppfyllda.

Paragrafen innehåller regler om förutsättningarna för att erkänna och verkställa en utredningsorder som avser hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning, kontrollerad leverans, bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet eller inhämtande av bevis som finns hos en myndighet i en annan medlemsstat eller i Sverige. Reglerna har delvis sin grund i artiklarna 28–30 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.3–8.3.5.

Av paragrafen framgår att en utredningsorder som avser någon av de angivna utredningsåtgärderna endast kan erkännas och verkställas i Sverige om de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i ett svenskt förfarande är uppfyllda. För hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning samt hemlig rumsavlyssning gäller främst förutsättningarna enligt 27 kap. rättegångsbalken. Det innebär att bl.a. de krav som ställs upp där, t.ex. angående straffrösklar och att åtgärden ska vara av synnerlig vikt för utredningen, ska prövas beträffande den gärning som utredningsordern avser.

Kontrollerade leveranser och bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet är inte särskilt reglerade i svensk rätt. Avser utredningsordern någon av dessa åtgärder, får en bedömning göras av om det utifrån allmänna bestämmelser i bl.a. rättegångsbalken om förundersökning hade varit möjligt att under motsvarande omständigheter genomföra eller besluta om sådana åtgärder i en svensk förundersökning. När det gäller bistånd i en brottsutredning med användning av en skyddsidentitet finns viss vägledning i lagen

(2006:939) om kvalificerade skyddsidentiteter om vilka förutsättningar som gäller för att besluta om en sådan skyddsidentitet i ett svenskt förfarande. Beträffande denna åtgärd förutsätts också att åklagaren har kunnat nå en överenskommelse med den utfärdande staten om arrangemangen för utredningen (se artikel 29.4). Nås inte en överenskommelse, ska erkännande av utredningsordern vägras.

Bestämmelsen omfattar även inhämtande av bevis som finns hos en myndighet i Sverige. I de fall det rör sig om allmänna handlingar och uppgifterna är offentliga finns inga hinder mot att erkänna och verkställa utredningsordern. När det däremot gäller uppgifter som är föremål för sekretess ställer offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) upp vissa förutsättningar för att uppgifterna ska kunna lämnas ut. Bestämmelser om att sekretessen kan brytas vid utredning av brott finns i 10 kap. i nämnda lag, t.ex. att det rör sig om vissa typer av brott eller att det ställs upp straffrösklar. Dessa förutsättningar ska således gälla när en utredningsorder avser inhämtande av uppgifter som finns hos en svensk myndighet. Med myndighet ska avses den innebörd begreppet har enligt 2 kap. offentlighets- och sekretesslagen.

Kravet på att den gärning som avses i utredningsordern ska vara straffbar enligt svensk rätt gäller utan undantag, dvs. även för sådana gärningar som upptas på den lista som anges i en bilaga till lagen. Kravet på dubbel straffbarhet gäller således för samtliga åtgärder i bestämmelsen.

Hinder mot erkännande och verkställighet

Obligatoriska vägransgrunder

5 § En utredningsorder får inte erkännas och verkställas i Sverige om

1. det skulle strida mot bestämmelser om immunitet och privilegier eller om skydd för uppgifter som avses i 36 kap. 5 och 5 a §§ rättegångsbalken,

2. ordern avser beslag av en skriftlig handling eller ett skriftligt meddelande och det enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken finns hinder mot att ta handlingen eller meddelandet i beslag,

3. det skulle medföra fara för Sveriges säkerhet, äventyra enskilda personers säkerhet eller medföra risk för röjande av uppgifter som rör underrättelseverksamhet,

4. den gärning som avses i utredningsordern har begåtts utanför den andra statens territorium och helt eller delvis i Sverige, och gärningen inte motsvarar ett brott enligt svensk lag, eller

5. utredningsåtgärden inte motsvarar en åtgärd som anges i 1 kap. 4 §.

En utredningsorder får inte vägras enligt första stycket 5, om en annan utredningsåtgärd kan vidtas som ger motsvarande resultat som den åtgärd som utredningsordern avser.

Paragrafen innehåller ett antal obligatoriska vägransgrunder, dvs. omständigheter som medför att en utredningsorder inte får erkännas och verkställas i Sverige. Bestämmelserna har sin grund i artiklarna 10 och 11 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.4.2.

I 6 och 7 §§ finns bestämmelser om vissa fakultativa vägransgrunder. I avsnitt 8.4.1 beskrivs också att erkännande och verkställighet alltid ska vägras om erkännande och verkställighet skulle strida mot en bestämmelse i grundlag eller mot de grundläggande fri- och rättigheter

som läggs fast i unionsrätten samt i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och dess tilläggsprotokoll.

I *första stycket* återfinns de obligatoriska vägransgrunderna i fem punkter.

Bestämmelsen i *första punkten* grundar sig på artikel 11.1 a. En utredningsorder får inte erkännas och verkställas om det skulle strida mot bestämmelser om immunitet och privilegier. Det gäller t.ex. i förhållande till utländska diplomater, vilket följer av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Även svenska medborgare kan i varierande utsträckning omfattas av immunitet, t.ex. statschefen, riksdagens ledamöter och statsråden. Bestämmelsen innehåller också en vägransgrund som är kopplad till reglerna i 36 kap. 5 och 5 a §§ rättegångsbalken om hinder mot att en person hörs om vissa uppgifter. En tystnadsplikt som gäller enligt dessa bestämmelser ska även gälla i förhållande till en utredningsorder. Står det klart redan vid prövningen av frågan om erkännande och verkställighet att en verkställighet av utredningsordern skulle strida mot någon av dessa bestämmelser, ska erkännande och verkställighet vägras. Om det först i ett senare skede visar sig att en verkställighet kommer i konflikt med bestämmelserna i denna punkt, ska verkställigheten avbrytas och beslut fattas om att upphäva verkställbarhetsförklaringen (se kommentaren till 41 §).

Av *andra punkten*, vilken också baserar sig på artikel 11.1 a, följer att bestämmelserna i 27 kap. 2 § rättegångsbalken ska beaktas vid prövningen av om en utredningsorder ska erkännas och verkställas i Sverige. Om det enligt dessa bestämmelser föreligger hinder mot beslag av en skriftlig handling eller ett skriftligt meddelande som avses i utredningsordern, ska erkännande och verkställighet av ordern vägras. Beslagsförbudsreglerna i 27 kap. 2 § ska tillämpas även på elektronisk lagrad information (se NJA 2015 s. 631). Beträffande frågan om åklagarens undersökningsplikt vid omfattande beslag, se NJA 2013 s. 867. Bestämmelsen innebär även indirekt ett krav på att den gärning som utredningsordern avser är straffbar enligt svensk rätt.

Vägransgrunden i *tredje punkten* bygger på artikel 11.1 b i direktivet. Innebörden av ”Sveriges säkerhet” är densamma som i 19 kap. brottsbalken. Uppgifter av betydelse för Sveriges säkerhet kan vara hänförliga till såväl Försvarmaktens verksamhet som till förhållanden inom andra samhällssektorer. Vägransgrunden är också avsedd att tillvarata intresset av att skydda enskilda personer mot repressalier. För en tillämpning av bestämmelsen bör det då röra sig om en reell fara för repressalier. En persons allmänna obehag av att lämna uppgifter i utredningen eller rättegången är inte tillräckligt. Vidare framgår av bestämmelsen att utredningsordern inte får erkännas och verkställas om verkställigheten i det enskilda fallet skulle innebära risk för röjande av uppgifter som rör underrättelseverksamhet (t.ex. uppgifter som avses i 18 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]).

I *fjärde punkten* uppställs ett krav på dubbel straffbarhet om den gärning som avses i utredningsordern har begåtts utanför den andra statens territorium och helt eller delvis i Sverige. Bestämmelsen grundar sig på artikel 11.1 e i direktivet. Tveksamheter om var brottet har begåtts får klargöras via samråd med den andra statens behöriga myndighet. Vid

delade meningar avgörs frågan av den åklagare eller domstol som har att pröva om utredningsordern ska erkännas och verkställas.

Av *femte punkten* följer att erkännande och verkställighet av en utredningsorder ska vägras om den åtgärd som anges i ordern utgör en tvångsåtgärd som saknar motsvarighet i svensk rätt, se dock andra stycket. Bestämmelsen motsvaras av artikel 10.1 a och 10.5 i direktivet. Ett exempel på när bestämmelsen är tillämplig är om utredningsordern avser hemlig dataavläsning. En sådan åtgärd, vilken får anses vara ett tvångsmedel, kan inte vidtas under en svensk förundersökning eller rättegång.

Enligt *andra stycket* måste det alltid, innan ett beslut meddelas om att vägra erkännande och verkställighet med stöd av första stycket 5, övervägas om det är möjligt att vidta en annan åtgärd än den som avses i utredningsordern. Om det blir aktuellt att vidta en alternativ åtgärd, ska den andra statens myndighet informeras om det för att den myndigheten ska få en möjlighet att komplettera eller återkalla utredningsordern (artikel 10.4 i direktivet). I de allra flesta fallen blir det svårt att ersätta en tvångsåtgärd som inte finns i svensk rätt med en annan åtgärd som ger motsvarande resultat. Det kan dock inte uteslutas att myndigheterna vid samråd kommer överens om att en åtgärd som är tillgänglig i Sverige vidtas, även om den inte fullt ut ger motsvarande resultat som den begärda.

Fakultativa vägransgrunder

6 § Erkännande och verkställighet av en utredningsorder får vägras om det för samma gärning som avses i utredningsordern har meddelats dom i Sverige eller i en annan stat och domen har fått laga kraft samt påföljden, vid en fällande dom, har avtjänats, är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagen i den stat som har meddelat domen.

Paragrafen innehåller en fakultativ vägransgrund angående förbud mot dubbelbestraffning (*ne bis in idem*). Bestämmelsen har sin grund i artikel 11.1 d i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.4.3.

I paragrafen anges att om det för samma gärning som utredningsordern avser har meddelats en dom i Sverige eller i en annan stat och domen har fått laga kraft, får erkännande och verkställighet av utredningsordern vägras. Med en annan stat avses även en stat utanför EU. Även en frikännande dom omfattas. Om det rör sig om en fällande dom, får erkännande och verkställighet endast vägras om verkställigheten av påföljden har påbörjats eller har avslutats eller om påföljden inte längre kan verkställas i den stat som meddelat domen. Exempel på situationer då en påföljd inte längre kan verkställas är när det meddelats beslut om nåd eller amnesti. Med dom avses även godkänt strafföreläggande eller godkänt föreläggande om ordningsbot (se 48 kap. 3 § rättegångsbalken), däremot inte en åtalsunderlåtelse eller straffvarning. Även motsvarande beslut som meddelats enligt en utländsk rättsordning kan falla in inom begreppet dom. Beslut att vägra erkännande på denna grund kan endast meddelas om domen eller beslutet meddelats mot den person som är föremål för brottsutredningen eller rättegången i vilken utredningsordern utfärdats. EU-domstolens praxis angående artikel 54 i Schengenkonventionen utgör vägledning om vilka typer av domar och

beslut som omfattas av principen om *ne bis in idem*. Mot bakgrund av att förbudet mot dubbelbestraffning är en grundläggande rättsprincip i unionen och i svensk rätt, är utrymmet att erkänna och verkställa en utredningsorder vid förekomsten av ett tidigare avgörande avseende samma gärning begränsat. Exempel på när det kan bli aktuellt att erkänna utredningsordern är om det begärda bevismaterialet behövs för att klarlägga om det råder en konflikt med principen, om materialet ska användas i ett resningsförfarande i den andra staten, eller om den utfärdande myndigheten har gett garantier för att det aktuella bevismaterialet inte kommer att användas för lagföring av eller föreläggande av sanktioner mot den person som den tidigare domen avser (se skäl 17 i direktivet). Ett visst utrymme får också anses föreligga att erkänna och verkställa en utredningsorder om den påföljd som har dömts ut, t.ex. i en stat utanför EU, inte alls motsvarar det straffvärde som gärningen får anses ha enligt svensk rätt. Detta för att kunna undvika stötande resultat.

7 § Erkännande och verkställighet av en utredningsorder för en åtgärd som avses i 1 kap. 4 § 4, 5 eller 7 får vägras om

1. den gärning som avses i utredningsordern inte motsvarar ett brott enligt svensk lag och det inte är fråga om en sådan gärning som finns angiven i bilagan till denna lag och för vilken det i den andra medlemsstatens lagstiftning är föreskrivet en frihetsberövande påföljd i tre år eller mer, eller

2. det, för att vidta en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål, krävs att det rör sig om ett brott på vilket fängelse kan följa och, i förekommande fall, på viss tid eller för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse på viss tid, och det kravet inte är uppfyllt.

Paragrafen innehåller två olika fakultativa vägransgrunder som kan tillämpas avseende de utredningsåtgärder som anges i 1 kap. 4 § 4, 5 och 7. Bestämmelserna har sin grund i artikel 11.1 g och h i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.4.3.

Av *första punkten* framgår att erkännande och verkställighet av en utredningsorder får vägras om det inte föreligger s.k. dubbelstraffbarhet, dvs. om den gärning som utredningsordern avser inte är straffbar i Sverige. Ett sådant krav på dubbelstraffbarhet ställs dock inte upp om den gärning som avses finns med på den lista som anges i en bilaga till lagen och för vilken det enligt den utfärdande medlemsstatens lagstiftning är föreskrivet en frihetsberövande påföljd i tre år eller mer. Att det ska vara föreskrivet en frihetsberövande påföljd i tre år eller mer innebär inte att straffminimum ska vara tre år, utan att tre år finns föreskrivet i straffskalan. I dessa fall får någon prövning av kravet på dubbelstraffbarhet inte ske och utredningsordern ska således erkännas och verkställas om inte någon annan vägransgrund är tillämplig. När ett krav på dubbelstraffbarhet får ställas upp innebär kravet inte att den gärning som avses i beslutet ska motsvara en brottsrubricering enligt svensk rätt. Det är tillräckligt att den aktuella gärningen är kriminaliserad i Sverige, vilket är innebörden av att gärningen ”motsvarar” ett brott enligt svensk lag. Vägransgrunden är fakultativ och exempel på när det skulle kunna bli aktuellt att erkänna utredningsordern, trots att den gärning som ordern avser inte utgör brott enligt svensk lag, är när bristen

i fråga om dubbel straffbarhet främst beror på skillnader i straffbestämmelsernas tekniska konstruktion, t.ex. vid osjälvständiga brottsformer. Om det däremot är fråga om ett brott som är helt främmande för den svenska rättsordningen, är utrymmet att erkänna utredningsordern betydligt mindre.

Av *andra punkten* framgår att erkännande och verkställighet av en utredningsorder för de utredningsåtgärder som är aktuella också får vägras om de strafftrösklar som gäller för att vidta den aktuella utredningsåtgärden i en svensk förundersökning eller rättegång inte är uppnådda. Den gärning som utredningsordern avser ska prövas mot de svenska straffrättsliga reglerna. Det innebär t.ex. att erkännande av en utredningsorder för husrannsakan får vägras om den aktuella gärningen visserligen är straffbar enligt svensk lag, men utgör ett brott för vilket det inte är föreskrivet fängelse i straffskalan. Ett annat exempel är när utredningsordern avser en åtgärd som motsvarar beslag enligt 27 kap. 3 § rättegångsbalken och det för den aktuella gärningen inte är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. I de fall en gärning inte är straffbar enligt svensk rätt, men ett krav på dubbel straffbarhet inte får ställas upp med hänsyn till att det rör sig om ett listbrott (se första punkten), får prövningen av strafftrösklarna i stället ske gentemot den andra statens regler.

Rör utredningsordern bötesbrott bör erkännande och verkställighet i regel vägras, eftersom det handlar om tvångsåtgärder med krav på att det ska vara fråga om brott av en viss svårhetsgrad. Ju högre tröskeln är enligt svensk rätt, desto mindre är utrymmet att erkänna utredningsordern om den tröskeln inte är uppnådd. Ett exempel på när en utredningsorder kan erkännas, trots att den strafftröskel som gäller enligt svensk rätt inte är uppnådd, är när åklagaren eller rätten bedömer att ordern bör erkännas trots att det inte föreligger dubbel straffbarhet (se första punkten). Om det t.ex. är fråga om ett brott som på grund av den tekniska konstruktionen av straffbestämmelsen inte motsvarar brott i Sverige, bör man också kunna bortse från att kravet angående strafftröskel enligt svensk rätt inte är uppnått. Detsamma bör gälla om straffskalorna är utformade på ett sätt som inte motsvarar dem som finns i svensk rätt, men där gärningen enligt uppgift från behörig myndighet i den andra medlemsstaten har ett straffvärde som överstiger strafftröskeln.

Handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder

Handläggande och beslutande myndigheter

8 § Ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder för en utredningsåtgärd som avses i 1 kap. 4 § 2 handläggs av domstol. Detsamma gäller för en utredningsorder för en åtgärd som avses i 1 kap. 4 § 3, om förhöret ska ske i domstol.

Ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder för övriga utredningsåtgärder handläggs av åklagare.

Den domstol eller åklagare som handlägger ärendet prövar, om inte annat anges i 9 §, om utredningsordern ska erkännas och verkställas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka ärenden som handläggs av domstol respektive åklagare samt att den domstol eller åklagare som

handlägger ärendet också, med vissa undantag, prövar om utredningsordern ska erkännas och verkställas i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.1 och 8.5.2.

Av *första stycket* framgår att domstol handlägger ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder om den avser bevisupptagning vid svensk domstol. Det gäller både när åtgärden ska vidtas under ledning av den svenska domstolen, t.ex. genom förhör eller syn, och när det är fråga om förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring som sker vid svensk domstol under ledning av den utländska myndigheten.

Andra stycket innebär att ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder som inte handläggs av en domstol enligt första stycket ska handläggas av åklagare. Det inkluderar även en utredningsorder som avser överförande av en frihetsberövad person som ska delta vid en bevisupptagning vid en domstol i den andra medlemsstaten. Majoriteten av ärenden om erkännande och verkställighet av en utredningsorder kommer således att handläggas av åklagare.

Enligt *tredje stycket* ska den domstol eller åklagare som handlägger ärendet om erkännande och verkställighet av utredningsordern också pröva om utredningsordern ska erkännas och verkställas. Detta gäller om inte annat anges i 9 §. I den prövning som ska göras ingår bl.a. att kontrollera att formaliakrav och eventuella förutsättningar i 2–4 §§ är uppfyllda samt att det inte föreligger någon grund för att vägra erkännande enligt 5–7 §§. Även frågor om behov av beslut om uppskov med verkställigheten enligt 24 §, om begäran om särskilda formaliteter eller förfaranden enligt 16 § och om alternativa åtgärder enligt 5 § andra stycket eller 18 § kan aktualiseras. De kontroller som ska ske bör i allmänhet kunna göras utifrån de handlingar som översänts från den utfärdande staten. Åklagare och domstolen kan dock komma att behöva inhämta viss kompletterande information, t.ex. för att kontrollera om det finns en tidigare meddelad dom i Sverige eller ta ställning till om det föreligger skäl för uppskov med verkställigheten på grund av en pågående förundersökning.

9 § Om utredningsordern avser en utredningsåtgärd som i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål endast kan vidtas efter tillstånd från domstol, ska åklagaren, om han eller hon vid sin prövning inte vägrar att erkänna och verkställa utredningsordern, överlämna ärendet till domstol för prövning av om utredningsordern ska erkännas och verkställas.

Åklagaren bör överlämna ett ärende till domstol för prövning av om utredningsordern ska erkännas och verkställas, om utredningsordern avser en åtgärd som åklagaren i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål skulle inhämta domstolens tillstånd till enligt 28 kap. 4 § första stycket eller 28 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att domstolen beträffande vissa utredningsåtgärder prövar om utredningsordern ska erkännas och verkställas även om ärendet handläggs av åklagare. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.2.

Av *första stycket* framgår att om utredningsordern avser en utredningsåtgärd som i en svensk förundersökning eller rättegång kräver

tillstånd från domstolen, ska åklagaren först pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i så fall överlämna till domstolen att pröva frågan om erkännande och verkställighet. Om åklagaren däremot vid sin prövning finner att det saknas förutsättningar för att erkänna och verkställa utredningsordern, ska han eller hon i stället, i enlighet med huvudregeln i 8 § tredje stycket, meddela beslut om att inte erkänna ordern. Åklagarens prövning enligt denna bestämmelse omfattar även vägransgrunderna.

De åtgärder som omfattas av bestämmelsen är de som motsvarar kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning enligt 27 kap. rättegångsbalken samt rättsmedicinsk undersökning av en avliden person enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. Vid domstolens prövning tillämpas de bestämmelser som gäller vid beslut om motsvarande åtgärd under en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål (se 12 §). Exempelvis ska bestämmelserna i 27 kap. 21 § rättegångsbalken om vilka uppgifter beslutet ska innehålla och reglerna om offentligt ombud i 27 kap. 26–30 §§ tillämpas när det är fråga om en utredningsorder som avser vissa hemliga tvångsmedel.

Av *andra stycket* följer att åklagaren bör överlämna till domstolen att pröva frågan om erkännande och verkställighet om utredningsordern avser husrannsakan, kroppsbesiktning eller kroppsvisitation och åtgärden kan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden företas. Exempel på när så bör ske är när det är fråga om en husrannsakan i lokaler tillhöriga tidningsredaktioner, kyrkor eller advokater. Av bestämmelsen i 12 § följer att samma förfarande ska tillämpas som när domstolens tillstånd till en sådan åtgärd begärs under en svensk förundersökning.

10 § I avvaktan på domstolens beslut enligt 9 § första stycket får åklagaren, enligt de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken, besluta att erkänna och verkställa en utredningsorder för kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning.

I paragrafen anges att åklagare i vissa fall kan meddela en verkställbarhetsförklaring i avvaktan på domstolens beslut. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.3.

Av bestämmelsen framgår att åklagare i avvaktan på domstolens beslut kan meddela en verkställbarhetsförklaring beträffande vissa hemliga tvångsmedel. Förutsättningarna för att en sådan verkställbarhetsförklaring ska kunna meddelas är desamma som gäller när det är fråga om att vidta motsvarande åtgärd i samband med en svensk förundersökning. Det uppställs således ett krav på att ett inhämtande av domstolens tillstånd till åtgärden kan befaras medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen. Möjligheten ska endast användas när ändamålet med åtgärden i fråga riskerar att gå förlorat om domstolens tillstånd skulle avvaktas och framförallt vid de tidpunkter (t.ex. på natten) då det inte är möjligt att få till stånd ett snabbt domstolsbeslut (se

prop. 2011/12:55 s. 131). Exempel på när en tillämpning av bestämmelsen kan aktualiseras är när historiska trafik- och lokaliseringssuppgifter behöver inhämtas innan de eventuellt raderas.

Av 12 § framgår att förfarandet vad gäller den fortsatta prövningen är detsamma som när ett motsvarande beslut meddelas av åklagare i en svensk förundersökning med stöd av bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken. Förfarandereglerna i 27 kap. 9 a och 21 a §§ ska alltså tillämpas, vilket bl.a. innebär att åklagaren utan dröjsmål skriftligen ska anmäla beslutet till domstolen, som sedan skyndsamt ska pröva om det finns förutsättningar att erkänna och verkställa utredningsordern. Det innebär också att domstolen ska upphäva verkställbarhetsförklaringen om den finner att sådana förutsättningar saknas.

När det gäller möjligheterna att överlämna bevismaterial som inhämtats i anledning av en verkställbarhetsförklaring som har meddelats av åklagaren hänvisas till kommentaren till 39 §.

Behörig domstol

11 § Behörig domstol enligt 8 och 9 §§ är den tingsrätt inom vars domkrets utredningsåtgärden eller någon av utredningsåtgärderna ska verkställas.

Om behörig domstol inte går att fastställa enligt första stycket, är behörig domstol den tingsrätt där den åklagare som handlägger ärendet för talan i brottmål i allmänhet.

Om det kommer fram att en domstol inte är behörig att handlägga ärendet, ska ärendet överlämnas till behörig domstol. Efter samråd får ett ärende även överlämnas i annat fall om det är lämpligt.

I 32 § finns bestämmelser om behörig domstol vid prövning av ett verkställt beslag.

I paragrafen finns forumregler för de fall domstolen ska pröva om en utredningsorder ska erkännas och verkställas. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.4.

Enligt *första stycket* är behörig domstol, i de fall domstol ska pröva om en utredningsorder ska erkännas och verkställas enligt 8 och 9 §§, den tingsrätt inom vars domkrets utredningsåtgärden eller någon av utredningsåtgärderna ska verkställas. Om utredningsordern avser flera åtgärder, kan således flera tingsrätter vara behöriga att pröva samtliga åtgärder. I de fall utredningsordern avser bevisupptagning av något slag kommer behörig domstol ofta vara den inom vars domkrets den som ska höras har sin hemvist.

I vissa avseenden kan det emellertid vara svårt att fastställa exakt var en verkställighet kommer att äga rum. Det torde framför allt gälla hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. För dessa fall framgår av *andra stycket* att behörig domstol är den tingsrätt där åklagaren som handlägger ärendet för talan i brottmål i allmänhet. Denna forumregel ska endast tillämpas om det inte går att fastställa en behörig domstol enligt första stycket och torde därmed endast tillämpas i fall som avses i 9 §.

Av *tredje stycket* framgår att om det visar sig att en domstol inte är behörig att handlägga ärendet om erkännande och verkställighet av en utredningsorder, ska ärendet överlämnas till behörig domstol. En sådan situation kan uppstå om utredningsordern sänds till fel domstol. Ett

överlämnande får också ske i annat fall om det är lämpligt. Ett exempel är att en utredningsorder innehåller flera åtgärder och fler än en domstol är behörig. I en sådan situation kan det finnas fördelar om en och samma domstol handlägger och prövar samtliga åtgärder. För att överlämnande ska få ske i en sådan situation krävs dock att domstolarna har samrått i frågan.

Fjärde stycket innehåller en upplysning om att det i 32 § finns särskilda forumregler som gäller vid domstolens prövning av ett verkställt beslag.

Förfaranderegler

12 § Vid handläggningen av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder tillämpas samma förfarande som när en motsvarande utredningsåtgärd som den som utredningsordern avser beslutas i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål, om inte annat anges i 13–20 §§.

I paragrafen anges vilka förfaranderegler som ska tillämpas vid åklagarens och domstolens handläggning av ett ärende om erkännande och verkställighet av en utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.5.

Av paragrafen framgår att domstolen ska tillämpa samma förfarande som gäller vid beslut om en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång. Ärendet ska handläggas som ett ärende enligt rättegångsbalken. Bestämmelsen innebär inledningsvis att allmänna handlägningsregler i rättegångsbalken blir tillämpliga, bl.a. att rätten är domför med en domare (1 kap. 3 § rättegångsbalken) och att allmänna regler om jäv (4 kap.) och motivering av beslut (30 kap.) är tillämpliga. Vidare innebär bestämmelsen att de förfaranderegler som gäller för att besluta om vissa åtgärder enligt svensk rätt också ska tillämpas vid domstolens eller åklagarens prövning av om en utredningsorder för en sådan åtgärd ska erkännas och verkställas. Här kan bl.a. nämnas bestämmelserna i 27 kap. 21 § rättegångsbalken om beslut i fråga om hemliga tvångsmedel och 27 kap. 21 a § om förfarandet vid beslut om hemliga tvångsmedel som åklagaren fattar i avvaktan på domstolens tillstånd. Andra exempel är reglerna i 27 kap. 26 och 28–30 §§ rättegångsbalken om sammanträde och förordnande av offentligt ombud.

Den angivna utgångspunkten – att åklagare och domstol ska tillämpa samma förfarande som skulle ha gällt för en motsvarande svensk åtgärd – gäller om det inte i 13–20 §§ anges annat som avviker från rättegångsbalken. Flera av dessa bestämmelser syftar till att leva upp till de uttryckliga krav som följer av direktivet. Det rör sig t.ex. om behörig tingsrätt, hur ett ärende inleds, brister i utredningsordern, tidsfrister, iakttagande av särskilda formaliteter och förfaranden och beslut i fråga om erkännande och verkställighet.

Hur förfarandet inleds

13 § En utredningsorder ska sändas skriftligen till behörig åklagare eller tingsrätt och vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga A till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen.

Utredningsordern ska vara skriven på eller översatt till svenska. Om den åklagare eller tingsrätt som är behörig att handlägga utredningsordern bedömer

att det är lämpligt i det enskilda fallet, får utredningsordern vara skriven på eller översatt till engelska.

I paragrafen anges hur ett förfarande angående erkännande och verkställighet av en utredningsorder inleds i Sverige. Bestämmelserna bygger på artiklarna 5, 7.1 och 7.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.6.

I *första stycket* föreskrivs att en utredningsorder ska sändas skriftligen direkt till behörig åklagare eller tingsrätt och vara upprättad i enlighet med det särskilda formulär som finns i bilaga A till direktivet. Information om vilken åklagare eller tingsrätt som är behörig kommer att finnas tillgänglig för den utfärdande myndigheten, bl.a. på det europeiska rättsliga nätverkets webbplats (artikel 33.4). Om översändandet föregås av samråd mellan myndigheterna, är det lämpligt att frågor om hur utredningsordern ska skickas till åklagaren eller tingsrätten diskuteras, t.ex. om det finns behov av kryptering eller andra säkerhetsåtgärder. Utredningsordern ska översändas på ett sätt som gör det möjligt för åklagaren eller tingsrätten att få en skriftlig uppteckning av ordern för att kunna fastställa dess äkthet. Mottagande myndighet ska bekräfta att utredningsordern har tagits emot. Formuläret i bilaga B till direktivet ska då användas. Om fel domstol eller åklagare tar emot utredningsordern, ska ordern överlämnas till den som är behörig (se 11 § tredje stycket avseende överlämnande till annan domstol). Detsamma gäller om det, efter att handläggningen påbörjats, visar sig att åtgärden bör vidtas av en annan tingsrätt eller åklagare. Myndigheten i den andra medlemsstaten som har sänt över utredningsordern ska underrättas om att ordern har lämnats över till en annan tingsrätt eller åklagare.

Enligt *andra stycket* ska utredningsordern som huvudregel vara skriven på eller översatt till svenska. Den åklagare eller tingsrätt som handlägger utredningsordern kan dock, om det bedöms lämpligt, medge att ordern i stället är skriven på eller översatt till engelska. Sådant medgivande kan t.ex. lämnas om det bedöms att en utredningsorder som är skriven på engelska kan erkännas och verkställas utan att ordern översätts till svenska, exempelvis när det är fråga om att vissa handlingar eller uppgifter som åklagaren har i sin besittning ska överlämnas till den andra staten. I de flesta fall är det däremot inte lämpligt att ordern är skriven på engelska om den innehåller en lista med frågor som svensk myndighet ska ställa vid ett förhör med en person. Åklagaren bör också vara restriktiv med att medge en översättning till engelska när ordern avser hemliga tvångsmedel, eftersom en prövning då ska göras som motsvarar den prövning som sker när tillstånd till en sådan åtgärd begärs i en svensk förundersökning.

Regler om hur åklagaren och tingsrätten ska agera om det finns brister i utredningsordern finns i 14 §.

Brister i utredningsordern

14 § Om utredningsordern till form eller innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om erkännande och verkställighet, ska den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten ges möjlighet att inom en viss tid komma in med komplettering.

Om bristerna kvarstår efter den angivna tiden, får beslut fattas om att inte erkänna och verkställa utredningsordern.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur åklagaren eller tingsrätten ska agera när det finns brister i utredningsordern. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.7 och 8.4.3.

Av paragrafens *första stycke* framgår att åklagaren eller tingsrätten ska ge myndigheten i den andra staten möjlighet att inom viss tid komma in med komplettering om utredningsordern har sådana brister att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om erkännande och verkställighet. Komplettering krävs i regel om utredningsordern inte är upprättad i enlighet med formuläret i bilaga A till direktivet. Detsamma gäller om det råder oklarhet angående någon av de uppgifter som formuläret ska innehålla, t.ex. om vilken utredningsåtgärd som ska vidtas och om den berörda personens identitet. I formuläret ska den utfärdande myndigheten intyga att utredningsordern har utfärdats av behörig myndighet, att en proportionalitetsbedömning har gjorts och att de begärda utredningsåtgärderna kunde ha begärts under samma förutsättningar i ett liknande inhemskt ärende. Detta intygande ska i regel godtas. Att den myndighet som utfärdat utredningsordern är behörig kan också kontrolleras, eftersom information om vilka myndigheter som är behöriga enligt direktivet kommer att finnas tillgänglig (se kommentaren till 13 §). Framkommer det omständigheter som talar för att det finns brister i intygandet, är dock en komplettering nödvändig. Vidare bör komplettering begäras om utredningsordern inte är skriven på eller översatt till svenska, eller, i de fall det medgetts, inte är skriven på eller översatt till engelska.

Vid en begäran om komplettering ska åklagaren eller tingsrätten ange inom vilken tid kompletteringen ska ha kommit in. När den tiden fastställs bör hänsyn tas bl.a. till hur brådskande ärendet är och den tid det kan ta för den behöriga myndigheten i den andra staten att få begärda kompletteringar översatta. Om eventuella oklarheter i intyget kan redas ut genom samråd med myndigheten i den andra medlemsstaten, kan ett kompletteringsföreläggande, och den tidsfördröjning som det riskerar att innebära, undvikas.

I *andra stycket* ges en möjlighet att vägra erkännande och verkställighet av utredningsordern. Denna vägransgrund har stöd i artikel 16.2 a i direktivet. Om bristerna enligt första stycket kvarstår, trots en begäran om komplettering, får åklagaren eller tingsrätten besluta att inte erkänna och verkställa utredningsordern.

Överförande av en frihetsberövad person

15 § Om en utredningsorder avser överförande av en i Sverige frihetsberövad person till en annan medlemsstat, ska den frihetsberövade personens inställning till överförandet inhämtas innan beslut meddelas i fråga om erkännande och verkställighet.

Paragrafen innehåller en särskild bestämmelse angående handläggningen av en utredningsorder som avser överförande av en person som är frihetsberövad i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.8.

I paragrafen föreskrivs att den frihetsberövade personens inställning till överförandet ska inhämtas innan frågan om erkännande och verkställighet avgörs, när det är fråga om att överföra en i Sverige frihetsberövad person till en annan medlemsstat. Av 8 § andra stycket framgår att det är åklagaren som handlägger utredningsordern. Det är därför åklagaren som ansvarar för att inhämta den frihetsberövade personens inställning. Innan beslut i fråga om erkännande och verkställighet av en sådan utredningsorder som avses i paragrafen kan meddelas ska även ett yttrande inhämtas från den svenska myndighet som ansvarar för frihetsberövandet. I samband med att ett sådant yttrande begärs kan åklagaren också begära hjälp med att inhämta den enskildes inställning till överförandet. Den omständigheten att personen i fråga inte samtycker till ett överförande kan i vissa fall medföra att erkännande och verkställighet av utredningsordern ska vägras, se 3 §.

Särskilda formaliteter och förfaranden

16 § En begäran från behörig myndighet i den andra medlemsstaten om att en särskild formalitet eller ett särskilt förfarande ska tillämpas vid verkställigheten av utredningsordern ska tillgodoses, om inte formaliteten eller förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

Paragrafen innehåller regler om hanteringen av en begäran om särskilda formaliteter och förfaranden. Bestämmelsen har sin grund i artikel 9.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.9.

En utredningsorder ska i regel verkställas på samma sätt som när en motsvarande åtgärd vidtas i en svensk förundersökning eller rättegång. Den utländska myndigheten kan dock begära att ett visst, utifrån svenska förhållanden, annorlunda förfarande ska tillämpas vid verkställigheten, exempelvis att en försvarare från den andra staten ska vara närvarande vid verkställigheten, eller att viss information ska lämnas till den som drabbas av åtgärden. Det begärda förfarandet får dock inte tillämpas om det skulle stå i strid med grundläggande principer i den svenska rättsordningen. En vanligt förekommande situation där det begärda förfarandet kan och ska tillämpas trots att det avviker från svensk lag är att den andra staten begär att ett visst förfarande ska tillämpas när ed avläggs, t.ex. att eden ska formuleras på visst sätt eller att eden ska avläggas efter förhöret. Bestämmelsen rör verkställigheten av en utredningsorder, men begäran ska beaktas i samband med åklagarens eller rättens prövning i fråga om erkännande och verkställighet av en utredningsorder (se även kommentaren till 19 §). Exempel på ett förfarande som får anses strida mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen är att höra en tilltalad, målsägande eller nära anhörig till den tilltalade under ed. Om en begäran om särskilda formaliteter eller förfaranden, med tillämpning av nu aktuell bestämmelse, inte kan tillgodoses, bör åklagaren eller tingsrätten samråda med myndigheten i den andra staten innan beslut i fråga om erkännande och verkställighet meddelas. Den andra statens myndighet får då ta ställning till om den kan acceptera att svenska regler om förfarandet tillämpas, eller om den i stället vill återkalla eller justera utredningsordern.

Om verkställighet ska ske enligt de särskilda formaliteter eller förfaranden som har begärts, ska det anges i verkställbarhetsförklaringen, se kommentaren till 19 §.

Tidsfrister

17 § Ett beslut i fråga om erkännande och verkställighet ska meddelas skyndsamt. Beslutet ska dock alltid meddelas senast inom 30 dagar efter det att behörig åklagare eller domstol tog emot utredningsordern eller, om det finns särskilda skäl, senast inom 60 dagar efter mottagandet.

Om en utredningsorder översänds enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen, ska beslut om möjligt meddelas inom 24 timmar efter mottagandet.

I paragrafen anges inom vilka tidsfrister ett beslut i fråga om erkännande och verkställighet ska meddelas. Bestämmelserna har sin grund i artiklarna 12.1–3, 12.5 och 32.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.10.

I första stycket föreskrivs ett allmänt skyndsamhetskrav samt att beslut i fråga om erkännande och verkställighet ska meddelas senast inom 30 dagar efter det att utredningsordern har mottagits. En bekräftelse på mottagandet av utredningsordern ska alltid skickas till den andra statens myndighet. Av bekräftelsen kommer datum för mottagandet av ordern att framgå (se bilaga B till direktivet). Har den utfärdande myndigheten angett att beslut behöver fattas med särskild skyndsamhet, ska hänsyn så långt möjligt tas till det.

Den angivna fristen får förlängas med maximalt 30 dagar, om det finns särskilda skäl. Exempel på när sådana skäl kan anses föreligga är när åklagaren eller tingsrätten bedömer att det finns omständigheter som talar för att ordern inte kan erkännas och verkställas i Sverige och behöver utreda det vidare, eller att samråd med den andra staten drar ut på tiden. Enligt artikel 12.5 ska myndigheten i den andra medlemsstaten underrättas om förseningen, skälen till förseningen och när ett beslut kan förväntas.

Andra stycket innehåller en särskild bestämmelse om tidsfrist för de fall det är fråga om en tillämpning av artikel 32 i direktivet. Har den utfärdande myndigheten angett i utredningsordern att den enligt artikel 32 begär att en åtgärd vidtas för att förhindra att material som kan användas som bevis förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller överlåts, ska beslut i fråga om erkännande och verkställighet om möjligt meddelas inom 24 timmar efter det att utredningsordern togs emot. Beträffande vilka åtgärder det kan vara fråga om, se kommentaren till 2 kap. 6 §. Exempel på när beslut inte kan meddelas inom tidsfristen är när det finns sådana brister i utredningsordern att frågan om erkännande och verkställighet inte kan prövas utan att kompletteringar begärs. Ett annat exempel är om åklagaren anser att den skyndsamhet som en order enligt artikel 32 indikerar inte är påkallad.

I 23 § finns bestämmelser om tidsfrister för verkställigheten av utredningsordern.

Alternativa åtgärder

18 § Vid prövningen av om en utredningsorder ska erkännas och verkställas får den utredningsåtgärd som avses i utredningsordern ersättas med en annan åtgärd som ger motsvarande resultat.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att en annan åtgärd än den som avses i utredningsordern i vissa fall får vidtas. Bestämmelsen motsvarar artikel 10.1 b och 10.3 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.11.

Enligt bestämmelsen kan åklagaren eller domstolen, i samband med prövningen av om utredningsordern kan erkännas och verkställas i Sverige, besluta att en annan åtgärd än den som anges i utredningsordern ska vidtas. En förutsättning för att så ska kunna ske är att den alternativa åtgärden ger motsvarande resultat som den åtgärd som anges i utredningsordern. Innan ett beslut meddelas om att vidta en annan åtgärd än den begärda krävs också att den utfärdande myndigheten informeras om att en sådan möjlighet övervägs. Den utländska myndigheten får på så sätt möjlighet att komplettera eller återkalla utredningsordern för det fall myndigheten har invändningar mot den alternativa åtgärden. Exempel på när det kan bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen är när utredningsordern avser husrannsakan och beslag hos en bank och det avsedda syftet med åtgärden i stället kan uppnås genom en tillämpning av i lag föreskriven uppgiftsskyldighet för banken i fråga (se bl.a. 1 kap. 11 § lagen [2004:297] om bank- och finansieringsrörelse). Ett annat exempel är när utredningsordern avser överförande av en frihetsberövad person till en annan medlemsstat och det i stället är möjligt att antingen använda sig av förhör genom ljud- och bildöverföring eller att hålla ett förhör i Sverige vid vilket tjänstemän från den andra medlemsstaten deltar (se 27 §).

Verkställbarhetsförklaringen

19 § Om utredningsordern kan erkännas och verkställas i Sverige, ska beslut meddelas om att verkställighet ska äga rum (verkställbarhetsförklaring).

Verkställbarhetsförklaringen ska innehålla uppgift om den eller de utredningsåtgärder som ska verkställas. Av förklaringen ska det i förekommande fall även framgå om en särskild formalitet eller ett särskilt förfarande ska tillämpas enligt 16 §, andra uppgifter av betydelse för verkställigheten av åtgärden och hur en verkställbarhetsförklaring överklagas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställbarhetsförklaringen och vilka uppgifter den ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 8.6.

Av *första stycket* framgår att åklagarens eller domstolens beslut att erkänna och verkställa en utredningsorder ska meddelas genom en verkställbarhetsförklaring. Verkställbarhetsförklaringen ersätter inte det utländska beslutet om att en viss utredningsåtgärd ska vidtas, utan anger endast att utredningsordern ska verkställas i Sverige och hur verkställigheten ska ske. Om åklagaren eller domstolen finner att det föreligger hinder mot ett erkännande, meddelas i stället ett avslagsbeslut.

I *andra stycket* anges vilken information en verkställbarhetsförklaring ska innehålla. Av verkställbarhetsförklaringen ska alltid framgå den utredningsåtgärd som utredningsorder motsvarar enligt 1 kap. 4 § och som ska verkställas i Sverige. Hur detta ska anges beror på vilken typ av

åtgärd det är fråga om. Att den åtgärd som ska vidtas kan vara en annan än den begärda framgår av 5 § andra stycket och 18 §. Av 12 § följer att även de krav på beslutets innehåll som i många fall föreskrivs i den interna rättsordningen ska vara uppfyllda. Som exempel kan nämnas att bestämmelserna i 27 kap. 21 § rättegångsbalken, om vad ett beslut om vissa hemliga tvångsmedel ska innehålla, ska tillämpas om verkställbarhetsförklaringen avser någon av de åtgärder som anges i nämnda paragraf.

I andra stycket anges också ett antal andra uppgifter som verkställbarhetsförklaringen, i förekommande fall, ska innehålla. Om särskilda formaliteter eller förfaranden ska tillämpas vid verkställigheten, ska det framgå av förklaringen. Eftersom dessa kommer att avvika från vad som gäller enligt svensk rätt är det av betydelse att detta framgår klart och tydligt. Vidare ska även andra uppgifter av betydelse för verkställigheten anges i verkställbarhetsförklaringen. Det kan röra sig om uppgifter om när en frihetsberövad person som förs över från Sverige till en annan medlemsstat ska återföras eller försättas på fri fot. Andra exempel på sådana uppgifter är om den andra statens behöriga myndighet har begärt att verkställigheten ska ske med särskild skyndsamhet eller på ett visst datum. Om verkställbarhetsförklaringen kan överklagas, ska det också framgå av förklaringen. Bestämmelser om överklagande finns i 4 kap. 2 §.

Att verkställbarhetsförklaringen även ska innehålla skälen för beslutet följer av 20 §.

20 § Beslut i fråga om erkännande och verkställighet ska innehålla skälen för beslutet.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om skyldighet att motivera beslut i fråga om erkännande och verkställighet. Bestämmelsen grundar sig på artikel 16.3 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.6.

Verkställigheten av en utredningsorder

Tillämpliga bestämmelser

21 § Vid verkställighet av en utredningsorder för en viss utredningsåtgärd tillämpas samma bestämmelser som när en motsvarande åtgärd verkställs i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål, om inte annat anges i 22–40 §§.

I paragrafen anges vilka bestämmelser som ska tillämpas vid verkställigheten av en utredningsorder. Paragrafen har sin grund i artikel 9.1 och 9.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.1.

Innebörden av bestämmelsen är att den aktuella utredningsåtgärden ska verkställas på samma sätt och med tillämpning av samma bestämmelser som när en motsvarande åtgärd verkställs i ett svenskt förfarande, om inte annat anges i 22–40 §§. Bestämmelser om verkställighet av en utredningsåtgärd i samband med en svensk förundersökning eller rättegång finns framför allt i rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948). Endast när det finns en särskild regel i

förevarande lag ska avsteg göras från den ordning som gäller för vidtagande av åtgärden i ett inhemskt förfarande.

Avser en utredningsorder vittnesförhör under förundersökning, ska bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken och i förundersökningskungörelsen om sådant förhör tillämpas. Är det fråga om ett förhör som ska hållas i svensk domstol, ska bestämmelserna om vittnesförhör i 36 kap. rättegångsbalken tillämpas. Att bestämmelserna i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling också ska tillämpas tydliggörs i 28 §. Vid verkställighet av en utredningsorder för beslag ska bl.a. bestämmelserna i 27 kap. 10–13 §§ tillämpas. Det innebär bl.a. att beslaget föremål ska tas i förvar, att beslag ska protokollföras och att den som drabbats av beslaget i vissa fall ska underrättas. Vidare ska regler om användande av tekniska hjälpmedel vid vissa hemliga tvångsmedel och om tillträde till plats som ska avlyssnas och övervakas tillämpas, om utredningsordern avser en sådan åtgärd (27 kap. 25 och 25 a §§ rättegångsbalken).

Av bestämmelsen följer också att åklagaren, för att utföra olika praktiska moment i samband med verkställigheten av en utredningsorder, får anlita biträde av annan myndighet, i den utsträckning den möjligheten hade funnits om motsvarande åtgärd vidtagits i en svensk förundersökning. Sådant biträde behöver anlitas t.ex. när ett beslag ska verkställas, när ett förhör ska hållas och för vidtagande av åtgärder i samband med hemlig avlyssning. Rättegångsbalkens bestämmelser om översättning av handlingar och om förordnande av tolk är också tillämpliga.

Som nämns i kommentaren till 16 § kan det bli aktuellt att vid verkställigheten av en utredningsorder tillämpa en särskild formalitet eller ett särskilt förfarande som avviker från vad som gäller enligt svenska bestämmelser.

Handläggningsspråk

22 § Vid verkställigheten av en utredningsorder får åklagaren eller domstolen, om det är lämpligt, bestämma att handläggningen helt eller delvis ska äga rum på ett annat språk än svenska.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om handläggningsspråk vid verkställigheten av en utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.2.

Enligt paragrafen kan åklagaren eller domstolen bestämma att handläggningen i samband med verkställigheten av en utredningsorder helt eller delvis ska ske på ett annat språk än svenska. Bestämmelsen utgör ett undantag från 10 § första stycket språklagen (2009:600) som anger att språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. Exempel på när en tillämpning av bestämmelsen kan aktualiseras är om förhör ska hållas med en person som talar engelska och åklagaren eller domstolen med stöd av 13 § andra stycket medgett att utredningsordern och de frågor som ska ställas är skrivna på engelska. Är handläggningen skriftlig eller äger den rum vid t.ex. Polismyndigheten eller vid en förhandling bakom stängda dörrar, finns ett utrymme att tillämpa bestämmelsen. Sker

däremot handläggningen vid en offentlig förhandling i domstol, är domstolen skyldig att se till att inte den grundläggande principen om att förhandlingar i domstol ska vara offentliga beskärs. Vid verkställighet i domstol av en utredningsorder som avser förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring följer av bestämmelsen i 30 § första stycket att handläggningen, i vart fall delvis, kommer att ske på annat språk än svenska.

Tidsfrister

23 § En utredningsåtgärd ska verkställas skyndsamt och senast inom 90 dagar efter det att verkställbarhetsförklaringen meddelades enligt 19 §. Om det inte är praktiskt möjligt, får verkställigheten ske vid en senare tidpunkt.

Om en utredningsorder översänds enligt artikel 32 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen, ska verkställighet om möjligt ske inom 24 timmar efter det att verkställbarhetsförklaringen meddelades enligt 19 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tidsfrister för verkställigheten av en utredningsorder. Bestämmelserna har sin grund i artiklarna 12 och 32.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.3.

Enligt *första stycket* gäller ett generellt skyndsamhetskrav vid verkställigheten av en utredningsorder. Därutöver gäller att ordern ska verkställas senast inom 90 dagar efter det att verkställbarhetsförklaringen meddelades. Om den utfärdande myndigheten har begärt att verkställighet ska ske med särskild skyndsamhet, eller på en särskild angiven dag, ska hänsyn så långt möjligt tas till det. Finns det skäl för uppskov med verkställigheten enligt 24 §, ska beslut om uppskov meddelas. Denna frist får då anses börja löpa när verkställigheten återupptas.

Åklagaren eller tingsrätten får frånga tidsfristen om 90 dagar om det finns praktiska hinder mot att genomföra åtgärden. Som exempel på en sådan situation kan nämnas fallet att utredningsordern avser ett förhör med ett vittne och vittnet inte kunnat delges kallelse. Kan tidsfristen om 90 dagar inte respekteras, ska handläggande åklagare eller tingsrätt underrätta den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten om det och även ange skälen till förseningen. Myndigheterna ska i samband med en sådan underrättelse också samråda om när det är lämpligt att vidta utredningsåtgärden (artikel 12.6).

Enligt *andra stycket* ska verkställighet av en utredningsorder som översänts enligt artikel 32 om möjligt ske inom 24 timmar efter det att verkställbarhetsförklaringen meddelades. Syftet med en sådan utredningsorder är att säkerställa att bevisning inte försvinner eller förstörs. Det kan t.ex. vara fråga om att ett föremål som riskerar att förstöras omedelbart behöver tas i beslag. Är det inte möjligt att verkställa utredningsordern inom 24 timmar, t.ex. på grund av bristande resurser under åklagarnas jourtid, ska verkställighet ske så skyndsamt som möjligt. Ytterst är det bestämmelserna i första stycket som ska tillämpas.

Uppskov med verkställigheten

24 § Åklagaren får besluta om uppskov på viss tid med verkställigheten av utredningsordern, om verkställigheten skulle kunna skada en pågående utredning eller lagföring eller om utredningsordern avser bevismaterial som används i ett annat förfarande i Sverige. Även domstolen får besluta om sådant uppskov om det rör sig om en utredningsorder som anges i 8 § första stycket.

Tiden för uppskov enligt första stycket får förlängas. När skälen för uppskov har upphört ska verkställigheten av utredningsordern återupptas.

Beslut i fråga om uppskov och förlängning av uppskov ska innehålla skälen för beslutet.

I paragrafen regleras möjligheten att besluta om uppskov med verkställigheten av en utredningsorder. Bestämmelserna grundar sig på artikel 15 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.4.

I paragrafens *första stycke* anges när åklagaren eller domstolen får besluta om uppskov med verkställigheten. Ett uppskov ska beslutas på viss tid, vilket innebär att det i beslutet måste anges hur länge uppskovet gäller. Tiden får inte vara längre än vad som är nödvändigt. Den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten ska informeras om uppskovet samt skälen för det. Om det redan från början kan förutses att det kommer att krävas ett längre uppskov, t.ex. på grund av en pågående brottsutredning, finns det skäl för åklagaren eller domstolen att redan innan en verkställbarhetsförklaring meddelas kontakta den andra statens myndighet och redogöra för de närmare omständigheter som gör att uppskovet bedöms kunna bli långvarigt. En sådan dialog kan leda till att utredningsordern återkallas. Bedömningen av om ett beslut om uppskov bör meddelas bör särskiljas från den situationen att en verkställighet behöver skjutas upp på grund av att det finns praktiska hinder, t.ex. att ett vittne inte delges kallelse i tid (se kommentaren till 23 §). Frågan om uppskov kan aktualiseras i samband med att en verkställbarhetsförklaring meddelas eller vid en senare tidpunkt, innan verkställighet har skett.

Ett beslut om uppskov kan meddelas om verkställigheten av utredningsordern skulle skada en pågående utredning eller lagföring, t.ex. om utredningsordern syftar till att överföra en frihetsberövad person som är häktad i en brottsutredning som pågår i Sverige. Det är tillräckligt att det bedöms att det finns en konkret risk för skada. Inte endast svenska brottsutredningar utan även utländska sådana ska beaktas, i likhet med vad som gäller enligt lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut (se prop. 2004/05:115 s. 93). Något krav på att en förundersökning ska vara inledd för att uppskovsgrunden ska aktualiseras finns inte. Ett beslut om uppskov kan också meddelas om utredningsordern avser bevismaterial som används i ett annat förfarande i Sverige. Det kan röra sig om att materialet används som bevisning i en förundersökning eller i en rättegång i ett tvistemål. Uppskov kan också bli aktuellt om bevismaterialet är belagt med kvarstad enligt 15 kap. rättegångsbalken eller är föremål för utmätning enligt utsökningsbalken. Åklagaren ska dock inte behöva aktivt utreda om bevismaterialet är föremål för t.ex. ett exekutivt förfarande utan först när det finns en indikation på att ett sådant aktuellt förförande pågår göra ytterligare kontroller.

Enligt *andra stycket* får tiden för ett uppskov förlängas. Ett sådant beslut om förlängning medför att den andra statens myndighet ska underrättas på nytt. Att verkställigheten ska återupptas så snart hindret mot verkställigheten har upphört innebär en skyldighet för den myndighet som meddelat beslutet att fortlöpande kontrollera om det fortfarande finns skäl för uppskov.

Enligt *tredje stycket* ska beslut om uppskov och förlängning av uppskov motiveras. Att beslut om uppskov ska motiveras föreskrivs också i artikel 16.3 b i direktivet.

Offentlig försvarare, målsägandebitråde och stödperson

25 § En misstänkt, tilltalad eller målsägande som ska höras eller annars drabbas av en utredningsåtgärd som ska verkställas har samma rätt till offentlig försvarare, målsägandebitråde eller stödperson som vid en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål.

Om det finns särskilda skäl, får en offentlig försvarare utses för en misstänkt eller tilltalad även när det inte är den misstänkte eller tilltalade som drabbas av åtgärden.

I paragrafen tydliggörs att den som drabbas av en åtgärd i anledning av en utredningsorder kan ha rätt till offentlig försvarare, målsägandebitråde eller stödperson. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.5.

Enligt *första stycket* har den som drabbas av en åtgärd i anledning av en utredningsorder samma rätt till offentlig försvarare, målsägandebitråde eller stödperson som om åtgärden vidtagits vid en svensk förundersökning eller rättegång. Det innebär exempelvis att det kan bli aktuellt att förordna ett målsägandebitråde för en målsägande som hörs genom videokonferens i Sverige, eller en offentlig försvarare för en misstänkt som ska förhöras i samband med en brottsutredning i en annan medlemsstat. Om t.ex. en försvarare förordnats i den andra staten kan den omständigheten beaktas vid bedömningen av om en offentlig försvarare ska förordnas i Sverige. Görs bedömningen att den misstänktes eller tilltalades rätt inte skulle tillgodoses i tillräcklig utsträckning genom en försvarare som förordnats i den andra staten, kan en försvarare förordnas i Sverige.

Andra stycket avser fall där det finns särskilda skäl att förordna en offentlig försvarare för en misstänkt eller tilltalad trots att den som drabbas av utredningsåtgärden i fråga är någon annan än den misstänkte eller tilltalade. Särskilda skäl kan anses föreligga t.ex. om bevisupptagning vid domstol sker med ett vittne vars utsaga är av stor betydelse för utredningen av ett brott och tjänstemän från den andra staten, eller svensk åklagare på begäran av den andra staten, deltar vid förhöret. Om den misstänktes eller tilltalades ombud i den utländska rättegången är närvarande vid bevisupptagningen, finns det normalt inga skäl att förordna offentlig försvarare.

Rätt att vägra fullgöra en utredningsåtgärd

26 § Den som ska höras eller annars fullgöra något vid verkställigheten av en utredningsorder har rätt att vägra, om stöd finns för det i svensk lag eller i den andra medlemsstatens lag.

I paragrafen regleras den enskildes rätt att under vissa förutsättningar vägra att medverka vid verkställigheten av en utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.6.

Enligt bestämmelsen har den enskilde rätt att vägra fullgöra en utredningsåtgärd under återopande av såväl bestämmelser i svensk rätt som bestämmelser i den utfärdande statens lag. Den som ska höras eller annars fullgöra någonting enligt lagen ska, på motsvarande sätt som vid en svensk förundersökning eller rättegång, informeras om sina processuella rättigheter, t.ex. att han eller hon enligt 36 kap. 3 § rättegångsbalken inte är skyldig att vittna.

Åberopar personen i fråga en rätt att t.ex. inte vittna som föreskrivs i den andra medlemsstatens lag, får den svenska åklagaren eller domstolen vid behov vända sig till den utfärdande myndigheten och begära upplysning om rättsläget i den aktuella frågan.

Deltagande av utländska tjänstemän vid verkställigheten

27 § Tjänstemän från en myndighet i den andra medlemsstaten ska få delta vid verkställigheten av en utredningsorder i Sverige om ett sådant deltagande inte strider mot svenska grundläggande rättsprinciper och inte medför fara för Sveriges säkerhet.

Utländska tjänstemän som deltar vid verkställigheten av en utredningsorder får inte vidta åtgärder på svenskt territorium som innebär myndighetsutövning.

I paragrafen finns bestämmelser om utländska tjänstemäns deltagande vid verkställigheten av en utredningsorder i Sverige. Bestämmelserna grundar sig på artikel 9.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.7.

Enligt *första stycket* möjliggörs ett deltagande av en utländsk tjänsteman vid verkställigheten av en europeisk utredningsorder i Sverige efter en begäran från den andra statens behöriga myndighet. En sådan begäran ska som huvudregel bifallas. Det kan t.ex. vara fråga om att en domare eller en åklagare från den utfärdande staten deltar vid en bevisupptagning vid svensk domstol eller granskar inhämtat bevismaterial innan det överlämnas till den andra staten. Bestämmelsen får också särskild betydelse när ett sammanträde för bevisupptagning, vid vilken en utländsk tjänsteman deltar, enligt 5 kap. 1 § rättegångsbalken hålls inom stängda dörrar. Ett deltagande kan dock nekas om det skulle strida mot svenska grundläggande rättsprinciper eller medföra fara för Sveriges säkerhet. Deltagande av en utländsk tjänsteman på ett sätt som skulle kunna innebära att exempelvis känslig information riskerar att röjas bör inte tillåtas. Begreppet Sveriges säkerhet motsvarar det som tidigare angavs som ”rikets säkerhet” och avser risken för att nationella säkerhetsintressen skadas.

Andra stycket tydliggör att utländska tjänstemän som deltar vid verkställigheten av en utredningsorder på svenskt territorium inte får anförtros uppgifter som innebär myndighetsutövning, t.ex. uppgifter som innebär användande av tvångsmedel eller andra tvångsåtgärder. Däremot hindrar inte bestämmelsen att en utländsk tjänsteman deltar i ett förhör under en förundersökning och med åklagarens tillstånd ställer frågor till den som hörs.

Bevisupptagning vid svensk domstol

28 § Vid verkställighet av en utredningsorder för bevisupptagning vid svensk domstol genom förhör, skriftligt bevis eller syn ska bestämmelserna i rättegångsbalken om bevisupptagning utom huvudförhandling tillämpas.

En part som ska höras eller annars fullgöra något ska kallas till bevisupptagningen. I annat fall ska parten underrättas om tid och plats för bevisupptagningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet vid verkställighet av en utredningsorder som avser bevisupptagning vid svensk domstol. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.9.

I *första stycket* anges att det är rättegångsbalkens bestämmelser om bevisupptagning utom huvudförhandling som ska tillämpas. Bestämmelser om sådan bevisupptagning finns i 35 kap. 9 § rättegångsbalken. Det innebär bl.a. att personer som ska inställa sig ska föreläggas den påföljd som är föreskriven i rättegångsbalken. Exempelvis får den som kallats vid vite hämtas till sammanträdet enligt bestämmelserna i 45 kap. 13 § andra stycket.

Rättegångsbalkens regler om vittnesplikt och påföljder vid åsidosättande av denna samt straffbestämmelserna om mened m.m. i 15 kap. brottsbalken är också tillämpliga. Detsamma gäller bestämmelser i rättegångsbalken om begränsningar i skyldigheten att vittna (t.ex. enligt 36 kap. 3–6 §§; se även kommentaren till 5 § första stycket 1 i förevarande kapitel). Om myndigheten i den andra staten inte anser att personen i fråga ska avlägga ed, ska ed inte avläggas (se kommentaren till 16 §). En begäran från den utländska myndigheten om att en person i strid med svensk rätt ska avlägga ed, ska dock inte accepteras då det står i strid med svenska grundläggande rättsprinciper. Genom hänvisningen till bestämmelserna om bevisupptagning utom huvudförhandling är även rättegångsbalkens regler om förande av protokoll i 6 kap. 3 § och om kontroll av vittnets identitet m.m. enligt 36 kap. 10 § tillämpliga.

Att den som ska höras eller annars fullgöra något enligt en utredningsorder har rätt att vägra om stöd för det finns i svensk lag eller i den andra medlemsstatens statens lag framgår av 26 §. Bevisupptagning kan hållas inom stängda dörrar enligt 5 kap. 1 § rättegångsbalken, t.ex. mot bakgrund av bestämmelsen i 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) om sekretess vid internationellt rättsligt samarbete. Om en utländsk tjänsteman biträder vid verkställigheten enligt 27 §, får han eller hon ställa frågor direkt till den person som förhörs. Det är dock domstolen som leder och ansvarar för förhöret.

Andra stycket innehåller bestämmelser som avviker från rättegångsbalken. En part behöver bara kallas om han eller hon ska höras. Den som är part ska dock alltid underrättas om tid och plats för bevisupptagningen.

29 § Om den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten har begärt det, får en svensk åklagare delta vid bevisupptagningen vid domstolen för att bevaka den andra statens intressen.

Av paragrafen framgår att svensk åklagare får delta vid bevisupptagningen. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.9.

Åklagarens deltagande enligt bestämmelsen förutsätter att en begäran om det har gjorts från behörig myndighet i den andra medlemsstaten. Syftet med bestämmelsen är att åklagaren ska bevaka den utfärdande statens intressen. Vid tillämpningen av paragrafen ska åklagaren ses som ett ombud för den utfärdande statens myndighet och med domstolens tillåtelse kunna ställa frågor till den som hörs.

Förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring

30 § Vid verkställighet av en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring ska förhöret hållas direkt eller under ledning av företrädare för den andra medlemsstatens behöriga myndighet.

Tidpunkten för förhöret och övriga praktiska frågor med anledning av förhöret beslutas av åklagare eller domstol efter samråd med myndigheten i den andra staten.

Om förhöret ska ske i domstol ska även 28 § tillämpas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet vid verkställighet av en utredningsorder som avser förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Bestämmelserna grundar sig i huvudsak på artiklarna 24.3, 24.5 och 25.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.10.

En utredningsorder som avses i paragrafen kan utfärdas både för förhör som ska hållas under förundersökning och förhör i samband med rättegång i brottmål. Om förhöret ska hållas vid svensk domstol, handläggs utredningsordern av tingsrätt (se 8 § första stycket). I övriga fall handläggs ordern av åklagare.

I *första stycket* anges att förhöret ska hållas direkt av eller under ledning av företrädare för den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten. Det kan t.ex. vara fråga om att ett vittnesförhör ska hållas genom ljud- och bildöverföring från svensk domstol under en pågående huvudförhandling i den andra staten. Förfarandet enligt förevarande paragraf skiljer sig alltså från verkställigheten av en utredningsorder som utfärdats för att en svensk myndighet ska hålla förhör med en person i Sverige, eventuellt i närvaro av en tjänsteman från den andra staten. Svensk åklagare eller domare ska dock, med det undantag som regleras i 31 § om förhör genom ljudöverföring i vissa fall, vara närvarande under förhöret.

Enligt *andra stycket* ska myndigheterna samråda om praktiska frågor som rör verkställigheten. Förutom tidpunkt för förhöret kan sådant samråd handla om t.ex. eventuella åtgärder som behöver vidtas för att skydda den person som ska höras eller om behov av tolk eller av att ett förhör som sker vid domstol hålls inom stängda dörrar. Om det är fråga om en utredningsorder som handläggs av åklagare och som avser förhör under förundersökning, ska allmänna bestämmelser i 23 kap. rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948) om förhör under förundersökningen tillämpas, vilket följer av 21 §. Exempelvis ska reglerna om kallelser, vite och hämtning (23 kap. 6 a och 7 §§) och om förande av protokoll (23 kap. 21 §) tillämpas, dock med den skillnaden att förhöret hålls av företrädare för den andra statens myndighet. Är det fråga om ett förhör genom ljudöverföring som inte ska ske vid svensk domstol, får åklagaren komma överens med den andra myndigheten om hur förhöret ska genomföras (se artikel 25.2), t.ex. att

protokoll inte behöver upprättas eller att förhöret ska spelas in. Verkställighet av en utredningsorder avseende förhör genom ljudöverföring kan också, under vissa förutsättningar, ske utan inblandning av svenska myndigheter (se 31 §).

Är det fråga om ett förhör som ska hållas vid en svensk domstol ska ärendet, enligt hänvisningen i *tredje stycket*, handläggas enligt reglerna om bevisupptagning utom huvudförhandling, med den skillnad som anges i första stycket. Verkställighet sker då genom att den som ska höras kommer till domstolen och den utländska myndigheten är närvarande per videolänk, telefon eller liknande. Se vidare i kommentaren till 28 § angående förfarandet. Vad gäller kallelse och underrättelse till part tillämpas bestämmelserna i 28 § andra stycket.

I 2 § anges att en utredningsorder som avser förhör genom ljud- och bildöverföring med en misstänkt eller tilltalad person endast får erkännas om den misstänkte eller tilltalade samtycker till förhöret. Om det efter att en verkställbarhetsförklaring har meddelats visar sig att personen i fråga inte längre samtycker, kan förhöret inte hållas. Verkställbarhetsförklaringen får då upphävas med stöd av 41 § första stycket 1.

31 § En åklagare som handlägger en utredningsorder för förhör genom ljudöverföring får, om det är lämpligt, besluta att förhöret kan hållas utan bistånd från en svensk myndighet. Åklagaren ska i dessa fall underrätta den som ska höras om tid och plats för förhöret.

Paragrafen innehåller regler om verkställighet av förhör genom ljudöverföring utan biträde av svensk myndighet. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.10.

En utredningsorder som avser ett förhör genom ljudöverföring som inte ska ske vid svensk domstol handläggs av åklagare. Bestämmelserna i paragrafen reglerar åklagarens hantering av en utredningsorder som avser en begäran om att, utan biträde från svensk myndighet, få hålla ett förhör genom ljudöverföring med en person som befinner sig i Sverige. Exempel på när det inte är lämpligt att bifalla begäran är om den person som ska höras är ung eller särskilt utsatt. Om åklagaren beslutar att förhöret får hållas utan bistånd från svensk myndighet, ska åklagaren, efter att ha meddelat en verkställbarhetsförklaring, underrätta den person som ska höras om tid och plats för förhöret. Det kan ske antingen skriftligen eller genom t.ex. ett telefonsamtal. Därefter kan förhöret hållas utan någon ytterligare inblandning av svensk myndighet. Om åklagaren inte anser att det är lämpligt att förhöret hålls utan inblandning av svensk myndighet, får de praktiska arrangemangen kring förhöret beslutas i enlighet med 30 § andra stycket. Att förhöret inte får avse en misstänkt eller tilltalad person framgår av 2 § första stycket.

Beslag

32 § När en utredningsorder för beslag har verkställts, får den som har drabbats av beslaget begära prövning av verkställbarhetsförklaringen i domstol.

En utredningsorder för beslag som har verkställts med stöd av 27 kap. 2 § andra stycket 2–8 rättegångsbalken ska åklagaren anmäla till domstolen för prövning av verkställighetsförklaringen.

Bestämmelserna i 27 kap. 7 § rättegångsbalken om tid för väckande av åtal ska inte tillämpas.

Behörig domstol enligt första och andra styckena är den tingsrätt inom vars domkrets beslaget har verkställts.

Om domstolen vid sin prövning enligt första eller andra stycket finner att verkställbarhetsförklaringen ska upphävas, ska de verkställighetsåtgärder som vidtagits återgå, så långt det är möjligt.

Paragrafen innehåller vissa särskilda bestämmelser om förfarandet i samband med verkställighet av en utredningsorder för beslag. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.11.

Enligt *första stycket* har den som drabbas av ett beslag i anledning av en utredningsorder samma rätt att begära domstolens prövning som vid verkställighet av ett beslag som meddelats i en svensk förundersökning (se 27 kap. 6 § rättegångsbalken). I de fall som nu avses är det dock en prövning av verkställbarhetsförklaringen som är aktuell. Det som domstolen har att pröva är om det har funnits förutsättningar att meddela verkställbarhetsförklaringen beträffande beslaget. En prövning av de sakliga skälen för beslaget får däremot inte ske (se artikel 14.2 i direktivet). Av 21 § följer att samma förfarande som tillämpas när ett beslag prövas av domstolen enligt 27 kap. 6 § rättegångsbalken ska tillämpas vid domstolens prövning av verkställbarhetsförklaringen. Det innebär att domstolen, när en sådan begäran har kommit in, så snart som möjligt och, om det inte finns något synnerligt hinder mot det, senast inom fyra dagar därefter ska hålla förhandling i ärendet. Av *andra stycket* framgår att åklagaren ska anmäla en utredningsorder för beslag som har verkställts med stöd av 27 kap. 2 § andra stycket 2–8 rättegångsbalken till domstol för prövning av verkställbarhetsförklaringen. I dessa fall ska således verkställbarhetsförklaringen alltid prövas. Om domstolen vid sin prövning enligt första och andra styckena anser att det inte finns skäl för att erkänna och verkställa utredningsordern, ska åklagarens verkställbarhetsförklaring upphävas.

Eftersom det inte är fråga om en förundersökning som pågår i Sverige ska, enligt *tredje stycket*, bestämmelserna i 27 kap. 7 § rättegångsbalken om tid för väckande av åtal inte tillämpas vid domstolens prövning enligt första och andra styckena.

I *fjärde stycket* anges att behörig domstol enligt första och andra styckena är den tingsrätt inom vars domkrets beslaget har verkställts.

Enligt *femte stycket* ska vidtagna verkställighetsåtgärder återgå så långt det är möjligt.

Åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken

33 § När en utredningsorder för en åtgärd som avses i 27 kap. 15 § rättegångsbalken har verkställts tillämpas 32 § första, tredje, fjärde och femte styckena.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om domstolens prövning av en verkställbarhetsförklaring som avser en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.11.

Av bestämmelsen följer att samma regler som gäller avseende möjligheten att begära domstolens prövning av åklagarens

verkställbarhetsförklaring efter ett verkställt beslag ska tillämpas när en utredningsorder för en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken har verkställts. Vidare följer att någon tid för väckande av åtal enligt 27 kap. 7 § rättegångsbalken inte ska fastställas samt att bestämmelserna om behörig domstol och om återgång av vidtagna verkställighetsåtgärder i 32 § ska tillämpas.

Hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

34 § Åklagaren ska, efter samråd med behörig myndighet i den andra medlemsstaten, besluta om huruvida en utredningsorder för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller, i tillämpliga fall, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska verkställas

1. genom omedelbar överföring till den andra medlemsstaten av meddelanden eller uppgifter om meddelanden, eller
2. genom upptagning eller uppteckning i Sverige av meddelanden eller uppgifter om meddelanden.

I paragrafen anges de sätt på vilka en utredningsorder som avser hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan verkställas. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.12.

Enligt paragrafen ska åklagaren besluta om hur utredningsordern ska verkställas. Det ska ske efter att en verkställbarhetsförklaring om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har meddelats.

Verkställighet av utredningsordern kan ske antingen, enligt *första punkten*, genom omedelbar överföring av meddelanden eller uppgifter om meddelanden till den andra medlemsstatens myndighet, eller, enligt *andra punkten*, genom att dessa meddelanden eller uppgifter om meddelanden upptas eller upptecknas i Sverige för att därefter överlämnas till den andra staten. Denna situation motsvarar den som avses i 27 kap. 19 § första stycket 1 rättegångsbalken, dvs. hemlig övervakning som sker genom att uppgifter i hemlighet hämtas in om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress. När det gäller punkterna 2 och 3 i den paragrafen i rättegångsbalken, får inhämtande ske på sedvanligt sätt, dvs. genom att uppgifterna överförs i efterhand. Om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt första punkten i förevarande paragraf sker genom omedelbar överföring från Sverige till den andra staten, genomförs avlyssningen eller övervakningen rent faktiskt i den andra staten. Att upptagning och uppteckning enligt andra punkten sker i Sverige innebär däremot att avlyssningen eller övervakningen verkställs i Sverige på samma sätt som när motsvarande åtgärder vidtas under en svensk förundersökning.

Åklagarens beslut ska föregås av samråd med behörig myndighet i den andra staten. En verkställighet genom omedelbar överföring ställer krav på vissa förberedelser. Samråd behöver därför, om sådan verkställighet är aktuell, bl.a. avse frågor om de tekniska förutsättningarna och huruvida säkerhets- och integritetsaspekter är tillgodosedda, dvs. om förutsättningarna för att överföringen kan ske under betryggande former

är uppfyllda. Att en verkställbarhetsförklaring som har meddelats av åklagaren enligt 10 § inte kan verkställas genom omedelbar överföring förrän domstolen fastställt förklaringen framgår av 35 § andra stycket.

35 § Vid verkställighet enligt 34 § 1 får upptagning eller uppteckning inte göras i Sverige och 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken ska inte tillämpas.

Om åklagaren med stöd av 10 § har meddelat en verkställbarhetsförklaring, får verkställighet enligt 34 § 1 ske först efter det att domstolen har fastställt förklaringen.

Paragrafen innehåller regler om verkställighet genom omedelbar överföring. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.12.

Av *första stycket* framgår att vid verkställighet genom omedelbar överföring av meddelanden eller uppgifter om meddelanden enligt 34 § 1 får någon upptagning eller uppteckning inte ske i Sverige. Någon underrättelse till den som är föremål för åtgärden ska inte heller lämnas av svenska myndigheter. Eftersom avlyssningen eller övervakningen rent faktiskt verkställs i den andra medlemsstaten får inhämtat material hanteras i enlighet med de regler som gäller i den staten. Av 4 kap. 4 § följer dock vissa möjligheter att ställa upp villkor angående t.ex. användningen av materialet.

Enligt *andra stycket* får, i de fall åklagaren har meddelat en verkställbarhetsförklaring enligt 10 §, någon verkställighet genom omedelbar överföring inte ske förrän domstolen fastställt förklaringen. Fram till dess domstolen tagit ställning i frågan kan emellertid verkställighet ske enligt 34 § 2, dvs. genom att upptagning eller uppteckning av meddelanden eller uppgifter om meddelanden sker i Sverige.

36 § Vid verkställighet enligt 34 § 2 och i andra fall av verkställighet av en utredningsorder för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation behöver upptagningar eller uppteckningar inte granskas enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken. Upptagningar och uppteckningar som finns kvar i Sverige efter det att ärendet har avslutats hos åklagaren och bevismaterialet har överlämnats med stöd av 38 eller 39 §, får bevaras endast om detta är tillåtet enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken.

I fråga om underrättelse till enskild enligt 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken ska 27 kap. 31 § fjärde stycket och 33 § andra och tredje styckena samma balk inte tillämpas. Underrättelse ska lämnas så snart det kan ske sedan avlyssningen eller övervakningen har avslutats. Underrättelse ska, utöver vad som följer av 27 kap. 33 § första stycket rättegångsbalken, skjutas upp om sekretess gäller enligt 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att verkställigheten avslutades, behöver underrättelse inte lämnas. Underrättelse ska inte lämnas om utredningen gäller gärning som motsvarar brott som anges i 27 kap. 33 § tredje stycket rättegångsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hanteringen av inhämtat material och om underrättelseskyldighet gentemot enskild när upptagning eller uppteckning sker i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.12.

Första meningen i *första stycket* utgör ett undantag från rättegångsbalkens regler om att upptagningar och uppteckningar ska granskas. Det fall som avses med hänvisningen till andra fall av

verkställighet är de som anges i 27 kap. 19 § första stycket 2 och 3 rättegångsbalken. Svenska myndigheter behöver således inte granska de upptagningar eller uppteckningar som gjorts för den utfärdande statens räkning. Granskningen får i stället göras av myndigheterna i den andra medlemsstaten efter det att materialet överlämnats dit enligt 38 eller 39 §. Det åligger dock svenska myndigheter att kontrollera att en avlyssning inte sker i strid med förbudet i 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken mot hemlig avlyssning av vissa telefonsamtal eller andra meddelanden. Om det efter avslutad verkställighet finns kvar upptagningar och uppteckningar i Sverige, får dessa, enligt styckets andra mening, bevaras endast under de förutsättningar som anges i 27 kap. 24 § rättegångsbalken. Finns det ingen grund för att spara sådant material, ska det omedelbart förstöras. Av 4 kap. 4 § i förevarande lag följer att åklagaren, när avlyssnat material överlämnas, kan förena överlämnandet av materialet med villkor. Ett sådant villkor kan vara att materialet ska förstöras efter det att det rättsliga förfarandet är avslutat i den utfärdande staten.

Andra stycket innehåller regler om underrättelse till en enskild som utsatts för avlyssningen eller övervakningen. Med hänsyn till att åtgärden vidtas i en utländsk brottsutredning ska, i fråga om tidpunkten för underrättelse, bestämmelserna i 27 kap. 31 § fjärde stycket rättegångsbalken inte tillämpas. I stället knyts underrättelseskyldigheten till den tidpunkt då avlyssningen eller övervakningen avslutades. Vad underrättelsen ska innehålla framgår av bestämmelserna i 27 kap. 32 § rättegångsbalken.

De undantag från underrättelseskyldigheten som gäller enligt 27 kap. 31 § femte stycket och 33 § första stycket rättegångsbalken ska tillämpas. Utöver de sekretessbestämmelser som nämns i det sistnämnda lagrummet ska även sekretess enligt 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) medföra att underrättelsen skjuts upp. Tidsfristen om ett år, som gäller i sekretessfallen, ska dock räknas från det att avlyssningen eller övervakningen avslutades, vilket ersätter bestämmelserna i 27 kap. 33 § andra stycket rättegångsbalken. Det är inte möjligt för svenska myndigheter att göra en sekretessprövning utan att kontakta den behöriga myndighet i den andra medlemsstaten som har utfärdat utredningsordern. En sådan sekretessprövning bör göras dels i samband med att åtgärden avslutas, dels i samband med att ettårsfristen löper ut. Därutöver bör svenska myndigheter företa en ny prövning när de får sådan information från den utländska myndigheten som ger anledning till omprövning av sekretessfrågan. Underrättelse ska inte lämnas om den utländska brottsutredningen avser en gärning som motsvarar något av de brott som anges i 27 kap. 33 § tredje stycket rättegångsbalken.

Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning

37 § Vid verkställighet av en utredningsorder för hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning ska 36 § tillämpas.

Paragrafen anger vilka regler som ska gälla vid verkställigheten av en utredningsorder för hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.13.

Av paragrafen följer att samma ordning som föreskrivs i 36 § i fråga om hantering av upptagningar och uppteckningar samt om underrättelse till enskild vid hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation gäller vid verkställighet av en utredningsorder för hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning. Se vidare om detta i kommentaren till 36 §.

Överlämnande av bevismaterial

38 § Bevismaterial som har inhämtats vid verkställighet av en utredningsorder ska överlämnas till den andra medlemsstatens myndighet utan onödigt dröjsmål, om inte annat anges i 39 eller 40 §. Den domstol eller åklagare som handlägger utredningsordern ansvarar för att bevismaterialet överlämnas.

Ett överlämnande får, om det är motiverat med hänsyn till enskilds rätt eller är nödvändigt från allmän synpunkt, förenas med villkor om att bevismaterialet ska återlämnas till Sverige när det inte längre behövs för det förfarande som utredningsordern avser eller vid en annan tidpunkt som åklagaren eller domstolen efter samråd med myndigheten i den andra staten bestämmer.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överlämnandet av inhämtat bevismaterial. Bestämmelserna har sin grund i artikel 13 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.15.

Enligt huvudregeln i *första stycket* ska inhämtat bevismaterial utan onödigt dröjsmål överlämnas till myndigheten i den andra staten. Undantag kan komma i fråga i vissa fall när åklagarens verkställbarhetsförklaring prövas av tingsrätten (39 §) eller när den utfärdande myndigheten begärt att materialet ska vara kvar i Sverige (40 §). Den instans som enligt 8 § är behörig att handlägga utredningsordern ansvarar för att bevismaterialet överlämnas. I samband med överlämnandet av föremål eller handlingar som har tagits i beslag bör åklagaren informera den andra statens behöriga myndighet om att verkställbarhetsförklaringen kan komma att prövas av domstolen efter det att överlämnande har skett.

Enligt *andra stycket* får åklagaren eller domstolen begära att överlämnat material återlämnas till Sverige när det är påkallat med hänsyn till enskilds rätt eller nödvändigt från allmän synpunkt. Är det fråga om överlämnande av föremål som tagits i beslag eller av originalhandlingar, bör utgångspunkten vara att föremålet ska återlämnas till Sverige. Exempel på när ett återlämnande däremot framstår som obehövligt är, förutom när det är fråga om överlämnande av protokoll från ett förhör eller en annan bevisupptagning, om det material som överlämnats är föremål som ingen har något intresse av att återfå. Återlämnande ska som huvudregel ske när föremålet inte längre behövs i den utfärdande staten. Den svenska åklagaren eller domstolen kan dock komma överens med den utländska myndigheten om att återlämnande ska ske vid en annan tidpunkt, t.ex. om föremål som är beslagtagna i en svensk förundersökning tillfälligt lånas ut. Om det visar sig att den överenskomna tiden behöver ändras, kan en ny överenskommelse träffas om tidpunkt för återlämnande. Vidare kan myndigheterna komma överens om att återlämnande ska ske till en annan svensk myndighet än den som överlämnat bevismaterialet.

39 § Ett överlämnande av inhämtat bevismaterial ska skjutas upp i avvaktan på domstolens prövning, om

1. materialet inte har överlämnats när den som har drabbats av beslaget begär domstolens prövning av verkställbarhetsförklaringen enligt 32 § första stycket,

2. åklagaren ska anmäla ett verkställt beslag till domstolen enligt 32 § andra stycket, eller

3. åklagaren har meddelat en verkställbarhetsförklaring med stöd av 10 § och domstolen inte har fastställt förklaringen.

Trots första stycket ska bevismaterialet överlämnas omedelbart om det finns särskilda skäl. Detta gäller inte om överlämnandet skulle medföra allvarlig skada för den som drabbas av åtgärden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för att i vissa fall skjuta upp ett överlämnande av inhämtat bevismaterial. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.15.

I *första stycket* anges i vilka situationer frågan om att skjuta upp överlämnandet av inhämtat bevismaterial aktualiseras. Första punkten avser den situationen att den som drabbats av ett beslag i anledning av en verkställbarhetsförklaring har begärt domstolens prövning av förklaringen innan det beslagtagna föremålet har överlämnats till den andra staten (se 32 § första stycket). I de fall åklagaren har en indikation på att en prövning i domstol kommer att begäras, bör han eller hon kunna avvakta ett par dagar för att se om någon sådan begäran görs. Andra punkten avser de fall när åklagaren har verkställt en verkställbarhetsförklaring för beslag som avser ett skriftligt meddelande enligt 27 kap. 2 § andra stycket 2–8 rättegångsbalken. Den tredje och sista punkten rör de situationer när åklagaren med stöd av 10 § har meddelat en verkställbarhetsförklaring angående ett hemligt tvångsmedel och domstolen inte fastställt förklaringen.

För samtliga dessa situationer gäller som huvudregel att överlämnande kan ske först efter det att domstolen har meddelat en verkställbarhetsförklaring, eller fastställt den förklaring som meddelats av åklagaren. Är det fråga om en verkställbarhetsförklaring som avser beslag bör överlämnande av föremålet eller handlingarna, med det undantag som gäller i vissa fall enligt andra stycket, inte ske förrän domstolens beslut fått laga kraft. För de fall åklagaren med stöd av 10 § meddelat en verkställbarhetsförklaring avseende hemliga tvångsmedel bör dock överlämnande av inhämtat material kunna ske så snart domstolen har fastställt förklaringen. Det innebär t.ex. att åklagaren då kan skicka över upptagningar eller uppteckningar från avlyssningen som skett med stöd av förklaringen, eller besluta om att verkställighet ska ske genom omedelbar överföring enligt 34 § 1.

Enligt *andra stycket* måste inhämtat bevismaterial i vissa fall överlämnas omedelbart trots att någon av de situationer som anges i första stycket föreligger. Det gäller om det finns särskilda skäl för ett omedelbart överlämnande. Sådana skäl får anges av den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten. Bestämmelsen bygger på artikel 13.2 i direktivet där det föreskrivs att ett överlämnande inte får skjutas upp om den utfärdande myndigheten angett tillräckliga skäl för att ett omedelbart överlämnande är absolut nödvändigt för att man ska kunna garantera ett korrekt genomförande av utredningen eller skyddet av individuella rättigheter. Skälen bör således vara starka och en allmän

hänvisning till att det är bråttom kan inte godtas. Exempel på när en tillämpning av bestämmelsen kan aktualiseras är när bevismaterialet är tänkt att användas som bevisning vid en nära förestående rättegång som inte kan skjutas upp eller när en annan mycket brådskande utredningsåtgärd, som är beroende av att bevismaterialet är tillgängligt, måste vidtas.

I andra stycket finns också en bestämmelse som innebär en möjlighet att invänta domstolens prövning även i de fall där det i och för sig föreligger särskilda skäl för ett omedelbart överlämnande. Det får ske om ett överlämnande skulle medföra allvarlig skada för den som drabbas av åtgärden. I flertalet fall bör en situation där ett överlämnande kan antas medföra skada för enskilda intressen kunna lösas genom att nödvändiga villkor och användningsbegränsningar ställs upp. Det kan emellertid uppkomma situationer då den enskildes intresse av att materialet inte lämnas över till en annan stat måste anses väga tyngre än det skäl för ett omedelbart överlämnande som angetts i utredningsordern. Ett exempel kan vara att den skada som kan drabba den enskilde är irreparabel. I sådana fall ska således överlämnande skjutas upp i avvaktan på domstolens ställningstagande.

40 § Om den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten, med anledning av en utredningsorder för beslag, har begärt att det bevismaterial som har inhämtats ska stanna kvar i Sverige, ska åklagaren eller domstolen bestämma hur länge verkställigheten av utredningsordern ska bestå. Tiden för verkställigheten av utredningsordern får förlängas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet när inhämtat bevismaterial ska stanna kvar i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.15.

Om den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten begär att bevismaterial som inhämtats i anledning av en utredningsorder som avser beslag ska stanna kvar i Sverige, ska ett beslut fattas om hur länge verkställigheten ska bestå. Att en myndighet i vissa fall kan begära att bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige framgår av artikel 32.3. Det kan t.ex. vara fråga om ett beslagtaget föremål som är svårt att frakta och därför måste finnas kvar i Sverige till dess föremålet inte längre behövs i det utländska förfarandet. En annan situation då en tillämpning av bestämmelsen aktualiseras är när materialet ska stanna kvar i Sverige i avvaktan på en begäran om överlämnande som kommer att översändas i ett senare skede.

En verkställbarhetsförklaring avseende beslag meddelas av åklagare (8 § tredje stycket). Åklagaren bör meddela beslut i fråga om verkställighetens varaktighet så snart utredningsordern har verkställts, om inte förklaringen vid den tidpunkten prövas av domstol. De situationer när det blir aktuellt för domstol att meddela beslut i frågan är när domstolen fastställer åklagarens verkställbarhetsförklaring angående beslag.

I de fall bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige ska den utfärdande myndigheten ange när den beräknar att åtgärden kommer att hävas eller att en begäran om överlämnande kommer att göras (se artikel 32.4 och formuläret i bilaga A till direktivet, avsnitt H3). När åklagaren eller

domstolen fastställer tiden för verkställighetens varaktighet bör utgångspunkten vara den tid som den andra staten anger i detta avseende. Vidare bör beaktas hur ingripande åtgärden är för den som drabbats av beslaget. Även andra, enskilda och allmänna, intressen bör kunna beaktas. De hänsyn till proportionalitet som är avgörande för tvångsmedelsanvändning i ett inhemskt förfarande bör i lika hög grad vara vägledande vid den prövning som sker enligt förevarande bestämmelse.

Det är främst vid verkställighet av en utredningsorder enligt artikel 32 som en begäran om att bevismaterialet ska stanna kvar i Sverige kommer att framställas. Det kan dock inte uteslutas att det kan komma att ske även avseende en mindre brådskande utredningsorder för beslag, som utfärdats utan tillämpning av den artikeln. Bestämmelsen är därför tillämplig i samtliga fall när behörig myndighet i den andra medlemsstaten begär att material, som inhämtats i anledning av en utredningsorder för beslag, ska stanna kvar i Sverige.

I 41 § första stycket 2 finns en bestämmelse om upphävande av verkställbarhetsförklaringen i de fall det bedöms att det inte längre finns skäl för att verkställigheten ska bestå.

Upphävande av en verkställbarhetsförklaring

41 § En verkställbarhetsförklaring ska utan dröjsmål upphävas, om

1. det framkommer omständigheter som medför att utredningsordern inte skulle ha erkänts om omständigheterna hade förelegat eller varit kända när verkställbarhetsförklaringen meddelades,

2. det inte finns tillräckliga skäl för att verkställigheten av en utredningsorder ska bestå enligt 40 §,

3. den utredningsåtgärd som utredningsordern avser inte kan verkställas i Sverige, eller

4. utredningsordern återkallas.

En verkställbarhetsförklaring som avser en utredningsorder som handläggs av domstol enligt 8 § första stycket upphävs av domstolen. Detsamma gäller i de fall domstolen prövar om verkställbarhetsförklaringen ska upphävas enligt första stycket 2. I övriga fall upphävs verkställbarhetsförklaringen av åklagare. Åklagaren får begära att domstolen prövar frågan om upphävande i de fall domstolen har meddelat eller fastställt verkställbarhetsförklaringen och upphävandet ska ske med stöd av första stycket 1. Beslut om att upphäva en verkställbarhetsförklaring ska innehålla skälen för beslutet.

När bevismaterial, som har överlämnats till en behörig myndighet i en annan medlemsstat med anledning av en utredningsorder för beslag, återlämnas till Sverige med stöd av 38 § andra stycket, ska åklagaren upphäva verkställbarhetsförklaringen.

Om en verkställbarhetsförklaring upphävs, ska de verkställighetsåtgärder som vidtagits återgå, så långt det är möjligt.

Paragrafen innehåller vissa särskilda bestämmelser om upphävande av en verkställbarhetsförklaring. Övervägandena finns i avsnitt 8.8.

I *första stycket* anges de situationer som ska leda till att en verkställbarhetsförklaring upphävs. Vidare anges att upphävande ska ske utan dröjsmål.

Enligt *första punkten* ska förklaringen upphävas om det framkommer att utredningsordern inte borde ha erkänts i Sverige. Punkten avser dels

sådana omständigheter som visserligen förelåg, men som var okända, vid tidpunkten för prövningen av frågan om erkännande och verkställighet, dels omständigheter som uppstått därefter. Ett typfall är att den omständighet som framkommer hade utgjort grund för att vägra erkännande enligt 5 §, om den hade varit känd eller förelegat när verkställbarhetsförklaringen meddelades. Upphävande kan t.ex. ske om det visar sig att det föreligger immunitet eller att en verkställighet skulle äventyra enskilda personers säkerhet. Vidare avses den situationen att någon av de särskilda förutsättningar som anges i 2–4 §§ inte längre är uppfylld, t.ex. att det inte längre föreligger tillräckliga skäl för hemlig rumsavlyssning. Det går inte heller att utesluta att det kan bli aktuellt att tillämpa en fakultativ vägransgrund, t.ex. om det visar sig att en straffröskel som gäller för en viss åtgärd enligt svensk rätt inte är uppfylld eller att det finns en tidigare meddelad dom för samma gärning som avses i utredningsordern.

Av *andra punkten* följer att en verkställbarhetsförklaring som avser beslag, när beslagtaget material på begäran av den andra staten finns kvar i Sverige, ska upphävas om det inte längre finns tillräckliga skäl för att verkställigheten ska bestå (se kommentaren till 40 §). Det kan t.ex. bli aktuellt om fortsatt verkställighet bedöms stå i strid med proportionalitetsprincipen.

I *tredje punkten* regleras den situationen att verkställigheten av åtgärden möter praktiska hinder, t.ex. att föremål som ska tas i beslag inte längre finns i landet eller att en person som skulle höras inför domstol inte finns kvar i Sverige. Ett annat exempel kan vara att den adress som en hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation avser, inte längre är i bruk.

Enligt den *fjärde punkten* ska den andra statens återkallelse av utredningsordern medföra att verkställbarhetsförklaringen upphävs. Det gäller oberoende av vilka skäl som föranlett återkallelsen. Även ett besked från den andra statens behöriga myndighet om att utredningsåtgärden inte längre behövs ska betraktas som en återkallelse. Exempel på en sådan situation är att den myndigheten, i de fall inhämtat bevismaterial fortfarande finns i Sverige, begär att en verkställbarhetsförklaring avseende beslag ska hävas eller informerar åklagaren om att det utländska beslutet om beslag har hävts. Sker en återkallelse innan frågan om erkännande och verkställighet har prövats, ska ärendet avskrivas.

Andra stycket innehåller bestämmelser om behörighet att besluta om upphävande. Av stycket följer att domstolen upphäver en verkställbarhetsförklaring som meddelats i anledning av en utredningsorder för bevisupptagning vid domstol eller förhör genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring när sådant förhör ska ske i domstol. Även när domstolen vid sin prövning enligt andra punkten i första stycket finner att det inte finns tillräckliga skäl för att verkställigheten av en utredningsorder ska bestå, ska domstolen upphäva verkställbarhetsförklaringen. I övriga fall upphävs förklaringen av åklagare. Det innebär bl.a. att åklagare upphäver en verkställbarhetsförklaring som avser hemliga tvångsmedel eller beslag trots att domstolen meddelat eller fastställt förklaringen. Åklagaren kan emellertid begära domstolens prövning av upphävandet i de fall domstolen har meddelat eller fastställt

verkställbarhetsförklaringen och upphävandet ska ske med stöd av första stycket första punkten. Detta kan ske om det råder tveksamhet om huruvida en viss vägransgrund är tillämplig eller huruvida de förutsättningar som gäller för åtgärden enligt rättegångsbalken är uppfyllda. När åklagaren beslutar om hävande av en verkställbarhetsförklaring avseende ett tvångsmedel som meddelats eller fastställts av domstolen, ska domstolen informeras om detta. Andra stycket innehåller även en bestämmelse om att beslut om upphävande ska motiveras.

Om bevismaterial har överlämnats med begäran om att det ska återlämnas, ska verkställbarhetsförklaringen, enligt *tredje stycket*, upphävas av åklagare så snart materialet återlämnats. Upphävande av verkställbarhetsförklaringen ska endast ske beträffande material som har inhämtats i anledning av en utredningsorder för beslag. Bestämmelsen kommer inte att tillämpas av domstolen.

Av *fjärde stycket* framgår att ett beslut om upphävande av verkställbarhetsförklaringen innebär att de verkställighetsåtgärder som har vidtagits ska återgå. Bestämmelsen aktualiseras framför allt när utredningsordern avser beslag.

4 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

1 § Domstolens beslut enligt 2 kap. 5, 14 och 16 §§. Vid överklagande gäller vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för beslut angående den åtgärd som avses i utredningsordern.

Ett beslut i fråga om att utfärda en europeisk utredningsorder får inte överklagas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om möjligheten till att överklaga vissa beslut av domstol. Bestämmelserna grundar sig på artikel 14 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.1 och 9.1.2.

Enligt *första stycket* får domstolens beslut i fråga om förutsättningarna för att vidta en åtgärd enligt 2 kap. 5 § överklagas på det sätt som gäller för beslut angående den åtgärd som avses i utredningsordern. De utredningsåtgärder som avses med hänvisningen till 2 kap. 5 § är kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken, hemliga tvångsmedel enligt 27 kap. rättegångsbalken och rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. Vidare omfattas också beslut som domstolen fattat i fråga om en utredningsåtgärd som avser husrannsakan enligt 28 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken eller som avser kroppsvisitation och kroppsbesiktning enligt 28 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken. Hänvisningen till 2 kap. 14 och 16 §§ innebär att om domstolen enligt 27 kap. 2 § fjärde stycket och 6 § rättegångsbalken prövat en utredningsorder för beslag eller en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken, kan även dessa beslut överklagas.

Domstolens beslut får alltså överklagas på samma sätt som om beslutet fattats i ett inhemskt mål eller ärende. I rättegångsbalkens 49 kap. finns bestämmelser om möjligheten att överklaga tingsrättens beslut. Enligt 49

kap. 5 § 6 får domstolens beslut under rättegång överklagas i fråga om utredningsåtgärder som motsvarar åtgärder enligt 25–28 kap. rättegångsbalken.

Av *andra stycket* framgår att ett beslut i fråga om att utfärda en europeisk utredningsorder inte får överklagas. Som framgår av bestämmelsen i första stycket är möjligheten till rättslig prövning i stället kopplad till den utredningsåtgärd som utredningsordern avser. I de fall domstolen utfärdar en utredningsorder pågår ett mål enligt rättegångsbalken. Det innebär, trots vad som nu sagts, en möjlighet för part att med stöd av 49 kap. 7 § rättegångsbalken överklaga domstolens beslut, i de fall en utredningsorder utfärdas i Sverige och part anser att den utredningsåtgärd som avses medför att handläggningen av målet fördröjs. Däremot kan ett överklagande inte avse skälen för att utfärda en utredningsorder.

2 § Domstolens beslut enligt 3 kap. 9, 32 och 33 §§ får överklagas. Vid överklagande gäller vad som är föreskrivet i rättegångsbalken eller annan författning för beslut angående en åtgärd som motsvarar den åtgärd som avses i utredningsordern. Domstolens beslut enligt 3 kap. 25 § får överklagas på det sätt som gäller enligt rättegångsbalken.

Övriga beslut i fråga om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får inte överklagas.

I paragrafen finns bestämmelser om överklagande i vissa fall av domstolens beslut i fråga om erkännande och verkställighet i Sverige av en europeisk utredningsorder. Bestämmelserna grundar sig på artikel 14 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.1 och 9.1.3.

Enligt *första stycket* får domstolens beslut i fråga om erkännande och verkställighet enligt 3 kap. 9, 32 och 33 §§ överklagas på det sätt som gäller enligt rättegångsbalken eller annan författning för beslut angående en åtgärd som motsvarar den åtgärd som avses i utredningsordern. De åtgärder som avses är kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken samt husrannsakan och andra åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken. Vidare omfattas domstolens beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning samt rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. De beslut som domstolen fattar med stöd av 3 kap. 9 § första stycket inkluderar även de beslut som fattas efter det att åklagaren har anmält en verkställbarhetsförklaring beträffande hemliga tvångsmedel som har meddelats med stöd av 3 kap. 10 §. Slutligen kan domstolens prövning av en verkställighet av ett beslag (3 kap. 32 §) eller en åtgärd enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken (3 kap. 33 §) överklagas. De uppräknade åtgärderna motsvarar de beslut av domstolen som enligt 1 § får överklagas i de fall där Sverige är utfärdande stat.

När det gäller omfattningen av prövningen får skälen för att utfärda en utredningsorder inte prövas, vilket följer av artikel 14.2 i direktivet. Prövningen ska begränsas till om förutsättningarna för erkännande och verkställighet var uppfyllda, t.ex. om en vägransgrund borde ha tillämpats eller om en sådan grund inte borde ha utgjort skäl för att vägra

erkännande och verkställighet. När det gäller hemliga tvångsmedel ska enligt 3 kap. 4 § de förutsättningar som gäller för dessa åtgärder enligt 27 kap. rättegångsbalken vara uppfyllda för att en utredningsorder ska erkännas och verkställas i Sverige. Ett överklagande i dessa fall kan alltså utöver en prövning av om en vägransgrund är tillämplig även omfatta de förutsättningar som gäller enligt rättegångsbalken för den åtgärd som avses.

Av *andra stycket* framgår att andra beslut än de som anges i första stycket inte får överklagas. Detta innebär att de beslut som åklagare kan fatta utan att de ska eller får underställas domstolens prövning inte kan överklagas. Det bör dock noteras att detta inte utesluter möjligheten att begära överprövning av en åklagares beslut. Inte heller domstolens beslut med anledning av en utredningsorder som avses i 8 § första stycket kan överklagas.

Villkor om användningsbegränsningar

3 § Om en behörig myndighet i en annan medlemsstat enligt denna lag har överlämnat bevismaterial eller andra uppgifter på villkor som begränsar möjligheterna att använda bevismaterialet eller uppgifterna, ska svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldigheten för svenska myndigheter att följa villkor om användningen av bevisning eller andra uppgifter som överlämnats till Sverige till följd av en utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Utgångspunkten är att den bevisning eller andra uppgifter som överlämnas till svenska myndigheter i anledning av en utredningsorder kan användas fritt. Vissa begränsningar beträffande personuppgifter följer av lagen (2013:329) med vissa bestämmelser om skydd för personuppgifter vid polissamarbete och straffrättsligt samarbete inom Europeiska unionen. Om överlämnandet av bevisningen eller andra uppgifter förenas med villkor som begränsar möjligheterna att använda dessa utöver vad som följer av nämnda lag, ska svenska myndigheter följa dessa villkor. Detta ska ske oavsett vad som följer av lag eller annan författning. Det kan t.ex. röra sig om att bevisningen eller uppgifterna får användas endast för vissa ändamål eller måste gallras efter en viss tid. Ett annat villkor kan vara att bevisningen eller uppgifterna får användas först vid en viss tidpunkt. En konsekvens av detta kan bli att de skyldigheter som svenska myndigheter har att agera när viss information finns tillgänglig får vika till följd av uppställda villkor.

4 § Överlämnande av bevismaterial eller andra uppgifter till en myndighet i en annan medlemsstat enligt denna lag, får förenas med villkor som begränsar möjligheterna att använda bevismaterialet eller uppgifterna, om det är motiverat med hänsyn till enskilds rätt eller är nödvändigt från allmän synpunkt.

I 3 kap. 38 § andra stycket finns särskilda bestämmelser om uppställande av villkor.

I paragrafen finns bestämmelser om möjligheten för svensk domstol eller åklagare att uppställa villkor för användning av bevismaterial eller uppgifter som överlämnas till myndighet i den andra medlemsstaten. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Enligt *första stycket* får villkor om användningsbegränsningar ställas upp om det är motiverat med hänsyn till enskilds rätt eller nödvändigt från allmän synpunkt. Möjligheten att ställa upp villkor gäller allt material och all information som överlämnas. Exempel på när begränsningar bör ställas upp med hänsyn till enskilds rätt är när handlingar som ska överlämnas innehåller uppgifter om affärshemligheter som skulle kunna vara till skada för den enskilde om de röjdes eller att materialet är skyddat av upphovsrätt. Ett annat exempel är när material överlämnas som inhämtats genom hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig kamerövervakning. Enligt svenska regler ska sådant material förstöras senast när domen fått laga kraft, vilket gör att det kan finnas skäl att uppställa villkor om att material av det slaget ska förstöras när det rättsliga förfarandet är avslutat i den andra staten (jfr prop. 1999/2000:61 s. 147). Som exempel på fall där villkor kan vara nödvändigt från allmän synpunkt kan nämnas situationen att materialet innehåller uppgifter som enligt svensk rätt skulle omfattas av förundersökningssekretess.

I *andra stycket* finns en erinran om att särskilda bestämmelser i fråga om uppställande av villkor finns i 3 kap. 38 § andra stycket.

5 § På begäran av en behörig myndighet i den andra medlemsstaten får undantag medges från villkor i 4 §. Undantag medges av den domstol som har ställt upp eller fastställt villkoren. I övriga fall medger åklagare undantag från villkoren.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från villkor som uppställts enligt 4 §. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

På begäran av en myndighet i en annan medlemsstat får det medges undantag från villkor som ställts upp. I de fall där domstol har meddelat eller fastställt verkställbarhetsförklaringen, och villkor ställts upp eller fastställts i förklaringen, ska samma domstol pröva frågan om undantag. I övriga fall ska åklagare pröva om undantag ska medges. Det behöver inte vara samma åklagare som meddelat verkställbarhetsförklaringen som prövar frågan om undantag. Vid bedömningen av om undantag ska medges ska det göras en prövning av om användningsbegränsningarna även fortsättningsvis är motiverade med hänsyn till enskilds rätt eller nödvändiga från allmän synpunkt utifrån de skäl som den andra medlemsstatens myndighet anfört som grund för att undantag ska medges. Om de skäl som låg till grund för villkoren av någon orsak inte längre gäller, bör undantag medges, t.ex. om någon förundersökningssekretess inte längre är aktuell. I fall där de skäl som motiverade användningsbegränsningarna visserligen fortfarande är giltiga, men där skälen för och syftet med begäran om undantag framstår som särskilt starka, bör undantag också kunna medges. Som exempel kan nämnas att materialet syftar till att användas i en utredning avseende särskilt allvarlig brottslighet.

Gemensamma bestämmelser om överförande av en frihetsberövad person

Immunitet

6 § En frihetsberövad person som med stöd av denna lag förs över till Sverige får inte lagföras eller berövas sin frihet eller på annat sätt underkastas inskränkning i denna på grund av handling, underlåtenhet eller dom som härrör från tiden före inresan till Sverige och som inte har angetts i utredningsordern.

Om någon som har överförts till Sverige enligt första stycket släpps fri efter en begäran från behörig myndighet i den andra medlemsstaten, upphör immuniteten enligt första stycket, om personen stannar kvar i Sverige mer än 15 dagar. Detsamma gäller om han eller hon återvänder hit efter att ha lämnat landet.

I paragrafen finns bestämmelser om immunitet i samband med ett överförande av en frihetsberövad person. Bestämmelserna grundar sig på artiklarna 22.8, 22.9 och 23.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.1.

Av *första stycket* följer att den som med stöd av en europeisk utredningsorder som har utfärdats i Sverige eller i en annan medlemsstat förs över till Sverige inte får lagföras eller berövas sin frihet eller på annat sätt underkastas inskränkning i denna frihet här på grund av handling, underlåtenhet eller dom som härrör från tiden före överförandet. Personen kan således inte åtalas för ett brott som ligger i tiden före inresan till Sverige. Inte heller är det möjligt att verkställa en frihetsberövande påföljd avseende en tidigare dom. Däremot får ett fortsatt frihetsberövande ske på grund av den dom eller det beslut som anges i utredningsordern.

Denna immunitet är dock begränsad, vilket framgår av *andra stycket*. Om den andra medlemsstatens myndighet begär att personen ska släppas fri och personen stannar kvar i Sverige i mer än femton dagar efter det att frihetsberövandet upphört, gäller inte immuniteten enligt första stycket. Immuniteten gäller inte heller om den frihetsberövade personen återvänder till Sverige efter att först ha lämnat landet.

Transitering

7 § Om det begärs ska Polismyndigheten bevilja tillstånd till transitering genom Sverige av en frihetsberövad person som ska föras över från en medlemsstat till en annan medlemsstat med stöd av en europeisk utredningsorder. Polismyndigheten ska ange under vilka villkor transitering får ske.

Paragrafen innehåller bestämmelser om transitering av en frihetsberövad person genom Sverige. Bestämmelserna grundar sig på artikel 22.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.2

Utgångspunkten för bestämmelserna är att en medlemsstat har utfärdat en utredningsorder för överförande av en frihetsberövad person och han eller hon ska transporteras genom Sverige. I dessa situationer är Polismyndigheten behörig att motta en begäran om en sådan transitering och meddela tillstånd till transport genom Sverige. En förutsättning för att tillstånd ska kunna beviljas är att begäran åtföljs av de handlingar som är nödvändiga för att Polismyndigheten ska kunna besluta i fråga om transitering, t.ex. en kopia på utredningsordern och andra uppgifter som är av betydelse för att kunna genomföra transiteringen, t.ex. uppgifter om

tid och plats. I samband med att tillstånd meddelas ska Polismyndigheten ange under vilka villkor transiteringen får ske, t.ex. att vissa säkerhetsåtgärder behöver vidtas under transiteringen.

Förvar

8 § En frihetsberövad person som med stöd av denna lag förs över till Sverige ska tas i förvar av Polismyndigheten.

Vid en transitering genom Sverige enligt 7 § får Polismyndigheten ta den som överförs i förvar, dock längst under 48 timmar, om det är nödvändigt för att transiteringen ska kunna genomföras.

I paragrafen finns bestämmelser om förvar. Bestämmelserna grundar sig på artikel 22.6 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.4.

Enligt *första stycket* ska en frihetsberövad person som med stöd av lagen förs över till Sverige tas i förvar av Polismyndigheten. Personen ska vara kvar i förvar till dess han eller hon återförs till den andra medlemsstaten, om inte den staten begär att personen ska släppas fri. För förvaret ska bestämmelserna i häkteslagen (2010:611) tillämpas (se 1 kap. 3 § i nämnda lag).

Enligt *andra stycket* får Polismyndigheten även i de fall där tillstånd till transitering genom Sverige har beviljats enligt 7 § ta den som överförs i förvar, men bara om det är nödvändigt för att transiteringen ska kunna genomföras. Ett sådant förvar får inte vara längre än 48 timmar.

Transporter

9 § Polismyndigheten ska se till att en frihetsberövad person förs över till en annan medlemsstat, om det ska ske enligt denna lag.

Polismyndigheten ansvarar för de transporter som behöver ske i Sverige.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvaret för att en person förs över till en annan medlemsstat och för transporter i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.4.

Av *första stycket* framgår att Polismyndigheten är ansvarig för att en frihetsberövad person förs över till en annan medlemsstat, när det ska ske enligt lagen. Ansvaret gäller när personen ska föras över med stöd av en europeisk utredningsorder som har utfärdats i Sverige eller i en annan medlemsstat. Det innebär t.ex. att i samråd med andra statens myndigheter komma överens om hur överförandet faktiskt ska genomföras.

Enligt *andra stycket* ska Polismyndigheten också ansvara för de transporter som behöver ske i Sverige, t.ex. från en anstalt till en flygplats.

Skadestånd

10 § Om en utländsk tjänsteman vid verkställigheten av en utredningsorder utför uppgifter i Sverige, ska svenska staten, i stället för den andra medlemsstatens myndighet eller tjänstemannen, ersätta skada som uppkommer i samband med verkställigheten i Sverige och som den andra medlemsstatens myndighet eller tjänstemannen skulle ha varit skyldig att ersätta enligt svensk

lag. Svenska staten ska dock inte ersätta skada som drabbar den andra medlemsstatens myndighet eller tjänstemannen.

Paragrafen innehåller bestämmelser som reglerar vad som gäller i fråga om utländsk myndighet eller tjänstemans skadeståndsansvar när tjänstemannen bistår med verkställigheten av en utredningsorder i Sverige. Bestämmelserna grundar sig på artikel 18 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.2.

Svenska staten ska ersätta de skador som en utländsk tjänsteman vållar när han eller hon befinner sig i Sverige i samband med verkstigheten av en åtgärd i anledning av en utredningsorder. Prövningen av om skadeståndsskyldighet föreligger och skadans omfattning ska bedömas enligt vad som gäller enligt svenska regler, vilket medför att bestämmelserna i skadeståndslagen (1972:207) blir tillämpliga. De utlägg den svenska staten har haft med stöd av denna paragraf får sedan återkrävas från den andra staten. Av paragrafen framgår vidare att svenska staten inte ska ersätta skador som drabbar den utländska tjänstemannen eller myndigheten.

11 § Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar ska inte vara tillämpliga när skadorna vållas i en annan medlemsstat i samband med verkställighet av en utredningsorder i den staten.

I paragrafen finns en bestämmelse om skadestånd när svenska tjänstemän bistår vid verkställigheten av en utredningsorder i en annan medlemsstat. Bestämmelsen grundar sig på artikel 18 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.2.

Av bestämmelsen framgår att ersättningsskyldigheten för svenska staten inte gäller för skador som svenska tjänstemän vållar vid verkställigheten av en utredningsorder i en annan medlemsstat. Bestämmelsen syftar till att undvika att en skadelidande vänder sig direkt mot den svenska staten med anspråk på ersättning för en skada som en svensk tjänsteman vållat i en annan medlemsstat. I stället ska den skadelidande vända sig till myndigheterna i den medlemsstat där utredningsordern har verkställts.

Underrättelse om hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Underrättelse till en annan medlemsstat

12 § Om beslut har meddelats i Sverige om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i en annan medlemsstat från vilken det inte behövs något bistånd för att genomföra åtgärden, ska åklagaren underrätta den medlemsstaten om beslutet.

Underrättelsen ska lämnas innan avlyssningen eller övervakningen påbörjas, om det vid denna tidpunkt är känt att telefonnumret, adressen eller den elektroniska kommunikationsutrustningen kommer att användas eller finnas i den andra medlemsstaten. I annat fall ska underrättelse lämnas så fort åklagaren får kännedom om detta, även om det sker efter det att avlyssningen eller övervakningen är avslutad.

Om den andra medlemsstaten, inom 96 timmar efter det att dess behöriga myndighet tog emot en underrättelse enligt första stycket, har anmält att

avlyssningen eller övervakningen inte får utföras eller att den ska avslutas, ska åklagaren utan dröjsmål upphäva det beslut som avses i första stycket. Villkor som den andra medlemsstaten i en sådan anmälan ställer upp för användningen av uppgifter som har inhämtats, ska svenska myndigheter följa, oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

I paragrafen finns bestämmelser om underrättelse till en annan medlemsstat om hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Paragrafen grundar sig på artikel 31 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.7.1.

I *första stycket* föreskrivs en skyldighet för åklagaren att underrätta en medlemsstat om en hemlig avlyssning eller hemlig övervakning i en annan medlemsstat. Någon utredningsorder har i den situation som avses inte utfärdats utan det rör sig om ett inhemskt beslut enligt 27 kap. rättegångsbalken. Avlyssningen eller övervakningen sköts av svenska myndigheter (se dock 2 kap. 17 § andra stycket). Avlyssningen eller övervakningen sker således på en annan stats territorium utan att något bistånd behövs från den stats myndigheter.

Enligt *andra stycket* ska underrättelse lämnas innan avlyssningen eller övervakningen påbörjas. Detta förutsätter dock att det är känt för åklagaren att t.ex. den adress som avlyssningen eller övervakningen avser kommer att användas på en annan stats territorium. I övriga fall får åklagaren lämna underrättelse så fort han eller hon får kännedom om detta. Underrättelseskyldigheten gäller även om åklagaren får kännedom om att t.ex. avlyssning har skett på en annan stats territorium först efter det att avlyssningen är avslutad.

I *tredje stycket* föreskrivs en skyldighet att efterleva de krav som den andra medlemsstaten ställer upp. Om den andra medlemsstatens behöriga myndigheter efter en underrättelse inte hör av sig inom 96 timmar, finns inte några hinder mot att avlyssningen eller övervakningen påbörjas eller fortsätter. Om den andra staten däremot inom denna tidsfrist anmäler att åtgärden inte får vidtas, ska detta respekteras. Avlyssningen eller övervakningen får då inte påbörjas. Om åtgärden redan har påbörjats, måste den avslutas. Åklagaren ska då med stöd av 27 kap. 23 § rättegångsbalken upphäva beslutet. Den andra staten kan också ange att inhämtade uppgifter inte får användas, eller endast får användas på vissa villkor. De begränsningar avseende användningen av uppgifterna som den andra staten har ställt upp ska följas, oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning. Uppgifter får således inte i strid mot uppställda villkor användas i förundersökningen eller åberopas som bevis.

Underrättelse till Sverige

13 § En underrättelse från en behörig myndighet i en annan medlemsstat om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i Sverige, utan bistånd av en svensk myndighet, ska lämnas till behörig åklagare.

Underrättelsen ska vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga C till Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU, i den ursprungliga lydelsen.

Med anledning av underrättelsen ska ställning tas till om tillstånd till avlyssningen eller övervakningen ska meddelas. Ärendet om tillstånd handläggs av åklagare.

I paragrafen finns bestämmelser om underrättelser som översänts till Sverige enligt artikel 31 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 9.7.2.

Av *första stycket* framgår att vid en hemlig avlyssning eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i Sverige ska en underrättelse om detta översändas till behörig åklagare i Sverige. Det är inte fråga om någon utredningsorder. Det är en underrättelse om en åtgärd som en annan medlemsstat vidtar utan något biträde från svensk myndighet. Information om vilken åklagare som är behörig kommer att finnas tillgänglig för den andra medlemsstatens myndighet bl.a. på det europeiska rättsliga nätverkets webbplats (artikel 33.4). Eftersom en eventuell anmälan om att avlyssningen eller övervakningen inte får genomföras eller måste avslutas ska lämnas senast inom 96 timmar från det att åklagaren mottog underrättelsen (se 15 §), ska åklagaren bekräfta mottagandet av underrättelsen och då även ange tidpunkt för mottagandet.

Andra stycket innehåller en föreskrift om hur underrättelsen ska vara utformad. Finns det sådana brister i underrättelsen att det inte är möjligt att pröva tillståndsfrågan, bör åklagaren samråda med den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten.

Enligt *tredje stycket* handläggs det tillståndsärende som föranletts av underrättelsen av åklagaren.

14 § För ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation med anledning av en underrättelse enligt 13 § krävs att den gärning som avses i underrättelsen motsvarar ett brott enligt svensk lag och att övriga förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd i en svensk förundersökning eller rättegång i brottmål är uppfyllda.

Åklagaren ska pröva om förutsättningarna enligt första stycket är uppfyllda och, om så är fallet, överlämna ärendet till domstolen för prövning av frågan om tillstånd till avlyssningen eller övervakningen. Åklagaren eller domstolen ska i förekommande fall även pröva om villkor ska ställas upp enligt 15 § andra stycket. Domstolens beslut får inte överklagas.

I fråga om behörig domstol och handläggningen av ett ärende enligt andra stycket tillämpas 3 kap. 11 och 12 §§. Beslut om att inte tillåta avlyssningen eller övervakningen och om att ställa upp villkor ska innehålla skälen för beslutet.

I paragrafen anges dels förutsättningarna för att tillåta en annan medlemsstats avlyssning eller övervakning på svenskt territorium, dels vem som är behörig att pröva tillståndsfrågan. Övervägandena finns i avsnitt 9.7.2.

Av *första stycket* framgår att avlyssningen eller övervakningen endast kan tillåtas om förutsättningarna för att vidta motsvarande åtgärd i ett liknande svenskt ärende är uppfyllda.

Enligt *andra stycket* ska åklagaren pröva om förutsättningarna för avlyssningen eller övervakningen är uppfyllda. Finner åklagaren att så är fallet, ska han eller hon överlämna till domstolen att pröva om åtgärden ska tillåtas. Finner åklagaren däremot att förutsättningar för att tillåta avlyssningen eller övervakningen saknas, ska han eller hon anmäla till den andra staten att åtgärden inte är tillåten. Om åklagaren eller domstolen finner att avlyssningen eller övervakningen inte kan tillåtas

ska även prövningen omfatta vilka villkor som enligt 15 § andra stycket ska meddelas för de uppgifter som redan har hämtats in.

Av *tredje stycket* framgår vilken domstol som är behörig att pröva frågan om tillstånd. Vidare framgår att vid domstolens prövning gäller samma förfaranderegler som när åklagaren begär domstolens tillstånd till motsvarande åtgärd enligt rättegångsbalkens regler. Detta innebär t.ex. att bestämmelserna i 27 kap. 26 och 28–30 §§ rättegångsbalken ska tillämpas. En skillnad i förhållande till den prövning som görs vid en direkt tillämpning av rättegångsbalkens bestämmelser om motsvarande åtgärd är att domstolens beslut inte får överklagas. I stycket anges också att beslut att inte tillåta avlyssningen eller övervakningen ska motiveras. Detsamma gäller de eventuella villkor som ställs upp som redan har hämtats in genom avlyssningen eller övervakningen.

15 § En prövning enligt 14 § andra stycket ska ske utan dröjsmål, så att åklagaren, om tillstånd inte meddelas, inom 96 timmar efter det att underrättelsen togs emot, kan anmäla till den andra medlemsstatens behöriga myndighet att avlyssningen eller övervakningen inte är tillåten.

Om avlyssningen eller övervakningen vid tidpunkten för anmälan redan har påbörjats eller avslutats, ska åklagaren i anmälan även ange att uppgifter som redan har tagits eller tecknats upp inte får användas eller får användas endast på de villkor som domstolen eller åklagaren ställer upp.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tidsfrist för beslut och om anmälan till den andra medlemsstaten. Övervägandena finns i avsnitt 9.7.2.

Tidsfristen i *första stycket* gäller såväl när tingsrätten meddelar beslut om att tillstånd inte meddelas, som när åklagare gör det. Meddelas ett beslut om att det saknas förutsättningar för att tillåta åtgärden, ska en anmälan göras till den andra medlemsstaten om att avlyssningen eller övervakningen inte får utföras eller, om den redan påbörjats, att den ska avslutas. Om avlyssningen eller övervakningen har avslutats, får anmälan innebära att åtgärden inte var tillåten. Sådan anmälan ska göras av åklagare, oavsett om det är åklagare eller domstol som meddelat beslutet. Anmälan ska göras inom 96 timmar efter det att åklagaren tog emot underrättelsen. Ett beslut att inte tillåta åtgärden måste därför meddelas i sådan tid att åklagaren hinner göra en anmälan inom denna tidsfrist.

Om rätten finner att förutsättningarna för att tillåta avlyssningen eller övervakningen är uppfyllda, behöver varken åklagaren eller domstolen vidta någon mer åtgärd i ärendet. Anmälan till den andra staten ska bara ske om åtgärden inte tillåts. Eftersom det är en åtgärd som vidtas utan inblandning av svensk myndighet är det inte aktuellt att tillämpa rättegångsbalkens regler om granskning av upptagningar och uppteckningar eller om underrättelse till enskild.

Vid en tillämpning av bestämmelserna i *andra stycket* är utgångspunkten att redan inhämtat material inte får användas av den andra medlemsstatens myndigheter. Det kan dock finnas situationer då undantag kan medges. Exempelvis bör materialet få användas för att vidta brådskande åtgärder för att avvärja en överhängande och allvarlig fara för allmän säkerhet. Ett annat exempel kan vara att tillstånd inte kan medges på grund av att avlyssningen eller övervakningen ska pågå under

längre tid än vad som är förenligt med svenska regler. I dessa fall bör det kunna accepteras att redan inhämtat material får användas, men att t.ex. de förutsättningar som gäller för bevarande och förstöring enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken ska gälla. Ett annat villkor kan vara att uppgifter som inhämtats inte får användas till nackdel för den enskilde.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2017.

2. Lagen tillämpas inte i fråga om ett ärende enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar eller lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut som har inletts före ikraftträdandet eller vid en tidpunkt då den andra medlemsstaten inte har genomfört Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området, i den ursprungliga lydelsen.

Frågor om ikraftträdande och behovet av övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 12.

I *första punkten* anges tidpunkten för ikraftträdandet. En utredningsorder som en medlemsstat sänder över till Sverige före ikraftträdandet av lagen får hanteras som en ansökan om bistånd enligt lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar eller lagen om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut.

I *andra punkten* föreskrivs att lagen inte ska tillämpas om ett ärende enligt nämnda lagar har inletts före ikraftträdandet. Ett inlett ärende får handläggas färdigt enligt dessa lagar. Detsamma gäller om ett ärende har inletts vid en tidpunkt då den andra medlemsstaten inte har genomfört direktivet om en europeisk utredningsorder. Det sistnämnda avser den situationen när en svensk åklagare eller domstol behöver hjälp med att vidta en åtgärd i en annan medlemsstat.

13.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol

1 § Har i visst mål eller ärende en utländsk domstol gjort framställning hos en svensk domstol om att det *ska* vidtas någon åtgärd som hör till rättegången, såsom *avläggande* av ed, *hållande* av förhör med part eller upptagande av bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller av skriftligt bevis, och överlämnas framställningen genom Justitiedepartementet till den svenska domstolen, *ska* den begärda åtgärden vidtas i enlighet med denna lag.

Med utländsk domstol *jämställs* i denna lag det europeiska patentverket och annan som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige får göra sådan framställning.

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur *eller lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder* är tillämplig.

Paragrafen innehåller bestämmelser om bevisupptagning åt utländsk domstol.

I paragrafens *tredje stycke* görs ett tillägg om att lagen inte gäller om lagen om en europeisk utredningsorder är tillämplig. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3.

13.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol

1 § I mål eller ärende vid en svensk domstol får domstolen besluta att bevis *skas* tas upp vid en utländsk domstol. Sådan bevisupptagning får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, part under sanningsförsäkran, målsägande eller den som avses i 36 kap. 1 § andra eller tredje stycket rättegångsbalken

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur *eller lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder* är tillämplig.

Paragrafen innehåller bestämmelser om bevisupptagning vid utländsk domstol.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att lagen inte gäller om lagen om en europeisk utredningsorder är tillämplig. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3.

13.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

19 § Vid verkställighet av fängelse räknas strafftiden, när den dömda är häktad eller omhändertagen enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken eller på annan grund intagen i kriminalvårdsanstalt, från den dag då domen får verkställas och i annat fall från den dag då den dömda enligt 10 § tas in i häkte eller kriminalvårdsanstalt eller omhändertas av Polismyndigheten för förpassning.

Den tid som en intagen vistas utanför anstalt enligt 10 kap. 3 § fängelselagen (2010:610), enligt 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål *eller enligt 2 kap. 12 § eller 3 kap. 3 § lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder* ska räknas in i verkställighetstiden. Detsamma gäller den tid som en intagen vistas utanför anstalt med stöd av 9 kap. 1 §, 10 kap. 1, 2 eller 4 § eller 11 kap. 1 § fängelselagen, om inte särskilda skäl talar mot det.

Den tid som den dömda hållits i häkte i målet eller varit omhändertagen enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken efter det att slutlig dom eller beslut däri meddelades, ska räknas in i verkställighetstiden.

Paragrafen innehåller regler om bl.a. att tid som en intagen vistas utanför anstalt ska räknas in i verkställighetstiden.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg för överförande av en frihetsberövad person enligt vissa bestämmelser i lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget innebär att när en person som är

frihetsberövad i Sverige förs över till en annan medlemsstat ska den tid som den frihetsberövade vistas utanför anstalt med stöd av de nämnda bestämmelserna räknas in i verkställighetstiden. Tillägget grundar sig på artikel 22.7 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.3.

13.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

8 kap.

2 a § En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Om skyldighet för värdepapperscentraler och kontoförande institut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att en svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

4 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepapperscentralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*. Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet* ska upphöra

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet eller värdepapperscentralens eller institutets styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första* och *tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

1 kap.

9 § *Denna lag gäller inte om lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder är tillämplig*

Paragrafen är ny och anger att lagen inte gäller om lagen om en europeisk utredningsorder är tillämplig. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3.

I förhållande till en medlemsstat i EU, dock inte i förhållande till Danmark och Irland, kommer lagen om en europeisk utredningsorder i huvudsak att ersätta förevarande lag, men inte i samtliga fall. Den sistnämnda lagen har ett bredare tillämpningsområde än den nya lagstiftningen (se även avsnitt 13.7 och 13.10).

Åtgärder som har ett annat syfte än bevisinhämtning kommer även i fortsättningen behöva hanteras enligt förevarande lag. Det gäller t.ex. hjälp med beslag som syftar till att återställa egendom till rättmätig ägare eller med beslag eller kvarstad som avser att säkerställa en verkställighet av ett beslut om förverkande (se 4 kap. 19 och 23 §§). Lagen ska också tillämpas avseende beslag som sker med tillämpning av 4 kap. 7 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder, eftersom bestämmelserna om beslag i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder (artikel 29) inte ersätts av direktivet. Detsamma gäller beslag som sker med stöd av 3 kap. 8 § lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.

Enligt 5 § första stycket 1 i förevarande kapitel kan bistånd lämnas i administrativa eller andra förfaranden än straffrättsliga förfaranden om det följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. Flertalet av dessa överenskommelser, som reglerar dessa andra förfaranden, ersätts av direktivets bestämmelser i enlighet med artikel 34 i direktivet. Det finns dock vissa överenskommelser som fortfarande kommer att gälla, bl.a. 1997 års konvention om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförbindelser (SÖ 1999:33). Enligt den konventionen ska rättslig hjälp lämnas även i icke straffrättsliga förfaranden mot juridiska personer, vilket även kan inkludera civilrättsliga förfaranden, under förutsättning att det rör sig om gärningar som omfattas av konventionen

(se prop. 1999/2000:61 s. 75). Inte heller artikel 13.2 i den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp från 1959 ersätts av direktivet. Bistånd med uppgifter ur kriminalregister som sker med stöd av den artikeln ska alltså även fortsättningsvis hanteras med stöd av förevarande lag samt lagen (1998:620) om belastningsregister och förordningen (1999:1134) om belastningsregister (jfr prop. 1999/2000:61 s. 181). Det rör sig om uppgifter som ska användas i andra fall än brottmål, t.ex. tillståndsärenden och lämplighetsprövningar som hanteras av eller sker hos myndigheter. Uppgifter ur det svenska belastningsregistret lämnas ut i dessa fall om det finns särskilda skäl (se 24 § förordningen om belastningsregister).

Beträffande vissa ärendetyper kommer lagen om internationell rättslig hjälp även fortsättningsvis att tillämpas. Det rör sig om ärenden som avser skadestånd för felaktiga frihetsberövanden, åtal eller domslut (5 § första stycket 2 i förevarande kapitel) samt ärenden om nåd, uppskov med utdömande eller verkställighet av straff, villkorlig frigivning eller avbrott i verkställighet av straff eller liknande ärenden (6 §). När det gäller ärenden som handläggs gemensamt med brottmål (5 § första stycket 3) ska åtgärder som vidtas för att utreda brott men som även berör ett målsägandanspråk hanteras enligt den nya lagen om en europeisk utredningsorder. Om åtgärden däremot endast avser målsägandanspråket och inte har någon koppling till ansvarsdelen, får förevarande lag tillämpas.

Vissa åtgärder kan ha dubbla syften. Det gäller främst beslag som kan användas för att inhämta bevisning men även för att återställa egendom till rättmätig ägare eller för att säkerställa en verkställighet av ett beslut om förverkande. I fråga om hanteringen av sådana ärenden hänvisas till avsnitt 6.3.3.

13.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar

1 a § *Denna lag gäller inte om lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder är tillämplig.*

I 1 kap. 5 § andra stycket lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder anges att den lagen inte är tillämplig vid inrättande av en gemensam utredningsgrupp eller vid bevisinhämtning inom en sådan grupp.

Paragrafen är ny och reglerar i vilken omfattning den föreslagna lagen om en europeisk utredningsorder ska tillämpas i stället för 2003 års lag om internationellt samarbete. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3 och 6.3.4.

I *första stycket* anges att lagen inte gäller om lagen om en europeisk utredningsorder är tillämplig. I fråga om kontrollerade leveranser (10–14 §§) och brottsutredningar med användning av skyddsidentitet (15–17 §§) gäller den nya lagen om en europeisk utredningsorder om åtgärden berör en annan medlemsstat. Förevarande lag kommer dock även i fortsättningen att tillämpas gentemot Danmark och Irland och

gentemot stater utanför EU. Beträffande kontrollerade leveranser som sker med stöd av konventionen om ömsesidigt bistånd och samarbete mellan tullförvaltningar inom EU:s medlemsstater, som inte ersätts av direktivet om en europeisk utredningsorder (artikel 34), ska aktuell lag tillämpas.

I *andra stycket* upplyses om att i 1 kap. 5 § lagen om en europeisk utredningsorder finns en bestämmelse om att den lagen inte ska tillämpas vid inrättande av en gemensam utredningsgrupp eller vid bevisinhämtning inom en sådan grupp.

13.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

2 kap.

20 § Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Om skyldighet för fondbolag och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabelagen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

20 a § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får *besluta* att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet ska upphöra*.

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första* och *tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finanseringsrörelse

1 kap.

11 § Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

12 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får *besluta* att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller erkännande och verkställighet av europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet ska upphöra*.

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första* och *tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut

1 kap.

1 a § *Denna lag gäller inte om lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder är tillämplig.*

Paragrafen är ny och anger att lagen inte gäller om lagen om en europeisk utredningsorder är tillämplig. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3.

Lagen om en europeisk utredningsorder kommer endast delvis att ersätta förevarande lag, som även omfattar verkställighet av frysningsbeslut som syftar till att säkerställa verkställighet av beslut om förverkande (se 1 kap. 2 § och 2 kap. 1 §). Dessa frysningsbeslut ska även i fortsättningen hanteras enligt lagen om verkställighet av frysningsbeslut. Vidare gäller lagen fullt ut gentemot Danmark och Irland.

I fråga om beslag med dubbla syften, dvs. som syftar såväl till att inhämta bevisning som till att säkerställa verkställighet av ett förverkandebeslut, hänvisas till avsnitt 6.3.3.

13.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat

6 kap.

8 § Ett försäkringsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att ett försäkringsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

9 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får *besluta* att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet ska upphöra*.

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för företaget samt dess styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första* och *tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

1 kap.

12 § Ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet *ska* upphöra.

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första* och *tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13.13 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

9 kap.

2 § Bestämmelser som begränsar möjligheten att använda vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat finns i

1. lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden,
2. lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete,
3. lagen (2000:344) om Schengens informationssystem,
4. lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,
5. lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete,
6. lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar,
7. lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen,
8. lagen (1998:620) om belastningsregister,
9. lagen (2012:843) om administrativt samarbete inom Europeiska unionen i fråga om beskattning,
10. lagen (2013:329) med vissa bestämmelser om skydd för personuppgifter vid polissamarbete och straffrättsligt samarbete inom Europeiska unionen,
11. lagen (2015:63) om utbyte av upplysningar med anledning av FATCA-avtalet,
12. lagen (2015:912) om automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton,
13. lagen (2017:182) om automatiskt utbyte av land-för-land-rapporter på skatteområdet, *och*

14. lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder.

Paragrafen innehåller hänvisningar till bestämmelser i lag som begränsar möjligheten att använda vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

I paragrafen införs en ny punkt 14 som hänvisar till lagen om en europeisk utredningsorder.

18 kap.

6 § Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till ärende enligt 15 § lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar eller enligt lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder, om ärendet rör en brottsutredning som genomförs av en tjänsteman med en i annan stat beslutad skyddsidentitet motsvarande den som avses i 5 § och det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att verksamheten hos de myndigheter som deltar i utredningen motverkas

Paragrafen innehåller bestämmelser om att sekretess gäller för uppgift som hänför sig till ett ärende enligt 15 § lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar, om ärendet rör en brottsutredning som genomförs av tjänsteman med en i annan stat beslutad skyddsidentitet som motsvarar sådan kvalificerad skyddsidentitet som avses i 5 § i förevarande kaptitel.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att samma sekretess gäller för uppgift som hänför sig till ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.7.14.

13.14 Förslaget till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)

10 kap.

6 § I anslutning till en vistelse utanför anstalt enligt 2–4 §§ och 9 kap. 1 § denna lag, 4 kap. 29 och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål samt 2 kap. 12 § och 3 kap. 3 § lagen (2017:000) om en europeisk utredningsorder får en intagen tillfälligt placeras i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att i anslutning till vistelse utanför anstalt i samband med att en i Sverige frihetsberövad person ska föras över till en annan stat, får personen tillfälligt placeras i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att bestämmelsen även får tillämpas i samband med att en i Sverige frihetsberövad person ska föras över till en annan stat enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.4.

13.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster

3 kap.

14 § Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut uppgifter enligt 12 § första stycket, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

15 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första och tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13.16 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

19 kap.

46 § Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt förevarande kapitel i lagen får sådan kunskap som avses i 11 § är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

47 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till *syftet med förbudet*, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att *förbudet* ska upphöra.

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för företaget samt dess styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första* och *tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar

3 kap.

14 § Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att ett institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut uppgifter som avses i 12 §, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

15 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för institutet för elektroniska pengar och den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första och tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder

8 kap.

25 § En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Bestämmelser om skyldighet för AIF-förvaltare och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att en AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren eller institutet, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

26 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas *bara* om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första* och *tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

13.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag

6 kap.

11 § Ett finansiellt holdingföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av en undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att ett finansiellt holdingföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det begärs av en undersökningsledare eller åklagare i vissa fall.

I paragrafen görs ett tillägg som innebär att den uppgiftsskyldighet som föreskrivs i bestämmelsen även ska gälla när uppgifter begärs av en åklagare i ett ärende enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tillägget grundar sig på artiklarna 26 och 27 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

12 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får *meddelas* om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp *eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern* samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med *förbudet*, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I paragrafen finns bestämmelser om förbud för holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda att röja för kunden eller någon utomstående att det pågår ett ärende om rättslig hjälp i brottmål samt om tidsbegränsning av förbudet.

I paragrafens *första och tredje stycken* görs tillägg som innebär att bestämmelserna även omfattar ärenden enligt lagen om en europeisk utredningsorder. Tilläggen grundar sig på artikel 19.4 i direktivet om en europeisk utredningsorder. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.6.

I

(Lagstiftningsakter)

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2014/41/EU

av den 3 april 2014

om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 82.1 a,

med beaktande av initiativet från Konungariket Belgien, Republiken Bulgarien, Republiken Estland, Konungariket Spanien, Republiken Österrike, Republiken Slovenien och Konungariket Sverige,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽¹⁾, och

av följande skäl:

- (1) Europeiska unionen har satt upp som mål att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa.
- (2) Enligt artikel 82.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ska det straffrättsliga samarbetet inom unionen bygga på principen om ömsesidigt erkännande av domar och rättsliga avgöranden, vilket sedan Europeiska rådets möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 allmänt anses vara en hörnsten i det straffrättsliga samarbetet inom unionen.
- (3) Rådets rambeslut 2003/577/RIF ⁽²⁾ är inriktat på behovet av ett omedelbart ömsesidigt erkännande av beslut om att förhindra förstöring, omvandling, flyttning, överlämnande eller överlåtelse av bevismaterial. Eftersom det instrumentet endast omfattar frysningen, måste beslutet om frysning dock åtföljas av en separat ansökan om överlämnande av bevismaterialet till den stat som utfärdar ordern (nedan kallad *den utfärdande staten*) i enlighet med de regler som är tillämpliga på ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Resultatet blir en tvästegsprocess, vilket gör förfarandet mindre effektivt. Systemet fungerar dessutom parallellt med traditionella samarbetsinstrument och används därför sällan i praktiken av de behöriga myndigheterna.
- (4) Rådets rambeslut 2008/978/RIF ⁽³⁾ om en europeisk bevisinhämtningsorder antogs i syfte att tillämpa principen om ömsesidigt erkännande när det gäller att inhämta föremål, handlingar och uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden. Den europeiska bevisinhämtningsordern är dock endast tillämplig på redan befintligt bevismaterial och omfattar därför endast begränsade aspekter av det straffrättsliga samarbetet i bevisfrågor. På grund av denna begränsning har de behöriga myndigheterna själva kunnat besluta om de vill använda det nya systemet eller förfarandena för ömsesidig rättslig hjälp, som under alla omständigheter är tillämpliga när bevismaterial inte omfattas av den europeiska bevisinhämtningsordern.

⁽¹⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 27 februari 2014 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 14 mars 2014.

⁽²⁾ Rådets rambeslut 2003/577/RIF av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial (EUT L 196, 2.8.2003, s. 45).

⁽³⁾ Rådets rambeslut 2008/978/RIF av den 18 december 2008 om en europeisk bevisinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden (EUT L 350, 30.12.2008, s. 72).

- (5) Alltsedan antagandet av rambeslut 2003/577/RIF och 2008/978/RIF har det stått klart att den nuvarande ramen för bevisinhämtning är alltför fragmenterad och komplicerad. Det behövs därför en ny strategi.
- (6) I Stockholmsprogrammet, som antogs av Europeiska rådet den 10-11 december 2009, ansåg Europeiska rådet att man bör gå vidare med inrättandet av ett övergripande system för inhämtning av bevis i mål med en gränsöverskridande dimension, på grundval av principen om ömsesidigt erkännande. Europeiska rådet menade att de befintliga instrumenten på detta område utgör ett fragmentariskt system och att det krävs ett nytt angreppssätt grundat på principen om ömsesidigt erkännande, vilket samtidigt beaktar flexibiliteten i det traditionella systemet med ömsesidig rättslig hjälp. Europeiska rådet efterlyste därför ett övergripande system, som ska ersätta alla befintliga instrument på området, inklusive rambeslut 2008/978/RIF, och som i möjligaste mån ska omfatta alla typer av bevis, innehålla tidsfrister för verkställighet samt i möjligaste mån begränsa vägransgrundarna.
- (7) Den nya strategin bygger på ett samlat instrument, kallat den europeiska utredningsordern (nedan kallad *utredningsordern*). En utredningsorder ska utfärdas i syfte att vidta en eller flera utredningsåtgärder i bevisinhämtnings-syfte i den stat som verkställer utredningsordern (nedan kallad *den verkställande staten*). Detta inkluderar inhämtande av bevis som den verkställande myndigheten redan har i sin besittning.
- (8) Utredningsordern bör ha ett övergripande tillämpningsområde och bör därför tillämpas på alla utredningsåtgärder som syftar till bevisinhämtning. Inrättandet av en gemensam utredningsgrupp och bevisinhämtning inom en sådan grupp kräver dock specifika regler, som hellre bör behandlas separat. Utan att det påverkar tillämpningen av detta direktiv bör befintliga instrument därför även fortsättningsvis tillämpas på den typen av utredningsåtgärder.
- (9) Detta direktiv är inte tillämpligt på övervakning över gränserna enligt konventionen om tillämpning av Schengenavtalet⁽¹⁾.
- (10) Utredningsordern bör fokusera på den utredningsåtgärd som ska genomföras. Den utfärdande myndigheten är med sina detaljkunskaper om den aktuella utredningen den som bäst kan besluta vilken utredningsåtgärd som ska användas. Den verkställande myndigheten bör dock om möjligt använda en annan typ av utredningsåtgärd, om den angivna åtgärden inte finns i nationell rätt eller inte skulle vara tillgänglig i ett liknande inhemskt ärende. Begreppet tillgänglighet bör avse fall där den angivna utredningsåtgärden finns i den verkställande statens lagstiftning men endast är lagligt tillgänglig i vissa situationer, till exempel då utredningsåtgärden enbart kan genomföras i samband med brott av en viss svårhetsgrad, mot personer mot vilka det redan finns en viss nivå av misstanke eller med den berörda personens samtycke. Den verkställande myndigheten får också vidta en annan typ av utredningsåtgärd, när denna skulle leda till samma resultat som den utredningsåtgärd som anges i utredningsordern, men med användning av åtgärder som i lägre grad inkräktar på den berörda personens grundläggande rättigheter.
- (11) Utredningsordern bör väljas, när verkställigheten av en utredningsåtgärd förefaller proportionell, adekvat och tillämplig på det aktuella fallet. Den utfärdande myndigheten bör därför fastställa om begärda bevis är nödvändiga och proportionella med avseende på förfarandena, om den valda utredningsåtgärden är nödvändig och proportionell för att inhämta det berörda bevismaterialet och huruvida man genom att utfärda utredningsordern bör involvera en annan medlemsstat i inhämtandet av detta bevismaterial. Samma bedömning bör göras vid godkännandeförfarandet, i de fall där godkännande av en utredningsorder krävs i enlighet med detta direktiv. Man bör inte vägra att verkställa en utredningsorder av andra skäl än dem som anges i detta direktiv. Den verkställande myndigheten bör emellertid ha rätt att välja en mindre inkräktande utredningsåtgärd än den som anges i en utredningsorder, om den gör det möjligt att uppnå liknande resultat.
- (12) När en utredningsorder utfärdas bör den utfärdande myndigheten fästa särskild uppmärksamhet vid att säkerställa att de rättigheter som följer av artikel 48 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*) respekteras fullt ut. Oskuldspresumtionen och rätten till försvar vid straffrättsliga förfaranden, utgör hörnstenar i de grundläggande rättigheter på straffrättens område som erkänns i stadgan. Alla eventuella begränsningar av dessa rättigheter genom en utredningsåtgärd som begärts i enlighet med detta direktiv bör vara fullt förenliga med de krav som fastställs i artikel 52 i stadgan när det gäller begränsningarnas nödvändighet, proportionalitet och mål, särskilt målet att skydda andra personers rättigheter och friheter.

(¹) Konvention om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna (EGT L 239, 22.9.2000, s. 19).

- (13) För att säkerställa översändandet av utredningsordern till den behöriga myndigheten i den verkställande staten, får den utfärdande myndigheten använda sig av alla tänkbara eller relevanta överföringssätt, till exempel det europeiska rättsliga nätverkets säkra telekommunikationssystem, Eurojust, eller andra kanaler som används av rättsliga eller brottsbekämpande myndigheter.
- (14) När medlemsstaterna anger det språk som får användas, ska de uppmanas att utöver medlemsstatens officiella språk ta med åtminstone ett språk med utbredd användning inom unionen.
- (15) Vid genomförandet av detta direktiv bör hänsyn tas till Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU ⁽¹⁾, 2012/13/EU ⁽²⁾ och 2013/48/EU ⁽³⁾, som avser processuella rättigheter i straffrättsliga förfaranden.
- (16) Åtgärder som inte är tvångsåtgärder kan till exempel vara sådana åtgärder som inte inkräktar på rätten till integritet eller rätten till egendom, beroende på nationell rätt.
- (17) *Ne bis in idem*-principen är en grundläggande rättsprincip i unionen, som erkänns i stadgan och vidareutvecklas i Europeiska unionens domstols rättspraxis. Därför bör den verkställande myndigheten kunna vägra att verkställa en utredningsorder om verkställandet skulle strida mot den principen. Eftersom de förfaranden som ligger till grund för en utredningsorder är av förberedande slag, bör verkställandet av en sådan inte kunna vägras om dess syfte är att fastställa om det finns någon konflikt med principen om *ne bis in idem* eller om den utfärdande myndigheten har gett garantier för att det bevismaterial som överlämnas till följd av verkställigheten av en utredningsorder inte kommer att användas för lagföring av eller föreläggande av sanktioner för en person vars ansvar har prövats genom lagakraftvunnen dom i en annan medlemsstat avseende samma sakförhållanden.
- (18) I likhet med andra instrument för ömsesidigt erkännande har detta direktiv ingen inverkan på skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och grundläggande rättsprinciperna enligt artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och i stadgan. För att detta ska tydliggöras har en särskild bestämmelse införts i texten.
- (19) Skapandet av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa inom unionen är grundat på ömsesidigt förtroende och presumptionen om andra medlemsstaters efterlevnad av unionsrätten och, i synnerhet, respekt för de grundläggande rättigheterna. Den presumptionen kan dock motbevisas. Om det finns goda skäl att anta att verkställandet av en utredningsåtgärd som anges i utredningsordern skulle leda till en kränkning av en grundläggande rättighet och att den verkställande medlemsstaten skulle åsidosätta sina skyldigheter avseende det skydd av grundläggande rättigheter som erkänns i stadgan, bör verkställandet av utredningsordern vägras.
- (20) Det bör vara möjligt att vägra en utredningsorder, om erkännande eller verkställighet av denna i den verkställande staten skulle innebära ett brott mot immunitet eller privilegier i den staten. Det finns ingen gemensam definition av vad som utgör immunitet eller privilegier i unionsrätten, och en exakt definition av dessa begrepp överläts därför till nationell rätt, som kan inbegripa skydd som tillämpas för medicinska och juridiska yrken, men som inte bör tolkas på ett sätt som skulle strida mot skyldigheten att avskaffa vissa grunder för vägran, såsom anges i protokollet till konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater ⁽⁴⁾. Sådana grunder kan även inbegripa regler om tryckfrihet och yttrandefrihet i andra medier, även om dessa inte nödvändigtvis betraktas som privilegier eller immunitet.
- (21) För att säkerställa ett snabbt, effektivt och konsekvent straffrättsligt samarbete mellan medlemsstaterna behövs det tidsfrister. Ett beslut om erkännande eller verkställighet samt det faktiska verkställandet av en utredningsåtgärd bör genomföras lika skyndsamt och med samma prioritetsgrad som ett liknande inhemskt ärende. Tidsfrister bör anges, så att det säkerställs att ett beslut fattas eller verkställs inom rimlig tid eller så att den utfärdande statens förfarandemässiga krav kan uppfyllas.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU av den 20 oktober 2010 om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 280, 26.10.2010, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 142, 1.6.2012, s. 1).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU av den 22 oktober 2013 om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje parter och konsulara myndigheter under frihetsberövandet (EUT L 294, 6.11.2013, s. 1).

⁽⁴⁾ Protokoll upprättat av rådet i enlighet med artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen, till konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater (EUT C 326, 21.11.2001, p. 2).

- (22) De rättsmedel som är tillgängliga mot en utredningsorder bör åtminstone motsvara dem som är tillgängliga i ett inhemskt ärende mot utredningsåtgärden i fråga. Medlemsstaterna bör i enlighet med nationell rätt säkerställa tillämpligheten av sådana rättsmedel, bland annat genom att de berörda parterna i god tid informeras om möjligheterna och sätten att utnyttja dem. I fall där en invändning mot en utredningsorder framförs av en berörd part i den verkställande staten med avseende på de sakliga skälen för utfärdandet av en utredningsorder, är det tillrädligt att information om invändningen översänds till den utfärdande myndigheten och att den berörda parten underretas om detta.
- (23) De utgifter på den verkställande statens territorium som uppkommer vid verkställigheten av en utredningsorder ska uteslutande bäras av den staten, i överensstämmelse med den allmänna principen om ömsesidigt erkännande. Den verkställande statens kostnader för att verkställa en utredningsorder kan dock vara exceptionellt höga. Sådana exceptionellt höga kostnader kan exempelvis uppstå vid komplicerade expertutlåtanden, vid omfattande polisinsatser eller vid övervakning som sträcker sig över en längre tid. Sådana kostnader bör inte hindra att en utredningsorder verkställs, och de utfärdande respektive de verkställande myndigheterna bör försöka fastställa vilka kostnader som ska anses vara exceptionellt höga. Kostnadsfrågan kan komma att bli föremål för samråd mellan den utfärdande staten och den verkställande staten, och det är önskvärt att denna fråga löses under samrådsfasen. Som en sista utväg får den utfärdande myndigheten besluta att återkalla eller bibehålla utredningsordern, och den del av kostnaderna som den verkställande staten anser vara exceptionellt höga men absolut nödvändig för förfarandet bör bäras av den utfärdande staten. Den givna mekanismen bör inte utgöra något ytterligare skäl för vägran och bör under alla omständigheter inte missbrukas på ett sådant sätt att verkställigheten av utredningsordern försenas eller hindras.
- (24) Utredningsordern fastställer en samlad ram för bevisinhämtningen. Ytterligare regler behövs dock för vissa typer av utredningsåtgärder som bör anges i utredningsordern, såsom tillfällig överföring av frihetsberövade personer, hörande genom video- eller telefonkonferens och inhämtning av information avseende bankkonton, banktransaktioner, kontrollerade leveranser eller hemliga utredningar. Utredningsåtgärder som innebär bevisinhämtning i realtid, kontinuerligt och under en viss tidsperiod, bör omfattas av utredningsordern, men om det behövs bör praktiska överenskommelser ingås mellan den utfärdande staten och den verkställande staten för att ta hänsyn till de skillnader som råder mellan dessa staters nationella rätt.
- (25) I detta direktiv fastställs bestämmelser för vidtagande av en utredningsåtgärd som syftar till bevisinhämtning, i alla skeden av ett straffrättsligt förfarande inklusive under själva rättegången, om så behövs med deltagande av den berörda personen. En utredningsorder får exempelvis utfärdas för en tillfällig överföring av den personen till den utfärdande staten eller för hörande genom videokonferens. Om personen överförs till en annan medlemsstat för att lagföras, inklusive för att ställas inför rätta, bör dock en europeisk arresteringsorder utfärdas i enlighet med rådets rambeslut 2002/584/RIF⁽¹⁾.
- (26) För en proportionell användning av en europeisk arresteringsorder bör den utfärdande myndigheten överväga om en utredningsorder skulle vara effektiv och proportionell som metod vid straffrättsliga förfaranden. Den utfärdande myndigheten bör särskilt överväga om utfärdande av en utredningsorder för hörande av en misstänkt eller tilltalad person genom videokonferens kan vara ett effektivt alternativ.
- (27) En utredningsorder får utfärdas för inhämtande av bevismaterial som avser konton, oavsett vilket slag, som en person som är föremål för ett straffrättsligt förfarande innehar i en bank eller något annat finansiellt institut. Denna möjlighet ska generellt anses omfatta inte bara misstänkta eller tilltalade, utan också andra personer om vilka de behöriga myndigheterna i samband med ett straffrättsligt förfarande finner det nödvändigt att inhämta sådan information.
- (28) Om det i detta direktiv hänvisas till finansiella institut ska denna term förstås i enlighet med den relevanta definitionen i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG⁽²⁾.
- (29) När en utredningsorder utfärdas i syfte att tillhandahålla "detaljerad information" om ett bestämt konto bör denna term minst anses omfatta kontoinnehavarens namn och adress, uppgifter om eventuella fullmakter som gäller för kontot och alla andra uppgifter och handlingar som kontoinnehavaren överlämnade när kontot öppnades och som banken fortfarande innehar.

(1) Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EUT L 190, 18.7.2002, s. 1).

(2) Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG av den 26 oktober 2005 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism (EUT L 309, 25.11.2005, s. 15).

- (30) Möjligheterna att samarbeta enligt detta direktiv när det gäller avlyssning av telekommunikation bör inte vara begränsade till telekommunikationens innehåll, utan det kan även gälla insamling av trafik- och lokaliseringssuppgifter som avser sådan telekommunikation, och som gör det möjligt för de behöriga myndigheterna att utfärda en utredningsorder för inhämtande av mindre inkräktande telekommunikationsuppgifter. En utredningsorder som har utfärdats för inhämtande av historiska trafik- och lokaliseringssuppgifter om telekommunikation bör behandlas inom ramen för den allmänna ordningen för verkställigheten av utredningsordern och kan, beroende på den verkställande statens nationella rätt, anses vara en tvångsutredningsåtgärd.
- (31) Om flera medlemsstater har möjlighet att ge nödvändigt tekniskt bistånd bör en utredningsorder skickas endast till en av dem, och i första hand till den medlemsstat där den berörda personen befinner sig. De medlemsstater där den person som är föremål för avlyssningen befinner sig och från vilka tekniskt bistånd inte behövs för genomförandet av avlyssningen bör informeras om detta i enlighet med detta direktiv. En utredningsorder får dock, om det tekniska biståndet inte kan lämnas från enbart en medlemsstat, översändas till mer än en verkställande stat.
- (32) I en utredningsorder som innehåller en begäran om avlyssning av telekommunikation bör den utfärdande myndigheten till den verkställande myndigheten lämna tillräcklig information, exempelvis uppgifter om den brottsliga handling som är under utredning, för att den utfärdande myndigheten ska kunna bedöma om den utredningsåtgärden skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt ärende.
- (33) Medlemsstaterna bör beakta hur viktigt det är att se till att tekniskt bistånd kan tillhandahållas av en tjänsteleverantör som driver allmänt tillgängliga telenät och teletjänster på den berörda medlemsstatens territorium för att inom ramen för detta instrument underlätta samarbetet om laglig avlyssning av telekommunikation.
- (34) Detta direktiv behandlar på grund av sitt tillämpningsområde endast provisoriska åtgärder i bevisinhämtnings syfte. Det bör i detta avseende betonas att allt material, inklusive finansiella tillgångar, kan omfattas av olika provisoriska åtgärder under det straffrättsliga förfarandet, inte enbart i bevisinhämtnings syfte utan också i förverkandesyfte. Skillnaden mellan de provisoriska åtgärdernas båda syften är inte alltid tydlig och de provisoriska åtgärdernas syfte kan förändras under förfarandets gång. Det är därför av största vikt att bibehålla ett flexibelt samband mellan de olika instrument som tillämpas på detta område. Bedömningen av huruvida materialet ska användas som bevis och därmed vara föremål för en utredningsorder bör dessutom av samma skäl göras av den utfärdande myndigheten.
- (35) När det hänvisas till ömsesidig rättslig hjälp i relevanta internationella instrument, till exempel i konventioner som ingåtts inom Europarådet, bör det förutsättas att detta direktiv är tillämpligt framför dessa konventioner på de medlemsstater som är bundna av detta direktiv.
- (36) De kategorier av brott som förtecknas i bilaga D bör tolkas i enlighet med befintliga rättsliga instrument om ömsesidigt erkännande.
- (37) I enlighet med den gemensamma politiska förklaringen av den 28 september 2011 från medlemsstaterna och kommissionen om förklarande dokument ⁽¹⁾, har medlemsstaterna åtagit sig att, i de fall där detta är motiverat, låta anmälan av införlivandeåtgärder åtföljas av ett eller flera dokument som förklarar förhållandet mellan de olika delarna i ett direktiv och motsvarande delar i de nationella instrumenten för införlivande. Med avseende på detta direktiv anser Europaparlamentet och rådet att översändandet av sådana dokument är motiverat.
- (38) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen ömsesidigt erkännande av beslut som fattats för inhämtande av bevis, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare, på grund av dess omfattning eller verkningar, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i EU-fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (39) Detta direktiv står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och de principer som erkänns i artikel 6 i EU-fördraget och i stadgan, särskilt avdelning VI, i internationell rätt och internationella avtal i vilka unionen eller samtliga medlemsstater är part, inbegripet den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, samt i medlemsstaternas konstitutioner inom respektive tillämpningsområde. Ingenting i detta direktiv får tolkas som ett förbud mot att vägra verkställa en utredningsorder, om det på

⁽¹⁾ EUT C 369, 17.12.2011, s. 14.

grundval av objektiva faktorer finns skäl att tro att utredningsordern har utfärdats för att lagföra eller straffa en person på grund av dennes kön, ras eller etniska ursprung, religion, sexuella läggning, nationalitet, språk eller politiska uppfattning eller att denna persons ställning kan skadas av något av dessa skäl.

- (40) Skyddet av fysiska personer vid behandling av personuppgifter är en grundläggande rättighet. I enlighet med artikel 8.1 i stadgan och artikel 16.1 i EUF-fördraget har var och en rätt till skydd av de personuppgifter som rör dem.
- (41) När det gäller tillämpningen av detta direktiv bör medlemsstaterna fastställa klara och tydliga riktlinjer för behandlingen av personuppgifter och för registrerades utnyttjande av rätten till rättsmedel för skydd av de personuppgifter som rör dem.
- (42) Personuppgifter som erhålls i enlighet med detta direktiv bör endast behandlas om det är nödvändigt och på ett sätt som är proportionellt i förhållande till ändamål som är förenliga med förebyggande, utredning, upptäckt eller lagföring av brott eller verkställande av straffrättsliga påföljder och utövande av rätten till försvar. Endast behöriga personer bör ha tillgång till information som innehåller personuppgifter, vilket kan uppnås genom autentiseringsförfaranden.
- (43) I enlighet med artikel 3 i protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget, har Förenade kungariket meddelat att det önskar delta i antagandet och tillämpningen av detta direktiv.
- (44) I enlighet med artiklarna 1, 2 och 4a.1 i protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget, och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 4 i det protokollet deltar Irland inte i antagandet av detta direktiv, som inte är bindande för eller tillämpligt på Irland.
- (45) I enlighet med artiklarna 1 och 2 i protokoll nr 22 om Danmarks ställning, fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget, deltar Danmark inte i antagandet av detta direktiv, som inte är bindande för eller tillämpligt på Danmark.
- (46) Europeiska datatillsynsmannen avgav ett yttrande den 5 oktober 2010 ⁽¹⁾, på grundval av artikel 41.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001 ⁽²⁾.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

DEN EUROPEISKA UTREDNINGSORDERN

Artikel 1

Den europeiska utredningsordern och skyldigheten att verkställa den

1. En europeisk utredningsorder (nedan kallad *utredningsorder*) är ett rättsligt avgörande som har utfärdats eller godkänts av en rättslig myndighet i en medlemsstat (nedan kallad *den utfärdande staten*) för genomförande av en eller flera specifika utredningsåtgärder i en annan medlemsstat (nedan kallad *den verkställande staten*) i syfte att inhämta bevis i enlighet med detta direktiv.

Utredningsordern får också utfärdas i syfte att inhämta bevis som de behöriga myndigheterna i den verkställande staten redan har i sin besittning.

⁽¹⁾ EUT C 355, 29.12.2010, s. 1.

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001 av den 18 december 2000 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter (EGT L 8, 12.1.2001, s. 1).

2. Medlemsstaterna ska verkställa en utredningsorder på grundval av principen om ömsesidigt erkännande och i enlighet med detta direktiv.
3. Utfärdande av en utredningsorder får begäras av en misstänkt eller tilltalad person, eller av en försvarare på dennes begäran, inom ramen för de rättigheter som är tillämpliga på försvaret och i överensstämmelse med nationella straffrättsliga förfaranden.
4. Detta direktiv påverkar inte skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheter och rättsprinciper som återges i artikel 6 i EU-fördraget, bland annat rätten till försvar för personer som är föremål för straffrättsliga förfaranden, och alla skyldigheter som åligger rättsliga myndigheter i detta avseende ska kvarstå opåverkade.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv gäller följande definitioner:

- a) *utfärdande stat*: den medlemsstat där utredningsordern utfärdas.
- b) *verkställande stat*: den medlemsstat i vilken utredningsordern verkställs och där utredningsåtgärden ska utföras.
- c) *utfärdande myndighet*:
  - i) en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare som är behörig i det berörda fallet, eller
  - ii) en annan behörig myndighet, enligt den utfärdande statens definition, som i det enskilda fallet handlar i egenskap av utredande myndighet i straffrättsliga förfaranden, med behörighet att besluta om bevisinhämtning i enlighet med nationell rätt. Dessutom ska utredningsordern, efter granskning av dess överensstämmelse med villkoren för utfärdande av en europeisk utredningsorder enligt detta direktiv, i synnerhet villkoren i artikel 6.1, och innan den översänds till den verkställande myndigheten, godkännas av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare i den utfärdande staten. Om utredningsordern har godkänts av en rättslig myndighet, kan den myndigheten också betraktas som en utfärdande myndighet med avseende på översändandet av utredningsordern.
- d) *verkställande myndighet*: en myndighet som har behörighet att erkänna en utredningsorder och se till att den verkställs i enlighet med detta direktiv och med de förfaranden som är tillämpliga vid liknande inhemska ärenden. Sådana förfaranden kan kräva ett bemyndigande av domstol i den verkställande staten, om så krävs i den statens nationella lagstiftning.

Artikel 3

Den europeiska utredningsorderns räckvidd

Utredningsordern ska omfatta samtliga utredningsåtgärder, med undantag av inrättandet av en gemensam utredningsgrupp och bevisinhämtning inom en sådan grupp, enligt artikel 13 i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater ⁽¹⁾ (nedan kallad *konventionen*) och rådets rambeslut 2002/465/RIF ⁽²⁾, utom för tillämpningen av artikel 13.8 i konventionen och artikel 1.8 i rambeslutet.

Artikel 4

Typer av förfaranden för vilka utredningsordern får utfärdas

En utredningsorder får utfärdas

- a) med avseende på straffrättsliga förfaranden som har inletts av eller ska tas upp inför en rättslig myndighet med avseende på en straffbar gärning enligt den utfärdande statens nationella lagstiftning,
- b) vid förfaranden som har inletts av administrativa myndigheter med avseende på sådana gärningar som är straffbara enligt den utfärdande statens nationella lagstiftning genom att de utgör överträdelse av rättsregler, när beslutet kan leda till förfaranden inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål,

⁽¹⁾ Konvention, upprättad av rådet på grundval av artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen, om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens (EGT C 197, 12.7.2000, s. 3).

⁽²⁾ Rådets rambeslut 2002/465/RIF av den 13 juni 2002 om gemensamma utredningsgrupper (EGT L 162, 20.6.2002, s. 1).

- c) vid förfaranden som har inletts av rättsliga myndigheter med avseende på sådana gärningar som är straffbara enligt den utfärdande statens nationella lagstiftning genom att de utgör överträdelse av rättsregler, när beslutet kan leda till förfaranden inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål, och
- d) i samband med sådana förfaranden som anges i leden a, b och c som hänförs till brott eller överträdelse för vilka en juridisk person kan ställas till ansvar eller bestraffas i den utfärdande staten.

Artikel 5

Utredningsorderns innehåll och form

1. Utredningsordern, som återges i formuläret i bilaga A, ska fyllas i och undertecknas av den utfärdande myndigheten, som också ska intyga att innehållet är riktigt och korrekt.

Utredningsordern ska särskilt innehålla följande uppgifter:

- a) Uppgift om den utfärdande myndigheten och i förekommande fall den godkännande myndigheten.
  - b) Syftet med och skälen för utredningsordern.
  - c) Nödvändiga uppgifter som är tillgängliga om den eller de berörda personerna.
  - d) En beskrivning av den brottsliga gärning som är föremål för utredning eller förfaranden samt tillämpliga bestämmelser i den utfärdande medlemsstatens straffrätt.
  - e) En beskrivning av den eller de begärda utredningsåtgärderna och av det bevismaterial som ska inhämtas.
2. Varje medlemsstat ska ange vilket eller vilka av unionsinstitutionernas officiella språk som, utöver det eller de officiella språken i den berörda medlemsstaten, får användas när utredningsordern fylls i eller översätts, när den medlemsstaten är verkställande stat.
3. Den behöriga myndigheten i den utfärdande staten ska översätta utredningsordern i formuläret i bilaga A till ett officiellt språk i den verkställande staten eller till ett annat språk som den verkställande staten har angett i enlighet med punkt 2 i den här artikeln.

KAPITEL II

FÖRFARANDEN OCH RÄTTSSÄKERHETSGARANTIER I DEN UTFÄRDANDE STATEN

Artikel 6

Villkor för utfärdande och översändande av en utredningsorder

1. Den utfärdande myndigheten får endast utfärda en utredningsorder om den har konstaterat att följande villkor är uppfyllda:
  - a) Utfärdandet av utredningsordern är nödvändigt och proportionellt med avseende på de förfaranden som avses i artikel 4 och med beaktande av den misstänkta eller tilltalade personens rättigheter, och
  - b) den eller de utredningsåtgärder som anges i utredningsordern kunde ha begärts under samma förutsättningar i ett liknande inhemskt ärende.
2. Den utfärdande myndigheten ska i varje enskilt ärende göra en bedömning av huruvida de villkor som avses i punkt 1 är uppfyllda.
3. Om en verkställande myndighet har skäl att tro att de villkor som avses i punkt 1 inte har uppfyllts, får den samråda med den utfärdande myndigheten om vikten av att verkställa utredningsordern. Efter samrådet får den utfärdande myndigheten besluta att återkalla utredningsordern.

Artikel 7

Översändande av utredningsordern

1. Den utfärdande myndigheten ska översända den i enlighet med artikel 5 ifyllda utredningsordern till den verkställande myndigheten på ett sätt som gör det möjligt för den verkställande staten att få en skriftlig uppteckning för att fastställa äktheten.
2. All vidare officiell kommunikation ska ske direkt mellan den utfärdande och den verkställande myndigheten.
3. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 2 d får varje medlemsstat utse en centralmyndighet eller, om det föreskrivs i dess rättssystem, flera centralmyndigheter för att biträda de behöriga myndigheterna. En medlemsstat får, om organisationen av dess interna rättssystem så kräver, låta sin eller sina centralmyndigheter ansvara för det administrativa översändandet och mottagandet av utredningsordern samt för annan officiell korrespondens avseende utredningsordern.
4. Den utfärdande myndigheten får översända utredningsordern genom det europeiska rättsliga nätverkets telekommunikationssystem, som inrättats genom rådets gemensamma åtgärd 98/428/RIF⁽¹⁾.
5. Om den verkställande myndighetens identitet inte är känd, ska den utfärdande myndigheten göra de efterforskningar som krävs för att erhålla informationen från den verkställande staten, inklusive via det europeiska rättsliga nätverkets kontaktpunkter.
6. Om den myndighet i den verkställande staten som tar emot utredningsordern saknar behörighet att erkänna utredningsordern eller att vidta nödvändiga åtgärder för dess verkställighet, ska denna myndighet på eget initiativ översända utredningsordern till den verkställande myndigheten och underrätta den utfärdande myndigheten om detta.
7. Alla svårigheter rörande översändandet eller äktheten av de handlingar som behövs för att verkställa utredningsordern ska behandlas genom direkta kontakter mellan de berörda utfärdande och verkställande myndigheterna eller, om så är lämpligt, med bistånd av medlemsstaternas centralmyndigheter.

Artikel 8

En utredningsorder med anknytning till tidigare utredningsorder

1. Om den utfärdande myndigheten utfärdar en utredningsorder som kompletterar en tidigare utredningsorder, ska detta anges i utredningsordern i avsnitt D i formuläret i bilaga A.
2. Om den utfärdande myndigheten bistår vid verkställigheten av utredningsordern i den verkställande staten i enlighet med artikel 9.4, får den, medan den befinner sig där, utan att detta påverkar de anmälningar som gjorts i enlighet med artikel 33.1 c, rikta en utredningsorder som kompletterar den tidigare utredningsordern direkt till den verkställande myndigheten.
3. Riktigheten i innehållet i en utredningsorder som kompletterar den tidigare utredningsordern ska intygas i enlighet med artikel 5.1 första stycket och, i förekommande fall, godkännas i enlighet med artikel 2 c.

KAPITEL III

FÖRFARANDET OCH RÄTTSSÄKERHETSGARANTIER I DEN VERKSTÄLLANDE STATEN

Artikel 9

Erkännande och verkställighet

1. Den verkställande myndigheten ska utan krav på vidare formaliteter erkänna en utredningsorder som översänds i enlighet med detta direktiv och se till att den verkställs på samma sätt och på samma villkor som om den berörda utredningsåtgärden hade begärts av en myndighet i den verkställande staten, såvida inte denna myndighet beslutar att åberopa något av skälen för icke-erkännande eller icke-verkställighet eller något av skälen för att skjuta upp verkställigheten enligt detta direktiv.

⁽¹⁾ Gemensam åtgärd 98/428/RIF av den 29 juni 1998 beslutad av rådet på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen, om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk (EGT L 191, 7.7.1998, s. 4).

2. Den verkställande myndigheten ska rätta sig efter de särskilda formaliteter och förfaranden som uttryckligen anges av den utfärdande myndigheten, såvida inte annat föreskrivs i detta direktiv och under förutsättning att sådana formaliteter och förfaranden inte strider mot de grundläggande rättsprinciperna i den verkställande staten.
3. Om en verkställande myndighet tar emot en utredningsorder som inte har utfärdats av en sådan utfärdande myndighet som avses i artikel 2 c ska den verkställande myndigheten återsända utredningsordern till den utfärdande staten.
4. Den utfärdande myndigheten får begära att en eller flera myndigheter i den utfärdande staten bistår de behöriga myndigheterna i den verkställande staten vid verkställandet av utredningsordern, i den mån som de myndigheter som har utsetts i den utfärdande staten skulle kunna bistå vid verkställandet av den eller de utredningsåtgärder som anges i utredningsordern i ett liknande inhemskt ärende. Den verkställande myndigheten ska tillmötesgå denna begäran, under förutsättning att ett sådant bistånd inte strider mot de grundläggande rättsprinciperna i den verkställande staten eller skadar dess väsentliga nationella säkerhetsintressen.
5. De myndigheter i den utfärdande staten som befinner sig i den verkställande staten ska vara skyldiga att följa den verkställande statens lagstiftning under verkställandet av utredningsordern. De ska inte ha några brottsbekämpande befogenheter på den verkställande statens territorium, om inte verkställandet av sådana befogenheter på den verkställande myndighetens territorium är i överensstämmelse med den verkställande statens lagstiftning och i den utsträckning som detta har överenskommit mellan den utfärdande myndigheten och den verkställande myndigheten.
6. Den utfärdande myndigheten och den verkställande myndigheten får samråda på lämpligt sätt för att främja effektiv tillämpning av denna artikel.

Artikel 10

Vidtagande av en annan typ av utredningsåtgärd

1. Den verkställande myndigheten ska om möjligt vidta en annan utredningsåtgärd än den som avses i den europeiska utredningsordern, när
  - a) den utredningsåtgärd som anges i utredningsordern inte finns i den verkställande statens lagstiftning, eller
  - b) den utredningsåtgärd som anges i utredningsordern inte skulle vara tillgänglig i ett liknande inhemskt ärende.
2. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 11 ska punkt 1 inte tillämpas på följande utredningsåtgärder, som alltid ska vara tillgängliga enligt den verkställande statens lagstiftning:
  - a) Inhämtnad av uppgifter eller bevismaterial som den verkställande myndigheten redan har i sin besittning, och uppgifterna eller bevismaterialet kunde ha inhämtats i enlighet med den verkställande statens lagstiftning inom ramen för ett straffrättsligt förfarande eller med avseende på utredningsordern.
  - b) Inhämtnad av sådana uppgifter i databaser som innehas av polisen eller av rättsliga myndigheter vilka är direkt tillgängliga för den verkställande myndigheten inom ramen för ett straffrättsligt förfarande.
  - c) Hörande av ett vittne, en sakkunnig, ett brottsoffer, en misstänkt eller tilltalad person eller en tredje part inom den verkställande statens territorium.
  - d) En utredningsåtgärd som inte är en tvångsåtgärd enligt definitionen i den verkställande statens lagstiftning.
  - e) Identifiering av personer som har ett abonnemang för ett visst telefonnummer eller en viss IP-adress.
3. Den verkställande myndigheten får också vidta en annan utredningsåtgärd än den som angetts i utredningsordern, när den utredningsåtgärd som den verkställande myndigheten har valt skulle ge samma resultat, men med mindre ingripande åtgärder än den utredningsåtgärd som anges i utredningsordern.
4. När den verkställande myndigheten beslutar att utnyttja den möjlighet som avses i punkterna 1 och 3, ska den först informera den utfärdande myndigheten, som kan besluta att dra tillbaka eller komplettera utredningsordern.
5. Om i enlighet med punkt 1 den utredningsåtgärd som anges i utredningsordern inte finns i den verkställande statens lagstiftning eller inte skulle vara tillgänglig i ett liknande inhemskt ärende och det inte finns någon annan utredningsåtgärd som skulle ge samma resultat som den begärda utredningsåtgärden, ska den verkställande myndigheten meddela den utfärdande myndigheten att det inte har varit möjligt att tillhandahålla den begärda hjälpen.

Artikel 11

Skäl för icke-erkännande eller icke-verkställighet

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 1.4 får erkännande eller verkställighet av en utredningsorder vägras i den verkställande staten, om
  - a) det enligt den verkställande statens lagstiftning finns immunitet eller privilegier som gör det omöjligt att verkställa utredningsordern eller det finns regler om fastställande och begränsning av straffrättsligt ansvar som hänför sig till tryckfrihet och yttrandefrihet i andra medier som gör det omöjligt att verkställa utredningsordern,
  - b) verkställigheten av utredningsordern i ett enskilt fall skulle skada väsentliga nationella säkerhetsintressen, äventyra informationskällan eller innebära användning av konfidentiella uppgifter om särskild underrättelseverksamhet,
  - c) utredningsordern har utfärdats inom ramen för ett förfarande som avses i artikel 4 b och c och utredningsåtgärden inte skulle vara tillåten enligt den verkställande statens lagstiftning i ett liknande inhemskt ärende,
  - d) verkställigheten av utredningsordern skulle strida mot principen om *ne bis in idem*,
  - e) utredningsorden avser ett brott som påstås ha begåtts utanför den utfärdande statens territorium och helt eller delvis på den verkställande statens territorium och den gärning för vilket utredningsordern utfärdats inte utgör ett brott i den verkställande staten,
  - f) det finns goda skäl att anta att verkställandet av den utredningsåtgärd som angetts i den europeiska utredningsordern skulle vara oförenligt med den verkställande statens skyldigheter enligt artikel 6 i EU-fördraget och stadgan,
  - g) det handlande för vilket utredningsordern har utfärdats inte utgör ett brott enligt den verkställande statens lagstiftning, såvida det inte gäller ett brott som förtecknas i de brottskategorier som anges i bilaga D, enligt uppgift från den utfärdande myndigheten i utredningsordern, om maximistraffet för den gärningen i den utfärdande staten är fängelse eller annan frihetsberövande åtgärd i tre år eller mer, eller
  - h) användningen av den utredningsåtgärd som anges i utredningsordern enligt den verkställande statens lagstiftning är begränsad till en förteckning över brott eller en brottskategori eller till brott som är belagda med ett visst minimistraff, där det brott som avses i utredningsordern inte är inkluderat.
2. Punkt 1 g och h är inte tillämplig på de utredningsåtgärder som avses i artikel 10.2.
3. Om utredningsordern avser ett brott rörande skatter eller avgifter, tullar och valutatransaktioner, får den verkställande myndigheten inte vägra erkännande eller verkställighet med motiveringen att det i den verkställande statens lagstiftning inte föreskrivs samma typ av skatt eller avgift eller att den lagstiftningen inte innehåller någon reglering i fråga om skatter, avgifter, tullar eller valutatransaktioner av samma art som i den utfärdande statens lagstiftning.
4. I de fall som avses i punkt 1 a, b, d, e och f ska den verkställande myndigheten, innan den fattar beslut om att helt eller delvis inte erkänna eller inte verkställa en utredningsorder, på lämpligt sätt samråda med den utfärdande myndigheten och om lämpligt anmoda den utfärdande myndigheten att utan dröjsmål tillhandahålla alla nödvändiga uppgifter.
5. I det fall som avses i punkt 1 a ska den verkställande myndigheten, när upphävandet av privilegier eller immunitet åvilar en myndighet i den verkställande staten, omedelbart begära detta hos den myndigheten. När upphävandet av privilegier eller immunitet åligger en myndighet i en annan stat eller en internationell organisation, ska den utfärdande myndigheten begära detta hos den berörda myndigheten eller organisationen.

Artikel 12

Tidsfrister för erkännande och verkställighet

1. Beslutet om erkännande eller verkställighet ska fattas och utredningsåtgärden vidtas lika skyndsamt och med samma prioritetsgrad som för ett liknande inhemskt ärende och under alla omständigheter inom de tidsfrister som anges i denna artikel.
2. Om den utfärdande myndigheten i utredningsordern har angett att det, på grund av tidsfrister i förfarandet, brottets svårhetsgrad eller andra särskilt brådskande omständigheter, är nödvändigt med en kortare tidsfrist än den som anges i denna artikel eller om den utfärdande myndigheten i utredningsordern har angett att utredningsåtgärden måste genomföras en särskild dag, ska den verkställande myndigheten ta största möjliga hänsyn till detta krav.

3. Beslutet om erkännande eller verkställighet av utredningsordern ska fattas av den verkställande myndigheten så snart som möjligt och, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 5, senast 30 dagar efter det att den behöriga verkställande myndigheten mottog utredningsordern.

4. Såvida det inte finns skäl för uppskov enligt artikel 15 eller de bevis som anges i den utredningsåtgärd som omfattas av utredningsordern redan finns i den verkställande statens besittning, ska den verkställande myndigheten utan dröjsmål genomföra utredningsåtgärden och, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 5, senast 90 dagar efter det att beslutet enligt punkt 3 fattades.

5. Om det i ett enskilt fall inte är praktiskt möjligt för den behöriga verkställande myndigheten att respektera tidsfristen i punkt 3 eller att genomföra åtgärden på den specifika dag som anges i punkt 2, ska den utan dröjsmål på valfritt sätt underrätta den behöriga myndigheten i den utfärdande staten och ange skälen till förseningen och hur lång tid som uppskattningsvis behövs för att beslutet ska kunna fattas. I ett sådant fall får den tidsfrist som anges i punkt 3 förlängas med högst 30 dagar.

6. Om det i ett enskilt fall inte är praktiskt möjligt för den behöriga verkställande myndigheten att respektera tidsfristen i punkt 4, ska den utan dröjsmål på valfritt sätt underrätta den behöriga myndigheten i den utfärdande staten och ange skälen till förseningen samt samråda med den utfärdande myndigheten om när det är lämpligt att vidta utredningsåtgärden.

Artikel 13

Överlämnande av bevismaterial

1. Den verkställande myndigheten ska utan onödigt dröjsmål till den utfärdande staten överlämna det bevismaterial som har inhämtats eller som de behöriga myndigheterna i den verkställande staten redan har i sin besittning till följd av verkställigheten av den europeiska utredningsordern.

Om det begärs i utredningsordern och det är möjligt enligt den verkställande statens lagstiftning, ska bevismaterialet omedelbart överlämnas till de behöriga myndigheterna i den utfärdande stat som bistår vid verkställandet av utredningsordern i enlighet med artikel 9.4.

2. Överlämnandet av bevismaterial får skjutas upp i avvaktan på ett beslut i fråga om ett rättsmedel, om det inte i utredningsordern har angetts tillräckliga skäl för att ett omedelbart överlämnande är absolut nödvändigt för att man ska kunna garantera ett korrekt genomförande av utredningarna eller skyddet av individuella rättigheter. Överlämnandet av bevismaterial ska dock skjutas upp om det skulle orsaka den berörda personen allvarlig och ohjälplig skada.

3. När den verkställande myndigheten överlämnar det bevismaterial som inhämtats, ska den ange om den kräver att bevismaterialet återlämnas till den verkställande staten så snart som det inte längre behövs i den utfärdande staten.

4. Om de berörda föremålen, handlingarna eller uppgifterna även är relevanta för andra förfaranden, får den verkställande myndigheten på uttrycklig begäran och efter samråd med den utfärdande myndigheten tillfälligt överlämna bevismaterialet, på villkor att det återlämnas till den verkställande staten så snart som det inte längre behövs i den utfärdande staten eller vid varje annan tidpunkt eller varje annat tillfälle som de behöriga myndigheterna kommer överens om.

Artikel 14

Rättsmedel

1. Medlemsstaterna ska se till att rättsmedel som är likvärdiga dem som är tillgängliga i ett liknande inhemskt ärende kan tillämpas på de utredningsåtgärder som anges i utredningsordern.

2. De sakliga skälen för utfärdandet av en utredningsorder får prövas endast i talan som väcks i den utfärdande staten, utan att detta påverkar garantierna avseende grundläggande rättigheter i den verkställande staten.

3. Om det inte urholkar den konfidentialitet som gäller för utredningen enligt artikel 19.1, ska den utfärdande myndigheten och den verkställande myndigheten vidta lämpliga åtgärder för att se till att det lämnas information om möjligheterna i nationell rätt att utnyttja rättsmedel när dessa blir tillämpliga och i god tid för att de verkligen ska kunna användas.

4. Medlemsstaterna ska se till att tidsfristerna för att utnyttja rättsmedlen är samma som de som föreskrivs i liknande inhemska ärenden och att de tillämpas så att berörda parter garanteras en faktisk möjlighet att utnyttja dessa rättsmedel.
5. Den utfärdande myndigheten och den verkställande myndigheten ska underrätta varandra om de rättsmedel som utnyttjas mot utfärdande, erkännande eller verkställighet av en utredningsorder.
6. Väckande av talan ska inte leda till att verkställigheten av utredningsåtgärden avbryts med undantag för de fall där det skulle ha en sådan verkan i liknande inhemska ärenden.
7. Den utfärdande staten ska beakta en framgångsrik talan mot erkännandet eller verkställigheten av en utredningsorder i enlighet med dess nationella lagstiftning. Utan att det påverkar nationella förfaranderegler ska medlemsstaterna säkerställa att man vid straffrättsliga förfaranden i den utfärdande staten respekterar rätten till försvar och ett rättvist förfarande vid bedömningen av det bevismaterial som erhållits med anledning av utredningsordern.

Artikel 15

Skäl för uppskov av erkännande eller verkställighet

1. Erkännande eller verkställighet av utredningsordern får skjutas upp i den verkställande staten, om
  - a) verkställigheten riskerar att inverka menligt på en pågående brottsutredning eller lagföring av brott, under den tid som den verkställande staten bedömer skäligt,
  - b) de berörda föremålen, handlingarna eller uppgifterna redan används inom ramen för andra förfaranden, till dess att de inte längre behövs för detta ändamål.
2. Så snart som skälet för uppskovet inte längre föreligger, ska den verkställande myndigheten genast vidta nödvändiga åtgärder för att verkställa utredningsordern och underrätta den utfärdande myndigheten om detta på ett sätt som gör det möjligt att få en skriftlig uppteckning.

Artikel 16

Skyldighet att informera

1. Den behöriga myndigheten i den verkställande stat som tar emot den europeiska utredningsordern ska utan dröjsmål och under alla omständigheter inom en vecka efter det att utredningsordern har mottagits bekräfta mottagandet genom att fylla i och avsända formuläret i bilaga B.

Om en centralmyndighet har utsetts i enlighet med artikel 7.3, är denna skyldighet tillämplig både på den centralmyndigheten och på den verkställande myndighet som tar emot utredningsordern via den centralmyndigheten.

I de fall som avses i artikel 7.6 är denna skyldighet tillämplig på både den behöriga myndighet som först tog emot utredningsordern och den verkställande myndighet till vilken utredningsordern slutligen översänds.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 10.4 och 10.5 ska den verkställande myndigheten omedelbart och på valfritt sätt informera den utfärdande myndigheten om följande:
  - a) Om det är omöjligt för den verkställande myndigheten att fatta ett beslut om erkännande eller verkställighet på grund av att det formulär som tillhandahålls enligt bilaga A är ofullständigt eller uppenbart felaktigt.
  - b) Om den verkställande myndigheten i samband med verkställigheten av den europeiska utredningsordern utan ytterligare undersökningar anser det lämpligt att vidta utredningsåtgärder som ursprungligen inte var planerade eller som inte närmare kunde anges när utredningsordern utfärdades, så att den utfärdande myndigheten kan vidta ytterligare åtgärder i det enskilda fallet.
  - c) Om den verkställande myndigheten i ett enskilt fall fastställer att den inte kan iakttä de formaliteter och förfaranden som uttryckligen anges av den utfärdande myndigheten i enlighet med artikel 9.

På begäran av den utfärdande myndigheten ska informationen utan dröjsmål bekräftas på ett sätt som gör det möjligt att få en skriftlig uppteckning.

3. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 10.4 och 10.5 ska den verkställande myndigheten utan dröjsmål informera den utfärdande myndigheten på ett sätt som gör det möjligt att få en skriftlig uppteckning

- a) om varje beslut som antas i enlighet med artikel 10 eller 11,
- b) om varje beslut om att verkställighet eller erkännande av en europeisk utredningsorder har skjutits upp, om skälen till uppskjutandet, och om möjligt hur långt uppskovet väntas bli.

Artikel 17

Tjänstemäns straffrättsliga ansvar

När tjänstemän från den utfärdande staten befinner sig på den verkställande statens territorium i samband med tillämpningen av detta direktiv, ska de likställas med tjänstemän i den verkställande staten vad gäller brott som de utsätts för eller begår.

Artikel 18

Tjänstemäns civilrättsliga ansvar

1. När tjänstemän från en medlemsstat befinner sig på en annan medlemsstats territorium i samband med tillämpningen av detta direktiv, ska den förstnämnda medlemsstaten vara ansvarig för skador som dess tjänstemän vållar i samband med uppdraget, i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat på vars territorium tjänstemännen verkar.

2. Den medlemsstat på vars territorium de skador som avses i punkt 1 orsakas ska ersätta skadorna enligt de villkor som gäller för skada som orsakas av dess egna tjänstemän.

3. Den medlemsstat vars tjänstemän har orsakat en person skada på någon annan medlemsstats territorium ska fullt ut ersätta den sistnämnda staten för det belopp som denna har betalat ut till de skadelidande eller deras rättsinnehavare.

4. Utan att det påverkar rättigheterna gentemot tredje man och tillämpningen av punkt 3, ska varje medlemsstat i de fall som nämns i punkt 1 avstå från att kräva ersättning för skador den har vållats av en annan medlemsstat.

Artikel 19

Konfidentialitet

1. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att den utfärdande myndigheten och den verkställande myndigheten vid verkställandet av en utredningsorder på vederbörligt sätt beaktar den konfidentialitet som gäller för utredningen.

2. Den verkställande myndigheten ska i enlighet med nationell lagstiftning garantera konfidentialitet för utredningsordern och dess innehåll, utom i den utsträckning som behövs för att verkställa utredningsåtgärden. Om den verkställande myndigheten inte kan uppfylla konfidentialitetskravet, ska den utan dröjsmål underrätta den utfärdande myndigheten om detta.

3. Den utfärdande myndigheten ska i enlighet med nationell rätt och såvida inte annat anges av den verkställande myndigheten se till att inget bevismaterial och ingen information som den verkställande myndigheten lämnat offentliggörs, utom då det är nödvändigt att röja uppgifterna för de utredningar eller förfaranden som beskrivs i den europeiska utredningsordern.

4. Varje medlemsstat ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att banker inte avslöjar för den berörda bankkunden eller för annan tredje person att information har överförts till den utfärdande staten enligt artiklarna 26 och 27 eller att en utredning pågår.

Artikel 20

Skydd av personuppgifter

Vid genomförandet av detta direktiv ska medlemsstaterna säkerställa att personuppgifter skyddas och endast får behandlas i enlighet med rådets rambeslut 2008/977/RIF⁽¹⁾ och principerna i Europarådets konvention av den 28 januari 1981 om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter och dess tilläggsprotokoll.

Tillgång till sådana uppgifter ska begränsas, utan att det påverkar den registrerades rättigheter. Endast behöriga personer får ha tillgång till sådana uppgifter.

Artikel 21

Kostnader

1. Om inte annat föreskrivs i detta direktiv, ska den verkställande staten bära alla de kostnader som uppkommit på den verkställande statens territorium och som har samband med verkställigheten av en utredningsorder.

2. Om den verkställande myndigheten anser att kostnaderna för verkställighet av utredningsordern kan bli exceptionellt höga, får den samråda med den utfärdande myndigheten om huruvida och hur kostnaderna kan delas eller utredningsordern ändras.

Den verkställande myndigheten ska i förväg informera den utfärdande myndigheten om de detaljerade specifikationerna av den del av kostnaderna som anses vara exceptionellt hög.

3. Den utfärdande myndigheten får, i undantagsfall när någon överenskommelse inte kan nås, med avseende på de kostnader som avses i punkt 2, besluta att

- a) helt eller delvis återkalla utredningsordern eller,
- b) bibehålla utredningsordern och bära den del av kostnaderna som anses vara exceptionellt hög.

KAPITEL IV

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER FÖR VISSA UTREDNINGSAÅTGÄRDER

Artikel 22

Tillfälligt överförande till den verkställande staten av frihetsberövade personer för vidtagande av en utredningsåtgärd

1. En utredningsorder får utfärdas för ett tillfälligt överförande av en frihetsberövad person i den verkställande staten för vidtagande av en utredningsåtgärd som syftar till bevisinhämtning och vars vidtagande kräver den personens närvaro på den utfärdande statens territorium, under förutsättning att denne inom utsatt tid återförs av den verkställande staten.

2. Utöver de skäl för icke-erkännande eller icke-verkställighet som anges i artikel 11 får verkställigheten av utredningsordern också vägras om

- a) den frihetsberövade personen inte ger sitt samtycke, eller
- b) överförandet kan medföra att den tid som personen är frihetsberövad förlängs.

3. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2 a ska den frihetsberövades juridiska ombud, om den verkställande staten anser det nödvändigt med hänsyn till personens ålder eller fysiska eller psykiska tillstånd, ges möjlighet att yttra sig om det tillfälliga överförandet.

⁽¹⁾ Rådets rambeslut 2008/977/RIF av den 27 november 2008 om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete (EUT L 350, 30.12.2008, s. 60).

4. I fall som avses i punkt 1 ska överförandet av en frihetsberövad person via en tredje medlemsstats territorium (nedan kallad *transitmedlemsstaten*) beviljas efter det att en ansökan, åtföljd av alla nödvändiga handlingar, har inkommit.
5. Praktiska åtgärder i samband med det tillfälliga överförandet av personen, inklusive de särskilda omständigheterna för dennes frihetsberövande i den utfärdande staten, och de datum då denne måste överföras från och återföras till den verkställande statens territorium ska överenskommas mellan den utfärdande staten och den verkställande staten, med garantier om att den berörda personens fysiska och psykiska tillstånd, liksom den säkerhetsnivå som krävs i den utfärdande staten, tas i beaktande.
6. Den person som överförs ska vara frihetsberövad på den utfärdande medlemsstatens territorium och i tillämpliga fall på transitmedlemsstatens territorium, för gärningar eller domar för vilka denne har frihetsberövats i den verkställande staten, om inte den verkställande staten begär att personen släpps.
7. Tiden för frihetsberövande på den utfärdande statens territorium ska avräknas från den tid som den berörda personen är eller kommer att vara frihetsberövad på den verkställande statens territorium.
8. Utan att det påverkar punkt 6 får en person som överförs inte lagföras eller frihetsberövas eller underkastas någon annan inskränkning i sin personliga frihet i den utfärdande staten för gärningar som begåtts eller domar som avkunnats före personens avfärd från den verkställande statens territorium och som inte anges i utredningsordern.
9. Den immunitet som avses i punkt 8 ska upphöra att gälla om den överförda personen, trots att han eller hon har haft möjlighet att lämna territoriet under en sammanhängande period av 15 dagar då hans eller hennes närvaro inte längre påkallas av de utfärdande myndigheterna,
- a) ändå stannat kvar där, eller
- b) har återvänt dit efter att ha lämnat territoriet.
10. Kostnader i samband tillämpningen av denna artikel ska bäras i enlighet med artikel 21, förutom de kostnader som uppstår i samband med överförandet av personen till och från den utfärdande staten och som ska bäras av den staten.

Artikel 23

Tillfälligt överförande till den verkställande staten av frihetsberövade personer för vidtagande av en utredningsåtgärd

1. En utredningsorder får utfärdas för ett tillfälligt överförande av en frihetsberövad person i den utfärdande staten för vidtagande av en utredningsåtgärd som syftar till bevisinhämtning och vars vidtagande kräver att personen är närvarande på den verkställande statens territorium.
2. Artikel 22.2 a och 22.3–22.9 ska också tillämpas på tillfälligt överförande enligt den här artikeln.
3. Kostnader i samband med tillämpningen av denna artikel ska bäras i enlighet med artikel 21, med undantag för de kostnader som uppstår i samband med överförandet av den berörda personen till och från den verkställande staten och som ska bäras av den utfärdande staten.

Artikel 24

Hörande genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring

1. Om en person befinner sig på en verkställande medlemsstats territorium och ska höras som vittne eller sakkunnig av den utfärdande medlemsstatens behöriga myndigheter får den utfärdande myndigheten utfärda en utredningsorder i syfte att låta höra vittnet eller den sakkunnige genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring i enlighet med punkterna 5–7.

Den utfärdande myndigheten får också utfärda en utredningsorder i syfte att höra en misstänkt eller tilltalad person genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring.

2. Utöver de skäl för icke-erkännande eller icke-verkställighet som avses i artikel 11 får verkställigheten av en utredningsorder vägras om

- a) den misstänkte eller tilltalade inte ger sitt samtycke, eller
- b) verkställigheten av en sådan utredningsåtgärd i ett särskilt fall skulle strida mot grundläggande principer i den verkställande statens lagstiftning.

3. Den utfärdande myndigheten och den verkställande myndigheten ska enas om de praktiska arrangemangen. När den verkställande myndigheten godkänner sådana åtgärder ska den åta sig att

- a) kalla vittnet eller den sakkunnige att inställa sig, med angivande av tidpunkten och platsen för förhöret,
- b) kalla den misstänkte eller tilltalade personen att inställa sig för förhöret i enlighet med närmare föreskrifter i den verkställande statens lagstiftning och informera dessa personer om deras rättigheter i enlighet med den utfärdande statens lagstiftning i så god tid att de faktiskt kan utöva sin rätt till försvar,
- c) kontrollera identiteten på den person som ska höras.

4. Om den verkställande myndigheten i ett specifikt fall inte har tillgång till de tekniska hjälpmedel som behövs för ett förhör genom videokonferens får den utfärdande staten ställa dessa till förfogande efter ömsesidig överenskommelse.

5. Om hörandet sker genom videokonferens eller annan ljud- och bildöverföring ska följande bestämmelser gälla:

- a) En behörig myndighet i den verkställande staten ska vara närvarande vid förhöret, vid behov biträdd av en tolk, och ska också vara ansvarig för att kontrollera både identiteten hos den person som ska höras och att grundläggande principer i den verkställande statens lagstiftning iakttas.

Om den verkställande myndigheten anser att grundläggande principer i den verkställande statens lagstiftning åsidosätts under förhöret, ska den omedelbart vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att förhöret fortsätter i enlighet med dessa principer.

- b) Den utfärdande och den verkställande statens behöriga myndigheter ska vid behov komma överens om åtgärder för att skydda den person som ska höras.
- c) Förhöret ska hållas direkt av eller under ledning av den utfärdande statens behöriga myndighet, i enlighet med den statens lagar.
- d) På begäran av den utfärdande staten eller den person som ska höras, ska den verkställande staten se till att den person som ska höras vid behov biträds av en tolk.
- e) Misstänkta eller tilltalade personer ska innan förhöret äger rum informeras om de processuella rättigheter som tillkommer dem enligt den verkställande statens eller den utfärdande statens lagstiftning, inbegripet rätten att inte vittna. Vittnen och sakkunniga får åberopa den rätt att inte vittna som tillkommer dem enligt antingen den verkställande eller den utfärdande statens lagstiftning och ska informeras om denna rättighet innan förhöret äger rum.

6. Utan att det påverkar åtgärder som överenskomits för skydd av berörda personer ska den verkställande myndigheten efter förhörets slut upprätta ett protokoll med uppgifter om datum och plats för förhöret, den hörda personens identitet och, om andra personer har deltagit i förhöret i den verkställande staten, samtliga personers identitet och uppgift om i vilken egenskap de har deltagit, alla eventuella edsavläggelser samt under vilka tekniska omständigheter förhöret har ägt rum. Den verkställande myndigheten ska överlämna handlingen till den utfärdande myndigheten.

7. Varje medlemsstat ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att när den person som ska höras på dess territorium i enlighet med denna artikel vägrar att vittna, trots att denne är skyldig att göra det, eller avger falskt vittnesmål ska den nationella lagstiftningen tillämpas, på samma sätt som om förhöret ägde rum i ett nationellt förfarande.

Artikel 25

Hörande genom telefonkonferens

1. Om en person befinner sig på en medlemsstats territorium och ska höras som vittne eller sakkunnig av de behöriga myndigheterna i en annan medlemsstat får den utfärdande myndigheten i den senare staten, om det är olämpligt eller omöjligt för den person som ska höras att inställa sig personligen i den medlemsstaten, och sedan andra lämpliga metoder har undersökts, utfärda en utredningsorder för att höra ett vittne eller en sakkunnig genom telefonkonferens i enlighet med punkt 2.
2. Om inget annat överenskommits ska artikel 24.3, 24.5, 24.6 och 24.7 också tillämpas på hörande genom telefonkonferens.

Artikel 26

Information om bankkonton och andra konton för finansiella transaktioner

1. En utredningsorder får utfärdas i syfte att fastställa om en fysisk eller juridisk person som är föremål för det berörda straffrättsliga förfarandet innehar eller kontrollerar ett eller flera konton, oavsett av vilket slag, i någon bank på den verkställande statens territorium, och, om så är fallet, erhålla all detaljerad information om de identifierade kontona.
2. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som behövs för att informationen i punkt 1 ska kunna lämnas på de villkor som anges i denna artikel.
3. Den information som avses i punkt 1 ska, om detta begärs i utredningsordern, även omfatta konton för vilka den person som är föremål för det berörda straffrättsliga förfarandet innehar fullmakt.
4. Den skyldighet som fastställs i denna artikel ska enbart gälla i den mån informationen finns hos den kontoförande banken.
5. Den utfärdande myndigheten ska i utredningsordern ange skälen till att den anser att den begärda informationen sannolikt är av betydande värde för det berörda straffrättsliga förfarandet och på vilka grunder den antar att banker i den verkställande staten för dessa konton och, i den utsträckning det är möjligt, vilka banker som kan vara berörda. Den ska också i utredningsordern lämna all tillgänglig information som kan underlätta dess verkställighet.
6. En utredningsorder får också utfärdas i syfte att fastställa om en fysisk eller juridisk person som är föremål för det berörda straffrättsliga förfarandet innehar ett eller flera konton i något annat finansiellt institut än en bank på den verkställande statens territorium. Punkterna 3–5 ska också gälla. I detta fall, och utöver de skäl för icke-erkännande och icke-verkställighet som anges i artikel 11, får utredningsorderns verkställighet också vägras om inte utredningsåtgärdens verkställighet skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt fall.

Artikel 27

Information om banktransaktioner och andra finansiella transaktioner

1. En utredningsorder får utfärdas i syfte att erhålla detaljerad information om särskilda bankkonton och om de transaktioner som har genomförts under en bestämd period på ett eller flera konton som anges i utredningsordern, inbegripet detaljerad information om alla sändande och mottagande konton.
2. Varje medlemsstat ska vidta de åtgärder som behövs för att informationen i punkt 1 ska kunna lämnas, på de villkor som anges i denna artikel.
3. Den skyldighet som fastställs i denna artikel ska enbart gälla i den mån informationen finns hos den bank där kontot innehas.

4. Den utfärdande myndigheten ska i utredningsordern ange skälen till att den anser att den begärda informationen är relevant för det berörda straffrättsliga förfarandet.

5. En utredningsorder får också utfärdas i fråga om den information som anges i punkt 1 med hänvisning till finansiella transaktioner som utförts av andra finansiella institut än banker. Punkterna 3 och 4 ska gälla i tillämpliga delar. I detta fall, och utöver de skäl för icke-erkännande och icke-verkställighet som avses i artikel 11, får utredningsorderns verkställighet också vägras om utredningsåtgärdens verkställighet inte skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt fall.

Artikel 28

Utredningsåtgärder som innebär en kontinuerlig bevisinhämtning i realtid och under en viss tidsperiod

1. När utredningsordern utfärdas för verkställighet av en utredningsåtgärd som innebär en kontinuerlig bevisinhämtning i realtid och under en viss tidsperiod, såsom

- a) övervakning av banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner som genomförs på ett eller flera bestämda konton,
- b) kontrollerade leveranser på den verkställande statens territorium,

får dess verkställighet, förutom av de skäl för icke-erkännande och icke-verkställighet som anges i artikel 11, vägras om verkställigheten av den berörda utredningsåtgärden inte skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt ärende.

2. Den utfärdande staten och den verkställande staten ska komma överens om de praktiska arrangemangen i samband med den åtgärd som avses i punkt 1 b och även i andra fall.

3. Den utfärdande myndigheten ska i sin utredningsorder ange varför den anser att den begärda informationen är relevant för det berörda straffrättsliga förfarandet.

4. Befogenhet att agera, leda och kontrollera insatser i samband med verkställigheten av en utredningsorder i enlighet med punkt 1 ska åvila de behöriga myndigheterna i den verkställande staten.

Artikel 29

Hemliga utredningar

1. En utredningsorder får utfärdas i syfte att begära att den verkställande staten bistår den utfärdande staten i brottsutredningar som genomförs av polismän med hemlig eller falsk identitet (nedan kallade *hemliga utredningar*).

2. Den utfärdande myndigheten ska i utredningsordern ange varför den anser att den hemliga utredningen sannolikt är relevant för det straffrättsliga förfarandet. Beslut om erkännande och verkställighet av en utredningsorder som utfärdats i enlighet med denna artikel ska i varje enskilt fall fattas av de behöriga myndigheterna i den verkställande staten med vederbörlig hänsyn till dess nationella lagstiftning och förfaranden.

3. Förutom av de skäl för icke-erkännande och icke-verkställighet som avses i artikel 11, får den verkställande myndigheten vägra att verkställa en utredningsorder som avses i punkt 1 om

- a) verkställigheten av den hemliga utredningen inte skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt ärende, eller
- b) det inte kunde nås någon överenskommelse om arrangemangen för de hemliga utredningarna i enlighet med punkt 4.

4. Hemliga utredningar ska genomföras i enlighet med nationell lagstiftning och nationella förfaranden i den medlemsstat på vars territorium den hemliga utredningen äger rum. Befogenhet att agera, leda och kontrollera insatser i samband med den hemliga utredningen ska helt och hållet åvila de behöriga myndigheterna i den verkställande staten. Den utfärdande staten och den verkställande staten ska med vederbörlig hänsyn till sin nationella lagstiftning och sina nationella förfaranden komma överens om den hemliga utredningens varaktighet, de närmare villkoren och de berörda polismännens rättsliga ställning.

KAPITEL V

AVLYSSNING AV TELEKOMMUNIKATION

Artikel 30

Avlyssning av telekommunikation med tekniskt bistånd från en annan medlemsstat

1. En utredningsorder får utfärdas för avlyssning av telekommunikation i den medlemsstat från vilken tekniskt bistånd är nödvändig.
2. Om mer än en medlemsstat har möjlighet att tillhandahålla fullständigt, nödvändigt tekniskt bistånd i fråga om samma avlyssning av telekommunikation ska utredningsordern skickas enbart till en av dem. Prioritet ska alltid ges till den medlemsstat där den person som är föremål för avlyssningen befinner sig eller kommer att befinna sig.
3. En utredningsorder som avses i punkt 1 ska också innehålla följande information:
  - a) Information som gör det möjligt att identifiera det objekt som är föremål för avlyssning.
  - b) Uppgift om önskad varaktighet för avlyssningen.
  - c) Tillräcklig teknisk information, särskilt för att identifiera målet, i syfte att säkerställa att utredningsordern ska kunna verkställas.
4. Den utfärdande myndigheten ska i sin utredningsorder ange skälen till att den anser att den angivna utredningsåtgärden är relevant för det berörda straffrättsliga förfarandet.
5. Utöver de skäl för icke-erkännande och icke-verkställighet som anges i artikel 11, får verkställigheten av utredningsordern enligt punkt 1 också vägras om den berörda utredningsåtgärden inte skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt ärende. Den verkställande staten får ställa samma villkor för sitt bifall som den skulle tillämpa i ett liknande inhemskt ärende.
6. En utredningsorder enligt punkt 1 får verkställas genom
  - a) en överföring av telekommunikation direkt till den utfärdande staten, eller
  - b) avlyssning, inspelning och därefter överföring av resultatet av avlyssningen av telekommunikationen till den utfärdande staten.Den utfärdande myndigheten och den verkställande myndigheten ska samråda för att besluta huruvida avlyssningen ska genomföras i överensstämmelse med led a eller b.
7. Vid utfärdandet av en utredningsorder enligt punkt 1 eller under avlyssningen får den utfärdande myndigheten om den har särskilda skäl för detta också begära en transkribering, avkodning eller dekryptering av inspelningen, med förbehåll för ett godkännande från den verkställande myndighetens sida.
8. Kostnader i samband med tillämpningen av denna artikel ska bäras i enlighet med artikel 21, med undantag för de kostnader som uppstår i samband med transkriberingen, avkodningen och dekrypteringen av de avlyssnade meddelandena och som ska bäras av den utfärdande staten.

Artikel 31

Underrättande av den medlemsstat där den person som är föremål för avlyssningen befinner sig och från vilken inget tekniskt bistånd behövs

1. Om den behöriga myndigheten i en medlemsstat (nedan kallad *den avlyssnande medlemsstaten*) har gett tillstånd till avlyssning av telekommunikation för en utredningsåtgärd och den person som enligt avlyssningsbeslutet ska avlyssnas har en teledress som används på en annan medlemsstats territorium (nedan kallad *den underrättade medlemsstaten*) från vilken inget tekniskt bistånd behövs för att genomföra avlyssningen, ska den avlyssnande medlemsstaten underrätta den behöriga myndigheten i den underrättade medlemsstaten om avlyssningen
  - a) före avlyssningen, om den behöriga myndigheten i den avlyssnande medlemsstaten vid tidpunkten för beslutet om avlyssning vet att den person som är föremål för avlyssningen befinner sig eller kommer att befinna sig på den underrättade medlemsstatens territorium,
  - b) under eller efter avlyssningen, så snart som den fått kännedom om att den person som är föremål för avlyssningen befinner sig eller under avlyssningen har befunnit sig på den underrättade medlemsstatens territorium.

2. Den underrättelse som avses i punkt 1 ska göras med hjälp av formuläret i bilaga C.
3. Den underrättade medlemsstatens behöriga myndighet får, om avlyssningen inte skulle vara tillåten i ett liknande inhemskt ärende, utan dröjsmål, dock senast inom 96 timmar efter det att den underrättelse som avses i punkt 1 har mottagits, till de behöriga myndigheterna i den avlyssnande medlemsstaten anmäla följande:
  - a) Att avlyssningen inte får utföras eller ska avslutas.
  - b) Att allt som redan avlyssnats när den person som är föremål för avlyssningen befann sig på dess territorium, i förekommande fall, inte får användas eller bara får användas på sådana villkor som den anger. Den behöriga myndigheten i den underrättade medlemsstaten ska informera den behöriga myndigheten i den avlyssnande medlemsstaten om skälen för dessa villkor.
4. Artikel 5.2 ska i tillämpliga delar även tillämpas på den anmälan som avses i punkt 2.

KAPITEL VI

PROVISORISKA ÅTGÄRDER

Artikel 32

Provisoriska åtgärder

1. Den utfärdande myndigheten får utfärda en utredningsorder för vidtagande av alla åtgärder i syfte att provisoriskt förhindra att material som kan användas som bevis förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller bortskaffas.
2. Den verkställande myndigheten ska snarast fatta beslut om den provisoriska åtgärden och meddela detta, om praktiskt möjligt inom 24 timmar efter det att utredningsordern har mottagits.
3. När en provisorisk åtgärd som avses i punkt 1 begärs, ska den utfärdande myndigheten i utredningsordern ange huruvida bevismaterialet ska överföras till den utfärdande staten, eller stanna kvar i den verkställande staten. Den verkställande myndigheten ska erkänna och verkställa en sådan utredningsorder och överföra bevismaterialet i enlighet med de förfaranden som anges i detta direktiv.
4. När en utredningsorder, i enlighet med punkt 3, åtföljs av en instruktion om att bevismaterialet ska stanna kvar i den verkställande staten ska den utfärdande myndigheten ange vilken dag som den provisoriska åtgärd som avses i punkt 1 ska hävas eller den förväntade dagen för överlämnandet av begäran om att bevismaterialet ska överföras till den utfärdande staten.
5. Den verkställande staten får, efter samråd med den utfärdande staten, i enlighet med sin nationella lagstiftning och praxis fastställa lämpliga villkor mot bakgrund av omständigheterna i ärendet för att begränsa den tid under vilken de provisoriska åtgärder som avses i punkt 1 bibehålls. Om den verkställande myndigheten i enlighet med dessa villkor avser att häva den provisoriska åtgärden, ska den underrätta den utfärdande staten om detta och ge den möjlighet att lämna synpunkter. Den utfärdande myndigheten ska genast underrätta den verkställande myndigheten om att den provisoriska åtgärd som avses i punkt 1 har hävts.

KAPITEL VII

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 33

Anmälningar

1. Senast den 22 maj 2017 ska varje medlemsstat underrätta kommissionen om följande:
  - a) Den eller de myndigheter som i enlighet med landets nationella rätt är behöriga i enlighet med artikel 2 c och d när den medlemsstaten är utfärdande eller verkställande stat.
  - b) De språk som godtas för en utredningsorder enligt artikel 5.2.
  - c) Information om den eller de centralmyndigheter som har utsetts, om medlemsstaterna vill utnyttja den möjlighet som avses i artikel 7.3. Denna information ska vara bindande för myndigheterna i den utfärdande staten.

2. Varje medlemsstat får också tillhandahålla kommissionen den förteckning över nödvändiga handlingar som den kräver enligt artikel 22.4.
3. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om den information som det hänvisas till i punkterna 1 och 2 ändras.
4. Kommissionen ska göra den information som tas emot enligt denna artikel tillgänglig för samtliga medlemsstater och det europeiska rättsliga nätverket. Nätverket ska göra informationen tillgänglig på den webbplats som avses i artikel 9 i rådets beslut 2008/976/RIF⁽¹⁾.

Artikel 34

Förhållandet till andra rättsliga instrument, avtal och överenskommelser

1. Detta direktiv ska från och med den 22 maj 2017 ersätta motsvarande bestämmelser i följande konventioner som tillämpas mellan de medlemsstater för vilka direktivet är bindande, utan att det påverkar deras tillämpning mellan medlemsstater och tredjestater och deras tillfälliga tillämpning i enlighet med artikel 35:

- a) Den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål, som antogs av Europarådet den 20 april 1959, och dess båda tilläggsprotokoll samt de bilaterala överenskommelser som har ingåtts i enlighet med artikel 26 i den konventionen.
- b) Konventionen om tillämpning av Schengenavtalet.
- c) Konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och dess protokoll.

2. Rambeslut 2008/978/RIF ska ersättas i de medlemsstater som är bundna av detta direktiv. Bestämmelserna i rambeslut 2003/577/RIF ska med avseende på frysning av bevismaterial ersättas i medlemsstater som är bundna av detta direktiv.

För de medlemsstater som är bundna av detta direktiv ska hänvisningar till rambeslut 2008/978/RIF och, med avseende på frysning av bevismaterial, till rambeslut 2003/577/RIF anses som hänvisningar till detta direktiv.

3. Utöver detta direktiv får medlemsstaterna ingå eller även fortsättningsvis tillämpa bilaterala eller multilaterala avtal eller överenskommelser med andra medlemsstater efter den 22 maj 2017 endast i den mån dessa gör det möjligt att ytterligare stärka syftena med detta direktiv och bidra till att förenkla eller ytterligare underlätta förfarandena för bevisinhämtning och under förutsättning att de skydds nivåer som anges i detta direktiv respekteras.

4. Medlemsstaterna ska senast den 22 maj 2017 informera kommissionen om vilka befintliga avtal eller överenskommelser enligt punkt 3 som de vill fortsätta att tillämpa. Medlemsstaterna ska också inom tre månader efter det att de har undertecknat nya avtal eller överenskommelser enligt punkt 3 informera kommissionen om detta.

Artikel 35

Övergångsbestämmelser

1. Framställningar om ömsesidig rättslig hjälp som mottagits före den 22 maj 2017 ska även fortsättningsvis regleras av befintliga instrument för ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Beslut om frysning av bevismaterial enligt rambeslut 2003/577/RIF som mottagits före den 22 maj 2017 ska också regleras av det rambeslutet.

2. Artikel 8.1 ska också tillämpas på utredningsordern efter det att ett beslut om frysning har fattats i enlighet med rambeslut 2003/577/RIF.

⁽¹⁾ Rådets beslut 2008/976/RIF av den 16 december 2008 om det europeiska rättsliga nätverket (EUT L 348, 24.12.2008, s. 130).

*Artikel 36***Införlivande**

1. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 22 maj 2017.
2. När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.
3. Medlemsstaterna ska senast den 22 maj 2017 till kommissionen överlämna texten till de bestämmelser genom vilka de skyldigheter som åläggs enligt detta direktiv införlivas med nationell rätt.

*Artikel 37***Rapport om tillämpningen**

Senast fem år efter den 21 maj 2014 ska kommissionen, på grundval av såväl kvalitativ som kvantitativ information, förelägga Europaparlamentet och rådet en rapport om tillämpningen av detta direktiv omfattande i synnerhet en utvärdering av dess inverkan på det straffrättsliga samarbetet och skyddet för enskilda personer samt verkställigheten av bestämmelserna om avlyssning av telekommunikation med hänsyn till den tekniska utvecklingen. Rapporten ska vid behov åtföljas av förslag till ändring av direktivet.

*Artikel 38***Ikraftträdande**

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

*Artikel 39***Adressater**

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna i enlighet med fördragen.

Utfärdat i Bryssel den 3 april 2014.

På Europaparlamentets vägnar

M. SCHULZ

Ordförande

På rådets vägnar

D. KOURKOULAS

Ordförande

BILAGA A

DEN EUROPEISKA UTREDNINGSDERN

Denna utredningsorder har utfärdats av en behörig myndighet. Den utfärdande myndigheten intygar att utfärdandet av denna utredningsorder är nödvändigt och proportionellt med avseende på de förfaranden som specificeras i den med beaktande av den misstänkta eller tilltalade personens rättigheter och att de begärda utredningsåtgärderna kunde ha begärts under samma förutsättningar i ett liknande inhemskt ärende. Jag begär härmed att den eller de nedan angivna utredningsåtgärderna vidtas med vederbörlig hänsyn till den konfidentialitet som gäller för utredningen och att de bevis som inhämtas till följd av att utredningsordern verkställs översänds.

AVSNITT A

Utfärdande stat: .....

Verkställande stat: .....

AVSNITT B: **Angelägenhetsgrad**

Ange om ärendet är brådskande på grund av något av följande:

- Undanskaffande eller förstöring av bevis
 Nära förestående rättegångsdatum
 Annat skäl

Ange vilket:

Tidsfrister för verkställigheten av den europeiska utredningsordern anges i direktiv 2014/41/EU. Om en kortare eller specifik tidsfrist är nödvändig, ange datum och förklara orsaken till detta:

.....
 .....
 .....

AVSNITT C: Utredningsåtgärd(er) som ska vidtas

1. Beskriv det bistånd/den utredningsåtgärd eller de utredningsåtgärder som behövs OCH ange i förekommande fall om det är någon av följande utredningsåtgärder:

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

- Inhämtande av uppgifter eller bevis som den verkställande myndigheten redan har i sin besittning
 Inhämtande av uppgifter som finns i polisens eller rättsliga myndigheters databaser
 Hörande av
      vittne
      sakkunnig
      misstänkt eller tilltalad person
      brottsoffer
      tredje part
 Identifiering av personer som har ett abonnemang för ett visst telefonnummer eller en viss IP-adress
 Tillfällig överföring av frihetsberövad person till den utfärdande staten
 Tillfällig överföring av frihetsberövad person till den verkställande staten

- Hörande genom videokonferens eller annan audiovisuell utsändning av
- vittne
  - sakkunnig
  - misstänkt eller tilltalad person
- Hörande genom telefonkonferens av
- vittne
  - sakkunnig
- Information om bankkonton och andra konton för finansiella transaktioner
- Information om banktransaktioner och andra finansiella transaktioner
- Utredningsåtgärd som innebär en kontinuerlig bevisinhämtning i realtid för en viss tidsperiod
- Övervakning av banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner
  - Kontrollerade leveranser
  - Annat
- Hemliga utredningar
- Avlyssning av telekommunikation
- Provisorisk(a) åtgärd(er) för att förhindra att material som kan användas som bevis förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller överläts

AVSNITT D: Samband med en tidigare utredningsorder

Ange om denna utredningsorder kompletterar en tidigare utredningsorder. Lämna i förekommande fall information som är relevant för att identifiera den tidigare ordern (datum för utfärdande av ordern, vilken myndighet som den översänts till och, om sådant finns, datum för översändande samt referensnummer som uppgetts av den utfärdande och verkställande myndigheten):

.....

.....

Ange i förekommande fall om en utredningsorder redan har sänts till en annan medlemsstat i samma fall:

.....

AVSNITT E: Den berörda personens identitet

1. Redogör för all känd information om identiteten på den eller de i) fysiska eller ii) juridiska person(er) som utredningsåtgärden avser (om mer än en person avses, ange uppgifter om var och en av dessa):

i) För fysiska personer

Efternamn: .....

Förnamn: .....

Andra relevanta namn (i förekommande fall):.....

Alias (i förekommande fall): .....

Kön: .....

Nationalitet: .....

ID-nummer eller socialförsäkringsnummer:.....

Typ av identitetshandling(ar) som personen innehar och nummer (identitetskort, pass), om sådant finns:

.....

Födelsedatum: .....

Födelseort: .....

Bostadsort och/eller känd adress (om okänd, ange senast kända adress):

.....

Språk som förstås av den berörda personen:

.....

<p>ii) För juridiska personer</p> <p>Namn: .....</p> <p>Form av juridisk person: .....</p> <p>Namnförkortning, allmänt använt namn eller handelsnamn (i förekommande fall): .....</p> <p>Registrerat säte: .....</p> <p>Registreringsnummer: .....</p> <p>Den juridiska personens adress: .....</p> <p>Namn på den juridiska personens företrädare: .....</p> <p>Beskriv den berörda personens aktuella ställning i förfarandena:</p> <p>☐ Misstänkt eller tilltalad person</p> <p>☐ Brottsoffer</p> <p>☐ Vittne</p> <p>☐ Sakkunnig</p> <p>☐ Tredje part</p> <p>☐ Annat (ange vad).....</p> <p>2. Ange på vilken plats utredningsätgården ska genomföras, om den inte överensstämmer med adressen ovan: ....</p> <p>3. Tillhandahåll all annan information som kommer att underlätta verkställandet av utredningsordern: ....</p>
<p>AVSNITT F: Typ av förfarande för vilket utredningsordern har utfärdats:</p> <p>☐ a) med avseende på straffrättsliga förfaranden som har inletts av eller ska tas upp inför en rättslig myndighet med avseende på en straffbar gärning enligt den utfärdande statens nationella lagstiftning, eller</p> <p>☐ b) förfaranden som inletts hos administrativa myndigheter med avseende på sådana gärningar som är straffbara enligt den utfärdande statens nationella lagstiftning, såsom överträdelse av rättsregler, där ordern kan leda till förfaranden inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål, eller</p> <p>☐ c) vid förfaranden som inletts hos rättsliga myndigheter med avseende på sådana gärningar som är straffbara enligt den utfärdande statens nationella lagstiftning, såsom överträdelse av rättsregler, där ordern kan leda till förfaranden inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål, eller</p> <p>☐ d) i samband med sådana förfaranden som anges i leden a, b och c vilka hänför sig till brott eller överträdelse för vilka en juridisk person kan ställas till ansvar eller bestraffas i den utfärdande staten.</p>
<p>AVSNITT G: Skäl för utfärdandet av utredningsordern</p> <p>1. Sammanfattning av fakta</p> <p>Ange skälen till att utredningsordern utfärdas och bifoga en sammanfattning av de bakomliggande omständigheterna, en beskrivning av de brott åtalet eller utredningen gäller, vilket stadium utredningen har nått och skälen för eventuella riskfaktorer samt annan relevant information. ....</p>

2. Beskaffenhet och brottsrubricering för det eller de brott för vilket den europeiska utredningsordern utfärdas och tillämplig lagbestämmelse:

.....
.....
.....

3. Bestraffas det brott för vilket utredningsordern utfärdas i den utfärdande medlemsstaten med fängelse eller annan frihetsberövande åtgärd i maximalt tre år eller mer enligt den utfärdande statens lagstiftning och ingår det i den förteckning över brott som anges nedan? (kryssa för tillämplig ruta)

- Deltagande i en kriminell organisation
- Terrorism
- Människohandel
- Sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi
- Olaglig handel med narkotika och psykotropa ämnen
- Olaglig handel med vapen, ammunition och sprängmedel
- Korruption
- Bedrägeri, inbegripet bedrägeri som riktar sig mot Europeiska unionens finansiella intressen enligt konventionen av den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen
- Tvätt av vinning av brott
- Penningförfalskning, inklusive euroförfalskning
- It-brottslighet
- Miljöbrott, inklusive olaga handel med hotade djurarter och utrotningshotade växtarter och växtsorter
- Hjälpa till olovlig inresa och vistelse
- Mord och grov misshandel
- Olaglig handel med mänskliga organ och vävnader
- Människorov, olaga frihetsberövande och tagande av gisslan
- Rasism och främlingsfientlighet
- Organiserad stöld eller väpnat rån
- Olaglig handel med kulturföremål, inklusive antikviteter och konstverk
- Svindleri
- Beskyddarverksamhet och utpressning
- Förfalskning och piratkopiering
- Förfalskning av administrativa dokument och handel med förfalskningar
- Förfalskning av betalningsmedel
- Olaglig handel med hormonsubstanser och andra tillväxsubstanser
- Olaglig handel med nukleära och radioaktiva ämnen
- Handel med stulna fordon
- Våldtäkt
- Mordbrand
- Brott som omfattas av Internationella brottmålsdomstolens behörighet
- Kapning av flygplan eller fartyg
- Sabotage

<p>AVSNITT H: Kompletterande krav för vissa åtgärder</p> <p>Fyll i de avsnitt som är relevanta för den eller de åtgärder som begärs:</p>
<p>AVSNITT H1: Överföring av en frihetsberövad person</p> <p>1) Om begäran avser en tillfällig överföring till den utfärdande staten av en frihetsberövad person i utredningssyfte, ange om personen har samtyckt till denna åtgärd:</p> <p>☐ Ja   ☐ Nej   ☐ Jag begär att personens samtycke efterfrågas</p> <p>2) Om begäran avser en tillfällig överföring till den verkställande staten av en frihetsberövad person i utredningssyfte, ange om personen har samtyckt till denna åtgärd:</p> <p>☐ Ja   ☐ Nej</p>
<p>AVSNITT H2: Video- eller telefonkonferens eller annan audiovisuell utsändning</p> <p>Om hörande genom video- eller telefonkonferens eller annan audiovisuell utsändning begärs:</p> <p>Ange namnet på den myndighet som kommer att utföra förhöret (kontaktuppgifter/språk):</p> <p>.....</p> <p>Ange skälen för att denna åtgärd begärs:.....</p> <p>.....</p> <p>☐ a) Hörande genom videokonferens eller annan audiovisuell utsändning:</p> <p style="padding-left: 20px;">☐ Den misstänkta eller tilltalade personen har gett sitt medgivande</p> <p>☐ b) Hörande genom telefonkonferens</p>
<p>AVSNITT H3: Provisoriska åtgärder</p> <p>Om en provisorisk åtgärd begärs för att förhindra att material som kan användas som bevis förstörs, omvandlas, flyttas, överlämnas eller överläts, ange om</p> <p>☐ materialet ska överföras till den utfärdande staten</p> <p>☐ materialet ska bli kvar i den verkställande staten; ange en beräknad dag</p> <p>för upphävande av den provisoriska åtgärden: .....</p> <p>för inlämnande av en begäran till följd härav som gäller materialet: .....</p>
<p>AVSNITT H4: Information om bankkonton eller andra konton för finansiella transaktioner</p> <p>1. Om information om bankkonton eller andra konton för finansiella transaktioner som innehas eller kontrolleras av personen begärs, ange för vart och ett av dessa skälen till att åtgärden anses relevant för det straffrättsliga förfarandet och på vilka grunder banker i den verkställande staten antas inneha kontot:</p> <p>☐ Information om bankkonton som innehas av personen eller för vilka han eller hon innehar fullmakt.</p> <p>☐ Information om andra konton för finansiella transaktioner som innehas av personen eller för vilka han eller hon innehar fullmakt.</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

2. Om information om banktransaktioner eller andra finansiella transaktioner begärs, ange för var och en av dessa skälen till att åtgärden anses relevant för det straffrättsliga förfarandet:

- Information om banktransaktioner
 Information om andra finansiella transaktioner

.....
 .....
 .....

Ange den relevanta tidsperioden och tillhörande konton

.....
 .....

AVSNITT H5: Utredningsåtgärder som innebär en kontinuerlig bevisinhämtning i realtid för en viss tidsperiod

Om en sådan utredningsåtgärd begärs, ange skälen till att den begärda informationen anses relevant för det straffrättsliga förfarandet:

.....
 .....

AVSNITT H6: Hemliga utredningar

Om hemlig utredning begärs, ange skälen till att det anses sannolikt att utredningsåtgärden är relevant för det straffrättsliga förfarandet

.....
 .....

AVSNITT H7: Avlyssning av telekommunikation

1. Om avlyssning av telekommunikation begärs, ange skälen till att utredningsåtgärden anses relevant för det straffrättsliga förfarandet

.....
 .....

2. Lämna följande information:

a) Information som gör det möjligt att identifiera den person som avlyssningen avser:

.....
 .....

b) Uppgift om önskad varaktighet för avlyssningen:

.....
 .....

c) Tekniska uppgifter (särskilt för att identifiera den person som avses – såsom mobiltelefon, fast telefon, e-postadress, internetanslutning) för att säkerställa att utredningsordern kan verkställas:

.....
 .....

3. Ange vilken metod för verkställande som föredras

- Omedelbar överföring
 Inspelning och påföljande överföring

Ange om transkription, avkodning eller dekryptering av det avlyssnade materialet också begärs (*):

.....
 .....

(*) Observera att kostnaderna för all transkription, avkodning och dekryptering måste betalas av den utfärdande staten.

AVSNITT I: Formaliteter och förfaranden som begärs för verkställandet

1. Kryssa för och fyll i, i förekommande fall:

Den verkställande myndigheten ombeds iakttä följande formaliteter och förfaranden (...):

.....

.....

2. Kryssa för och fyll i, i förekommande fall:

En eller flera tjänstemän från den utfärdande staten bör bistå de behöriga myndigheterna i den verkställande staten vid verkställandet av den europeiska utredningsordern.

Kontaktuppgifter till dessa tjänstemän:

.....

.....

Språk som kan användas vid kontakter:.....

.....

AVSNITT J: Rättsmedel

1. Ange om rättsmedel redan har utnyttjats mot utfärdandet av en europeisk utredningsorder och redogör i så fall för omständigheterna (beskrivning av rättsmedlet, inbegripet vilka åtgärder som måste vidtas och tidsfrister):

.....

.....

2. Myndighet i den utfärdande staten som kan tillhandahålla ytterligare information om förfaranden för utnyttjande av rättsmedel i den utfärdande staten och huruvida det finns tillgång till rättshjälp och tolkning och översättning:

Namn:.....

Kontaktperson (i tillämpliga fall):.....

Adress:.....

Tfn (landsnummer) (riktnummer):.....

Fax (landsnummer) (riktnummer):.....

E-post:.....

AVSNITT K: Uppgifter om den myndighet som har utfärdat den europeiska utredningsordern

Ange vilken typ av rättslig myndighet som utfärdade ordern:

rättslig myndighet

(*) annan behörig myndighet enligt den utfärdande statens lagstiftning

(*) Fyll även i avsnitt (L)

Myndighetens namn:

.....

Myndighetens företrädare/kontaktperson:

.....

Ärendenummer:.....

Adress:.....

Tfn (landsnummer) (riktnummer):.....

Fax (landsnummer) (riktnummer):.....

E-post:.....

Möjliga språk för kontakter med den utfärdande myndigheten:

.....

Kontaktppgifter, om andra än ovan, till den eller de personer som kan kontaktas för kompletterande information eller för de praktiska detaljerna avseende överföring av bevismaterial:

Namn/Titel/Organisation: .....

Adress: .....

E-post/Kontakttelefon: .....

Den utfärdande myndighetens och/eller dess företrädares underskrift, som intygar att innehållet i den europeiska utredningsordern är aktuellt och korrekt:

Namn: .....

Befattning (titel/grad): .....

Datum: .....

Officiell stämpel (om sådan finns):

AVSNITT L Uppgifter om den rättsliga myndighet som har godkänt den europeiska utredningsordern

Ange vilken typ av rättslig myndighet som har godkänt denna utredningsorder:

- a) Domare eller domstol
 b) Undersökningsdomare
 c) Allmän åklagare

Den godkännande myndighetens officiella namn:

.....

Myndighetens företrädare:

.....

Befattning (titel/grad):

.....

Ärendenummer: .....

Adress: .....

.....

Tfn (landsnummer) (riktnummer): .....

Fax (landsnummer) (riktnummer): .....

E-post: .....

Möjliga språk för kontakter med myndigheten:

.....

Ange om den huvudsakliga kontaktpunkten för den verkställande myndigheten bör vara

- den utfärdande myndigheten
 den godkännande myndigheten

Underskrift av och uppgifter om den godkännande myndigheten

Namn: .....

Befattning (titel/grad): .....

Datum: .....

Officiell stämpel (om sådan finns):

BILAGA B

BEKRÄFTELSE AV ATT DEN EUROPEISKA UTREDNINGSDERN HAR MOTTAGITS

Detta formulär ska fyllas i av den myndighet i den verkställande staten som mottog utredningsordern.

<p>A. DEN BERORDA EUROPEISKA UTREDNINGSDERN Myndighet som utfärdat den europeiska utredningsordern:</p> <p>.....</p> <p>Ärendebeteckning:.....</p> <p>Datum för utfärdande:.....</p> <p>Mottagen den:.....</p>
<p>B. MYNDIGHET SOM MOTTOG UTREDNINGSDERN (¹) Den behöriga myndighetens officiella namn:</p> <p>.....</p> <p>Myndighetens företrädare:</p> <p>.....</p> <p>Befattning (titel/grad):</p> <p>.....</p> <p>Adress:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Tfn (landsnummer) (riktnummer):.....</p> <p>Fax (landsnummer) (riktnummer):.....</p> <p>E-post:.....</p> <p>Ärendebeteckning:.....</p> <p>Möjliga språk för kontakter med myndigheten:</p> <p>.....</p>
<p>C. (I FOREKOMMANDE FALL) BEHORIG MYNDIGHET TILL VILKEN UTREDNINGSDERN HAR ÖVERSÄNTS AV DEN MYNDIGHET SOM AVSES UNDER B</p> <p>Myndighetens officiella namn:</p> <p>.....</p> <p>Myndighetens företrädare:</p> <p>.....</p> <p>Befattning (titel/grad):</p> <p>.....</p> <p>Adress:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Tfn (landsnummer) (riktnummer):.....</p> <p>Fax (landsnummer) (riktnummer):.....</p> <p>E-post:.....</p> <p>Datum för översändandet:.....</p> <p>Ärendebeteckning:.....</p> <p>Språk som kan användas vid kontakter:</p> <p>.....</p>

(¹) Denna del ska fyllas i av varje myndighet som tar emot en europeisk utredningsorder. Det är den behöriga myndigheten och i förekommande fall den centralmyndighet eller den myndighet som vidarebefordrade utredningsordern till den behöriga myndigheten som ska erkänna och verkställa utredningsordern.

<p>D. ANNAN INFORMATION SOM KAN VARA RELEVANT FÖR DEN UTFÄRDANDE MYNDIGHETEN:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>E. UNDERSKRIFT OCH DATUM</p> <p>Underskrift:</p> <p>Datum: .....</p> <p>Officiell stämpel (om sådan finns):</p>

BILAGA C

MEDDELANDE

Detta formulär används för att underrätta en medlemsstat om den avlyssning av telekommunikation som kommer att utföras eller har utförts på dess territorium utan tekniskt bistånd av denna. Härmed underrättar jag ..... (underrättad medlemsstat) om avlyssningen.

A. (1) BEHÖRIG MYNDIGHET

Officiellt namn på den behöriga myndigheten i den avlyssnande medlemsstaten:

.....

Myndighetens företrädare:

.....

Befattning (titel/grad):

.....

Adress:

.....

.....

Tfn (landsnummer) (riktnummer): .....

Fax (landsnummer) (riktnummer): .....

E-post: .....

Ärendebeteckning: .....

Datum för utfärdande: .....

Möjliga språk för kontakter med myndigheten:

.....

B. INFORMATION OM AVLYSSNINGEN

I. Lägesrapport: Denna underrättelse äger rum (kryssa för)

före avlyssningen

under avlyssningen

efter avlyssningen

II. (Förväntad) varaktighet för avlyssningen (enligt den utfärdande myndighetens kännedom):

....., från och med .....

III. Mål för avlyssningen: (telefonnummer, IP-nummer eller e-post)

.....

IV. De berörda personernas identitet

Uppge all information, enligt vad som är känt, om identiteten på den eller de i) fysiska eller ii) juridiska person(er) mot vilka förfarandena är/kan komma att vara riktade:

i) För fysiska personer

Efternamn: .....

Förnamn: .....

Andra relevanta namn (i förekommande fall): .....

Alias (i förekommande fall): .....

Kön: .....

Nationalitet: .....

ID-nummer eller socialförsäkringsnummer: .....

(1) Den myndighet som avses här är den som ska kontaktas vid fortsatta kontakter med den utfärdande staten.

<p>Födelsedatum: .....</p> <p>Födelseort: .....</p> <p>Bostadsort och/eller känd adress (om okänd, ange senast kända adress): .....</p> <p>Språk som förstås av den berörda personen: .....</p> <p>ii) För juridiska personer:</p> <p>Namn: .....</p> <p>Form av juridisk person: .....</p> <p>Namnförkortning, allmänt använt namn eller handelsnamn (i förekommande fall): .....</p> <p>Registrerat säte: .....</p> <p>Registreringsnummer: .....</p> <p>Den juridiska personens adress: .....</p> <p>Namn på och kontaktppgifter för den juridiska personens företrädare: .....</p> <p>V. Information rörande avlyssningens syfte:</p> <p>Uppge all nödvändig information, inbegripet en beskrivning av fallet, brottsrubricering(ar) och tillämplig lagbestämmelse, så att den myndighet som mottar informationen kan bedöma följande:</p> <p>☐ Om avlyssningen skulle godkännas i ett liknande inhemskt fall och om det erhållna materialet kan användas vid rättsliga förfaranden</p> <p>☐ Om avlyssningen redan har ägt rum, om materialet kan användas vid rättsliga förfaranden</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Observera att eventuella invändningar mot avlyssningen eller användningen av redan avlyssnat material måste göras senast 96 timmar efter mottagandet av denna underrättelse.</p>
<p>C.   UNDERSKRIFT OCH DATUM</p> <p>Underskrift:</p> <p>Datum: .....</p> <p>Officiell stämpel (om sådan finns):</p>

BILAGA D

KATEGORIER AV BROTT SOM AVSES I ARTIKEL 11

- Deltagande i en kriminell organisation
  - Terrorism
  - Människohandel
  - Sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi
  - Olaglig handel med narkotika och psykotropa ämnen
  - Olaglig handel med vapen, ammunition och sprängmedel
  - Korruption
  - Bedrägeri, inbegripet bedrägeri som riktar sig mot Europeiska unionens finansiella intressen enligt konventionen av den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen
  - Tvätt av vinning av brott
  - Penningförfalskning, inklusive euroförfalskning
  - It-brottslighet
  - Miljöbrott, inklusive olaga handel med hotade djurarter och utrotningshotade växtarter och växtsorter
  - Hjälp till olovlig inresa och vistelse
  - Mord och grov misshandel
  - Olaglig handel med mänskliga organ och vävnader
  - Människorov, olaga frihetsberövande och tagande av gisslan
  - Rasism och främlingsfientlighet
  - Organiserad stöld eller väpnat rån
  - Olaglig handel med kulturföremål, inklusive antikviteter och konstverk
  - Svindleri
  - Beskyddarverksamhet och utpressning
  - Förfalskning och piratkopiering
  - Förfalskning av administrativa dokument och handel med förfalskningar
  - Förfalskning av betalningsmedel
  - Olaglig handel med hormonsubstanser och andra tillväxsubstanser
  - Olaglig handel med nukleära och radioaktiva ämnen
  - Handel med stulna fordon
  - Våldtäkt
  - Mordbrand
  - Brott som omfattas av Internationella brottmålsdomstolens behörighet
  - Kapning av flygplan eller fartyg
  - Sabotage
-

Sammanfattning av promemorian En europeisk utredningsorder (Ds 2015:57)

Bilaga 2

I promemorian lämnas förslag till genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området.

I promemorian föreslås att det ska införas en ny lag om europeisk utredningsorder. Den nya lagen ersätter motsvarande bestämmelser i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut och lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar. Det föreslås även ändringar i annan lagstiftning som påverkas av direktivet.

En europeisk utredningsorder är ett beslut som fattas i en medlemsstat (den utfärdande staten) inom ramen för ett pågående eller kommande straffrättsligt förfarande och som innebär att en annan medlemsstat (den verkställande staten) ska hämta in och överlämna bevisning som finns i den staten. Utgångspunkten är att den verkställande staten ska godta beslutet utan någon egen närmare prövning. Direktivet innehåller bestämmelser som riktar sig både till den utfärdande staten och till den verkställande staten.

En svensk åklagare eller domstol ska kunna utfärda en europeisk utredningsorder och översända den till en annan medlemsstat. Utfärdande får ske om den åtgärd som bedöms vara nödvändig för att få tag på bevisningen hade varit möjlig att vidta i Sverige under motsvarande förutsättningar. I promemorian lämnas förslag på reglering av förfarandet och förutsättningar för att översända en europeisk utredningsorder från Sverige till en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

I promemorian lämnas också förslag till reglering av förfarandet och förutsättningarna för erkännande och verkställighet i Sverige när en europeisk utredningsorder översänds hit, dvs. när Sverige är verkställande stat. Enligt den föreslagna lagen ska åklagare eller domstol pröva om en utländsk utredningsorder ska erkännas och verkställas här. I den föreslagna lagen fastslås kriterier för när ett erkännande ska få ske, hur prövningen ska gå till och hur en utländsk utredningsorder ska verkställas i Sverige.

Den nya lagen kräver följdändringar i annan lagstiftning. Ändringar föreslås i bl.a. lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och fängelselagen (2010:610).

Promemorians författningsförslag föreslås träda i kraft den 1 maj 2017.

Promemorians lagförslag

1 Förslag till lag (2000:000) om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Lagens innehåll och tillämplighet

1 § Denna lag innehåller bestämmelser för genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området (direktivet).

2 § Denna lag gäller inte i förhållande till Danmark och Irland. Lagen gäller inte heller i förhållande till en annan medlemsstat i Europeiska unionen som inte har genomfört direktivet.

Om Europeiska unionen genom ett särskilt beslut har avbrutit tillämpningen av direktivet i förhållande till en medlemsstat eller om en medlemsstat har upphört att tillämpa direktivet eller den nationella lagstiftning som genomför direktivet, gäller inte denna lag i förhållande till den staten.

3 § Lagen gäller inte inrättande av en sådan gemensam utredningsgrupp som avses i lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar och bevisinhämtning inom en sådan grupp.

4 § Lagen gäller inte utbyte av kriminalregisteruppgifter med stöd av rådets rambeslut 2009/315/RIF av den 26 februari 2009 om organisationen av medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregistret och uppgifternas innehåll.

Föreskrifter om verkställigheten av denna lag

5 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om verkställigheten av denna lag.

Definitioner

6 § Med en svensk utredningsorder avses i denna lag ett beslut av domstol eller åklagare i samband med en rättegång i brottmål eller en förundersökning som innebär att en behörig myndighet i en annan medlemsstat ska

1. vidta en särskilt angiven utredningsåtgärd för att hämta in bevisning, eller
2. överlämna bevisning som redan finns hos myndigheten.

7 § Med en utländsk utredningsorder avses i denna lag ett rättsligt avgörande som har utfärdats eller godkänts av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare i en annan medlemsstat under

1. ett straffrättsligt förfarande som har inletts av eller ska tas upp inför en rättslig myndighet och som gäller en gärning som är belagd med straff enligt den statens nationella lagstiftning, eller

2. ett förfarande som gäller en gärning som är belagd med straff enligt den statens nationella lagstiftning och som har inletts av en administrativ eller rättslig myndighet vars beslut kan leda till ett straffrättsligt förfarande inför domstol,

i syfte att en svensk domstol eller åklagare ska genomföra en sär-skilt angiven utredningsåtgärd för att inhämta bevisning eller överlämna bevisning som redan finns hos domstolen eller åklagaren.

Första stycket gäller även om förfarandet riktas mot en juridisk person.

Formkrav

8 § En utredningsorder ska vara upprättad i enlighet med formuläret i bilaga A till direktivet och särskilt innehålla uppgifter om

- den myndighet som utfärdat den,
- den eller de berörda personerna,
- syftet med och skälen för utredningsordern,
- den brottsliga gärningen som är föremål för utredning eller andra förfaranden och en beskrivning av omständigheterna kring gärningen, samt tillämpliga straffrättsliga bestämmelser i den utfärdande statens lagstiftning, och
- den begärda utredningsåtgärden och det bevismaterial som ska inhämtas.

Utredningsordern ska vara undertecknad av den som har utfärdat den, samt i förekommande fall, av den som har godkänt den.

Språk

9 § En svensk utredningsorder ska översättas till det officiella språket i den verkställande staten eller till ett annat språk som den verkställande staten har förklarat sig godta.

En utländsk utredningsorder ska vara skriven på eller översatt till svenska, danska, norska eller engelska.

Mottagande myndighet

10 § En svensk utredningsorder skickas av domstol eller åklagare till den behöriga utländska myndigheten eller, om den andra staten har utsett en centralmyndighet att svara för mottagandet av en utredningsorder, till centralmyndigheten.

En utländsk utredningsorder ska skickas direkt till den domstol eller åklagare som ska handlägga den. Utredningsordern ska skickas genom post, bud, elektronisk post eller telefax, eller, efter överenskommelse i det enskilda fallet, på annat sätt.

2 kap. Utfärdande av en svensk utredningsorder

1 § En svensk utredningsorder utfärdas av domstol för åtgärder i samband med en rättegång i brottmål och av åklagare för åtgärder under en förundersökning.

Utredningsorder i samband med rättegång

2 § En domstol får utfärda en utredningsorder som avser

1. bevisupptagning vid en utländsk domstol,
2. förhör genom ljud- och bildöverföring eller genom ljudöverföring, och
3. överförande av frihetsberövade.

Utredningsorder i samband med förundersökning

3 § En åklagare får utfärda en utredningsorder som avser

1. förhör, förhör genom ljud- och bildöverföring eller genom ljudöverföring,
2. beslag, åtgärder enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken,
3. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kamera-övervakning och hemlig rumsavlyssning,
4. överförande av frihetsberövade,
5. rättsmedicinsk undersökning av en avliden person, samt
6. andra åtgärder i bevisinhämtningssyfte som inte innebär användning av tvångsmedel eller någon annan tvångsåtgärd, om åtgärden uppfyller de allmänna förutsättningarna enligt 5 §.

4 § Åklagare får också utfärda en utredningsorder för att inhämta bevisning som redan finns hos en behörig myndighet i en annan medlemsstat.

Förutsättningar för att utfärda en utredningsorder

5 § En utredningsorder som avses i 2 § 1–2, 3 § 1–3 och 5–6 samt 4 § får utfärdas om åtgärden hade, enligt vad som kan bedömas vid utfärdandet, kunnat vidtas under motsvarande förutsättningar här samt enligt de särskilda bestämmelserna i 10–13 och 18–27 §§.

En utredningsorder som avses i 2 § 3 och 3 § 4 får utfärdas enligt de särskilda bestämmelserna i 14–17 §§.

6 § En utredningsorder får utfärdas endast om det med beaktande av det men för den enskilde samt den tidsåtgång och de kostnader som kan antas uppkomma i ärendet framstår som motiverat med hänsyn till brottets art och svårhetsgrad och övriga omständigheter.

Särskilt förfarande som ska iakttas vid verkställighet av en utredningsorder

Bilaga 3

7 § I utredningsordern ska anges om något särskilt förfarande bör iakttas vid verkställigheten av åtgärden.

Återkallelse av en utredningsorder

8 § Om det inte längre finns skäl för att vidta åtgärden som avses i utredningsordern ska utredningsordern återkallas.

Villkor om användningsbegränsningar

9 § Om en utländsk myndighet i samband med överlämnande av uppgifter eller annan bevisning har förenat överlämnandet med villkor som begränsar möjligheterna att använda uppgifterna eller bevisningen, ska svenska myndigheter följa villkoren oavsett vad som annars är föreskrivet i lag eller annan författning.

Särskilda bestämmelser om vissa åtgärder

Bevisupptagning vid en utländsk domstol

10 § En utredningsorder för bevisupptagning vid en utländsk domstol enligt 2 § 1 får avse syn, skriftligt bevis eller förhör med vittne, sakkunnig, tilltalad, målsägande eller någon som avses i 36 kap. 1 § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

Förhör genom ljud- och bildöverföring

11 § När förhör genom ljud- och bildöverföring äger rum i samband med en rättegång tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om sådant förhör.

12 § Om förhör ska hållas med en misstänkt eller tilltalad person genom ljud- och bildöverföring, ska i utredningsordern anges om den som ska höras samtycker till förhöret.

Förhör genom ljudöverföring

13 § En utredningsorder för förhör genom ljudöverföring med vittne, sakkunnig eller målsägande som befinner sig i en annan medlemsstat, och som ska höras vid en rättegång eller under en förundersökning, får utfärdas om det finns skäl för detta. Vid bedömningen ska beaktas särskilt om

- det finns ett särskilt intresse av att förhöret äger rum utan dröjsmål,
- det finns ett beaktansvärt hinder som gör att den som ska höras inte kan inställa sig personligen till förhöret, och
- inställelse genom ljud- och bildöverföring inte kan äga rum eller möter betydande hinder.

När förhör genom ljudöverföring äger rum i samband med en rättegång tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om sådant förhör.

Överförande av frihetsberövade

14 § För förhör eller konfrontation i samband med en rättegång eller förundersökning får en utredningsorder utfärdas för att

1. en person som är berövad friheten i en annan medlemsstat ska föras över till Sverige, eller
2. en person som är berövad friheten i Sverige ska föras över till en annan medlemsstat.

15 § Innan en utredningsorder enligt 14 § 2 utfärdas, ska yttrande hämtas in från den myndighet som svarar för verkställigheten av frihetsberövandet, om det inte är uppenbart att det inte behövs.

16 § En person som har förts över till Sverige ska tas i förvar av Polismyndigheten.

Om den frihetsberövade ska transporteras genom en tredje medlemsstats territorium, ska domstolen eller åklagaren ansöka om tillstånd till detta hos den behöriga myndigheten i den staten.

17 § Den som har förts över till Sverige får inte lagföras, berövas sin frihet, eller på annat sätt underkastas inskränkning i denna på grund av handling, underlåtenhet eller dom som härrör från tiden före överföringen och som inte har angetts i utredningsordern.

Om någon som har överförts till Sverige stannar kvar här i mer än femton dagar efter det att frihetsberövandet upphört, upphör immuniteten enligt första stycket. Detsamma gäller om han eller hon återvänder hit efter att ha lämnat landet.

Beslag, m.m.

18 § En utredningsorder får utfärdas för att föremål eller skriftliga handlingar som skäligen kan ha betydelse för utredning om brott och som finns i en annan medlemsstat ska tas i beslag.

En utredningsorder enligt första stycket får utfärdas utan att föremålet eller handlingen är tillgängligt för beslag här i landet.

I utredningsordern ska anges om åtgärden kan antas kräva husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning.

19 § I utredningsordern ska anges om föremålet eller handlingen ska överföras till Sverige eller stanna kvar i den andra medlemsstaten.

Om föremålet eller handlingen ska stanna kvar i den andra staten ska i utredningsordern anges hur länge beslaget ska bestå eller när en begäran om överlämnande av föremålet eller handlingen kommer att skickas till den andra staten.

20 § När ett beslag enligt 18 § har verkställts i den andra staten tillämpas följande bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken

- 6 § första stycket om rättens prövning,
- 7 § om tid för åtals väckande,
- 8 § första och fjärde styckena om hävande av beslaget,
- 11 § om underrättelseskyldighet, och

13 § om protokoll och om rätt för den som drabbats av ett be-slag att erhålla bevis om åtgärden.

Den som berörs av beslaget ska underrättas om möjligheten att begära rättens prövning.

21 § När ett föremål eller en handling som har beslagtagits enligt 18 § överlämnas till Sverige, ska åklagaren se till att föremålet eller handlingen tas i förvar. I och med förvarstagandet ska beslag enligt rättegångsbalken anses föreligga.

Även om föremålet inte har överlämnats till Sverige när målet avgörs ska rätten med tillämpning av 27 kap. 8 § femte stycket rättegångsbalken pröva om åtgärden fortfarande ska bestå.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Tekniskt bistånd behövs

22 § Åklagare får, efter domstolens prövning av att förutsättningarna för åtgärden enligt 27 kap. rättegångsbalken är uppfyllda, utfärda en utredningsorder för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation av en adress som används i Sverige eller i en annan medlemsstat och avlyssningen kräver bistånd av den andra staten.

23 § När en utredningsorder enligt 22 § utfärdats, tillämpas bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken. Bestämmelserna om underrättelse till enskild i 27 kap. 31-33 §§ rättegångsbalken tillämpas endast när upptagning eller uppteckning av avlyssningen eller övervakningen sker i Sverige. Bestämmelsen i 27 kap. 25 a § rättegångsbalken ska inte tillämpas.

I fråga om överklagande gäller bestämmelserna i 49 kap. rättegångsbalken.

24 § I en utredningsorder enligt 22 § ska anges under vilken tid åtgärden ska pågå och sådana uppgifter som behövs för att tekniskt bistånd med åtgärden ska kunna lämnas. Även skälen för beslutet om åtgärden ska anges.

Tekniskt bistånd behövs inte

25 § Har tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation meddelats i Sverige och används den adress som avlyssningen eller övervakningen avser i en medlemsstat från vilken inget bistånd behövs för genomförande av åtgärden, ska åklagaren underrätta den medlemsstaten om avlyssningen eller övervakningen.

Underrättelse ska lämnas innan avlyssningen eller övervakningen påbörjas om det vid tidpunkten för domstolens beslut om tillstånd är känt att den adress som avlyssningen eller övervakningen avser används eller kommer att användas i den andra medlemsstaten. Underrättelse ska i

annat fall ske så fort det har kommit till åklagarens kännedom att den adress som avlyssningen eller övervakningen avser har använts i den andra medlemsstaten.

Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning

26 § Åklagare får, efter domstolens prövning av att förutsättningarna för åtgärden enligt 27 kap. rättegångsbalken är uppfyllda, utfärda en utredningsorder för hemlig kameraövervakning med fjärrstyrda kameror eller hemlig rumsavlyssning.

27 § Bestämmelserna i 23 § ska ha motsvarande tillämpning i fråga om åtgärder enligt 26 §.

3 kap. Erkännande och verkställighet av en utländsk utredningsorder i Sverige

Skyldighet att erkänna och verkställa en utländsk utredningsorder

1 § En utländsk utredningsorder ska erkännas enligt bestämmelserna i denna lag och verkställas på samma sätt som när en motsvarande åtgärd vidtas i en svensk rättegång eller förundersökning, om inte annat sägs i denna lag.

Hinder mot erkännande och verkställighet

2 § Om en utredningsorder

1. inte innehåller de uppgifter som anges i 1 kap. 8 §,
2. inte har utfärdats inom ramen för ett sådant förfarande som anges i 1 kap. 7 §,
3. inte har utfärdats eller godkänts av en behörig myndighet enligt 1 kap. 7 §,
4. avser en åtgärd som inte hade varit möjlig att vidta under motsvarande förutsättningar i den utfärdande staten, eller
5. om den i övrigt till form eller innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om erkännande och verkställighet,

ska den myndighet som utfärdat utredningsordern ges möjlighet att inom viss tid komplettera den.

Om de brister som anges i första stycket kvarstår efter den an-givna tiden, och utredningsordern inte har återkallats, får utredningsordern inte erkännas och verkställas.

Innan ett beslut att inte erkänna eller verkställa en utrednings-order enligt första stycket 4 fattas ska samråd med den utfärdande statens behöriga myndighet ske enligt 10 §.

3 § En utredningsorder får inte erkännas och verkställas om

1. det skulle strida mot bestämmelser om immunitet och privilegier,
2. verkställigheten i det enskilda fallet skulle medföra fara för rikets säkerhet,
3. verkställigheten i det enskilda fallet skulle medföra risk för att en

uppgiftslämnare eller närstående till denne utsätts för våld eller annat

allvarligt men, eller för att syftet med en beslutad eller förutsedd åtgärd under en förundersökning i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott skulle skadas,

4. verkställigheten i det enskilda fallet skulle innebära risk för röjande av sådana uppgifter i underrättelseverksamhet som avses i 18 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

5. det i Sverige har meddelats dom eller åtalsunderlåtelse för den gärning som är föremål för det förfarande i vilket utredningsordern har utfärdats,

6. gärningen som anges i utredningsordern i sin helhet har be-gåtts i Sverige och inte är belagd med straff enligt svensk lag,

7. gärningen som anges i utredningsordern inte motsvarar brott enligt svensk lag i de fall det genom denna lag ställs upp krav på dubbel straffbarhet, eller inte är av en viss svårhetsgrad i de fall det genom denna lag ställs upp ett sådant krav.

4 § Om utredningsordern kan verkställas endast delvis eller under vissa villkor, ska den myndighet som utfärdat den underrättas om de hinder som finns och ges tillfälle att yttra sig och komplettera eller ändra utredningsordern.

Behöriga svenska myndigheter

5 § En utredningsorder som avser bevisupptagning vid domstol, förhör genom ljud- och bildöverföring eller ljudöverföring, eller annan åtgärd i samband med en rättegång handläggs av den tingsrätt inom vars domkrets den begärda åtgärden ska vidtas.

I andra fall än som anges i första stycket handläggs en utredningsorder av åklagare. Åklagare handlägger även en utredningsorder som avser överförande av frihetsberövade.

6 § En åklagare får anlita biträde av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket eller Kustbevakningen vid verkställigheten av en utredningsorder.

7 § Om den domstol eller åklagare som mottar en utredningsorder inte är behörig, ska utredningsordern överlämnas till behörig domstol eller åklagare. Den behöriga myndigheten i den andra staten ska underrättas om överlämnandet.

Sättet för verkställighet, m.m.

8 § En begäran om att ett visst förfarande ska tillämpas när en åtgärd som avses i en utredningsorder verkställs ska tillgodoses om inte förfarandet strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen.

I fråga om åtgärd vid domstol kan domstolen bestämma att handläggningen helt eller delvis ska äga rum på ett främmande språk.

Särskilda bestämmelser om vissa åtgärder finns i 25-50 §§.

9 § En annan åtgärd än den som anges i utredningsordern får vidtas om den åtgärd som avses med utredningsordern är att anse som en tvångsåtgärd och inte finns i svensk rätt eller inte hade varit tillgänglig i ett motsvarande inhemskt ärende. En annan åtgärd får också väljas om den är mindre ingripande än den som anges i utredningsordern.

Om det inte finns någon annan åtgärd som skulle ge samma resultat får beslut fattas om att inte erkänna och verkställa utredningsordern.

10 § Om det kan antas att utfärdandet av utredningsordern inte har varit nödvändigt och proportionerligt och med beaktande av den tilltalades eller misstänktes rättigheter eller att åtgärden som avses inte hade kunnat vidtas under samma förutsättningar i den egna staten, ska domstolen eller åklagaren samråda med den utfärdande myndigheten.

Verkställbarhetsförklaring

11 § Tingsrätten prövar, i de fall som avses i 5 § första stycket, om en europeisk utredningsorder ska erkännas och verkställas i Sverige enligt denna lag. I övriga fall gör åklagaren denna prövning om inte annat anges i denna lag.

12 § Om den europeiska utredningsordern kan erkännas och verkställas i Sverige ska beslut meddelas om att verkställighet ska äga rum (verkställbarhetsförklaring).

Av verkställbarhetsförklaringen ska framgå på vilket sätt utredningsordern ska verkställas. Om den åtgärd som anges i utredningsordern innebär användning av tvångsåtgärd, ska i förklaringen anges vilka svenska bestämmelser som ska gälla för verkställigheten.

13 § Om ett visst förfarande ska tillämpas enligt 8 § första stycket, ska detta anges i verkställbarhetsförklaringen.

I verkställbarhetsförklaringen ska anges om beslut enligt 9 § att vidta en annan åtgärd än den begärda har fattats.

Tidsfrister

14 § Verkställbarhetsförklaring ska meddelas skyndsamt och senast 30 dagar efter att utredningsordern mottagits. Om komplettering enligt 2 eller 4 §§ har begärts in ska fristen på 30 dagar börja löpa efter det att kompletteringen eller översättningen kommit in.

Har den myndighet som har utfärdat utredningsordern angett att beslut om erkännande och verkställighet ska fattas eller utredningsåtgärden ska vidtas med särskild skyndsamhet eller att en åtgärd ska verkställas en viss dag, ska hänsyn, så långt möjligt, tas till detta.

Verkställbarhetsförklaring i fråga om en utredningsorder som avser beslag ska om möjligt meddelas inom 24 timmar efter det att utredningsordern mottagits.

15 § Om det inte är möjligt att meddela verkställbarhetsförklaring enligt 14 §, ska den andra statens myndighet underrättas om detta, varvid

upplysning ska lämnas om hur lång tid som behövs för att meddela verkställbarhetsförklaring.

Verkställbarhetsförklaring ska i ett sådant fall meddelas senast 30 dagar efter utgången av fristen enligt 14 § första stycket.

16 § Den begärda utredningsåtgärden ska verkställas skyndsamt och om möjligt senast 90 dagar efter det att verkställbarhetsförklaring har meddelats.

Om det inte är möjligt att verkställa utredningsåtgärden inom denna tid, ska den andra myndigheten underrättas om detta, varvid skälen till att längre tid behövs ska anges. Tidpunkten för verkställigheten ska bestämmas i samråd med den andra statens behöriga myndighet.

Om det inte är möjligt att genomföra en åtgärd den specifika dag som anges i utredningsordern, ska den andra statens myndighet underrättas om detta, varvid upplysning ska lämnas om hur lång tid som behövs för att genomföra åtgärden.

Uppskov med verkställbarhetsförklaring eller verkställighet

17 § Beslut om verkställbarhetsförklaring eller verkställigheten av en begärd utredningsåtgärd får skjutas upp en viss angiven tid om

1. verkställigheten skulle kunna skada en pågående utredning eller lagföring, eller

2. utredningsordern avser egendom som används i ett annat straffrättsligt förfarande i Sverige.

Upphävande av en verkställbarhetsförklaring

18 § En verkställbarhetsförklaring ska upphävas av den domstol eller åklagare som har meddelat eller fastställt den om

1. det framkommer att utredningsordern inte får verkställas i Sverige,

2. utredningsordern inte kan verkställas, eller

3. utredningsordern återkallas.

Om en verkställbarhetsförklaring upphävs ska de verkställighetsåtgärder som vidtagits återgå så långt det är möjligt.

Bistånd från utländska tjänstemän

19 § Utländska tjänstemän som biträder vid verkställandet av en utredningsorder får inte vidta åtgärder på svenskt territorium som innebär myndighetsutövning.

Överlämnande av bevismaterial, m.m.

20 § Bevis som har samlats in eller säkrats i anledning av en utredningsorder eller som redan finns tillgängligt ska utan onödigt dröjsmål överlämnas till den myndighet som har utfärdat utredningsordern.

Överlämnandet ska skjutas upp i avvaktan på en prövning i domstol, om det inte i utredningsordern har angetts tillräckliga skäl för att anta att ett omedelbart överlämnande är nödvändigt. Även om sådana skäl

angetts, ska överlämnade skjutas upp om det skulle medföra allvarlig skada för den som berörs av åtgärden.

21 § Vid överlämnandet ska anges att föremålet eller handlingen ska återlämnas till Sverige när det inte längre behövs för det förfarande som utredningsordern avser. Ett återlämnande krävs dock inte, om inte något enskilt eller allmänt intresse berörs eller om ett återlämnande annars framstår som obehövligt.

Tidpunkten för återlämnandet ska bestämmas i samråd med den andra statens behöriga myndighet.

22 § Ett överlämnande av uppgifter eller bevisning från Sverige får förenas med villkor som begränsar möjligheterna att användningen om det är påkallat med hänsyn till enskild eller är nödvändigt från allmän synpunkt.

23 § Den domstol eller åklagare som har meddelat verkställbarhetsförklaring och ställt villkor enligt 22 § får på begäran av en myndighet i den andra staten medge undantag från villkoret.

Sekretess och meddelandeförbud

24 § För utlämnande av uppgifter i ärenden enligt denna lag gäller de begränsningar som följer av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Särskilda bestämmelser om vissa åtgärder

Bevisupptagning vid en svensk domstol

25 § En utredningsorder som avser bevisupptagning vid domstol genom förhör, skriftligt bevis eller syn ska anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling.

Den som är part ska underrättas om tid och plats för bevisupptagningen. Den som ska höras eller annars fullgöra något vid bevisupptagningen ska kallas till denna.

Företrädare för den myndighet som utfärdat utredningsordern får delta vid bevisupptagningen och får med rättens samtycke ställa frågor direkt till den som hörs.

26 § Om det begärs, får en svensk åklagare delta vid bevisupptagningen för att bevaka den utfärdande myndighetens intresse.

Förhör under förundersökning

27 § Företrädare för den myndighet som utfärdat utredningsordern får delta vid förhöret och med åklagarens samtycke ställa frågor direkt till den som hörs.

Förhör genom ljud- och bildöverföring

28 § En utredningsorder avseende förhör med en misstänkt eller tilltalad genom ljud- och bildöverföring får inte erkännas och verkställas om den som ska höras inte samtycker till förhöret.

29 § Vid handläggningen i tingsrätten i samband med en rättegång ska ärendet anses som en bevisupptagning utom huvudförhandling.

Den som är part ska underrättas om tid och plats för bevisupptagningen. Den som ska höras ska kallas till bevisupptagningen.

30 § Om förhöret ska föras protokoll där uppgifter om datum och plats för förhöret, deltagarnas identitet och i vilken egenskap de har deltagit, om de har avlagt någon ed samt tekniska omständigheter vid förhöret ska antecknas. Protokollet ska överlämnas till den andra statens behöriga myndighet.

Förhör genom ljudöverföring

31 § Förhör med vittne, målsägande eller sakkunnig som befinner sig i Sverige får äga rum genom ljudöverföring.

32 § Om inte annat har överenskommit med den utfärdande statens behöriga myndighet, tillämpas bestämmelserna i 29 och 30 §§.

Överförande av frihetsberövade

33 § För förhör eller konfrontation i samband med en rättegång eller förundersökning i en annan medlemsstat i Europeiska unionen får

1. en person som är berövad friheten i Sverige tillfälligt föras över till den andra staten, eller
2. en person som är berövad friheten i den andra staten tillfälligt föras över till Sverige.

34 § Verkställbarhetsförklaring avseende en utredningsorder som gäller överförande av frihetsberövade från Sverige får inte meddelas om överförandet medför att tiden för frihetsberövandet förlängs.

35 § Bestämmelsen i 2 kap. 15 § ska tillämpas på motsvarande sätt innan verkställbarhetsförklaring meddelas avseende överförande av en i Sverige frihetsberövad person till den utfärdande staten.

Bestämmelsen i 2 kap. 16 § första stycket och 17 § ska tillämpas på motsvarande sätt när en frihetsberövad person överförs till Sverige i anledning av en utländsk utredningsorder.

36 § Polismyndigheten kan meddela tillstånd till transport genom Sverige av en frihetsberövad person som ska föras över från en medlemsstat till en annan för vidtagande av en utredningsåtgärd som förutsätter den frihetsberövades personliga närvaro.

Om tillstånd enligt första stycket har meddelats får Polismyndigheten vid behov ta den som överförs i förvar, dock längst under 48 timmar.

Beslag och åtgärder enligt 28 kap. rättegångsbalken

37 § Om den gärning som avses i utredningsordern inte motsvarar brott enligt svensk lag, får beslag, husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning äga rum endast om det enligt den andra statens lag kan dömas till fängelse för gärningen.

Detsamma gäller tagande av fotografi eller fingeravtryck.

38 § En utredningsorder avseende beslag av skriftlig handling eller ett skriftligt meddelande får inte erkännas och verkställas om det enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken finns hinder mot att ta handlingen eller meddelandet i beslag.

39 § När ett beslag har verkställts, ska åklagaren skyndsamt begära rättens prövning av verkställbarhetsförklaringen. Behörig är en tingsrätt inom vars domkrets beslaget har verkställts.

Vid rättens handläggning tillämpas reglerna om domstols handläggning i brottmål, om inte annat sägs i denna lag. Tingsrätten ska så snart det kan ske hålla förhandling i ärendet, om en förhandling inte uppenbart skulle sakna betydelse för prövningen. Vid förhandlingen ska bestämmelserna i 24 kap. 17 § andra stycket rättegångsbalken tillämpas. Rätten ska pröva om det har funnits förutsättningar för att verkställa utredningsordern genom beslag. Rätten ska även pröva vad som bestämts angående överlämnandet av föremålet eller handlingen enligt 20 och 21 §§. Tingsrätten ska meddela beslut i frågan skyndsamt, och senast 30 dagar från det att beslaget har verkställts.

Om beslaget hävs ska verkställighetsåtgärder som gjorts återgå.

40 § Åklagaren ska överlämna beslagtagen egendom till den utfärdande staten.

När beslagtagen egendom återlämnats till Sverige, får åklagaren häva beslaget.

Rättsmedicinsk undersökning av avliden person

41 § Om den gärning som avses i utredningsordern inte motsvarar brott enligt svensk lag, får rättsmedicinsk undersökning av en avliden person genomföras endast om det för gärningen enligt den andra statens lag kan dömas till fängelse.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Tekniskt bistånd behövs

42 § Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation på begäran av en annan medlemsstat får endast genomföras om den gärning som avses i utredningsordern motsvarar ett brott enligt svensk lag (dubbel straffbarhet) och övriga förutsättningar enligt 27 kap. rättegångsbalken är uppfyllda.

Gäller utredningsordern inhämtande av historiska trafik- eller lokaliseringssuppgifter ska något krav på dubbel straffbarhet eller på visst

föreskrivet straffminimum för brottet enligt svensk lag inte gälla om gärningen är sådan som finns angiven i bilaga D till direktivet och det för gärningen enligt den andra medlemsstatens lagstiftning är föreskrivet frihetsberövande påföljd i tre år eller mer.

43 § Åklagaren ska pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall överlämna ärendet till rätten för prövning av frågan om verkställbarhet.

Det förfarande som gäller enligt 27 kap. rättegångsbalken ska tillämpas vid rättens prövning om inte annat sägs i denna lag. Vad som där sägs om rättens beslut ska i stället gälla verkställbarhetsförklaring enligt denna lag. Verkställbarhetsförklaring meddelas av rätten. I fråga om överklagande av tingsrättens beslut i verkställbarhetsfrågan gäller bestämmelserna i 49 kap. rättegångsbalken.

44 § Vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska åklagaren, efter samråd med den andra staten, besluta om bistånd ska lämnas i form av omedelbar överföring till den utfärdande staten eller genom upptagning eller uppteckning.

Om omedelbar överföring av meddelanden äger rum, får upp-tagning eller uppteckning inte göras i Sverige och 27 kap. 31 33 §§ rättegångsbalken ska inte tillämpas.

45 § När upptagning eller uppteckning görs i Sverige ska bestämmelserna i 27 kap. 31 § fjärde stycket och 33 § andra och tredje styckena rättegångsbalken inte tillämpas.

Underrättelse ska lämnas så snart det kan ske sedan avlyssningen eller övervakningen har avslutats. Underrättelsen ska, utöver vad som följer av 27 kap. 33 § första stycket rättegångsbalken, skjutas upp om sekretess gäller enligt 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att åtgärden avslutades, behöver underrättelse inte lämnas. Underrättelse ska inte lämnas om utredningen gäller gärning som motsvarar brott som anges i 27 kap. 33 § tredje stycket rättegångsbalken.

Upptagningar eller uppteckningar behöver inte granskas enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken.

Tekniskt bistånd behövs inte

46 § Underrättelse om att det på svenskt territorium genomförs eller kommer att genomföras en hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation där Sveriges bistånd inte behövs ska lämnas till åklagaren.

Åklagaren ska pröva om det finns förutsättningar för åtgärden enligt 27 kap. rättegångsbalken. Om förutsättningar för åtgärden inte finns ska åklagaren, inom 96 timmar från det att underrättelsen inkom, anmäla till den andra statens behöriga myndighet att avlyssningen inte får genomföras, får genomföras endast på de villkor åklagaren ställer, eller ska avslutas.

Om avlyssningen eller övervakningen redan påbörjats eller genomförts, och förutsättningarna för avlyssning eller övervakning inte varit uppfyllda, ska åklagaren till den andra statens behöriga myndighet anmäla att det material som har inhämtats inte får användas eller får användas endast på de villkor som åklagaren ställer.

Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning

47 § En utredningsorder avseende hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning får verkställas endast om den gärning som avses i utredningsordern motsvarar ett brott enligt svensk rätt (dubbel straffbarhet) och övriga förutsättningar enligt 27 kap. rättegångsbalken är uppfyllda. Något krav på dubbel straffbarhet eller på visst föreskrivet straffminimum för brottet enligt svensk lag ska dock inte gälla om gärningen är sådan som finns angiven i bilaga D till direktivet och det för gärningen enligt den andra medlemsstatens lagstiftning är föreskrivet frihetsberövande påföljd i tre år eller mer.

48 § Vid handläggningen och prövningen av en utredningsorder avseende hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning ska bestämmelserna i 43 och 45 §§ tillämpas.

Kontrollerade leveranser och brottsutredningar med användning av skyddsidentitet

49 § Hur länge bistånd med kontrollerad leverans eller bistånd i brottsutredning med användning av skyddsidentitet ska pågå och andra praktiska frågor ska lösas efter samråd mellan åklagaren och den utfärdande statens behöriga myndighet.

50 § En utredningsorder avseende biträde med en kontrollerad leverans eller biträde i brottsutredning med användning av skyddsidentitet i Sverige får inte erkännas och verkställas om åtgärden inte hade kunnat vidtas i ett liknande inhemskt ärende. En utredningsorder avseende biträde i brottsutredning med användning av skyddsidentitet får inte heller erkännas och verkställas om överenskommelse enligt 49 § inte kunnat nås.

4 kap. Rättegångsbestämmelser, m.m.

Överklagande

1 § En utredningsåtgärd som avses i en svensk utredningsorder får inte överklagas eller prövas av domstol på annat sätt än som anges i denna lag.

2 § En verkställbarhetsförklaring får inte överklagas eller prövas av domstol på annat sätt än som anges i denna lag.

Offentlig försvarare, m.m.

3 § En misstänkt, tilltalad eller målsägande som ska höras eller annars drabbas av en begärd åtgärd har samma rätt till offentlig försvarare,

målsägandebitråde eller stödperson som vid en svensk rättegång eller förundersökning.

Om det finns särskilda skäl, får en offentlig försvarare förordnas även i andra fall.

4 § Den som ska höras eller annars fullgöra något vid verkställigheten av en utredningsorder har rätt att vägra, om det finns stöd för det i svensk lag eller den andra statens lag.

En misstänkt, tilltalad eller målsägande som ska höras enligt denna lag, eller som annars drabbas av en begärd åtgärd, ska informeras om sina processuella rättigheter enligt svensk rätt, inbegripet rätten att vägra fullgöra den begärda åtgärden.

Tolk

5 § Vid förhör eller när det annars finns behov av det får domstolen eller åklagaren begära biträde av tolk.

Uppgifter ur belastningsregistret

6 § Domstolen och åklagaren ska vid prövning och utredning av ärenden enligt denna lag ha tillgång till uppgifter ur belastningsregistret och misstankeregistret enligt vad som är föreskrivet om tillgång till sådana uppgifter i verksamhet hos allmänna domstolar för straffmätning och val av påföljd och hos åklagarmyndighet för beslut om förundersökning och åtal.

Skadestånd

7 § Om en utländsk tjänsteman utför uppgifter i vid verkställighet av en europeisk utredningsorder i Sverige, ska svenska staten i stället för den utländska myndigheten eller tjänstemannen ersätta skada som uppkommer i samband med verkställigheten i Sverige och för vilken den utländska myndigheten eller tjänstemannen skulle ha varit skadeståndsskyldig om svensk lag varit tillämplig på dem. Svenska staten ska dock inte ersätta skada som drabbar den utländska myndigheten eller tjänstemannen.

8 § Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar ska inte vara tillämpliga när skadorna vållas i en annan stat i samband med verkställighet av en utredningsåtgärd i den staten.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Härigenom föreskrivs att 19 § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Vid verkställighet av fängelse räknas strafftiden, när den dömden är häktad eller omhändertagen enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken eller på annan grund intagen i kriminalvårdsanstalt, från den dag då domen får verkställas och i annat fall från den dag då den dömden enligt 10 § tas in i häkte eller kriminalvårdsanstalt eller omhändertas av Polismyndigheten för förpassning.

Den tid som en intagen vistas utanför anstalt enligt 10 kap. 3 § fängelselagen (2010:610) eller enligt 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska räknas in i verkställighetstiden. Detsamma gäller den tid som en intagen vistas utanför anstalt med stöd av 9 kap. 1 §, 10 kap. 1, 2 eller 4 § eller 11 kap. 1 § fängelselagen, om inte särskilda skäl talar mot det.

Den tid som en intagen vistas utanför anstalt enligt 10 kap. 3 § fängelselagen (2010:610), enligt 4 kap. 29, 29 a eller 31 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål eller enligt 2 kap. 14 § och 3 kap. 33 § lagen (2000:000) om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder ska räknas in i verkställighetstiden. Detsamma gäller den tid som en intagen vistas utanför anstalt med stöd av 9 kap. 1 §, 10 kap. 1, 2 eller 4 § eller 11 kap. 1 § fängelselagen, om inte särskilda skäl talar mot det.

Den tid som den dömden hållits i häkte i målet eller varit omhändertagen enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken efter det att slutlig dom eller beslut däri meddelades, ska räknas in i verkställighetstiden.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

3 Förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)

Bilaga 3

Häriigenom föreskrivs att 10 kap. 6 § fängelselagen (2010:610) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

6 §

I anslutning till vistelse utanför anstalt enligt 2–4 §§ och 9 kap. 1 § denna lag, 4 kap. 29 och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål får en intagen tillfälligt placeras i häkte, om det är nöd-vändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transport-förhållandena.

I anslutning till vistelse utanför anstalt enligt 2–4 §§ och 9 kap. 1 § denna lag, 4 kap. 29 och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål eller 2 kap. 14 § och 3 kap. 33 § lagen (2000:000) om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får en intagen tillfälligt placeras i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

4 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 2 § och 18 kap. 6 § offentlig-hets- och sekretesslagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

2 §

Bestämmelser som begränsar möjligheten att använda vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat finns i

1. lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden,

2. lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete,

3. lagen (2000:344) om Schengens informationssystem,

4. lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,

5. lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete,

6. lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar,

7. lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen,

8. lagen (1998:620) om belastningsregister,

9. lagen (2012:843) om administrativt samarbete inom Europeiska unionen i fråga om beskattning,

10. lagen (2013:329) med vissa bestämmelser om skydd för personuppgifter vid polis-samarbete och straff-rättsligt samarbete inom Europeiska unionen, och

11. lagen (2015:63) om ut-byte av upplysningar med an-ledning av FATCA-avtalet.

Bestämmelser som begränsar möjligheten att använda vissa uppgifter som en svensk myndighet har fått från en myndighet i en annan stat finns i

1. lagen (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden,

2. lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete,

3. lagen (2000:344) om Schengens informationssystem,

4. lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,

5. lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete,

6. lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar,

7. lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen,

8. lagen (1998:620) om belastningsregister,

9. lagen (2012:843) om administrativt samarbete inom Europeiska unionen i fråga om beskattning,

10. lagen (2013:329) med vissa bestämmelser om skydd för personuppgifter vid polis-samarbete och straff-rättsligt samarbete inom Europeiska unionen,

11. lagen (2015:63) om ut-byte av upplysningar med an-ledning av FATCA-avtalet, och

12. lagen (2000:000) om er-

18 kap.

6 §

Sekreteress gäller för uppgift som hänför sig till ärende enligt 15 § lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar, om ärendet rör en brotts-utredning som genomförs av en tjänsteman med en i annan stat beslutad skyddsidentitet motsvarande den som avses i 5 § och det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att verksamheten hos de myndigheter som deltar i utredningen motverkas.

Sekreteress gäller för uppgift som hänför sig till ärende enligt 15 § lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar, *eller enligt 3 kap. 49 § lagen (2000:000) om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*, om ärendet rör en brottsutredning som genomförs av en tjänsteman med en i annan stat beslutad skyddsidentitet motsvarande den som avses i 5 § och det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att verksamheten hos de myndigheter som deltar i utredningen motverkas.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska införas en ny paragraf, 1 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 a §

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:000) om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1174)
om vissa former av internationellt samarbete i
brottsutredningar

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar ska införas en ny paragraf, 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:000) om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningsbeslut ska införas en ny paragraf, 1 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 a §

Denna lag tillämpas inte om lagen (2000:000) om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument

Bilaga 3

Häri genom föreskrivs att 8 kap. 2 a och 4 §§ ska ha följande lydelse.
Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

8 kap.

2 a §

En central värdepappersförvarare och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

En central värdepappersförvarare och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare, eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

Om skyldighet för centrala värdepappersförvarare och kontoförande institut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

4 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får förordna att den centrala värdepappersförvararen eller det kontoförande institutet samt förvararens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får förordna att den centrala värdepappersförvararen eller det kontoförande institutet samt förvararens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.*

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *skall* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *ska* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *skall* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *skall* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet skall upphöra.

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 20 och 20 a §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

20 §

Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder begärs av åklagare.*

Om skyldighet för fondbolag och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

20 a §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får förordna att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får förordna att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.*

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *skall* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *ska* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *skall* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *skall* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet *skall* upphöra.

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet *ska* upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Bilaga 3

Häri genom föreskrivs att 1 kap. 11 och 12 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

11 §

Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om en-skildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om en-skildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

12 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får förordna att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får förordna att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.*

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *skall* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *ska* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *skall* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat

med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *skall* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet *skall* upphöra.

med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet *ska* upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

11 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat

Bilaga 3

Häri genom föreskrivs att 6 kap. 8 och 9 §§ lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

8 §

Ett försäkringsföretag och ett blandat finansiellt holding-företag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas för-hållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förunder-sökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett försäkringsföretag och ett blandat finansiellt holding-företag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas för-hållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förunder-sökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

9 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får förordna att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förunder-sökning *eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får förordna att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förunder-sökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.*

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *skall* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *ska* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *skall* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat

med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *skall* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet *skall* upphöra.

med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet *ska* upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

Bilaga 3

Häri genom föreskrivs att 1 kap. 12 och 13 §§ lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

12 §

Ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brott-mål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brott-mål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

13 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning eller ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *skall* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *skall* vara tidsbegränsat, med möjlighet till

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte *ska* äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet *ska* vara tidsbegränsat, med möjlighet till

förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *skall* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet *skall* upphöra.

förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, *ska* undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet *ska* upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

13 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster

Bilaga 3

Häri genom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2010:751) om betaltjänster ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

14 §

Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förunder-sökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förunder-sökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

15 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelse-ledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning eller ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelse-ledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.*

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett så-dant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets för-ordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

14 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att kap. 9 kap. 12 och 13 §§ försäkringsrörelselagen (2010:2043) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

12 §

Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 11 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller mellanfolklig domstol begärs av åklagare

Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 11 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

13 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får förordna att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning eller ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får förordna att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.*

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som har ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till dess syfte, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förordnandet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

15 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar

Bilaga 3

Häri genom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2011:755) om elektroniska pengar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

14 §

Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

15 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning eller ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.*

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett så-dant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets för-ordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

16 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 25 och 26 §§ lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

25 §

En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på fram-ställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på fram-ställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder begärs av åklagare.*

Bestämmelser om skyldighet för AIF-förvaltare och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

26 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning eller ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.*

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med

förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

17 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 11 och 12 §§ lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

11 §

Ett finansiellt holdingföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol begärs av åklagare.

Ett finansiellt holdingföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledare eller om det i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, *eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder* begärs av åklagare.

12 §

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning eller ett ärende om rättslig hjälp i brottmål.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, *eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder*.

Ett sådant förbud får beslutas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål får dock förbudet tidsbegränsas endast om

Bilaga 3

den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med det, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2017.

Följande remissinstanser har inkommit med yttranden över departementspromemorian: Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Göteborgs tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kriminalvården, Kustbevakningen, Tullverket, Finansinspektionen, Skatteverket, Säkerhets- och Integritetsskydds nämnden, Kronofogdemyndigheten, Datainspektionen, Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Sveriges advokatsamfund, Civil Rights Defenders och Svenska Bankföreningen.

Sveriges Domareförbund, Amnesty international och Internationella Juristkommissionen (Svenska Avdelningen) har beretts tillfälle att yttra sig, men har inte hörts av.